

INDEPENDENCE MOVEMENT IN LAOS : THE CASE OF "LAO ISSARA"
1945 - 1949 A.D.

959.403

๗ 778 ๗

อ. 3

ขบวนการกู้ชาติลาว : ศึกษากรณี "ลาวอิสระ"
ในระหว่าง ค.ศ. 1945 - 1949

ปริญญาโท

ของ

สุกัญต์ มั่งไธสง

2.2 ต.ค. 2539

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับ
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกประวัติศาสตร์เอเชีย ของ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้

คณะกรรมการควบคุม

พลึงพลึง ดวงใจ ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พลึงพลึง กองชนะ)

..... กรรมการ
(ท่านคำพัน อ้นลาวัน)

คณะกรรมการสอบ

พลึงพลึง ดวงใจ ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พลึงพลึง กองชนะ)

..... กรรมการ
(ท่านคำพัน อ้นลาวัน)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์ ถนอม อานามวัฒน์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกประวัติศาสตร์เอเชีย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ดร.ศิริยุภา พูลสุวรรณ)

วันที่ 27 เดือนกุมภาพันธ์... พ.ศ. 2539

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้เพราะผู้วิจัยได้รับการช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ พลับพลึง คงชนะ และท่านค้ำพัน อ้นลาวัน ท่านทั้งสองได้กรุณาให้คำแนะนำที่มีคุณค่า และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องของสารนิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งตลอดมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ทุกท่านที่กรุณาให้ความรู้แก่ผู้วิจัย กระทั่งผู้วิจัยสามารถค้นคว้าข้อมูลและจัดทำสารนิพนธ์ได้ประสบผลสำเร็จ

ขอกราบขอบพระคุณ นายไขแสง สุภาโส ท่านภูมิ วงวิจิตร ท่านสิงครบุรี สิริโคจุนนะมาลี และท่านสีชนะ สีสาน ที่กรุณาให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์อภรณ์ จันทาทอง และอาจารย์วุฒิชัย มูลศิลป์ ที่กรุณาให้คำแนะนำเบื้องต้นในการค้นคว้าข้อมูลการทำสารนิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ถนอม อานามวัฒน์ ที่กรุณาตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในสารนิพนธ์ฉบับนี้จนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.วิเชียร อําพนรัตน์ ดร.ธารรงค์ ดำรงไพจิตรกุล อาจารย์ชีวินทร์ ฉายาขวลิต ดร.พรรณี สมานญาติ ที่กรุณาให้คำแนะนำในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ท่านบุญเกิด สังสมศักดิ์ เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวประจำประเทศไทย ที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในการวิจัยครั้งนี้ และขอขอบพระคุณท่าน ดร.สีคำดาต มิตะโร อธิบดีกรมอาชีวศึกษาและมหาวิทยาลัย และท่านบุญแสง กันยาวง คณาจารย์ภาควิชาภูมิศาสตร์-ประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสรวงครู เจ้าหน้าที่สถานทูตสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวประจำประเทศไทย เจ้าหน้าที่หอพิทักษ์วัฒนธรรมลาว เจ้าหน้าที่หอสมุดแห่งชาติลาว เจ้าหน้าที่สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์สังคม คณาจารย์โรงเรียนอาชีวะชั้นกลาง ความร่วมมือลาว - สหภาพโซเวียตรัสเซีย เจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการต่าง ๆ ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือทำงานวิจัยนี้ประสบผลสำเร็จ

ขอขอบพระคุณท่านหม่อมเพ็ง สุนทะจิตร์ อธิบดีประจำสำนักงานศูนย์กลางพรรคประชาชน
ปฎิวัติลาว (ป.ป.ลาว) ที่กรุณาตรวจสอบแก้ไขคำสัมภาษณ์ของท่านภูมิ วงศ์จิตร และ
ท่านสุதாகอน ชัยสิทธิ์ และครอบครัว คุณพองสมุทร อ้นลาวัน ที่ให้ความช่วยเหลือในการ
วิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณการบริการเอกสารจากเจ้าหน้าที่กองจดหมายเหตุแห่งชาติ หอสมุด
แห่งชาติ หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร หอสมุดกลางมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ สำนักวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดสยามสมาคม เป็นต้น
ที่กรุณาช่วยอำนวยความสะดวกในการค้นคว้าข้อมูลเพื่อวิจัย

ขอขอบพระคุณอาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดสิริมงคล ผู้บังคับบัญชาสูงชันโบ เพื่อนร่วมงาน
และบรรดาพี่ ๆ เพื่อน ๆ น้อง ๆ ร่วมเรียนสถาบันเดียวกัน ที่ช่วยส่งเสริม และสนับสนุนผู้วิจัย
เสมอมา

ท้ายสุดคุณค่าและประโยชน์ของสารนิพนธ์เล่มนี้ ขออุทิศให้แก่คุณพ่อนู มั่งไธสง และ
ขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่วันทอง มั่งไธสง คุณรัศมี มั่งไธสง คุณอดุลย์ มั่งไธสง และ
ญาติพี่น้องทุกคนที่สนับสนุนทางการเงินและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

สุทัศน์ มั่งไธสง

สารบัญ

บทที่		หน้า
	บทนำ	ก
1	ลาวภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสและญี่ปุ่น (ค.ศ. 1893 - 1945)	1
	1. ลาวภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส (ค.ศ. 1893 - 1945) ...	2
	1.1 ปัจจัยที่ทำให้ฝรั่งเศสขยายอิทธิพลเข้าไปในลาว	3
	1.1.1 ความต้องการที่จะติดต่อกับจีนตอนใต้	3
	1.1.2. การป้องกันการขยายอิทธิพลของอังกฤษในลุ่ม แม่น้ำโขง	4
	1.1.3 ความสำคัญต่อความมั่นคงของสหภาพอินโดจีนของ ฝรั่งเศสและผลประโยชน์อื่น ๆ	5
	1.2 วิธีการดำเนินการเพื่อผนวกลาวเข้าเป็นสหภาพอินโดจีนของ ฝรั่งเศส	6
	1.2.1 การกำจัดอำนาจของไทย	6
	ก. การเมือง	6
	ข. การทูต	6
	ค. การทหาร	7
	1.2.2 การผนวกลาวเข้าเป็นรัฐอารักขาและอาณานิคม.	8
	1.3 ฝรั่งเศสปกครองลาวระหว่าง ค.ศ. 1893 - 1945	11
	1.3.1 ด้านการเมืองการปกครอง	11
	1.3.2 ด้านเศรษฐกิจ	20
	1.3.3 ด้านวัฒนธรรม	27
2.	ลาวภายใต้การปกครองของญี่ปุ่น (ค.ศ. 1941 - 1945)	29
	2.1 ปัจจัยที่ทำให้ญี่ปุ่นขยายอิทธิพลเข้าไปในลาว	30

2.2.1	สถานการณ์โลกก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2	30
2.2.2	ความสำคัญของลาวต่อญี่ปุ่น	31
2.2	วิธีดำเนินการเพื่อเข้าปกครองลาว	32
2.2.1	การเข้าร่วมวงศ์ใหญ่ลัทธิมหาเอเชียบูรพา	32
2.2.2	การหาสนธิสัญญาป้องกันอินโดจีนกับฝรั่งเศส	35
2.2.3	การใช้วิธีทางทหารของญี่ปุ่น	35
2.3	ญี่ปุ่นปกครองลาวในปี ค.ศ. 1945	37
2.3.1	ด้านการเมืองการปกครอง	37
2.3.2	ด้านเศรษฐกิจ	38
2	ขบวนการต่อสู้ของประชาชนลาวในประวัติศาสตร์สมัยใหม่	40
1.	ขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส	
	(ค.ศ. 1893 - 1945)	41
1.1	ขบวนการต่อสู้ของชนเผ่าลาวลุ่ม	47
1.1.1	กลุ่มผิงผิงทอเกวต (ค.ศ. 1901 - 1903)	48
1.1.2	กลุ่มครุคำ (ค.ศ. 1920)	49
1.2	ขบวนการต่อสู้ของชนเผ่าลาวเทิง	51
	กลุ่มองแก้วและองกมมะด้า	
	(ค.ศ. 1901 - 1936)	52
1.3	ขบวนการต่อสู้ของชนเผ่าลาวสูง	55
1.3.1	กลุ่มพญาคำลือ (ค.ศ. 1908)	56
1.3.2	กลุ่มเจ้าวรรณภูมิ (ค.ศ. 1908 - 1910)	57
1.3.3	กลุ่มมังฆาเหนือ (ค.ศ. 1914 - 1915)	58
1.3.4	กลุ่มองแสน (ค.ศ. 1915 - 1917)	59
1.3.5	กลุ่มเจ้าฟ้าบัวคำ (ค.ศ. 1918 - 1922)	60

1.4 ขบวนการต่อสู้โดยการร่วมมือกับกลุ่มคอมมิวนิสต์อินโดจีน (ค.ศ. 1930 - 1939)	64
2. ขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชภายใต้การปกครองของญี่ปุ่น (ค.ศ. 1941 - 1945)	65
2.1 ขบวนการต่อสู้โดยกลุ่มลาวอิสระ (ค.ศ. 1943 - 1945) .	66
2.2 ขบวนการต่อสู้โดยการร่วมมือกับกลุ่มคอมมิวนิสต์อินโดจีน (ค.ศ. 1943 - 1945)	68
2.3 ขบวนการต่อสู้โดยกลุ่มชาวหม่ม (ค.ศ. 1944 - 1945) ..	68
3 ขบวนการกู้ชาติลาวอิสระ (ค.ศ. 1945 - 1949)	70
1. ปัจจัยสำคัญต่อการรวมตัวของขบวนการลาวอิสระ	70
1.1 ปัจจัยภายในประเทศ	71
1.1.1 การถูกปกครองโดยญี่ปุ่นและฝรั่งเศส	71
ก. ญี่ปุ่น	72
ข. ฝรั่งเศส	73
1.1.2 สถานการณ์ทางการเมืองภายในของลาว	74
1.1.3 ปัญหาเศรษฐกิจ	77
1.1.4 ความศรัทธาของประชาชนลาวต่อเจ้าเพชรราช.	79
1.2 ปัจจัยภายนอกประเทศ	80
1.2.1 ความหวาดระแวงต่อฝ่ายสัมพันธมิตร	81
ก. อังกฤษ	81
ข. จีน	81
1.2.2 บทบาทของไทยในการสนับสนุนขบวนการกู้ชาติ ลาวอิสระ	82
1.2.3 บทบาทของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามในการ สนับสนุนขบวนการกู้ชาติลาวอิสระ	83

2. จุดมุ่งหมายและการดำเนินงานของขบวนการกู้ชาติลาวอิสระ	84
2.1 จุดมุ่งหมายของขบวนการลาวอิสระ	84
2.1.1 ความเป็นเอกภาพ	84
2.2.2 ความเป็นเอกราช	86
2.2 กลุ่มผู้นำขบวนการกู้ชาติลาวอิสระ	87
2.3 การดำเนินงานและวิธีการต่อสู้ของขบวนการลาวอิสระ ...	91
2.3.1 การดำเนินงานการเมืองภายใน	91
ก. การโฆษณาปลุกระดม	91
ข. การจัดตั้งรัฐบาล	92
ค. การประกาศเอกราช	93
ง. การปกครองประเทศภายใต้รัฐบาล ลาวอิสระ	94
จ. การจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นในประเทศไทย.	96
2.3.2 การดำเนินงานการเมืองระหว่างประเทศ ...	99
2.3.3 การดำเนินงานการทหาร	100
ก. กองทหาร	100
ข. วิธีการรบแบบกองโจร	102
ค. การจัดตั้งเขตปลดปล่อย	103
ง. การจัดตั้งกองทัพลาวอิสระ	103
3. ปัญหาและอุปสรรคของขบวนการลาวอิสระ	104
3.1 นโยบายการปราบปรามของฝรั่งเศส	104
3.1.1 การเมืองภายในประเทศ	104
3.1.2 การดำเนินงานทางทหาร	106
3.2 การขาดแคลนทรัพยากร	108
3.2.1 กำลังคน	108
3.2.2 การเงิน	109

3.2.3	อาวุธยุทธโธปกรณ์	110
3.2.4	เสบียงอาหาร	110
3.2.5	ฐานปฏิบัติการที่ปลอดภัย	111
3.3	การแตกแยกภายในกลุ่มผู้นำขบวนการลาวอิสระ	111
3.3.1	เจ้าเพชรราช	112
3.3.2	เจ้าสุวรรณภูมา	113
3.3.3	เจ้าสุภานุวงศ์	113
3.4	การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก	116
3.4.1	ประเทศค่ายเสรีประชาธิปไตย	118
3.4.2	ประเทศค่ายสังคมนิยม	118
4	ผลและผลกระทบจากการสลายตัวของขบวนการลาวอิสระ	
(ค.ศ. 1949 - 1975)		121
1.	การแข่งขันระหว่างรัฐบาลเวียงจันทน์และรัฐบาลเขตปลดปล่อย	122
1.1	การแข่งขันทางการเมืองการปกครอง	122
1.1.1	การจัดตั้งรัฐบาล	123
	ก. รัฐบาลเวียงจันทน์	123
	ข. รัฐบาลเขตปลดปล่อย	124
1.1.2	การแย่งอำนาจทางการเมืองในกลุ่มผู้นำลาว ..	128
1.2	การแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจ	135
1.3	การแข่งขันทางด้านสังคมและวัฒนธรรม	136
1.4	การแข่งขันทางด้านทหาร	137
2.	ปัญหาการแทรกแซงของนานาชาติในประเทศลาว	145
2.1	บทบาทของประเทศค่ายเสรีประชาธิปไตย	145
2.1.1	สหรัฐอเมริกา	147
2.2.2	ไทย	149

บทที่	หน้า
2.2 บทบาทของประเทศค้าส่งคมนิยม	150
2.2.1 สหภาพโซเวียตรัสเซีย	150
2.2.2 จีน	151
2.2.3 เวียดนาม	153
5 บทสรุป	158
บรรณานุกรม	163
ภาคผนวก	178
ภาคผนวก ก	179
ภาคผนวก ข	217
ภาคผนวก ค	234
ประวัติย่อผู้วิจัย	240

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงอำนาจหน้าที่ของข้าราชการปกครอง ตำรวจ ทหาร และตุลาการ ชาวพื้นเมืองภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส	16
2 แสดงการเปรียบเทียบเงินเดือนและผลประโยชน์ระหว่างข้าราชการลาวกับ ข้าราชการฝรั่งเศสในตำแหน่งเดียวกัน	19
3 แสดงเงินงบประมาณของรัฐบาลฝรั่งเศสที่ปกครองอินโดจีนและรัฐบาลฝรั่งเศส ที่ปกครองลาว	21
4 แสดงการเพิ่มค่าภาษีอากรต่าง ๆ ที่ฝรั่งเศสเก็บจากประชาชนลาว ตั้งแต่ ค.ศ. 1929 - 1932	22
5 แสดงการเก็บภาษีรายได้ส่วนบุคคลของประชาชนที่อาศัยอยู่ในลาวในวันที่ 1 มกราคม ของทุก ๆ ปี	24
6 แสดงการเกณฑ์แรงงานของชายฉกรรจ์ลาวและค่ารับไหมหรือค่าไถ่งาน ...	26
7 แสดงจำนวนโรงเรียนในลาว ค.ศ. 1902 - 1930	28
8 แสดงสถิติข่าวสารที่ฝรั่งเศสส่งให้อู๋ปุ่น ค.ศ. 1941 - 1944	38
9 แสดงการต่อสู้ฝรั่งเศสของประชาชนลาวในประวัติศาสตร์ลาวสมัยใหม่ (ค.ศ. 1893 - 1945)	44
10 แสดงการศึกษาและตำแหน่งหน้าที่การทำงานของกลุ่มผู้นำขบวนการลาวอิสระ .	88
11 แสดงการดำเนินงานขบวนการลาวอิสระ	90
12 แสดงการต่อสู้ระหว่างทหารรัฐบาลเวียงจันทน์กับทหารรัฐบาลเขตปลดปล่อย (ค.ศ. 1952 - 1953)	138
13 แสดงพื้นที่เขตปลดปล่อยของรัฐบาลเขตปลดปล่อย ระหว่างปี 1954 - 1975 .	140
14 แสดงถึงการค้าระหว่างประเทศลาวกับต่างประเทศ ในระหว่างปี ค.ศ. 1965 - 1969	146
15 แสดงถึงความช่วยเหลือจากประเทศค่ายสังคมนิยมแก่ลาว ในระหว่างปี ค.ศ. 1954 - 1960	155

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แผนที่แสดงสหภาพอินโดจีนฝรั่งเศส	10
2 แผนภูมิแสดงการปกครองสหภาพอินโดจีนของฝรั่งเศส (ค.ศ. 1907 - 1945)	11
3 แผนภูมิแสดงการปกครองของลาวในฐานะรัฐอารักขาและอาณานิคมของ ฝรั่งเศส	13
4 แผนที่แสดงกลุ่มชนชาติในลาว	42
5 แผนที่แสดงขบวนการต่อต้านฝรั่งเศสของประชาชนลาว	43
6 แผนที่แสดงยุทธวิธีการรบของฝรั่งเศส ค.ศ. 1946	107
7 แผนภูมิแสดงลำดับสกุลเจ้ามหาอุปราชอุ้นแก้ว	115
8 แผนที่แสดงโลกแบ่งออกเป็นสองค่ายภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2	117
9 แผนที่แสดงราชอาณาจักรลาว	125
10 แผนที่แสดงพื้นที่เขตปลดปล่อยในปี ค.ศ. 1954	141
11 แผนที่แสดงพื้นที่เขตปลดปล่อยในปี ค.ศ. 1962	142
12 แผนที่แสดงพื้นที่เขตปลดปล่อยในปี ค.ศ. 1975	143
13 แผนที่แสดงประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้	144
14 แผนที่แสดงประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	157

บทนำ

ปัจจุบันลาวเป็นประเทศเอกราชที่มีการปกครองด้วยระบบสังคมนิยม แต่ในประวัติศาสตร์-ลาวสมัยใหม่¹ ลาวเคยตกเป็นอาณานิคมของชาวต่างชาติ ได้แก่ ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น เป็นต้น ฝรั่งเศสได้ปกครองลาวสองระยะ คือ ระยะแรกระหว่างปี ค.ศ. 1893 - 1944 และระยะที่สองในปี ค.ศ. 1946 - 1954 ส่วนญี่ปุ่นนั้นปกครองลาวในช่วงเดือนมีนาคม-สิงหาคม ค.ศ. 1945 ในขณะที่ฝรั่งเศสและญี่ปุ่นปกครองลาวอยู่นั้น มีประชาชนลาวจำนวนหนึ่งคิดว่าฝรั่งเศสและญี่ปุ่นปกครองลาวอย่างไม่เป็นธรรมเพราะชาวต่างชาติมีอภิสิทธิ์เหนือประชาชนลาว² เช่น การเสียภาษี การเกณฑ์แรงงาน ดังนั้นประวัติศาสตร์ลาวในช่วงระยะเวลาดังกล่าว จึงมีเรื่องราวของขบวนการกู้ชาติลาวที่ต่อต้านชาวต่างชาติ เช่น กลุ่มขององแก้วและองกมนะดา กลุ่มของเจ้าฟ้าบัวใจ กลุ่มของครูคำ³ และลาวอิสระ⁴

ในบรรดาขบวนการกู้ชาติลาวดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่องขบวนการกู้ชาติลาว "ลาวอิสระ" ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1945⁵ ขณะนั้นเป็นเวลาปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 สถานการณ์ภายในลาวได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก คือ ฝรั่งเศสจำต้องถอนตัวออกจากลาว เพราะญี่ปุ่นเข้ามายึดครองลาวในฐานะที่เป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส ต่อมาญี่ปุ่นได้มอบเอกราช

¹ลาวสมัยใหม่เริ่มจากลาวตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสจนกระทั่งถึงปัจจุบัน อ้างจาก ทองสา ไชยวงศาดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึง ปัจจุบัน). 1989. หน้า 1 - 505. (ภาษาลาว).

²ภาอารยะ สุวรรณเดมิย์. ขบวนการคอมมิวนิสต์ในลาว. วิทยานิพนธ์ ร.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2504. หน้า 29 - 30.

³โปรดดูรายละเอียดใน ทองสา ไชยวงศาดี และคนอื่น ๆ. เล่มเดิม. หน้า 68 - 101.

⁴ผู้วิจัยจะทำการศึกษาค้นคว้าต่อไป

⁵มาเชียล - าทูรย์ ดัสเซ. "การก่อตั้งปะเทดลาวและพรรคคอมมิวนิสต์ลาว," รัฐศาสตร์นิเทศ. 11(1) : 161 ; มกราคม - เมษายน 2519.

และจัดตั้งรัฐบาลปกครองลาว¹ แต่ชาวลาวมีความคิดว่าญวนยังมีอิทธิพลเหนือลาวและปกครองลาวกดขี่กว่าฝรั่งเศส เช่น มีการปราบปรามประชาชนลาวที่ต่อต้านญวนอย่างรุนแรง² ทำให้ประชาชนลาวกลุ่มต่าง ๆ ที่ต่อต้านชาวต่างชาติอยู่ในขณะนั้นรวมกันให้การสนับสนุนขบวนการกู้ชาติลาว "ลาวอิสระ"³ โดยมีเจ้าเพชรราชเป็นผู้นำ⁴ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายรวมลาวให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและต่อสู้กับชาวต่างชาติเพื่อเอกราชของชาติ⁵ และขบวนการนี้ได้ประกาศอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 1945⁶ เพราะฝรั่งเศสยินยอมสิทธิในการกลับเข้ามาปกครองลาวภายหลังที่ญวนแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 และญวนได้ถอนทหารออกจากลาว รวมทั้งเจ้ามหาชีวิตศรีสว้างวงศ์ ซึ่งเป็นประมุขของชาติให้การสนับสนุนฝรั่งเศส ด้วยการสั่งปลดเจ้าเพชรราชออกจากตำแหน่งอุปราชและนายกรัฐมนตรี⁷ เป็นต้น

ขบวนการกู้ชาติลาว "ลาวอิสระ" ดำเนินการต่อสู้กับฝรั่งเศสตั้งแต่เดือนตุลาคม ค.ศ. 1945 ถึงเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1946 จนในที่สุดฝรั่งเศสกลับเข้ามาปกครองลาวอีกครั้ง ในระยะที่ 2 ทำให้ผู้นำลาวและสมาชิกของขบวนการกู้ชาติลาว "ลาวอิสระ" แตกงานซ่านเซ็นหลบหนีซ่อนตัวในลาวและตามชายแดนลาว รวมทั้งอีกส่วนหนึ่งหลบหนีเข้ามาในไทยพร้อมทั้งจัดตั้ง

¹กรมศิลปากร. เอกสาร (2) สร. 0201.98.1/19 รายงานการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับญวนในอินโดจีนฝรั่งเศส พ.ศ. 2486 - 2488.

²ทองสา ไชยะวงศ์ และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึงปัจจุบัน). 1989. หน้า 167.

³วงเดือน นาราสัจจ์. "กลุ่มชนชาติกับการสร้างเอกภาพในสังคมลาว," วารสารประวัติศาสตร์. ฉบับรวมงานวิจัย ปี 2534. หน้า 32.

⁴Geoffrey C. Gunn. Political Struggles in Laos (1930 - 1954). 1988. หน้า 139 - 140.

⁵3349 (นามแฝง). เจ้าเพชรราชบุรุษเหล็กแห่งราชอาณาจักรลาว. 2499. หน้า 127.

⁶อุทัย เทพสิทธิ์า. เมืองลาวที่น้องพึ่งช่วยแม่น้ำโขง. 2511. หน้า 198 - 199.

⁷รัชชัย วรุตมเสณีย์. ปัญหาความเป็นกลางของลาว. วิทยานิพนธ์ ร.ม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2515. หน้า 3.

รัฐบาลพลัดถิ่นจีนโดยมีเจ้าเพชรราชเป็นผู้นำ¹ แต่สมาชิกขบวนการกู้ชาติลาว "ลาวอิสระ" ดำเนินการต่อสู้กับฝรั่งเศสอย่างไม่ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายและสลายไปในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1949 เพราะถูกฝรั่งเศสปราบปรามอย่างหนัก และรัฐบาลไทยได้รับรองรัฐบาลลาวที่ เวียงจันทน์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยฝรั่งเศส² รวมทั้งกลุ่มผู้นำขบวนการกู้ชาตินี้ได้แตกแยกกัน เป็น 3 ฝ่ายอย่างชัดเจน คือ ฝ่ายเจ้าสุวรรณภูมาเป็นผู้นำกลับไปเจรจากับฝรั่งเศส เพื่อขอเอกราช ฝ่ายเจ้าสุภานุวงศ์หันไปขอความช่วยเหลือจากขบวนการเวียดมินห์ในเวียดนามเพื่อ ดำเนินการต่อสู้ต่อไป ส่วนเจ้าเพชรราชยังอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ³

แม้ว่าขบวนการกู้ชาติลาว "ลาวอิสระ" จะไม่ประสบความสำเร็จดังที่กล่าวมา แต่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาขบวนการกู้ชาตินี้ เพราะมีลักษณะต่างจากขบวนการกู้ชาติลาวอื่น ๆ ประการแรก คือ การต่อสู้ของประชาชนลาวกับชาวต่างชาติเพื่อเอกราชของประเทศ โดยมี เจ้าเพชรราชเป็นผู้นำ ประการสอง คือ การรวมกลุ่มประชาชนทุกกลุ่ม⁴ ทุกระดับเพื่อต่อสู้ กับชาวต่างชาติ และประการที่สาม คือ การรวมลาวให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอยู่ภายใต้ การปกครองของรัฐบาลที่ตั้งขึ้นโดยประชาชนลาว นอกจากนี้ขบวนการกู้ชาติลาว "ลาวอิสระ" ยังเป็นจุดเปลี่ยนที่ผลักดันให้ลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบราชาธิปไตยมาเป็นระบบ ประชาธิปไตย และปกครองด้วยระบบสังคมนิยมในที่สุด

¹ 3349 (นามแฝง). เจ้าเพชรราชบุรุษเหล็กแห่งราชอาณาจักรลาว. 2499. หน้า 148.

² สุภาพร โคกระบิน. นโยบายต่างประเทศของไทยต่อกลุ่มอินโดจีน พ.ศ. 2518 ถึง พ.ศ. 2523. วิทยานิพนธ์ ร.ม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2534. หน้า 54 - 55.

³ กรมศิลปากร. เอกสาร กต.81.1/22 เรื่องการเคลื่อนไหวของชาวต่างประเทศ : ลาว.

⁴ ซึ่งได้แก่ ลาวลุ่ม ลาวเทิง และลาวสูง โดยแบ่งตามลักษณะภูมิประเทศที่ประชาชน อาศัยอยู่ในลาว ดูรายละเอียดใน วีรกรรม กิตติศักดิ์ และกวี วรกวิน. "ภูมิศาสตร์ของ ลาว," ใน ลาว : สังคมศาสตร์. ม.ป.ป. หน้า 70 - 72.

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องขบวนการกู้ชาติลาว "ลาวอิสระ" ในระหว่าง ค.ศ. 1945 - 1949 นั้น ปรากฏว่ายังไม่มีนักวิชาการไทยคนใดศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรง แต่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพียงเรื่องเดียว คือ งานของ ปภาอารยะ สุวรรณเดมิย์. ขบวนการคอมมิวนิสต์ในลาว. วิทยานิพนธ์ ร.ม. (รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ได้ศึกษาถึงสภาพโดยทั่วไปที่สนับสนุนการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในลาว โดยอธิบายถึงการต่อสู้ทางกำลังและทางการเมืองของฝ่ายคอมมิวนิสต์กับฝ่ายรัฐบาลลาวในระหว่าง ค.ศ. 1954 - 1962 ซึ่งเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองลาวภายหลังขบวนการกู้ชาติลาว "ลาวอิสระ" แต่ตามบทค้นของวิทยานิพนธ์นี้ได้กล่าวถึงขบวนการกู้ชาติลาว "ลาวอิสระ" ไว้เพียงสังเขป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาขบวนการกู้ชาติลาว ภายหลังจากที่ลาวตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสและญี่ปุ่น
2. เพื่อศึกษาขบวนการกู้ชาติลาว "ลาวอิสระ" เช่น ปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดขบวนการ จุดมุ่งหมาย วิธีการและการดำเนินการ เป็นต้น
3. เพื่อศึกษาสาเหตุและผลที่เกิดขึ้นจากการที่ขบวนการกู้ชาติลาว "ลาวอิสระ" ดำเนินการไม่ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ได้เห็นภาพรวมของขบวนการกู้ชาติลาว ภายหลังจากที่ตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสและญี่ปุ่น
 2. ได้รับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องขบวนการกู้ชาติลาว "ลาวอิสระ"
 3. ทราบดีถึงสาเหตุการฉกฉวยในลาว ภายใต้อำนาจปกครองของฝรั่งเศสและญี่ปุ่น
- ใน ค.ศ. 1945 - 1949

4. ทบทวนเหตุการณ์ภายในลาว ภายหลังขบวนการกู้ชาติลาว "ลาวอิสระ" ดำเนินการไม่ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย

5. เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับขบวนการกู้ชาติลาวอื่น ๆ ทั้งก่อนและ ภายหลังขบวนการกู้ชาติลาว "ลาวอิสระ"

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

สารนิพนธ์ฉบับนี้จะศึกษาเฉพาะขบวนการกู้ชาติลาว "ลาวอิสระ" ในระหว่าง ค.ศ. 1945 - 1949 เพราะใน ค.ศ. 1945 เป็นปีที่เริ่มต้นขบวนการลาวอิสระอย่างเป็นทางการ จนกระทั่งถึงปี ค.ศ. 1949 ซึ่งเป็นปีที่ขบวนการกู้ชาติลาว "ลาวอิสระ" สลายตัว แต่เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับขบวนการดังกล่าว ผู้วิจัยจึงศึกษาขบวนการกู้ชาติลาว ก่อนที่จะเกิดขบวนการกู้ชาติลาว "ลาวอิสระ" และยังศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการที่ขบวนการนี้ ดำเนินการไม่ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายโดยสังเขป

วิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษาเรื่องนี้จะใช้ทั้งวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ โดยใช้ข้อมูลที่เป็นเอกสารชั้นต้น ในภาษาไทย และเอกสารชั้นรองที่เป็นภาษาไทย ภาษาลาว รวมทั้งภาษาอังกฤษ และวิธีวิจัย ทางสังคมศาสตร์ โดยการสัมภาษณ์ของผู้ที่มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับขบวนการกู้ชาติลาว "ลาวอิสระ" เช่น นายไขแสง สุกใส ท่านภูมิ วงศ์จิตร ท่านสิงคโปร์ สีโคตจุนนะมาลี และท่านสีชนะ สีสาน

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เอกสารชั้นต้น ได้แก่ เอกสารกระทรวงการต่างประเทศ เอกสารกระทรวง มหาดไทย เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นต้น

เอกสารชั้นรอง ได้แก่ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือ บทความ และวารสาร เป็นต้น

การสัมภาษณ์บุคคล ได้แก่ ผู้รู้ที่มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับขบวนการกู้ชาติลาว
"ลาวอิสระ" เช่น นายไขแสง สุกใส ท่านภูมิ วงวจิตร ท่านสิงคโปร์ สีโคจุนนะมาลี
และท่านสีชนะ สีสาน

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. กองจดหมายเหตุแห่งชาติ
2. หอสมุดแห่งชาติ
3. หอสมุดแห่งชาติลาว
4. ห้องสมุดสยามสมาคม
5. เอกสารจากสถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวประจำ

ประเทศไทย

6. ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้แก่ หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นต้น
7. การสัมภาษณ์บุคคล ได้แก่ ผู้รู้ที่มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับขบวนการกู้ชาติลาว
"ลาวอิสระ" เช่น นายไขแสง สุกใส ท่านภูมิ วงวจิตร ท่านสิงคโปร์ สีโคจุนนะมาลี
และท่านสีชนะ สีสาน

บทที่ 1

ลาวภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสและญี่ปุ่น (ค.ศ. 1893 - 1945)

ลาวเป็นประเทศเล็กที่มีพื้นที่ขนาด 236,800 ตารางกิโลเมตร และมีประชากร 4.7 ล้านคน¹ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่อยู่ล้อมรอบคือ ประเทศจีนมีพื้นที่ 9,600,000 ตารางกิโลเมตร และมีประชากร 1,201.2 ล้านคน ไทยมีพื้นที่ 513,000 ตารางกิโลเมตร และมีประชากร 60.4 ล้านคน พม่ามีพื้นที่ 677,000 ตารางกิโลเมตร และมีประชากร 45.4 ล้านคน ประเทศเวียดนามมีพื้นที่ 332.000 ตารางกิโลเมตร มีประชากร 74.1 ล้านคน ส่วนกัมพูชามีพื้นที่ 181.000 ตารางกิโลเมตร และมีประชากร 9.7 ล้านคน² อาณาเขตทิศเหนือของลาวติดกับดินแดนตอนใต้ของจีนเป็นระยะทาง 260 กิโลเมตร ทิศใต้ติดกับกัมพูชาเป็นระยะทาง 400 กิโลเมตร ทิศตะวันออกติดกับเวียดนามเป็นระยะทาง 1,740 กิโลเมตร ทิศตะวันตกติดกับไทยเป็นระยะทาง 1,524 กิโลเมตร ส่วนด้านตะวันตกเฉียงเหนือติดกับพม่าเป็นระยะทาง 210 กิโลเมตร³ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการเป็นแหล่งทรัพยากรของประเทศเพื่อนบ้านแล้วโดยสภาพทางภูมิศาสตร์ลาวยังมีลักษณะเป็นดินแดนกันชนต่อการขยายอิทธิพลของจีนลงมาทางตอนใต้ หรือการขยายอิทธิพลระหว่างไทยและเวียดนาม

เมื่อย้อนกลับไประหว่างภาพด้านภูมิรัฐศาสตร์ ตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมา จะพบว่าการเคลื่อนไหวของบรรดาประเทศเพื่อนบ้านของลาว ที่พยายามจะขยายอิทธิพลเข้ามาทั่วพื้นที่ต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของชาติต่าง ๆ เรื่อยมา กล่าวคือ ลาวเผชิญกับการรุกรานของ

¹จากการสำรวจข้อมูล สบป.ลาว เมื่อวันที่ 1 เดือนมีนาคม พ.ศ. 1995. พลเมืองลาวมีทั้งหมด 4,581,258 คน เป็นหญิง 2,315,391 คน. หนังสือพิมพ์ประชาชน. 6(6321) : 1 ; 16 สิงหาคม 1995. (ภาษาลาว).

²Asia Year Book 1996. 1996. p.226 - 240.

³ดร.สีสะเหลียว แสงวงศึกษา และคนอื่น ๆ. ภูมิศาสตร์ลาว. 1989. หน้า 4. (ภาษาลาว).

พม่าในระหว่าง ค.ศ. 1553 - 1573 จนกระทั่งถูกยึดครองใน ค.ศ. 1574¹ ต่อมาเมื่อไทยในสมัยกรุงธนบุรีเป็นเอกราช พระเจ้ากรุงธนบุรีทรงสร้างความมั่นคงให้กับอาณาจักรไทยวิธีหนึ่งคือการขยายอิทธิพลเข้าไปในลาว จนกระทั่งสามารถยึดครองลาวได้ในระหว่าง ค.ศ. 1778 - 1893² ไทยยึดครองลาวในฐานะประเทศราชต่อมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ขณะเดียวกันเวียดนาม ซึ่งรวบรวมชาติภายใต้การนำขององเจียงฮือ ซึ่งสถาปนาเป็นพระเจ้าเวียดนามยาหลง (ค.ศ. 1752 - 1865) ได้พยายามขยายดินแดนด้านตะวันตกเข้ามามีในลาวและเขมร ลาว³ จึงเป็นสาเหตุให้สองชาติเกิดความขัดแย้ง จนกระทั่งทำสงครามที่เรียกว่า "อานามสยามยุทธ" ใน ค.ศ. 1833 - 1847⁴ ซึ่งผลของสงครามครั้งนี้ ทำให้ลาวยอมรับอำนาจไทยและเวียดนาม ดังจะเห็นได้จากบรรณาการที่ลาวส่งไปให้ทั้งฝ่ายไทยและเวียดนาม ลาวจึงมีสภาพเป็นเมือง "สองฝ่ายฟ้า" สถานการณ์ด้านการเมืองของลาวเป็นไปในลักษณะเช่นนี้ก่อนที่ฝรั่งเศสจะเข้ามาปกครองลาวในฐานะเป็นอาณานิคม

1. ลาวภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส (ค.ศ. 1893 - 1945)

ในศตวรรษที่ 19 สมัยที่ชาวยุโรปแสวงหาอาณานิคมไปทั่วโลก เช่น ฝรั่งเศสเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อที่จะแสวงหาผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ อำนาจทางการเมือง เกียรติภูมิของชาติ และเผยแพร่คริสต์ศาสนา รวมทั้งเพื่อถ่วงดุลย์อำนาจระหว่างชาติ

¹อุคา พวงสา. เล่าเรื่องลาว-ไทย. 2508. หน้า 233 - 234.

(ภาษาลาว).

²รัชชัย ไพหล. ความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรหลวงพระบาง เวียงจันทน์ และจำปาศักดิ์ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2325 - 2446). ปริณิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. หน้า 25, 33, และ 37.

³เวียดนามขยายอิทธิพลเข้าไปที่เมืองบันทายมาศ (ตรันนิงห์) โปรดุรายละเอียคน นิธิ เอียวศรีวงศ์. การปราบฮ่อและการเสียดินแดน พ.ศ. 2431. วิทยานิพนธ์ อ.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509. หน้า 22.

⁴ถนอม อานามวัฒน์. ความสัมพันธ์ระหว่างไทย เขมร และญวน ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น. ปริณิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2514. หน้า 152.

ตะวันตกด้วยกัน¹ ฝรั่งเศสได้ใช้ยุทธวิธีทางการทูต การเมือง และกองทัพ ทำให้เวียดนาม กัมพูชา และลาว กลายเป็นรัฐอารักขาและอาณานิคม² ของฝรั่งเศสในที่สุด สำหรับชาวลาว ถูกฝรั่งเศสปกครองในระหว่าง ค.ศ. 1893 - 1944 และ ค.ศ. 1946 - 1954 ในช่วง ระยะเวลาดังกล่าวฝรั่งเศสปกครองลาวโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศตนเป็นหลัก ไม่ว่าด้านการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม ดังจะกล่าวถึงรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ปัจจัยที่ทำให้ฝรั่งเศสขยายอิทธิพลเข้าไปในลาว

1.1.1 ความต้องการที่จะติดต่อกับจีนตอนใต้

ในสมัยแรกเริ่มที่ฝรั่งเศสเข้ามาติดต่อกับประเทศในภูมิภาคอินโดจีน ฝรั่งเศสให้ความสนใจลาวเป็นพิเศษ เพราะฝรั่งเศสคาดว่าจะสามารถเดินทางไปติดต่อกับชายแดนกับจีนตอนใต้ได้โดยข้ามแม่น้ำโขงเป็นเส้นทาง แต่เมื่อฝรั่งเศสได้ส่งคณะสำรวจโดยมี ฟร็องซัว การ์นิเยร์ (Francis Garnier) (ค.ศ. 1839 - 1873) เป็นหัวหน้าคณะไปทำการสำรวจแม่น้ำโขงในระหว่าง ค.ศ. 1866 - 1868 พบว่าแม่น้ำโขงไม่สะดวกที่จะใช้เป็นเส้นทางขึ้นไปยังจีนตอนใต้ เนื่องจากมีเกาะแก่งมากมาย แต่รายงานคณะสำรวจชุดนี้ได้นำข้อมูลใหม่มาว่า แม่น้ำแดงนั้นตั้งอยู่ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของประเทศเวียดนามในปัจจุบันอาจใช้เป็นทางคมนาคมได้ดีกว่า³ ทำให้ฝรั่งเศสเปลี่ยนความสนใจจากลาวมายังเวียดนามแทน ด้วยเหตุนี้ฝรั่งเศสจึงดำเนินการขยายอิทธิพลเข้าไปในเวียดนาม จนเป็นเหตุให้ชาวเวียดนามต่อต้านฝรั่งเศส และการเผยแพร่คริสต์ศาสนาอย่างรุนแรง รัฐบาลเวียดนามได้สั่งประหารชีวิตชาวเวียดนามที่เข้ารับนับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก จำนวนประมาณ 20,000 คน⁴

¹โปรดดูรายละเอียดใน D.G.E. Hall. A History of South - East Asia. 1981. p.685 - 706.

²Ibid. p.706.

³John K. Fairbank, Edwin O. Reichauer and Albert M. Graig. East Asia the Modern Transformation. 1929. p. 450 - 454.

⁴Joseph Buttinger. The Smaller dragon : A Political History of Vietnam. 1953. p.375.

หรือแม้กระทั่งพรานชีส การ์นิเยร์ หัวหน้าคณะสำรวจลุ่มแม่น้ำโขงถูกลอบสังหารใน ค.ศ. 1873 ด้วยสาเหตุที่ไม่ได้ขออนุญาตจากรัฐบาลเวียดนามก่อนที่จะสำรวจแม่น้ำแดง การต่อต้านฝรั่งเศส ดังตัวอย่างที่กล่าวมา ทำให้ฝรั่งเศสส่งกองทัพนาวาจมตีแคว้นดังกล่าวถึง จนกระทั่งในที่สุดเวียดนาม ต้องยอมอนุญาตให้ฝรั่งเศสเดินเรือระหว่างแม่น้ำแดงกับยูเนียน และเผยแพร่ศาสนาได้โดยเสรี ต่อมาสืบเนื่องจากนายทหารฝรั่งเศส ชื่อ ร้อยเอก พรานชีส ริวียแยร์ (Francis Revier) ท้าหน้าที่เป็นผู้บังคับบัญชากองทหารในเวียดนามถูกสังหาร¹ ฝรั่งเศสจึงถือเป็นสาเหตุส่งกองทหาร มาบีบบังคับเวียดนาม จนกระทั่งจักรพรรดิเฉียนฮัว (ค.ศ. 1883 - 1883) ต้องลงพระนาม ในสนธิสัญญาอารักขา ในวันที่ 25 เดือนสิงหาคม ค.ศ. 1883² เนื้อความที่สำคัญกล่าวถึง "เวียดนามเป็นรัฐอารักขาของฝรั่งเศส" ฝรั่งเศสใช้เป็นข้ออ้างในการขยายอิทธิพลเข้าภายใน กัมพูชา โดยอ้างว่ากัมพูชาส่งบรรณาการให้เวียดนาม พร้อมทั้งใช้อำนาจบีบบังคับทำให้กัมพูชา ยอมเป็นรัฐอารักขาของฝรั่งเศสใน ค.ศ. 1862³ ต่อมาฝรั่งเศสยังคงขยายอิทธิพลเข้าภายใน เวียดนาม จนกระทั่งประสบความสำเร็จ ดังจะเห็นได้จากในปี ค.ศ. 1887 ฝรั่งเศส ประกาศให้โคชินไชน่า ดังเกีย อันนัม และกัมพูชา รวมกันเป็น "สหภาพอินโดจีนของ ฝรั่งเศส"⁴ ในขณะเดียวกันฝรั่งเศสเปลี่ยนความสนใจลาวจากการใช้เส้นทางสู่จีนตอนใต้มา เพราะลาวมีอาณาเขตติดเวียดนามและกัมพูชา ซึ่งเป็นสหภาพอินโดจีนของฝรั่งเศส

1.1.2 การป้องกันการขยายอิทธิพลของอังกฤษในลุ่มแม่น้ำโขง

ขณะที่ฝรั่งเศสกำลังขยายอิทธิพลอยู่ในเวียดนามและกัมพูชา จนกระทั่ง

¹Joseph Buttinger. The Smaller dragon : A Political History of Vietnam. 1953. p.376 - 377.

²Joseph Buttinger. Op.cit. p.379.

³ดูรายละเอียดใน David P. Chandler. A History of Cambodia. 1983. p.123 - 136.

⁴กรมศิลปากร. เอกสาร สร. 0201.37.6/18 เรื่องข้อความต่าง ๆ เกี่ยวกับ สถานการณ์และการปกครองอันไม่เสมอภาคของอินโดจีนฝรั่งเศส (พ.ศ. 2483). (การปกครอง ส่วนกลางของอินโดจีนฝรั่งเศส หน้า 1). และ Victor Purchell G.M.G. Litt D. South - East Asia Since 1800. 1965. p.67.

ถูกผนวกเป็นรัฐอารักขาของฝรั่งเศส อังกฤษซึ่งกำลังขยายอิทธิพลเข้าไบนานพม่าซึ่งมีชายแดนทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือติดกับลาว ท้าให้อังกฤษระแวงว่าฝรั่งเศสจะขยายอำนาจเข้าไบนานพม่าตอนบน คือ บริเวณเมืองสิงห์ พงสาลี ซึ่งเป็นเขตอิทธิพลของอังกฤษ ในทางตรงกันข้ามเมื่ออังกฤษเข้ายึดครองพม่าตอนบนใน ค.ศ. 1886¹ ฝรั่งเศสกลัวว่าอังกฤษจะขยายอิทธิพลเข้ามายังฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงบริเวณแคว้นหลวงพระบางและแคว้นเชียงแจึงซึ่งเป็นของลาว เพราะแคว้นเชียงแจึงนี้มีอาณาเขตคล่อมอยู่ทั้งฝั่งซ้ายและขวาแม่น้ำโขง ด้วยเหตุนี้ฝรั่งเศสและอังกฤษต่างหวาดระแวงซึ่งกันและกัน ความรู้สึกนี้ผลักดันให้ฝรั่งเศสรีบขยายอิทธิพลเข้าไบนานพม่าโดยเร็ว¹

1.1.3 ความสำคัญต่อความมั่นคงของสหภาพอินโดจีนของฝรั่งเศสและผลประโยชน์อื่น ๆ

ฝรั่งเศสตระหนักถึงความสำคัญ of ลาวว่ามีความสำคัญต่อความมั่นคงของเวียดนามและกัมพูชา ซึ่งขณะนั้นมีฐานะเป็นสหภาพอินโดจีนของฝรั่งเศส เพราะลาวมีพรมแดนด้านทิศตะวันตกติดต่อกับประเทศทั้งสอง นอกจากนี้ลาวยังมีอาณาเขตด้านตะวันตกจรดแม่น้ำโขงซึ่งในทางทฤษฎีภูมิรัฐศาสตร์ ถ้าฝรั่งเศสรวมอาณาจักรลาวเข้ากับสหภาพอินโดจีนของฝรั่งเศสได้ จะทำให้ฝรั่งเศสปกครองดินแดนซึ่งมีพรมแดนธรรมชาติคือระหว่างแม่น้ำโขงกับคาบสมุทรอินโดจีน นอกจากนี้ฝรั่งเศสยังตระหนักว่า ลาวอาจเป็นแหล่งแรงงานราคาถูกและเป็นแหล่งวัตถุดิบ เช่น ตะกั่ว ดีบุก ของป่า ไม้ ตลอดจนเป็นตลาดการค้า อีกทั้งฝรั่งเศสยังคิดที่จะนำคริสต์ศาสนาเข้ามาเผยแพร่ในลาว และใช้เป็นแหล่งระบายพลเมืองชาวเวียดนาม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพอินโดจีนฝรั่งเศส ด้วยความสำคัญของลาวดังกล่าวจึงเป็นเหตุผลพอเพียงที่ท้าทายให้ฝรั่งเศสมีความคิดที่จะเข้ามาปกครองลาว

¹โปรดดูรายละเอียดใน John F. Cady. Thailand, Burma, Laos, & Cambodia. 1966. p.96 - 106.

²สุวิทย์ ชีรสอวัต. ความสัมพันธ์ไทย - ฝรั่งเศส ร.ศ. 112 - 126 การเสียดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขง. 2523. หน้า 14 - 15.

1.2 วิธีการดำเนินการเพื่อผนวกลาวเข้าเป็นสหภาพอินโดจีนของฝรั่งเศส

1.2.1 การกําจัดอาณานิคมของไทย

ความสำคัญของลาวต่อผลประโยชน์ของฝรั่งเศสดังกล่าว ทำให้ฝรั่งเศสต้องการรวมลาวเข้ากับสหภาพอินโดจีน แต่เนื่องจากขณะนั้นลาวมีฐานะเป็นรัฐบรรณาการของไทย ทำให้ฝรั่งเศสต้องการกำจัดอาณานิคมไทยในลาวเป็นอันดับแรก โดยใช้นโยบายทางการเมืองและการทูต การทหาร ซึ่งฝรั่งเศสดำเนินการได้สะดวกเพราะฝรั่งเศสเป็นชาติที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ มียุทธวิธีการรบที่ทันสมัยและมีความมั่นคงของเศรษฐกิจด้วยปัจจัยดังกล่าวทำให้ฝรั่งเศสสามารถกำจัดอิทธิพลของไทยในลาวได้สะดวก กล่าวคือฝรั่งเศสยึดครองเวียดนามซึ่งมีพรมแดนด้านทิศตะวันตกติดกับลาวจึงสะดวกในการรุกรานลาว ขณะเดียวกันฝรั่งเศสยังอ้างว่าลาวเป็นรัฐบรรณาการของเวียดนามและยังสนับสนุนให้เวียดนามเปิดการเจรจากับไทยในปัญหาพรมแดนระหว่างไทยกับลาว¹ ประกอบกับในขณะนั้นไทยปกครองลาวในฐานะรัฐบรรณาการ² คือรัฐบาลไทยยังคงให้สิทธิรัฐบาลลาวปกครองตามแบบจารีตประเพณี จากสภาพการปกครองของไทยและสภาพภายในลาวมีปัญหาต่าง ๆ เช่น การรุกรานของฮ่อ ปัญหาชายแดนไทย - ลาว เป็นต้น จึงเหมาะแก่การที่ฝรั่งเศสจะเข้ามาแทรกแซงและจัดอาณานิคมไทยได้สะดวกยิ่งขึ้น

ก. การเมือง ฝรั่งเศสได้แสดงความสนใจที่จะขยายอิทธิพลเข้าไปในลาวอย่างเปิดเผย โดยการขออนุญาตจากรัฐบาลไทยส่งนักวิทยาศาสตร์ชาวฝรั่งเศส คือ ดร.เนิส (Dr.Neis) เข้ามาสำรวจวิทยาศาสตร์ในลาวตั้งแต่ปี ค.ศ. 1882³ ต่อมาในปี ค.ศ. 1885 ฝรั่งเศสได้ขออนุญาตตั้งกงสุลที่หลวงพระบาง ด้วยการแต่งตั้งออกุสต์ ปาวี

¹นิธิ เอียวศรีวงศ์. การปราบฮ่อและการเสียดินแดน พ.ศ. 2431. วิทยานิพนธ์ อ.ม. ประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509. หน้า 15.

²รัฐบรรณาการ หมายถึง สิ่งของมีค่าที่ประเทศราชส่งไปให้ประเทศที่มีอิทธิพล เช่น ลาวส่งต้นไม้เงินต้นไม้ทอง ทองคำ ผ้าไหม ครั่ง จั๊ม ำให้ประเทศไทย โดยจัดส่ง 3 ปี ต่อ 1 ครั้ง.

³นิธิ เอียวศรีวงศ์. เล่มเดิม. หน้า 15.

(Augusts Pavie) เป็นกงสุลที่ 2¹ บุคคลผู้ที่มีบทบาทสำคัญทางการเมือง การทูตและทหาร ที่ทำให้ฝรั่งเศสสามารถขยายอิทธิพลเข้าปนาลาวได้สำเร็จและเข้าครอบครองในระยะต่อมา²

ข. การทูต ฝรั่งเศสได้สนับสนุนจักรพรรดิเวียดนามประท้วงประเทศไทย กรณีไทยส่งกองทัพบราบรณฮ่อในดินแดนตอนเหนือลาว โดยอ้างว่าลาวเป็นรัฐบรรณาการของเวียดนาม อีกทั้งฝรั่งเศสสนับสนุนให้เวียดนามเปิดการเจรจากับไทยในปัญหาพรมแดนระหว่างไทยกับลาว³ เนื่องด้วยแนวความคิดเกี่ยวกับพรมแดนระหว่างชาติเป็นแนวความคิดของชาวยุโรปในเรื่อง "รัฐชาติแบบใหม่" (Modern State) ซึ่งเพิ่งจะเกิดขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 19 จึงเป็นเรื่องแน่นอนที่ทั้งไทยและเวียดนามต่างไม่เคยมีการปักปันและกำหนดพรมแดน ดังนั้นจึงไม่ทราบว่พรมแดนของลาวที่ถูกต้องอยู่ตรงไหน

ค. การทหาร ในขณะที่ฝรั่งเศสรอโอกาสขยายอิทธิพลเข้าปนาลาวอยู่นั้น ฮ่อจากญวนนานซึ่งเป็นมงคลของจีนได้ยกกำลังเข้าโจมตีเมืองหลวงพระบางในปี ค.ศ. 1887 กองทัพของประเทศไทยยกมาจากกรุงเทพฯ เพื่อมาปราบฮ่อในฐานะที่ขอขรรคม แต่ขณะเดียวกันกองทัพฝรั่งเศสจากเวียดนามยกมาปราบฮ่อดังกล่าวด้วย จากการปราบฮ่อในครั้งนี้ ทำให้ฝรั่งเศสมีอิทธิพลในลาว กล่าวคือ ลาวมองว่าฝรั่งเศสมีกำลังทหารมากกว่าไทยเพราะฝรั่งเศสมีกำลังพลและอาวุธยุทโธปกรณ์มากกว่า รวมทั้งยุทธวิธีการรบที่ทันสมัยด้วย นอกจากนี้ ลาวยังมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อไทย ดังจะเห็นได้จากกองทัพไทยที่ยกมาจากกรุงเทพฯ เพื่อปราบฮ่อนั้น เมื่อปราบฮ่อได้แล้วถอยทัพกลับ ฮ่อดังกล่าวก็ยกมาโจมตีอีก ทำให้ไม่สามารถป้องกันอันตรายจากฮ่อได้ถาวร⁴ ซึ่งตรงกันข้ามกับฝรั่งเศส กล่าวคือฝรั่งเศสให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือและร่วมทุกข์ร่วมสุขกับชาวลาวในการปราบฮ่อ ทั้งยังเกลี้ยกล่อมชาวลาวให้เอาใจ

¹ นิธิ เอียวศรีวงศ์. การปราบฮ่อและการเสียดินแดน พ.ศ. 2431. วิทยานิพนธ์ อ.ม. ประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509. หน้า 22.

² สุวิทย์ ชีรสาดัด. ความสัมพันธ์ไทย - ฝรั่งเศส ร.ศ. 112 - 126 การเสียดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขง. 2523. หน้า 15.

³ นิธิ เอียวศรีวงศ์. เล่มเดิม. หน้า 15.

⁴ แหล่งเดิม.

ออกห่างไทย และฝรั่งเศสยังสัญญาว่าจะให้ความคุ้มครองชาวลาวไม่ได้รับอันตรายจากฝ่ายไทย¹ ขณะเดียวกันทหารและข้าราชการไทยที่ไปปราบฮ่อนั้น นอกจากไม่ช่วยปราบฮ่อแล้วยังหลบหนีจากการสู้รบดังกล่าวพร้อมทั้งไว้ยศ ไว้อาณา และทำการข่มขู่ชาวลาว² ทำให้ชาวลาวสนับสนุนฝรั่งเศสจากสาเหตุผลที่กล่าวมา

1.2.2 การผนวกลาวเข้าเป็นรัฐอารักขาและอาณานิคม

ออกุสต์ ปาวี กงสุลที่ 2 แห่งหลวงพระบางได้มีความสัมพันธ์ที่ดีกับ เจ้ามหาชีวิตอุ้นคัมแห่งหลวงพระบาง (ค.ศ. 1872 - 1894) และเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ (ค.ศ. 1905 - 1950) ซึ่งขณะนั้นคืออุปราชที่เคยร่วมมือกับฝรั่งเศสในการขยายอิทธิพลเข้ามาฝั่งขวาแม่น้ำโขง แต่ฝรั่งเศสอ้างว่าเพื่อช่วยให้ลาวพ้นจากอำนาจไทย ดังนั้นฝรั่งเศสจึงมีสิทธิปกครองลาวในฐานะรัฐอารักขา³

ต่อมาเหตุการณ์ระหว่างไทยกับลาวถึงเครียดในปัญหาด้านการเมือง การทูต การทหารดังกล่าว ทำให้ฝรั่งเศสได้หาเรือรบมาปิดล้อมอ่าวไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเรียกว่า "วิกฤตการณ์ ร.ศ. 112"⁴ ซึ่งเป็นการบีบบังคับให้ไทยยอมทาสัญญา "3 ตุลาคม ค.ศ. 1893" ซึ่งมีสาระที่เกี่ยวกับลาวคือ ไทยยอมสละสิทธิ์เหนือดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงบริเวณลาวในปัจจุบัน และต่อมาใน ค.ศ. 1905 ไทยถูกบังคับให้สละสิทธิ์เหนือดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขง ซึ่งได้แก่ หลวงพระบาง จาปาศักดิ์ ให้งแก่

¹นิธิ เอียวศรีวงศ์. การปราบฮ่อและการเสียดินแดน พ.ศ. 2431. วิทยานิพนธ์ อ.ม. ประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509. หน้า 15.

²สุวิทย์ ชีรสอวต. ความสัมพันธ์ไทย - ฝรั่งเศส ร.ศ. 112 - 126 การเสียดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขง. 2523. หน้า 33.

³David Joel Steinberg and Other. In Search of Southeast Asia. 1971. p.329, 331.

⁴โปรดดูรายละเอียดใน จิราภรณ์ สถาปนาวรรณะ. วิกฤตการณ์สยาม ร.ศ. 112. ปรินิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยการศึกษา ประสานมิตร, 2516. หน้า 1 - 477.

ฝรั่งเศส ต่อมาในปี ค.ศ. 1907 ฝรั่งเศสผนวกลาวเข้าเป็นสหภาพอินโดจีนฝรั่งเศส¹

เมื่อฝรั่งเศสสามารถจัดอำนาจของไทยทั้งทางการเมือง การทูตและการทหารในลาวได้อย่างเด็ดขาดแล้ว ฝรั่งเศสได้เข้าปกครองลาวในปี ค.ศ. 1893 และผนวกลาวเป็นสหภาพอินโดจีนฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1907 จากนั้นฝรั่งเศสเข้าดำเนินการปกครองลาวเป็นรัฐอารักขาและอาณานิคมมาตั้งแต่ ค.ศ. 1907 - 1945

ในที่สุดฝรั่งเศสสามารถบรรลุจุดประสงค์ในการปกครองลาวในฐานะรัฐอารักขาและอาณานิคม เพราะฝรั่งเศสมีแม่น้ำโขงทางตะวันตก และทะเลจีนทางตะวันออกเป็นแนวพรมแดนธรรมชาติป้องกันสหภาพอินโดจีนของตน² และประเทศลาวยังเป็นแหล่งทรัพยากรของฝรั่งเศส เช่น ดีบุก ทองคำ เป็นต้น³ นอกจากนี้ลาวยังเป็นระบายสินค้าที่ฝรั่งเศสจำหน่ายไม่หมด เช่น อาหารกระป๋อง เสื้อผ้า⁴ อีกทั้งลาวยังเป็นฐานทัพสำคัญเพื่อบีบบังคับและข่มขู่กลุ่มชาตินิยมต่าง ๆ ที่ทำการต่อต้านอำนาจของฝรั่งเศสในสหภาพอินโดจีน คือ เวียดนามและกัมพูชา ตลอดจนใช้ลาวเป็นฐานทัพในการบุกโจมตีชาวเวียดนามที่ต่อต้านฝรั่งเศส⁵

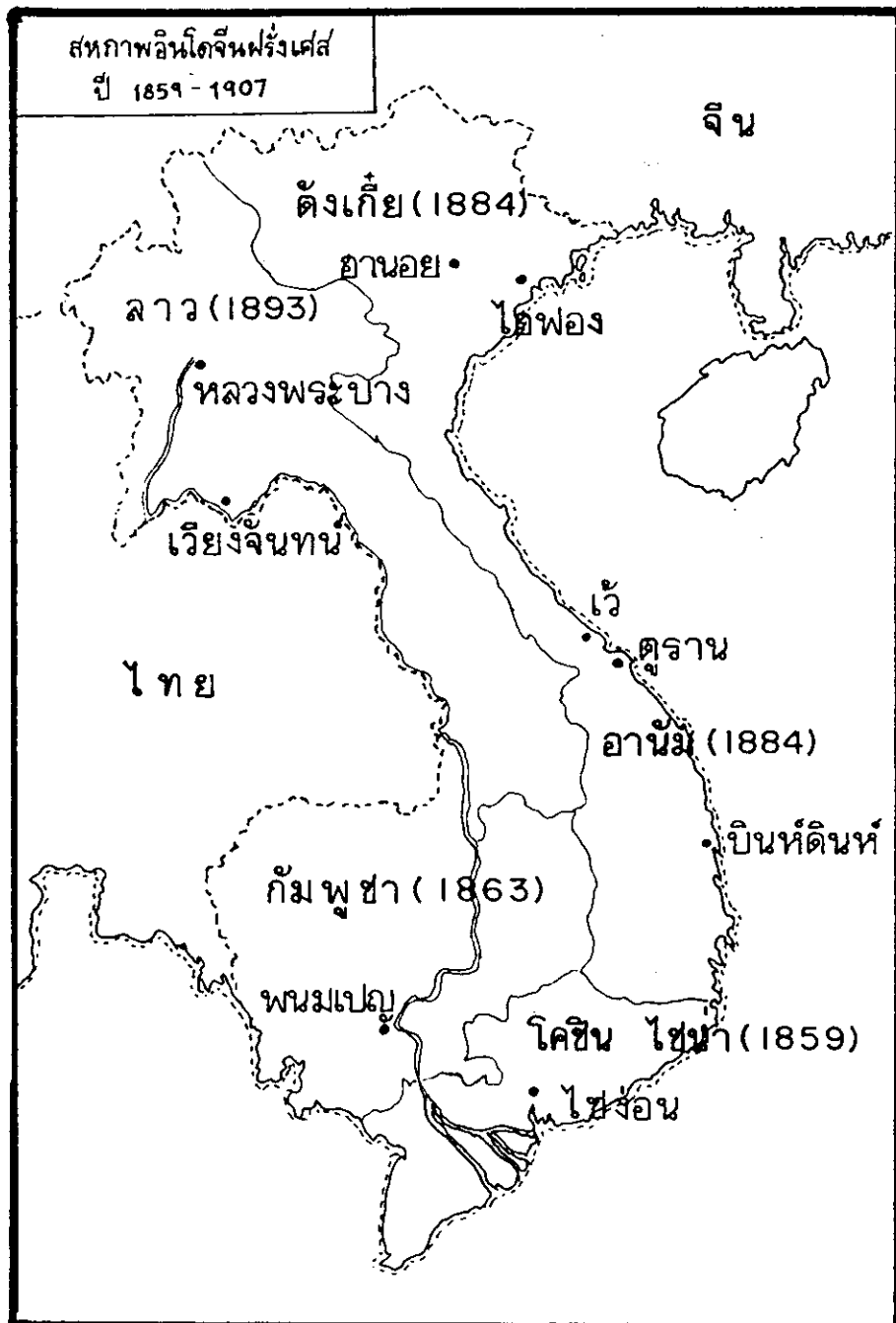
¹กรมศิลปากร. เอกสาร สร. 0201.37.6/18 เรื่องข้อความต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานการณ์และการปกครองอันไม่เสมอภาคของอินโดจีนฝรั่งเศส (พ.ศ.2483). (การปกครองส่วนกลางของอินโดจีนฝรั่งเศส หน้า 1).

²David Joel Steinberg and Other. In Search of Southeast Asia. 1971. p.329.

³ท่านภูมิ วงศ์จิตร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสุกัญดา มั่งไธสง เป็นผู้สัมภาษณ์. ที่กานพงนคร เวียงจันทน์. เมื่อ 20 ธันวาคม ค.ศ. 1993. (โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก ก).

⁴ทองสา ไชยวงศาดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึงปัจจุบัน). 1989. หน้า 41. (ภาษาลาว).

⁵แหล่งเดิม.

ภาพประกอบ 1 แผนที่แสดงสหภาพอินโดจีนฝรั่งเศส

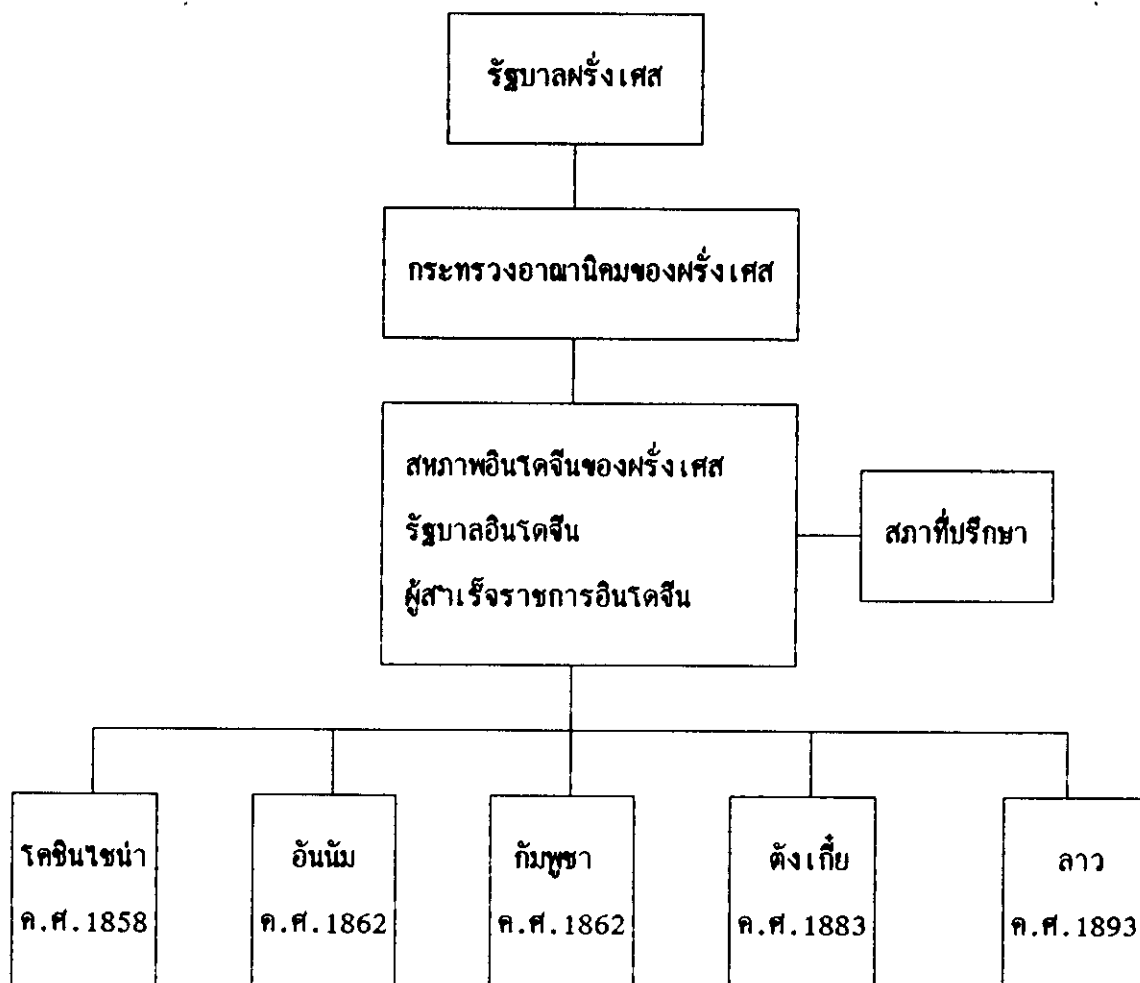
ที่มา : ดัดแปลงมาจาก Victor Furchell G.M.G., Litt D. South And East Asia Since 1800. 1965. p.65.

หมายเหตุ ต้นฉบับไม่ได้กำหนดทิศทางและมาตราส่วน

1.3 ฝรั่งเศสปกครองลาวระหว่าง ค.ศ. 1893 - 1945

1.3.1 ด้านการเมืองการปกครอง

สนธิสัญญา 3 ตุลาคม ค.ศ. 1893 ทำให้ฝรั่งเศสมีสิทธิชอบธรรมในการปกครองลาวทั้งหมด ชาวฝรั่งเศสได้นำรูปแบบการปกครองแบบยุโรปมาใช้ คือการปกครองอาณานิคม โดยฝรั่งเศสได้นำลาวไปรวมกับสหภาพอินโดจีนฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1907 และได้แบ่งการปกครองของลาวเป็นทั้งรัฐอารักขาและอาณานิคม นอกจากนี้ยังจัดแบ่งเป็นส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ดังภาพประกอบ 2 ดังนี้

ภาพประกอบ 2 แผนภูมิแสดงการปกครองสหภาพอินโดจีนของฝรั่งเศส (ค.ศ. 1907 - 1945)

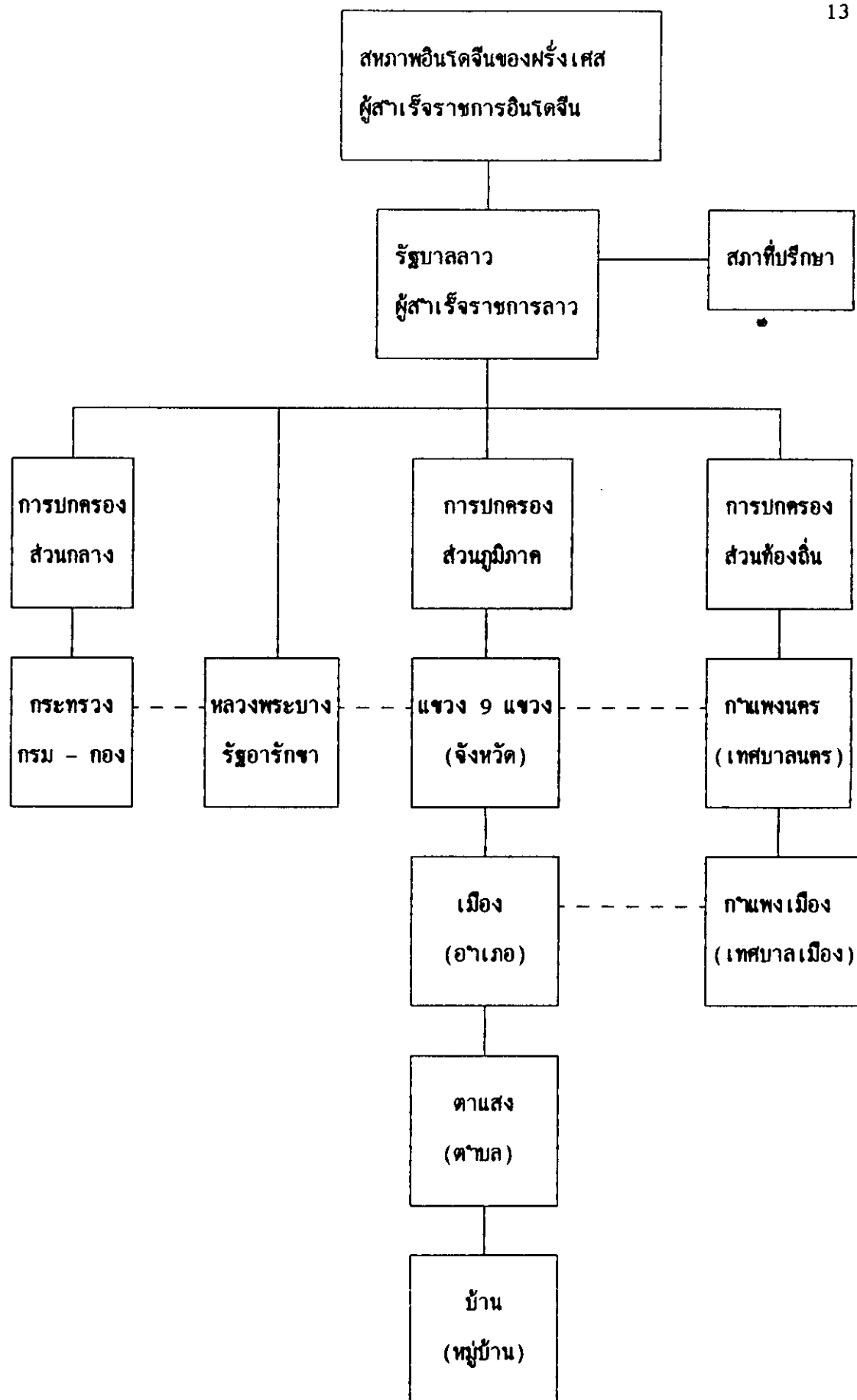
การปกครองส่วนกลาง (สหภาพอินโดจีนของฝรั่งเศส) ฝรั่งเศส
ปกครองอาณานิคมโดยผ่านกระทรวงอาณานิคมซึ่งขึ้นตรงกับรัฐบาลฝรั่งเศส กระทรวงนี้มีหน้าที่
รับผิดชอบและดูแลอาณานิคมของฝรั่งเศสในภูมิภาคต่าง ๆ เช่น ที่ยูแดน ประเทศอัฟกานิสถาน
และสหภาพอินโดจีน เมื่อฝรั่งเศสผนวกรวมกับโคชินไชน่า อันามัม กัมพูชา และดังกีเย
ในปี ค.ศ.1907 รัฐบาลฝรั่งเศสจึงได้แต่งตั้งผู้สำเร็จราชการอินโดจีนมาปกครองสหภาพอินโดจีน
โดยตั้งสำนักงานอยู่ที่เมืองฮานอย ซึ่งมีผู้สำเร็จราชการคนแรกคือ พอล บลู (Poul Beau
October ค.ศ. 1902 – February ค.ศ. 1907)¹ อำนาจของผู้สำเร็จราชการแยกเป็น
อำนาจนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ และทหาร ทาหน้าที่ปกครองพลเรือนทุกแผนก และมี
อำนาจใช้กองทัพบก เรือ และอากาศ ทั้งยังเป็นผู้อนุมัติเงินงบประมาณประจำปีของรัฐอารักขา
และอาณานิคมอีกด้วย² ผู้สำเร็จราชการมีสภาแห่งรัฐบาลอินโดจีน³ สภาที่ปรึกษา⁴ สภาป้องกัน
อินโดจีนเป็นที่ปรึกษาราชการในอินโดจีน ส่วนรัฐบาลสหภาพอินโดจีนทาหน้าที่ปกครองแผนกต่าง ๆ
ดังนี้ แผนกกรรมกรและการพาณิชย์ความทุกข์ยาก แผนกการเศรษฐกิจ แผนกการคลัง แผนก
การศุลกากร แผนกการเงิน แผนกการศาล แผนกการควบคุมเงิน แผนกไปรษณีย์โทรเลข
แผนกการโยธา แผนกการเมืองและการปกครองทั่วไป แผนกการศึกษา แผนกการสาธารณสุข
แผนกการเก็บเอกสารและหอสมุด ดังภาพประกอบ 3 ดังนี้

¹D.G.E. Hall A History of South East Asia. 1981. p.985.

²กรมศิลปากร. เอกสาร สร. 0201.37.6/18 เรื่องข้อความต่าง ๆ เกี่ยวกับ
สถานการณ์และการปกครองอันไม่เสมอภาคของอินโดจีนฝรั่งเศส (พ.ศ.2483). (เรื่อง
อินโดจีนฝรั่งเศส ภาค 1 หน้า 1 - 2). และ A Report A Chatham House Study
Group Institute of International Affairs. Collective Defence in
South East Asia. 1956. p.42 - 43.

³สภาแห่งรัฐบาลอินโดจีน ประกอบไปด้วยผู้แทนชาวฝรั่งเศส 27 คน ผู้แทนชาวพื้นเมือง
23 คน ในจำนวนนี้ผู้สำเร็จราชการเลือกตั้งโดยตรง 11 คน รวมเป็น 50 คน.

⁴สภาที่ปรึกษา ประกอบด้วยสมาชิก 29 คน.

ภาพประกอบ 3 แผนภูมิแสดงการปกครองของลาวในฐานะรัฐอารักขาและอาณานิคมของฝรั่งเศส

การปกครองลาวส่วนกลาง การปกครองลาวโดยฝรั่งเศสนั้น รัฐบาลฝรั่งเศสได้แยกออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นอาณานิคมมีผู้สำเร็จราชการลาวซึ่งเป็นชาวฝรั่งเศสประจำลาว ท้าหน้าที่เป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในลาวโดยขึ้นตรงต่อผู้สำเร็จราชการอินโดจีน รับผิดชอบการปกครองลาวโดยตรง¹ ซึ่งผู้สำเร็จราชการลาวคนแรก คือ เอ็ม เอ เอ ตูนิแอร์ (M.A.A., Tournier June ค.ศ. 1895)² ส่วนเจ้ามหาชีวิตลาวปกครองแขวงหลวงพระบางในฐานะรัฐอารักขาขึ้นตรงต่อผู้สำเร็จราชการลาว นอกจากนี้รัฐบาลฝรั่งเศสที่ปกครองลาวยังมีสภาที่ปรึกษา คือ สภาชาวพื้นเมือง³ ซึ่งมีสมาชิกประกอบไปด้วยสมาชิกโดยตำแหน่ง 14 คน และได้รับการคัดเลือก 20 คน รวมสมาชิกทั้งหมด 34 คน สภานี้ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่ผู้สำเร็จราชการลาว นอกจากนี้ยังมีองค์กรต่าง ๆ เช่น อนุสภาการค้า อนุสภาการเกษตรมีหน้าที่ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับงานวิชาชีพ และรัฐบาลยังแบ่งเป็นแผนกเพื่อสะดวกในการบริหาร คือ กรมการปกครอง กองโบราณคดี กองตำรวจ กองป่าไม้ กองเกษตร กองกลาง กองการคลัง กองภาษี กองสาธารณสุข กองสัตว์ กองโลหกิจ กองโยธาธิการ กองทะเบียนและทรัพย์สิน กองกรรมการ เป็นต้น ซึ่งสำนักงานของผู้ว่าราชการลาว และหัวหน้ากรมกองต่าง ๆ ตั้งอยู่ที่เวียงจันทน์ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการปกครองลาว

การปกครองส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น ฝรั่งเศสได้แบ่งลาวออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกคือ หลวงพระบางมีฐานะเป็นรัฐอารักขา ส่วนที่สอง คือ แขวงทั้ง 9 แขวง มีเวียงจันทน์ เชียงขวาง ห้วยพัน ห้วยกอง พงสาส์ คม่วน สุวรรณเขต สาละวัน และจำปาศักดิ์ มีฐานะเป็นอาณานิคม

¹ บงกช พันธุมโสภณ. การปกครองประเทศกัมพูชา. วิทยานิพนธ์ ร.ม. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2505. หน้า 78 - 79.

² บรรณานุกรมชื่อผู้สำเร็จราชการลาวตั้งแต่ปี ค.ศ. 1895 - 1954 ได้จากภาคผนวก ใน Paul F. Langer and Joseph Zasloff. North Vietnam and the Pathet Lao. 1970. p.196 - 197.

³ กรมศิลปากร. เอกสาร สร. 0201.37.6/18 เรื่องข้อความต่าง ๆ เกี่ยวด้วยสถานการณ์และการปกครองอันไม่เสมอภาคของอินโดจีนฝรั่งเศส (พ.ศ.2483). (เรื่องราชการปกครองของอินโดจีน (แคว้นลาว). หน้า 1 - 4).

ส่วนแรก คือ แขวงหลวงพระบางมีฐานะพิเศษ คือ เป็นรัฐอารักขา มีเจ้ามหาชีวิตเป็นประมุข แต่มีรองเป็นชาวฝรั่งเศส ภายในหลวงพระบางมีคณะรัฐบาลซึ่งเป็นคนลาวปกครอง มีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้ารัฐบาล และรัฐมนตรี 5 ตำแหน่ง คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และป้องกันราชอาณาจักร รัฐมนตรีว่าการยุติธรรม รัฐมนตรีว่าการคลังและการศึกษา รัฐมนตรีว่าการโยธาธิการและเศรษฐกิจ ทาหน้าที่บริหาร เรียกว่า "หอสนามหลวง"¹

ส่วนที่สอง ฝรั่งเศสปกครองแขวงทั้ง 9 แขวงเป็นอาณานิคมซึ่งแต่ละแขวงมีเจ้าแขวงเป็นชาวฝรั่งเศสเป็นผู้มีอำนาจสูงสุด ส่วนการปกครองแขวงต่าง ๆ ประกอบด้วยหัวหน้าแผนกต่าง ๆ ดังนี้ คือ แผนกตำรวจ แผนกโยธาธิการ แผนกการเงิน แผนกการคลัง แผนกสัตว์แพทย์ แผนกการประมงและประมงน้ำจืด แผนกภาษี แผนกสาธารณสุข และแผนกศึกษา หัวหน้าแผนกรับผิดชอบภายในแขวงเฉพาะแผนกและวิชาของตน²

ภายในแขวงยังแบ่งเป็นเมือง (อำเภอ) กอง (กิ่งอำเภอ) ตำบล (ตำบล) และหมู่บ้าน ซึ่งรัฐบาลกลางที่เวียงจันทน์ได้แต่งตั้งเจ้าเมือง (นายอำเภอ) อุปฮาด (ปลัดอำเภอ) นายกอง (ปลัดกิ่ง) ชาวฝรั่งเศส ส่วนกำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นประชาชนลาวที่นิยมฝรั่งเศสทำการปกครองเอง³

การปกครองส่วนท้องถิ่น ฝรั่งเศสได้จัดตั้งเทศบาลขึ้นในท้องที่ทุกแขวงเพื่อบริหารงานส่วนท้องถิ่น ผู้ว่าราชการประจำแขวงเป็นนายกเทศมนตรี เรียกว่า เรสิดังด์แมร์ (Resident Maire) รองผู้สำเร็จราชการเป็นคนลาวทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเทศมนตรี และเทศมนตรีอื่น ๆ ก็เป็นคนลาวทั้งสิ้น⁴

¹ทองสา ราชะวงศ์คำดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ เล่ม 3 (1893 ถึงปัจจุบัน). 1989. หน้า 9 - 14. (ภาษาลาว).

²แหล่งเดิม.

³แหล่งเดิม.

⁴บงกช พันธุ์โสภณ. การปกครองประเทศลาว. วิทยานิพนธ์ ร.ม. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2505. หน้า 78.

นอกจากนี้ฝรั่งเศสยังได้แต่งตั้งข้าราชการพื้นเมือง เช่น เจ้าเมือง
ตาแสง พ่อบ้าน เพื่อทำการปกครองและสอดส่องดูแลประชาชนลาวที่ต่อต้านฝรั่งเศส ขณะเดียวกัน
ฝรั่งเศสยังแต่งตั้งตำรวจ ทหาร และตุลาการ ซึ่งเป็นคนลาวที่นิยมฝรั่งเศส ดังรายละเอียด
ในตาราง 1 ดังนี้

ตาราง 1 แสดงอำนาจหน้าที่ของข้าราชการปกครอง ตำรวจ ทหาร และตุลาการชาวพื้นเมือง
ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส

ที่	รายการ	อำนาจ/หน้าที่
1.	<u>ข้าราชการปกครอง</u>	
	เจ้าชีวิตหลวงพระบาง	ประมุขหลวงพระบางชื่อ เจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ (ค.ศ. 1905 - 1959)
	เจ้าราชภาคนัย	มีหน้าที่เป็นผู้ตรวจตราการเมืองและการปกครองคนพื้นเมือง ตรวจตรางานของเจ้าเมือง การศาลานลาว เป็นต้น
	เจ้าเมือง (นายอำเภอ)	มีหน้าที่เก็บภาษีค่าหัว เกณฑ์แรงงานประชาชนลาวไปเป็น กู่ลี หรือทหาร เป็นต้น
	ตาแสง (กำนัน)	มีหน้าที่รับผิดชอบงานเขตของตนเพื่อให้ประชาชนปฏิบัติตาม ตามกฎระเบียบของฝรั่งเศส ดังเช่นการเร่งรัดภาษีอากร การเกณฑ์แรงงาน เป็นต้น
	พ่อบ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน)	มีหน้าที่เก็บรวบรวมและปฏิบัติตามตามตาแสงสั่ง
2.	<u>ตำรวจ</u>	ตั้งขึ้นเพื่อรักษาความสงบภายใน ซึ่งรวมไปถึงการปราบ ปรามประชาชนที่ต่อต้านฝรั่งเศส
	ตำรวจรักษาเมือง	มีหน้าที่รักษาเมืองอยู่ตามแขวงต่าง ๆ รวมถึงปราบปราม โจรผู้ร้ายและประชาชนที่ต่อต้านฝรั่งเศส เป็นต้น
	ตำรวจสันติบาล	มีหน้าที่รักษาความสงบอยู่เวียงจันทน์ หลวงพระบาง เช่น ตรวจตราระงับการปราบปรามของผู้กระทำผิดกฎหมายใน บริเวณเมือง เป็นต้น

ตาราง 1 (ต่อ)

ที่	รายการ	อำนาจ/หน้าที่
3.	ตำรวจกัมพูชนคร	มีหน้าที่รักษาความปลอดภัยภายในกัมพูชนคร
	ตำรวจบ้าน	เป็นตำรวจที่เกณฑ์มาจากประชาชนในท้องถิ่นที่ไม่มีตำรวจ
	สารวัตรตรวจตรา	ทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยในท้องถิ่นของตน
	ทหาร	มีหน้าที่ติดตาม สืบสวน จับกุมและปราบปรามผู้มีความสำคัญเป็นต้น
4.	ทหารในลาวประจำอยู่ 4	มีหน้าที่ป้องกันประเทศและปราบปรามประชาชนลาวที่ต่อต้านฝรั่งเศส
	แขวง คือ หลวงพระบาง	
	พงสาลี เขียวขวาง และ	
	สาละวัน	
4.	การศาล	
	ระหว่างปี ค.ศ.1893-1927	
	คดีที่เกี่ยวข้องกับ	ใช้กฎหมายฝรั่งเศสในการตัดสิน
	ชาวฝรั่งเศส	
4.	คดีที่เกี่ยวข้องกับประชาชนลาว	ใช้กฎหมายจารีตประเพณีของลาว
	ระหว่างปี ค.ศ.1927-2941	
	ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์	ศาลเหล่านี้อยู่ภายใต้การควบคุมของชาวฝรั่งเศส
	และศาลฎีกา	

ที่มา : ดัดแปลงมาจาก กรมศิลปากร. เอกสาร สร.0201.37.6/18 เรื่องข้อความต่าง ๆ
เกี่ยวกับสถานการณ์และการปกครองอันไม่เสมอภาคของอินโดจีนฝรั่งเศส (พ.ศ. 2483).
 (เรื่อง การปกครองอินโดจีน (แคว้นลาว). หน้า 1 - 39). กองสา ไซยะวงศาดี
 และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึง ปัจจุบัน). 1989.
 หน้า 14 - 15. (ภาษาลาว).

เมื่อพิจารณาด้านหนึ่งการบริหารราชการในลาว จะพบว่านับตั้งแต่
ตำแหน่งผู้สำเร็จราชการลาว รองผู้สำเร็จราชการลาว ตำแหน่งหัวหน้าแผนกต่าง ๆ อีก
14 ตำแหน่ง แต่ละตำแหน่งจะมีผู้ช่วย 3 ตำแหน่ง เป็นชาวฝรั่งเศสเกือบทั้งหมด¹ นอกจากนี้
ฝรั่งเศสยังนำชาวต่างชาติเข้ามาช่วยทำงานในลาว โดยแต่งตั้งเสมียนในแต่ละแผนกเป็นชาว
เวียดนามและกัมพูชา แต่ให้คนลาวเป็นแต่เพียงผู้ช่วย สำหรับการปกครองลาวในส่วนภูมิภาค
และส่วนท้องถิ่นจะมีลักษณะที่ว่า ตำแหน่งผู้บริหาร คือ เจ้าแขวง รองเจ้าแขวง อุปฮาด
จำจังหวัด พร้อมทั้งหัวหน้าแผนกอีก 9 แผนก เป็นชาวฝรั่งเศส นอกจากนี้ฝรั่งเศสยังแต่งตั้ง
บุคคลสนับสนุนฝรั่งเศสที่เป็นชาวเวียดนามและกัมพูชาเข้ามาช่วยทำงานด้วย² การจัดสรรบุคคล
ในตำแหน่งบริหารนี้ ทำให้ฝรั่งเศสมีอำนาจในการปกครองลาวอย่างแท้จริง

ฝรั่งเศสได้นำนโยบายแบ่งแยกและปกครองมาใช้ในลาว โดยนำ
ชาวเวียดนามและกัมพูชามาช่วยทำงานในลาว ก่อให้เกิดอภิสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการต่างชาติ
กับข้าราชการลาว เช่น ชาวเวียดนามและชาวกัมพูชาจะมีสิทธิเหนือกว่าประชาชนลาว
ทั้งในด้านการปกครองเศรษฐกิจ และทหาร³ แต่ชาวต่างชาติที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ
ชาวฝรั่งเศส ดังจะเห็นได้จากตาราง 2 ดังนี้

¹กระทรวงมหาดไทย. การปกครองแคว้นลาวและเขมรของฝรั่งเศส. 2483.

หน้า 15 - 17.

²แหล่งเดิม. หน้า 19 - 22.

³กรมศิลปากร. เอกสาร สร.0201.37.6/18 เรื่องข้อความต่าง ๆ เกี่ยวกับ
สถานการณ์และการปกครองอันไม่เสมอภาคของอินโดจีนฝรั่งเศส (พ.ศ. 2483). (เรื่อง
ที่ 2 ความไม่เสมอภาคในการปกครองของรัฐบาลแห่งแคว้นลาวและแคว้นเขมร).

ตาราง 2 แสดงการเปรียบเทียบเงินเดือนและผลประโยชน์ระหว่างข้าราชการลาวกับข้าราชการ
ฝรั่งเศสในตำแหน่งเดียวกัน

ลำดับ ที่	รายการ	ข้าราชการลาว		ข้าราชการฝรั่งเศส		หมายเหตุ
		เงินเดือน เหรียญ*	อื่น ๆ	เงินเดือน เหรียญ*	อื่น ๆ	
1.	เจ้าเมืองชั้นต่ำ	70	ไม่ได้รับค่าอะไร เพิ่มเติม	300	ได้เบี้ยเมืองชั้น 70% ของเงิน เดือน ค่าบำรุง บุตร เป็นต้น	
	เจ้าเมืองชั้นสูง	150	"	300	"	
2.	อาจารย์ผู้มีประกาศนียบัตร ครูชั้นบัณฑิต	210	"	600	"	

ที่มา : คัดแปลงจาก กรมศิลปากร. เอกสาร สร.0201.37.6/18 เรื่องข้อความต่าง ๆ
เกี่ยวกับสถานการณ์และการปกครองอันไม่เสมอภาคของอินโดจีนฝรั่งเศส (พ.ศ.
2483). (เรื่องที่ 2 ความไม่เสมอภาคในการปกครองของรัฐบาลแห่งแคว้นลาวและ
แคว้นเขมร).

จากตาราง 2 จะเห็นว่า ข้าราชการฝรั่งเศสได้รับเงินเดือนมากกว่า
ข้าราชการลาวถึง 3 เท่า เช่น ตำแหน่งอาจารย์ผู้มีประกาศนียบัตรครูชั้นบัณฑิต ข้าราชการ
ฝรั่งเศสได้รับเงินเดือน 600 เหรียญ พร้อมทั้งได้เบี้ยเมืองชั้น 70% ของเงินเดือน รวมทั้งค่า
บำรุงบุตร ค่าเดินทาง เป็นต้น แต่ชาวลาวได้รับเฉพาะเงินเดือน ๆ ละ 210 เหรียญเท่านั้น

*ต้นฉบับไม่ได้ระบุว่าเป็นเงินเหรียญอะไร.

ฝรั่งเศสปกครองลาวในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1893 - 1945 นั้น
 ฝรั่งเศสได้นำลาวไปผนวกเข้ากับสหภาพอินโดจีนฝรั่งเศส ใน ค.ศ. 1907 และปกครองลาว
 ในฐานะรัฐอารักขาและอาณานิคม ซึ่งตำแหน่งผู้บริหารในลาวเกือบทั้งหมดจะเป็นชาวฝรั่งเศส
 นอกจากนี้ฝรั่งเศสยังนำชาวเวียดนามและชาวกัมพูชามาช่วยทำงานในลาวด้วย ทำให้ประชาชน
 ลาวเป็นแต่เพียงผู้ถูกปกครองโดยชาวต่างชาติ ทำให้ประชาชนลาวบางกลุ่มไม่พอใจต่อการ
 การปกครองของฝรั่งเศส เช่น กลุ่มเจ้าฟ้าปัดใจ กลุ่มมังชาเหนือ เป็นต้น

1.3.2 ด้านเศรษฐกิจ

รัฐบาลฝรั่งเศสที่ปกครองอินโดจีนได้วางหลักการเก็บภาษีไว้ 2 ชนิด
 คือ ภาษีทางตรง เป็นภาษีที่รัฐบาลเก็บจากประชาชนโดยตรงและเก็บเป็นประจำทุก ๆ ปี เช่น
 ภาษีส่วนบุคคล ภาษีเงินได้จากค่าเช่าบ้าน ค่าเช่าที่ดิน เป็นต้น ซึ่งเงินที่เก็บได้จากภาษี
 ชนิดนี้ รวมเป็นเงินงบประมาณของรัฐบาลลาว ส่วนภาษีทางอ้อม หมายถึง ภาษีที่รัฐบาล
 เก็บจากรัฐวิสาหกิจ ภาษีศุลกากร ภาษีในการอุปโภคสิ่งของทั่ว ๆ ไป เป็นต้น ภาษีทาง
 อ้อมรวบรวมเป็นเงินงบประมาณของรัฐบาลอินโดจีน จะเห็นได้ว่าฝรั่งเศสได้นำภาษีส่วนหนึ่ง
 ของลาวไปเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารงานสหภาพอินโดจีน การที่รัฐบาลฝรั่งเศสที่ปกครอง
 อินโดจีนต้องจ่ายเงินค่าเงินเดือนและสวัสดิการข้าราชการ ทหาร ตำรวจ จ่ายค่างบประมาณ
 ประจำปี ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ อีก เช่น การป้องกันอินโดจีน งบประมาณดังกล่าวเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี
 ในทางตรงกันข้ามรัฐบาลฝรั่งเศสที่ปกครองลาวต้องการเงินงบประมาณเป็นจำนวนมากเพิ่มขึ้นทุกปี
 เช่นกัน เพราะนำเงินดังกล่าวไปสร้างค่ายทหาร สะพาน ถนน และใช้ในการปราบปราม
 ประชาชนที่ต่อต้านฝรั่งเศส เป็นต้น ทั้งนี้จะเห็นได้จากตาราง 3 ดังนี้

ตาราง 3 แสดงเงินงบประมาณของรัฐบาลฝรั่งเศสที่ปกครองอินโดจีนและรัฐบาลฝรั่งเศสที่ปกครองลาว¹

งบประมาณรัฐบาล (อินโดจีนของฝรั่งเศส)		งบประมาณรัฐบาลลาวโดยฝรั่งเศส	
ค.ศ.	จำนวนเงิน (กิบ)	ค.ศ.	จำนวนเงิน (กิบ)
1899	7.850.000	1899	201.409
1900	9.850.000	1900	256.457

ที่มา : คัดแปลงจาก ทองสา ไชยวงศาดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึง ปัจจุบัน). 1989. หน้า 31 - 37. (ภาษาลาว).

จากตาราง 3 จะเห็นว่างบประมาณของรัฐบาลฝรั่งเศสที่ปกครองอินโดจีน มีรายจ่ายเพิ่มจาก ค.ศ. 1899 ถึง ค.ศ. 1900 เป็นเงิน 200,000 กิบ คิดเป็นร้อยละ 2.54 ซึ่งเงินงบประมาณส่วนนี้ได้มาจากค่าภาษีอากรที่ฝรั่งเศสเก็บจากประชาชนเวียดนาม กัมพูชาและลาว ส่วนหนึ่งของเงินจำนวนดังกล่าวส่งมาเป็นเงินงบประมาณส่วนกลางรัฐบาลอินโดจีน อีกส่วนหนึ่งรัฐบาลอินโดจีนเก็บภาษีอากรโดยตรง เช่น ภาษีสุลกากรและสรรพากร อากรสรรพสามิตต่าง ๆ รายได้จากรถไฟ เป็นต้น ซึ่งรัฐบาลอินโดจีนนำเงินงบประมาณทั้ง 2 ส่วนไปจ่ายเป็นงบประมาณส่วนกลางของรัฐบาลอินโดจีนดังกล่าว

สำหรับเงินงบประมาณส่วนใหญ่ของรัฐบาลฝรั่งเศสที่ปกครองลาวได้มาจากการเก็บภาษีส่วนบุคคล ค่าจ้างงาน² ประเภทต่าง ๆ การค้าขายผลิตภัณฑ์ของการเพาะปลูก เช่น ข้าว กาแฟ เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากตาราง 4 ดังนี้

¹ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าข้อมูลของเงินงบประมาณรัฐบาลฝรั่งเศสที่ปกครองอินโดจีนและรัฐบาลฝรั่งเศสที่ปกครองลาวได้แค่ 2 ปี ทว่าห้ามทราบรายละเอียดเท่าที่ควร.

²ค่าจ้างงาน หมายถึง อัตราค่าแรงงานที่จ่ายเป็นเงินในกรณีที่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในลาวไม่ไปเป็นทาส ไม่ไปเป็นทหาร เป็นต้น.

ตาราง 4 แสดงการเพิ่มค่าภาษีอากรต่าง ๆ ที่ฝรั่งเศสเก็บจากประชาชนลาว ตั้งแต่ ค.ศ.
1929 - 1932

ที่	รายรับ	1929 กิบ หน่วย:1000	1930 กิบ หน่วย:1000	1931 กิบ หน่วย:1000	1932 กิบ หน่วย:1000
	1. รายรับจากภาษีทางตรง				
1.	อากรรายได้จากคนยุโรป*	3	4	3	3
2.	ค่าหัวคนลาว	485	500	511	516
3.	ค่าหัวคนเอเชีย** ที่อาศัยอยู่ในลาว	12	12	12	12
4.	ค่าไถ่งาน ค่ายกเว้นประเภทต่าง ๆ	699	865	883	883
5.	ค่าภาษีร้านค้าขาย	29	32	30	27
6.	ค่าดื่มเหล้า และค่าดื่มเหล้า	97	82	83	83
7.	ค่าหัวช้าง	4	4	3	3
8.	ค่าทะเบียนรถยนต์	3	4	-	-
9.	ค่าใบอนุญาตให้ถือปืนล่าเนื้อ	-	14	14	14
	รวม	1.314	1.517	1.539	1.521
	2. รายรับจากภาษีทางอ้อม				
1.	ค่าภาษีจากทรัพย์สินหลวง (ที่ดินบ้าน)	23	10	9	9
2.	ค่าเช่าที่ดินที่มีการขุดค้นบ่อแร่	100	15	24	56
3.	ค่าภาษีจากการค้าขายเครื่องป่า ของดง***	16	18	9	5
4.	ค่าภาษีจากรายได้ของที่ดินนา	10	14	20	21
5.	ค่าส่วยจากบริษัทการค้า ขนส่ง และ บริษัทอุตสาหกรรมทุกประเภท****	43	4	2	5

ตาราง 4 (ต่อ)

ที่	รายรับ	1929 ก๊ีบ หน่วย: 1000	1930 ก๊ีบ หน่วย: 1000	1931 ก๊ีบ หน่วย: 1000	1932 ก๊ีบ หน่วย: 1000
6.	ค่าอากรต่าง ๆ	55	64	42	22
7.	ค่าปรับโทษทางด้านการปกครองและ การศาล	11	7	7	5
8.	รายรับจากดอกเบี้ยของคลังหลวง	2	2	2	-
9.	รายได้รับจากประหยัคงบประมาณ รายจ่าย	30	62	72	64
10.	รายรับบังเอิญ	16	16	2	4
11.	งบประมาณเหลือจากปีก่อน	5	15	20	18
	<u>รวม</u>	311	277	209	209
	<u>รวมทั้งหมด</u>	1,625	1,744	1,748	1,730

ที่มา : ดัดแปลงจาก ทองสา ไชยวงศาดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3
(1898 ถึง ปัจจุบัน). 1989. หน้า 35 - 37. (ภาษาลาว).

*คนยุโรป หมายถึง ประชาชนยุโรปที่อาศัยอยู่ในลาว เช่น ฝรั่งเศส อังกฤษ ฮอลันดา.

**คนเอเชีย หมายถึง ประชาชนเอเชียที่อาศัยอยู่ในลาว เช่น จีน เวียดนาม กัมพูชา
เป็นต้น.

***เครื่องป่าของดง หมายถึง ผลผลิตจากป่า เช่น หนังสัตว์ งาช้าง ครั่ง ยาน
เป็นต้น.

****เช่น อุทยานธรรมชาติเมืองแร่ อุทยานธรรมชาติข้าว เป็นต้น.

จากตาราง 4 แสดงอัตราการเก็บภาษีที่ฝรั่งเศสเก็บจากประชาชนลาว ในระหว่าง ค.ศ. 1929 - 1932 เป็นตัวอย่าง แสดงให้เห็นถึงประชาชนต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของรัฐบาลอินโดจีนร่วมกับเวียดนามและกัมพูชา นอกจากนี้ยังต้องเสียค่าใช้จ่ายให้กับรัฐบาลฝรั่งเศสที่ปกครองลาว ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นระยะที่ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ทว่าที่ฝรั่งเศสเก็บภาษีจากประชาชนลาวไม่ได้ตามเป้าหมาย

นอกจากนี้รัฐบาลได้กำหนดอัตราการเสียภาษีรายได้ส่วนบุคคลไว้อย่างชัดเจน บุคคลที่จะเสียภาษีชนิดนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในลาวมีรายได้ตามที่รัฐบาลกำหนดจะต้องเสียภาษีรายได้ส่วนบุคคลให้กับรัฐบาล ดังรายละเอียดในตาราง 5 ดังนี้

ตาราง 5 แสดงการเก็บภาษีรายได้ส่วนบุคคลของประชาชนที่อาศัยอยู่ลาวในวันที่ 1 มกราคม ของทุก ๆ ปี

อัตราค่าภาษี เป็นเหรียญ*	ผู้มีบ้านเรือนอยู่ในเมือง ต้องเสียภาษีรายได้	ผู้ที่เสียภาษีเงินได้จาก จำนวนรายได้ในการค้าขาย	ข้าราชการหรือลูกจ้าง ที่วาระซึ่งได้รับเงินเดือน
ขั้นที่ 1** 20	สูงกว่า 25 เหรียญ	เกิน 30 เหรียญ	เกิน 1,200 เหรียญ
ขั้นที่ 2 10	ระหว่าง 15-20 เหรียญ	ระหว่าง 15-35 เหรียญ	ระหว่าง 900-1,200 เหรียญ
ขั้นที่ 3 5	ระหว่าง 5-15 เหรียญ	ระหว่าง 3-15 เหรียญ	ระหว่าง 500-900 เหรียญ
ขั้นที่ 4 2	ต่ำกว่า 5 เหรียญ	ต่ำกว่า 3 เหรียญ	ต่ำกว่า 500 เหรียญ
ขั้นที่ 5 1.5	สำหรับพวกที่อยู่ตามภูเขา เช่น ช่า		

ที่มา : ดัดแปลงมาจาก กรมศิลปากร. เอกสาร สร. 0201.37.6/18 เรื่องข้อความต่าง ๆ
เกี่ยวกับสถานการณ์และการปกครองอันไม่เสมอภาคของอินโดจีนฝรั่งเศส (พ.ศ. 2483).
(การปกครองส่วนกลางของฝรั่งเศส ภาค 4 การเก็บภาษีอากรในอินโดจีน).

*ต้นฉบับไม่ได้ระบุว่าเป็นเงินเหรียญอะไร.

**หมายถึงอัตราการเสียภาษีตามลำดับ.

จากตาราง 5 แสดงให้เห็นว่าประชาชนลาวทุกคนจะต้องเสียภาษีรายได้ส่วนบุคคลให้กับรัฐบาลฝรั่งเศสที่ปกครองลาว แม้แต่ชนเผ่าชาที่อาศัยอยู่บนภูเขา ก็จะต้องเสียภาษีรายได้ส่วนบุคคล 1.5 เหรียญ ให้กับรัฐบาลฝรั่งเศส ซึ่งแม้ว่าจะเป็นอัตราต่ำสุด แต่การเสียภาษีด้วยเงินตราเป็นเรื่องยากสำหรับประชาชนลาวเพราะเงินเป็นของหายาก ดังนั้น รัฐบาลฝรั่งเศสที่ปกครองลาวจะส่งเจ้าหน้าที่ไปเก็บภาษีดังกล่าวในวันที่ 1 มกราคม ของทุก ๆ ปี

จากการเสียภาษีของประชาชนลาวให้กับรัฐบาลฝรั่งเศสดังกล่าว ทำให้ประชาชนยากจน เนื่องจากเงินที่เสียภาษีต้องมีเวลาประกอบอาชีพ แต่ประชาชนลาวไม่มีเวลา เพราะถูกเกณฑ์แรงงานไปทำงานทั้งงานหลวงและงานราษฎร์เป็นเวลา 4 เดือนใน 1 ปี ประกอบกับต้องเสียภาษีทั้งทางตรงและทางอ้อม พร้อมทั้งต้องเสียภาษีค่าหัวอีกด้วย

นอกจากนี้ประชาชนลาวซึ่งเป็นชายฉกรรจ์ทุกคนที่มีอายุระหว่าง 18 - 60 ปี ต้องถูกเกณฑ์แรงงานไปรับใช้งานหลวง¹ อย่างน้อย 100 วันต่อปี โดยต้องไปใช้แรงงานปีละ 3 ครั้ง เป็นอย่างน้อย ลาวลุ่มและลาวสูงถูกเกณฑ์ 16 วัน ส่วนลาวเทิงถูกเกณฑ์ 20 วัน² ถ้าบุคคลใดไม่ไปทำงานหลวงจะต้องเสียค่าปรับไหมหรือไถ่งานหรือถูกจำคุก ถ้าไม่ต้องเสียค่าไถ่งานก็ต้องไปรับจ้างรัฐบาลใน 1 ปี ปีละ 3 เที้ยว นอกจากนี้ทั้งชายฉกรรจ์ดังกล่าวยังต้องเสียภาษีค่าหัว ซึ่งเก็บจากชายฉกรรจ์ทุกคนที่มีอายุระหว่าง 18 - 60 ปี ดังจะเห็นในตาราง 6 ดังนี้

¹งานหลวง หมายถึง งานที่รัฐบาลฝรั่งเศสที่ปกครองลาวเกณฑ์ชายฉกรรจ์ลาวมาทำงาน เช่น สร้างสะพาน ลานบิน ค่ายทหาร ถนน เป็นต้น.

²ลาวเทิงถูกเกณฑ์แรงงาน 20 วัน มากกว่าลาวลุ่มและลาวสูง 4 วัน ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคงเพราะลาวเทิงในอดีตมีหน้าที่ส่งส่วยผลผลิตทางการเกษตรให้กับผู้ปกครอง (ลาวลุ่ม) แต่เมื่อฝรั่งเศสปกครองลาว ฝรั่งเศสยังคงดำเนินการเช่นเดิม.

ตาราง 6 แสดงการเกณฑ์แรงงานของชายฉกรรจ์ลาวและค่ารับไหมหรือค่าไถ่งาน

ที่	รายการ การเกณฑ์แรงงานชายอายุระหว่าง 18 - 60 ปี	จำนวนเงิน/ค่าไถ่งาน (กีบ)			
		งานหลวง		งานรับจ้าง	
		จำนวนวัน	จำนวนเงิน กีบ	จำนวนวัน	จำนวนเงิน กีบ
1.	การเกณฑ์แรงงานชาย 18 - 60 ปี ลาวลุ่มและลาวสูง	16	4.30	(3เที่ยว/ปี) เที่ยวละ 16	0.40
2.	ลาวเทิง	20	2.40	เที่ยวละ 20	0.20
3.	ชาวเอเซีย เช่น จีน เวียดนาม กัมพูชา เป็นต้น ¹	-	7		

ที่มา : ดัดแปลงจาก กรมศิลปากร. เอกสาร สร.0201.37.6/18 เรื่องข้อความต่าง ๆ
เกี่ยวกับสถานการณ์และการปกครองอันไม่เสมอภาคของอินโดจีนฝรั่งเศส (พ.ศ.
2483). (การเทียบการเก็บภาษีอากรจากสรรพากรอินโดจีนกับประเทศไทย ฉบับที่ 1
 และเรื่องที่ 3 การปิดกั้นทางการภาษีที่ราษฎรได้รับในแคว้นลาว) และ กองสา
 ขายะวงศ์ และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึง ปัจจุบัน).
 1989. หน้า 26 - 27. (ภาษาลาว).

จากตาราง 6 แสดงให้เห็นว่าชายฉกรรจ์ลาวทุกคนถูกเกณฑ์แรงงาน
 และจำต้องไปรับจ้างทำงานให้รัฐบาลฝรั่งเศสที่ปกครอง นอกจากนี้ยังต้องเสียภาษีค่าหัวอีกด้วย

¹ไม่มีรายละเอียดว่าชาวเอเชียถูกเกณฑ์ไปทำงานให้รัฐบาลฝรั่งเศสที่ปกครองลาวกี่วัน
 แต่ระบุจำนวนเงินที่ชาวเอเชีย 1 คน ต้องเสียค่าไถ่งาน คนละ 7 กีบ.

การเก็บภาษีค่าหัวนั้น เป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่บีบคั้นชาวยุโรป
ลาวมาก โดยการประเมินจำนวนเงินที่เสียภาษีด้วยการนับรายได้ของญาติที่อาศัยอยู่ในครอบครัว
รวมเข้าด้วย ในทุก ๆ ปีจะมีการจดทะเบียนบุคคลที่จะต้องเสียภาษี ซึ่งจะเก็บเป็นรายบุคคล
แต่ในทางปฏิบัติและเพื่อความสะดวก รัฐบาลได้กำหนดจำนวนรวมเป็นตำบล ๆ ไป โดยผู้สำเร็จ
ราชการลาวชาวฝรั่งเศส เป็นผู้ตรวจบัญชีของทุกตำบล เมื่อลงนามแล้ว จึงส่งให้ไปปิดประกาศ
ไว้ ณ ศาลากลางในตำบลนั้น ๆ การเสียภาษีเป็นเงินตราเป็นเรื่องลำบากมาก เพราะเงิน
หายากกว่าผลผลิต แต่ชาวยุโรปลาวจำเป็นต้องหาเงินให้ได้ เมื่อเสียภาษีค่าหัวนี้แล้วเจ้าหน้าที่
จึงจะออกใบเสร็จให้ ใบเสร็จนี้มีความสำคัญเพราะจะใช้เป็นเอกสารประจำตัวได้ด้วย¹

1.3.3 ด้านวัฒนธรรม

ฝรั่งเศสมีนโยบายเผยแพร่วัฒนธรรมในสปป.ลาว โดยวิธีการจัดการ
ศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญ กล่าวคือ มีการจัดตั้งโรงเรียนที่สอนโดยพวกบาทหลวงและแม่ชีชาว
ฝรั่งเศสที่เมืองหลวงพระบาง และเมืองใหญ่อื่น ๆ อีก ทั้งรัฐบาลฝรั่งเศสสนับสนุนรัฐบาล
ฝรั่งเศสที่ปกครองลาวจัดการศึกษาชั้นประถมทั้งหมด เพื่อให้ภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษากลางที่ใช้
ทั่วไปในประเทศลาว แต่โครงการนี้ไม่ประสบผลสำเร็จเพราะสิ้นเปลืองเงินงบประมาณมาก
ด้วยเหตุนี้ในปี ค.ศ. 1924 รัฐบาลฝรั่งเศสที่ปกครองลาวจึงรื้อฟื้นโรงเรียนวัดเพื่อสอนวิชาการ
ต่าง ๆ ในระดับประถมศึกษา แต่การดำเนินการศึกษาดังกล่าวเป็นไปอย่างเชื่องช้า ดังจะเห็น
ได้จากตาราง 7 ดังนี้

¹กรมศิลปากร. เอกสาร สร.0201.37.6/18 เรื่องข้อความต่าง ๆ เกี่ยวกับ
สถานการณ์และการปกครองอันไม่เสมอภาคอินโดจีนฝรั่งเศส (พ.ศ. 2483). (ภาค 4
การเก็บภาษีอากรในอินโดจีน).

ตาราง 7 แสดงจำนวนโรงเรียนในลาว ค.ศ. 1902 - 1930

ค.ศ.	รายการ	จำนวนโรงเรียน (หลัง)	จำนวนนักเรียน (คน)
1902	สร้างโรงเรียนเพื่อผลิตล่าม เพราะขาดแคลน ข้าราชการล่าม เสมียน ผู้ช่วยงานขึ้นต่ำ หลักสูตรภาษาฝรั่งเศส ฟิสิกส์เขียนสวย เรียบ คณิตศาสตร์	2 เวียงจันทน์ หลวงพระบาง	-
1907	ตั้งโรงเรียนสร้างครูโดยเฉพาะ (ไม่ได้ผล)	1	14
1908	ตั้งโรงเรียนฝึกหัดคนพระสงฆ์มาฝึกหัดระยะสั้น หลักสูตรหนังสือลาว หนังสือธรรมศึกษา วิชา คณิตศาสตร์ วิชาอื่น ๆ	เวียงจันทน์	
1915	ประเทศลาวมีโรงเรียนประถม	12	260
1923	โรงเรียนการช่างแห่งแรก	1	1
1924	โรงเรียนมัธยมแห่งแรก	1 (เวียงจันทน์)	15
1930	ประเทศลาวมีโรงเรียนประถม	66	5,794 คน นักเรียนลาว 2,396 คน

ที่มา : ดัดแปลงจาก ทองสา ไชยวงศาดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3
(1898 ถึง ปัจจุบัน). 1988. หน้า 47 - 50. (ภาษาลาว).

จากตาราง 7 แสดงถึงสภาพการศึกษาในลาวตั้งแต่ ค.ศ. 1902 -
1930 ฝรั่งเศสเน้นเรื่องการศึกษาภาษา แต่ไม่ได้มุ่งพัฒนาให้ประชาชนลาวมีการศึกษาทางวิชาการ
ระดับสูง เพราะมีความประสงค์เพียงแต่ให้คนลาวรู้ภาษาฝรั่งเศส ทำงานในฐานะเสมียน ล่าม

หรือคนรับใช้ ส่วนบุคคลที่มีโอกาสเรียนจบชั้นมัธยม คือ บุตรหลานของข้าราชการพื้นเมืองที่สนับสนุนฝรั่งเศส ซึ่งเมื่อจบมัธยมศึกษาจากโรงเรียนในประเทศลาวแล้วอาจจะไปศึกษาชั้นสูงที่ฮานอยหรือปารีส เป็นต้น

ฝรั่งเศสเข้ามาปกครองลาวประมาณ 52 ปี ได้ควบคุมประเทศลาวทางด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม เป็นการสร้างเอกภาพในลาวเพื่อสะดวกในการปกครองภายใต้รัฐบาลลาวโดยฝรั่งเศส แต่เนื่องจากว่าลาวมีภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาและป่าไม้ ทำให้ประชาชนลาวไปมาหาสู่กันไม่สะดวก ส่วนประชาชนลาวยังมีความแตกต่างกันด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณี ทำให้เป็นปัญหาและอุปสรรคในการปกครองของฝรั่งเศส

ต่อมาในทศวรรษที่ 1930 ขณะนั้นมีมหาอำนาจเกิดขึ้นใหม่ทางทวีปเอเชีย คือ ประเทศญี่ปุ่นที่กำลังจะก้าวเข้ามามีบทบาทในลาวเวลาต่อมา

2. ลาวภายใต้การปกครองของญี่ปุ่น (ค.ศ. 1941 - 1945)

ญี่ปุ่นเข้ามาในลาวเพราะต้องการวัตถุดิบจากลาว ซึ่งลาวเป็นส่วนหนึ่งของอินโดจีน และใช้ลาวเป็นแหล่งยุทธศาสตร์ในการต่อสู้กับจีนและป้องกันไม่ให้จีนขยายลงมาทางใต้¹ ญี่ปุ่นจึงดำเนินการทั้งด้านการเมืองระหว่างประเทศ การทูต และการทหาร ในการเข้ายึดครองลาวในวันที่ 9 มีนาคม ค.ศ. 1945 ถึงวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 1945 ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวญี่ปุ่นปกครองลาวโดยคำนึงถึงเฉพาะผลประโยชน์ของตนในด้านการเมือง การปกครองและเศรษฐกิจ เพราะอยู่ในภาวะสงครามและญี่ปุ่นต้องการยุทธปัจจัยภายในสงครามครั้งนี้

¹Kiyoko Kurnon Nity. "Japanese Military Policy toward French Indochina during the Second World War. The Road to the Meigo Sakuzen (9 March 1945)," Jurnal of Southest Asian Studies. 14(2) : 331 ; September, 1983.

2.1 ปัจจัยที่ทำให้ญี่ปุ่นขยายอิทธิพลเข้ามามีในลาว

2.1.1 สถานการณ์โลกก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2

ขณะที่ชาวยุโรปแสวงหาอาณานิคมในเอเชีย ญี่ปุ่นในสมัยเมจิ (ค.ศ. 1867 - 1918) ก็เช่นเดียวกันเพราะญี่ปุ่นยึดได้ไต้หวัน เกาหลี (ค.ศ. 1910 - 1918) และดำเนินการในแมนจูเรีย (ค.ศ. 1931 - 1932) ทำให้เกิดการสู้รบระหว่างญี่ปุ่นและจีน จนกระทั่งญี่ปุ่นประกาศให้แมนจูเรียเป็นประเทศเอกราชและเป็นรัฐอารักขาของญี่ปุ่นในวันที่ 15 กันยายน ค.ศ. 1932 ส่วนจีนยื่นคำร้องไปยังองค์การสันนิบาตแห่งชาติอ้างว่าญี่ปุ่นครอบครองแมนจูเรียไม่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ผลการรายงานขององค์การสันนิบาตแห่งชาติลงมติว่าญี่ปุ่นเป็นฝ่ายผิดและได้ประณามการกระทำของญี่ปุ่น¹ ผลจากการรายงานครั้งนี้ทำให้ญี่ปุ่นไม่พอใจและลาออกจากองค์การสันนิบาตแห่งชาติ เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม ค.ศ. 1933

การที่องค์การสันนิบาตแห่งชาติไม่สามารถยับยั้งการกระทำที่ญี่ปุ่นรุกรานแมนจูเรียนั้น แสดงให้เห็นว่าบทบาททางการเมืองระหว่างประเทศของมหาอำนาจไม่มี ความหมายและเป็นบทเรียนที่คนผู้ที่จะรุกรานต่อไป จึงทำให้ญี่ปุ่นขยายการสู้รบกับจีนต่อไป และใน ค.ศ. 1938 ญี่ปุ่นได้ประกาศนโยบายการจัดตั้งระเบียบใหม่ในมหาเอเซียบูรพา² (New Order in Greater East Asia) โดยมีสาระสำคัญคือ ญี่ปุ่นต้องการจะจัดระเบียบใหม่และสถาปนาความสัมพันธ์เข้าใหม่ให้สนิทสนมและร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างญี่ปุ่น แมนจูวและจีน ทั้งการจัดลัทธิจักรวรรดินิยมตะวันตกออกไปจากจีนและในที่สุดทั่วทั้งเอเซียตะวันออกจะแทนที่ด้วยจักรพรรดินิยมญี่ปุ่น³

¹Scott W. Morton. Japan Its History an Culture. 1973. p.190.

²โปรดดูสารนิพนธ์ หน้า 32.

³Harold M. Vinacke. A History of Far East in Modern Time. 1961. p.626.

2.1.2 ความสำคัญของลาวต่อญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นสนใจลาวเพราะลาวมีพรมแดนติดกับจีน และลาวเป็นส่วนหนึ่งของอินโดจีนและมีความสำคัญต่อญี่ปุ่นในด้านเศรษฐกิจและแหล่งยุทธศาสตร์¹ กล่าวคือ ญี่ปุ่นมีจุดมุ่งหมายหลักในการจัดระเบียบใหม่ในมหาเอเซียบูรพา 2 ประการ คือ ทางเศรษฐกิจ และทางยุทธศาสตร์ ซึ่งญี่ปุ่นมีความจำเป็นและต้องการทรัพยากรจำนวนมากจากลาว เช่น ข้าว ยาง ถ่านหิน และดีบุก ส่วนทางด้านยุทธศาสตร์นั้นลาวจะเป็นฐานปฏิบัติการสู้รบกับจีน และป้องกันจีนไม่ให้ลงมาทางใต้ ต่อมาเมื่อญี่ปุ่นเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยอยู่ฝ่ายอักษะ ภายหลังจากการทาสัญญาไตรภาคีระหว่างเยอรมนี อิตาลี และญี่ปุ่น ใน ค.ศ. 1940² ทำให้ญี่ปุ่นเป็นฝ่ายรุกสามารถทาสัญญาป้องกันอินโดจีนกับฝรั่งเศส³ เพราะขณะนั้นฝรั่งเศสปราบสงครามโลกครั้งที่ 2 ใน ค.ศ. 1940 สืบเนื่องมาจากกองทัพฝรั่งเศสขาดกำลังทหาร อาวุธ และการประสานงานระหว่างฝ่ายประเทศสัมพันธมิตรไม่กี่⁴ ทำให้ญี่ปุ่นเข้าครอบครองอาณานิคมของฝรั่งเศสคืออินโดจีนแต่ยังคงให้ชาวฝรั่งเศสปกครองอินโดจีนต่อไป⁵ ด้วยการทาสัญญาป้องกันอินโดจีนร่วมกันดังกล่าว ต่อมา ค.ศ. 1944 - 1945 ญี่ปุ่นเป็นฝ่ายรับในสงครามโลกครั้งที่ 2 เพราะฝ่ายสัมพันธมิตรได้ปิดล้อมญี่ปุ่นโดยการทาลายกองเรือพาณิชย์ กองทัพเรือ และกำลังทางอากาศ ทำให้ญี่ปุ่นไม่สามารถติดต่อกับประเทศเมืองแม่ได้ เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ญี่ปุ่น

¹Kiyoko Kurnon Nity. "Japanish Military Policy toward French indochina during the Second World War. The Road to the Meigo Sakuzen (9 March 1945)," Jurnal of Southeast Asian Studies. 14(2) : 331 ; September, 1983.

²โปรดดูสารนิพนธ์ หน้า 33.

³โปรดดูสารนิพนธ์ หน้า 35.

⁴นิมิตร บณวาลย์. กรณีพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส พ.ศ. 2483 - 2484. ปริณิฎานิพนธ์ ร.ม. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 39 - 40.

⁵John K. Fairbank Edwin O. Reischauer and Albert M. Graig. East Asia the Modern Transformation. 1929. p.768.

เข้าปกครองลาวและอินโดจีน ในวันที่ 9 มีนาคม ค.ศ. 1945¹ เพื่อต้องการให้ลาวเป็น แหล่งยุทธปัจจัยในด้านเสบียงอาหารและเชื้อเพลิงใช้ในสงคราม นอกจากนี้ญี่ปุ่นยังใช้ลาว เป็นแหล่งยุทธศาสตร์ในสงครามเพื่อดำเนินการต่อสู้กับฝ่ายสัมพันธมิตร จนกระทั่งญี่ปุ่นพ่ายแพ้ ในสงครามโลกครั้งที่ 2

2.2 วิธิตำเนินการเพื่อเข้าปกครองลาว

2.2.1 การเข้าร่วมวงศ์ใหญ่ลัทธิมหาเอเซียบูรพาาร่วมกัน

จากความสำเร็จของลาวดังกล่าวมา ญี่ปุ่นซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจ ในเอเซียได้จัดตั้งระเบียบบริหารมหาเอเซียบูรพาขึ้นแล้ว² เพราะความเชื่อ 2 ประการ คือ ญี่ปุ่นเป็นชาติพันธุ์ที่เหนือกว่าชาติอื่นในเอเซีย และความจำเป็นที่จะต้องฟื้นฟูระเบียบสังคมตาม ประเพณีเดิมอันเป็นมหาอำนาจขึ้นมาแทนที่วิถีทางของชาวตะวันตกที่เต็มไปด้วยความเสื่อมทราม³ แล้วญี่ปุ่นได้เผยแพร่ลัทธิชาตินิยมไปให้ประชาชนในเอเซีย เป็นเหตุให้ประชาชนในเอเซีย ตะวันออกเฉียงใต้ตื่นตัวในเรื่องชาตินิยม ท้าการต่อต้านชาวตะวันตกเพื่อที่จะจัดระเบียบใหม่ ซึ่งญี่ปุ่นได้ขยายการจัดระเบียบใหม่กลายเป็นวงศ์ใหญ่แห่งมหาเอเซียบูรพาจากประเทศญี่ปุ่น แมนจูว์ และจีน ครอบคลุมไปถึงแหลมอินโดจีน คือรวมทั้งไทย พม่า มาเลเซีย สิงคโปร์ หมู่เกาะอินเดียตะวันออก (Dutch East India) และหมู่เกาะแถบทะเลใต้⁴ เพราะ

¹กรมศิลปากร. เอกสาร (2) สร. 0201.98.1/19 เรื่องรายงานการเคลื่อนไหว เกี่ยวกับญี่ปุ่นในอินโดจีนฝรั่งเศส. (รายงานของสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเซียงอัน ได้ส่ง สำเนาถึงกระทรวงการต่างประเทศ).

²เพิ่มอ้างอิงในสารนิพนธ์ หน้า 32.

³John K. Fairbank Edwin O. Reischauer and Albert M. Graig. East Asia the Modern Transformation. 1929. p.765 - 766.

⁴Ibid.

ญี่ปุ่นมีฐานะมั่นคงขึ้นจากการลงนามสัญญาไตรภาคี¹ (Tripartite Pact) ระหว่างเยอรมันนี อิตาลี และญี่ปุ่น ในวันที่ 27 กันยายน ค.ศ. 1940 ซึ่งสัญญานี้มีสาระที่สำคัญคือ

1. ญี่ปุ่นรับนับถือและเคารพว่าเยอรมันนีและอิตาลีเป็นฐานในการสถาปนาระเบียบบำนาญยุโรป
2. ในขณะที่เยอรมันนีและอิตาลีรับนับถือและเคารพว่าญี่ปุ่นเป็นฐานในการสถาปนาระเบียบบำนาญมหาเอเซียบูรพา
3. เยอรมันนี อิตาลีและญี่ปุ่น ตกลงว่าจะรวมกันตามที่กล่าวแล้ว จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันทุกวิถีทาง ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และการทหาร ถ้าภาคใดถูกรุมตีจากชาติอื่น ซึ่งในขณะที่สัญญานี้ไม่ได้พัวพันอยู่ในสงครามด้านยุโรปหรือการรุมฟุ้งระหว่างจีนกับญี่ปุ่น
4. เพื่อให้เป็นไปตามสัญญานี้ จะได้ตั้งกรรมการวิชาการร่วมกัน และ
5. เยอรมันนี อิตาลีและญี่ปุ่น ขอยืนยันว่า ความตกลงนี้ไม่กระทบถึงสถานภาพทางการเมือง ซึ่งมีอยู่ระหว่างแต่ละภาคกับสหภาพโซเวียตรัสเซีย และญี่ปุ่นได้ทำสัญญาความเป็นกลางกับสหภาพโซเวียตรัสเซีย เมื่อวันที่ 13 เมษายน ค.ศ. 1941² มีสาระที่สำคัญคือ ญี่ปุ่นและสหภาพโซเวียตต่างจะเคารพบูรณาภาพอาณาเขตซึ่งกันและกัน ในกรณีภาคใดเข้าพัวพันในการรุมฟุ้งกับประเทศที่สาม อีกภาคหนึ่งจะวางตนเป็นกลาง ทำให้ญี่ปุ่นสามารถแผ่ขยายวงศานุวงศามหาเอเซียบูรพาได้โดยสะดวก

¹ดิเรก ชัยนาม. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. 2509. หน้า 89 - 90.

²F.C. Jones. Japan's New Order in East Asia. Its rise and fall. 1954. p.191 - 215.

ปี ค.ศ. 1941 - ต้นปี ค.ศ. 1942¹ จากการดำเนินการของญี่ปุ่นดังกล่าว ทำให้ญี่ปุ่น
ครอบครองอินโดจีนได้ทั้งหมดในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1941² แต่ญี่ปุ่นยังคงควบคุมฝรั่งเศส
ปกครองอินโดจีนอยู่³

¹ลำดับชัยชนะของญี่ปุ่น

ปลาย ค.ศ. 1940	มีอิทธิพลในอินโดจีนของฝรั่งเศสและประเทศไทย
8 ธ.ค. 1941	โจมตีฮาวาย คิลิบินส์ ชองกง และมลายู
13 ธ.ค.	ตีได้เกาะกวม
20 ธ.ค.	ตีได้เกาะเวก
25 ธ.ค.	ตีได้ชองกง
2 ม.ค. 1942	ตีได้มะนิลา
11 ม.ค.	ยกบนขึ้นบกในหมู่เกาะอินดิสตะวันออกของเนเธอร์แลนด์
15 ก.พ.	ตีได้สิงคโปร์
6 มี.ค.	ตีได้ปัตตาเวีย
8 มี.ค.	ตีได้ร่างกุ้ง
9 เม.ย.	ตีได้แหลมบาดาน (ทางเหนืออ่าวมะนิลา)
30 เม.ย.	ตีได้ลาเซียว (เส้นทางพม่า)
2 พ.ค.	ตีได้มณฑลเสฉวน
6 พ.ค.	ตีได้คอร์เรจิเตอร์ (อ่าวมะนิลา)
12 มิ.ย.	ตีได้อัตตู (หมู่เกาะอาลูเชียน)
3 - 6 มิ.ย.	การรบที่เกาะมิดเว (ญี่ปุ่นถูกสกัดไว้)

²John E. Dreifort. "Japan's Advance into Indochina, 1940 :
The French Response," Journal of Southeast Asian Studies. 13(2) :
287 - 292 ; September 1982.

³เพ็ญอักษรสารนิพนธ์ หน้า 31.

2.2.2 การทำสนธิสัญญาป้องกันอินโดจีนกับฝรั่งเศส

ฝรั่งเศสยินยอมทำสนธิสัญญาป้องกันอินโดจีนกับญี่ปุ่นในวันที่ 30 สิงหาคม ค.ศ. 1940¹ ซึ่งสาระสำคัญเกี่ยวกับอินโดจีนมีดังนี้ ญี่ปุ่นยอมรับอำนาจของฝรั่งเศสเหนือดินแดนอินโดจีน โดยฝรั่งเศสยินยอมนำกองทหารญี่ปุ่นเข้ามาตรวจบริเวณชายแดนจีนและอินโดจีน ทั้งยังมีสิทธิใช้สนามบินและเมืองท่าเรือของอินโดจีน รวมทั้งนำพลทหารจำนวน 1,000 คน มาตั้งทัพอยู่ภาคเหนือของแม่น้ำแดง และยังมีสิทธิโยกย้ายกองทหารญี่ปุ่นในบริเวณภาคเหนือของอินโดจีนอีกด้วย แต่การย้ายทหารในแต่ละครั้งต้องมีกำลังพลไม่เกิน 25,000 คน² แต่สนธิสัญญายังไม่ทันลงนาม กองทหารญี่ปุ่นได้เคลื่อนทัพข้ามชายแดนอินโดจีนเข้ามาโจมตีกองทัพฝรั่งเศสอยู่ที่เมืองลาวเจินและบั๊กเจิน ท้าให้ทหารฝรั่งเศสในอินโดจีนเป็นฝ่ายรับ จึงได้มีการเจรจาระหว่างฝรั่งเศสและญี่ปุ่นในวันที่ 23 กรกฎาคม ค.ศ. 1941 สัญญานี้เป็นการยอมรับอำนาจของญี่ปุ่นในระดับหนึ่ง โดยให้สิทธิญี่ปุ่นตั้งฐานทัพทั่วอินโดจีน ตลอดจนเดินเรือและล่าเลี้ยงเสบียงอาหาร³

2.2.3 การใช้วิธีทางทหารของญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นใช้กำลังทหารเข้ารุกรานอินโดจีน และสามารถยึดได้ในที่สุด ในวันที่ 9 มีนาคม ค.ศ. 1945 กล่าวคือ เมื่อประมาณเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1940 ญี่ปุ่นได้ส่งกำลังทหารประมาณ 100,000 คน เครื่องบิน 100 ลำ เข้าบีบบังคับฝรั่งเศสในอินโดจีน⁴ จนในที่สุดรัฐบาลฝรั่งเศสได้ลงนามในข้อตกลงอนุมัติให้ญี่ปุ่นใช้เมืองต่าง ๆ เพื่อ

¹John E. Dreifort. "Japan's Advance into Indochina, 1940 : The French Response," Journal of Southeast Asian Studies. 13(2) : 287 - 292 ; September 1982.

²ท้าวอุ่น ชะนิกร. ความหลังของข้าพเจ้าท้าวอุ่น "ดินเย็น" ชะนิกร. แปลโดย บัณฑิต โพธิญาณนท์. 2520. หน้า 180.

³John E. Dreifort. loc.cit.

⁴Ibid.

ไว้เป็นท่าเรือหรือใช้สนามบินเพื่อเคลื่อนกำลังพล¹ ต่อมาเดือนกันยายน ญี่ปุ่นได้ส่งทหาร 25,000 คน เข้าสู่ตั้งเกียเพื่อรุกรานจีน และในวันที่ 23 เดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1941 ฝรั่งเศสและญี่ปุ่นเซ็นสัญญาร่วมกันอินโดจีน ท้าให้ญี่ปุ่นมีสิทธิตั้งฐานทัพทั่วอินโดจีน แต่ญี่ปุ่นไม่ได้ให้เอกราชแก่ชาติที่ยึดครอง ตามที่โฆษณาการจัดระเบียบใหม่ เพราะยังคงรับรองอำนาจอธิปไตยของฝรั่งเศสไว้จนกระทั่งกองทัพญี่ปุ่นเข้ายึดอำนาจในอินโดจีนตอนปลาย สงครามครั้งที่ 2 ในวันที่ 9 มีนาคม ค.ศ. 1945 โดยที่ญี่ปุ่นมีทหารไม่เกิน 40,000 คน เครื่องบินประมาณ 20 เครื่อง ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว อินโดจีนจึงตกอยู่ภายใต้อำนาจ ทั้งของฝรั่งเศสและญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นดำเนินนโยบายการเมืองที่อินโดจีนเป็นยุทธปัจจัยทางเศรษฐกิจ และฐานทัพต่อการทำศึกสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตร ภายหลังที่ญี่ปุ่นถูกสหรัฐอเมริกาปิดล้อม ทางมหาสมุทรแปซิฟิกในสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นยึดครองลาว ในวันที่ 9 มีนาคม ค.ศ. 1945 โดยที่รัฐประหารปลดอาวุธทหาร ตำรวจได้อย่างรวดเร็วและไม่สูญเสียกำลังมาก เพราะ ญี่ปุ่นมีฐานทัพทั่วอินโดจีน ทั้งส่วนเมืองสำคัญ ๆ ของลาวตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของญี่ปุ่นเช่นกัน ขณะเดียวกันฝรั่งเศสประสบกับภาวะขาดแคลนกำลังพล อาวุธยุทโธปกรณ์ และเสบียงอาหาร ซึ่งไม่อยู่ในฐานะที่จะสู้รบกับญี่ปุ่นได้ ท้าให้ฝรั่งเศสบางส่วนหลบหนีไปซ่อนตัวอยู่ในชนบทลาว รอเวลาและโอกาสที่เหมาะสมจึงจะออกมาต่อสู้กับญี่ปุ่นอีก และฝรั่งเศสบางส่วนถูกญี่ปุ่นจับตัว ไปจำขัง³

¹D.G.E. Hall. A History of South East Asia. 1981. p.856 - 857.

²John K. Fairbank Edwin O. Reischauer and Albert M. Graig. East Asia the Modern Transformation. 1929. p.767.

³กรมศิลปากร. เอกสาร (2) สร. 0201.98.1/19 เรื่องรายงานการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับญี่ปุ่นในอินโดจีนฝรั่งเศส. (รายงานของสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองไซ่งอน ได้ส่งสาเนาถึงกระทรวงการต่างประเทศ เรื่องญี่ปุ่นปลดอาวุธอินโดจีน และประกาศอิสรภาพของชนพื้นเมือง).

2.3 ญี่ปุ่นปกครองลาวในปี ค.ศ. 1945

2.3.1 ด้านการเมืองการปกครอง

ญี่ปุ่นยึดครองและได้เข้าปกครองลาวตั้งแต่วันที่ 9 มีนาคม-15 สิงหาคม ค.ศ. 1945 เนื่องจากญี่ปุ่นได้รับการสนับสนุนจากผู้นำลาว เช่น เจ้าเพชรราช เพราะญี่ปุ่นให้คำมั่นสัญญาว่า ญี่ปุ่นจะให้เอกราช ทั้งญี่ปุ่นต้องการปลุกลัทธิชาตินิยม และจัดระเบียบใหม่ในเอเชีย แต่เมื่อญี่ปุ่นเข้าปกครองลาวแล้ว ญี่ปุ่นไม่ทำตามสัญญาที่ให้ไว้ดังกล่าวทำให้ผู้นำและประชาชนลาวต่อต้านญี่ปุ่น¹ นอกจากนี้ญี่ปุ่นได้จับกุมและสังหารชาวฝรั่งเศสและประชาชนลาวที่จัดจันทน์²

ในขณะที่เดียวกันญี่ปุ่นปกครองลาวโดยไม่แตกต่างกับฝรั่งเศส กล่าวคือ ญี่ปุ่นยังคงรูปแบบการปกครองของฝรั่งเศสไว้ แต่ญี่ปุ่นนำระบบทหารมาใช้ในการปกครองลาว โดยหน้าที่สำคัญ ๆ ที่เคยเป็นของชาวฝรั่งเศสก็ถูกแทนที่ด้วยประชาชนญี่ปุ่น เช่น หัวหน้าตำรวจทหาร เป็นต้น แต่มีที่ปรึกษาญี่ปุ่นเป็นสารวัตรทหารนอกเครื่องแบบอยู่บริเวณทั่ว ๆ ไปในลาว³

ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวประชาชนลาวตกอยู่ในภาวะสับสนเพราะในเมืองต่าง ๆ ญี่ปุ่นได้เข้าปกครองและมีอำนาจเต็มที่ แต่ในชนบทลาวนั้นตกอยู่ภายใต้อำนาจฝรั่งเศส เนื่องจากทหารฝรั่งเศสหลบซ่อนญี่ปุ่นอยู่ในเขตชนบทเพื่อรวบรวมกำลัง และรอโอกาสรวมทั้งสถานการณ์ที่เหมาะสมการเข้ายึดลาวคืนจากญี่ปุ่น⁴

¹กรมศิลปากร. เอกสาร (2) สร. 0201.98.1/19 เรื่องรายงานการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับญี่ปุ่นในอินโดจีนฝรั่งเศส. (รายงานของสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองไซ่งอน ได้ส่งสำเนาถึงกระทรวงการต่างประเทศ เรื่องญี่ปุ่นปลดอาวุธอินโดจีน และประกาศอิสรภาพของชนพื้นเมือง).

²Sisouk Na Champasak. Storm Over Laos a Contemporary History. 1961. p.11.

³ทองสา ไชยวงศาดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึงปัจจุบัน). 1989. หน้า 148 - 149. (ภาษาลาว).

⁴กรมศิลปากร. แหล่งเดิม.

2.3.2 ด้านเศรษฐกิจ

ญี่ปุ่นต้องการให้ลาวเป็นแหล่งยุทธปัจจัย โดยเฉพาะต้องการเงิน เสบียงอาหาร ข้าว เพื่อมาขึ้นสงคราม ซึ่งระยะแรกของสงคราม ญี่ปุ่นได้ซื้อสินค้า ประเภทต่าง ๆ จากอินโดจีนโดยจ่ายเป็นเงินสดที่แลกทองคำได้ และเอาสินค้าสำเร็จรูป แลกเปลี่ยน ต่อมาเมื่อเศรษฐกิจของญี่ปุ่นตกต่ำลงในช่วงสงคราม ทำให้ทองคำและวัตถุ สำเร็จรูปขาดแคลน ญี่ปุ่นจึงพิมพ์เงิน "เยนพิเศษ" เอามาแลกเปลี่ยนค้าขายกับฝรั่งเศส และเมื่อญี่ปุ่นขาดแคลนเครื่องบริโภคและอุปโภค และอื่น ๆ อีกจึงได้บังคับให้ฝรั่งเศสนำเงิน ไปให้ญี่ปุ่น 6 เดือนแรก ตั้งแต่ ค.ศ. 1944 เป็นเงิน 316.000.000 กีบ และวันที่ 9 มีนาคม ค.ศ. 1945 ถึงเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1945 เป็นเงิน 780.000.000 กีบ ต่อมาธนาคารอินโดจีนได้พิมพ์เงินก็ออกมาใช้ เช่น ปี ค.ศ. 1939 จำนวน 216 ล้านกีบ และปี ค.ศ. 1944 จำนวน 1.052 ล้านกีบ¹ เป็นต้น ทำให้เกิดสภาวะเงินเฟ้อและราคา สินค้าในท้องตลาดสูงมาก ดังเช่น จำนวนข้าวสารในตาราง 8 ดังนี้

ตาราง 8 แสดงสถิติข้าวสารที่ฝรั่งเศสส่งให้ญี่ปุ่น ค.ศ. 1941 - 1944

ปี ค.ศ.	ข้าว/ตัน
1941	858.000
1942	973.000
1943	1.023.000
1944	900.000

ที่มา : ดัดแปลงจาก ทองสา ไชยะวงศ์ และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึง ปัจจุบัน). 1989. หน้า 46. (ภาษาลาว).

¹ทองสา ไชยะวงศ์ และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึง ปัจจุบัน). 1989. หน้า 40. (ภาษาลาว).

จากตาราง 8 แสดงให้เห็นว่าฝรั่งเศสส่งข้าวสารไปให้ญี่ปุ่นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1941 - 1944 เป็นจำนวน 3,754,000 ตัน ซึ่งข้าวสารเหล่านี้ได้มาจากประชาชนลาวบริจาค นอกจากนี้ฝรั่งเศสยังซื้อจากประชาชนลาวเพื่อให้มีข้าวพอที่จะส่งไปให้ญี่ปุ่น สถานการณ์เช่นนี้ ทำให้เกิดภาวะขาดแคลนข้าว เนื่องจากอยู่ภายใต้อาณัติสงคราม ประชาชนถูกเกณฑ์แรงงานและ เสียภาษี ทำให้ไม่มีเวลาไปประกอบอาชีพ

ญี่ปุ่นปกครองลาวโดยมือธำโดยเหนือประชาชนลาวเช่นเดียวกับฝรั่งเศส เพียงแต่ญี่ปุ่นใช้เวลาปกครองเพียง 6 เดือนเท่านั้น ในระยะดังกล่าวญี่ปุ่นได้รับการต่อต้าน จากประชาชนลาวเหมือนกับฝรั่งเศสเคยต่อต้านมาแล้ว กล่าวคือ ผู้นำลาว เช่น เจ้าเพชรราช เจ้าสุวธรรมมา เจ้าสุภานุวงศ์ ท่านอุ่น ขะนิกร ท่านภูมิ วงวิจิตร มหาสีลา วีระวงศ์ เป็นต้น และประชาชนลาวบางส่วนได้รับวิทยาการตะวันตก โดยเฉพาะลัทธิชาตินิยม ทำให้ ประชาชนเหล่านี้มีบทบาทในการต่อต้านชาวต่างชาติในเวลาต่อมา

ขบวนการต่อสู้ของประชาชนลาวในประวัติศาสตร์สมัยใหม่¹

ฝรั่งเศสได้ผนวกลาวเป็นแคว้นหนึ่งในสหภาพอินโดจีน เมื่อ ค.ศ. 1907 และได้ดำเนินการปกครองลาวในลักษณะที่ควบคุมลงไปจนถึงระดับท้องถิ่น สถานการณ์เช่นนี้อาจอธิบายได้ว่า ก่อให้เกิดความขัดแย้งเกี่ยวกับเรื่องของอำนาจ เพราะโดยจารีตแล้วการปกครองลาวจากส่วนกลางไปยังส่วนภูมิภาคนั้น จะมีลักษณะแบบอำนาจกระจาย เจ้าเมืองและกรมการเมืองตลอดจนตาแสงและพ่อบ้าน² ต่างมีอำนาจในพื้นที่ของตนอย่างเต็มที่ ทำให้ผู้นำลาวทั้งส่วนกลางส่วนภูมิภาค และท้องถิ่นเกิดความรู้สึกสูญเสียผลประโยชน์ทั้งทางด้านการเมืองและรวมทั้งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจด้วย เพราะฝรั่งเศสได้เข้ามาแทนที่ในการเก็บภาษีและเกณฑ์แรงงานจากประชาชนลาว ส่วนทางด้านประชาชนลาวมองฝรั่งเศสว่าเข้ามาดักดวงผลประโยชน์ลักษณะความขัดแย้งนี้ ด้านทฤษฎี Asiatic Mode of Production³ มาอธิบายจะพบว่าประชาชนได้สูญเสียปัจจัยการผลิต คือ แรงงาน ผลิผล ซึ่งผลิตเพื่อการค้าบริโภคนต้องลดลง เนื่องจากต้องจ่ายให้กับฝรั่งเศสในรูปแบบของการเสียภาษี วิธีการเช่นนี้ก่อให้เกิดความทุกข์ยากแก่ประชาชนลาว นอกจากนี้ผู้นำลาวที่ได้รับการศึกษาแบบตะวันตกยังมีความคิดว่า ประชาชนลาวขาดสิทธิเสรีภาพบนแผ่นดินของตนเอง ดังนั้นจึงมีชาวลาวกลุ่มต่าง ๆ แสดงปฏิกิริยาต่อต้านฝรั่งเศส กลายเป็นขบวนการกู้ชาติที่เกิดขึ้นทั่วประเทศตั้งแต่ ค.ศ. 1893 เป็นต้นมา จนกระทั่งในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อญี่ปุ่นเข้ามาปกครองลาวในปี ค.ศ. 1945 ได้มีขบวนการกู้ชาติที่นอกจากจะต่อต้านอำนาจฝรั่งเศสแล้วยังต่อต้านญี่ปุ่นและชาวต่างชาติ

¹ประวัติศาสตร์ลาวสมัยใหม่. เริ่มจากลาวตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสจนกระทั่งถึงปัจจุบัน อ้างจาก ทองสา ไขยะวงศาดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึง ปัจจุบัน). 1989. หน้า 1 - 505. (ภาษาลาว).

²เบรดคูสารนิพนธ์ หน้า 16 ตาราง 1 แสดงอำนาจหน้าที่ของข้าราชการฯ.

³The Encyclopaedia Americana. 1989. p.463 - 464.

ที่พำนักอยู่ในประเทศลาว ดังนั้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1893 - 1945 จะพบว่าขบวนการกู้ชาติเหล่านี้ได้ใช้วิธีการต่อสู้หลายรูปแบบ ซึ่งอาจแบ่งวิวัฒนาการได้เป็น 3 ระยะ คือ

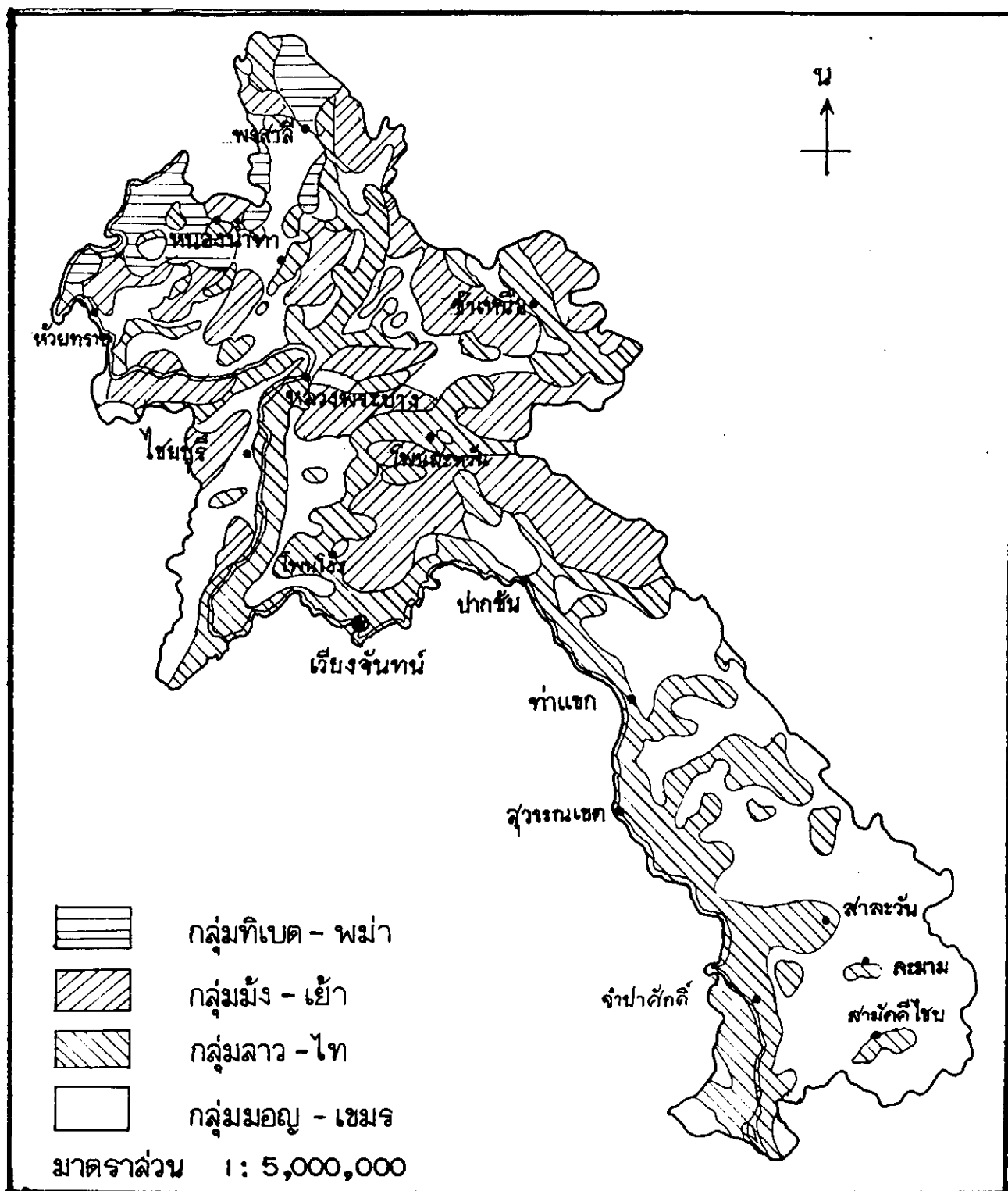
ระยะที่ 1 ขบวนการต่อสู้กับฝรั่งเศสได้ใช้อุดมการณ์ทางศาสนาเป็นเครื่องมือในการรวบรวมประชาชนลาวต่อต้านฝรั่งเศส ซึ่งเป็นแนวความคิดแบบจารีตประเพณีที่ใช้ในการรวมประชาชนเพื่อต่อต้านอำนาจผู้ปกครอง กลุ่มที่มีลักษณะพิเศษนี้คือกลุ่มผีบุญฟองกะควด และกลุ่มองแก้วและองกมะคำ ผู้นำจึงมีลักษณะที่มีบารมีในด้านความเก่งกล้า เวทย์มนต์คาถา มีความรอบรู้ในสรรพสิ่งต่าง ๆ ทำให้ประชาชนเชื่อว่าผู้นำคือผู้บุญซึ่งสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

ระยะที่ 2 ขบวนการต่อสู้กับฝรั่งเศสได้ใช้อุดมการณ์ทางการเมืองโดยเฉพาะเรื่องชาตินิยมระบอบาปฤทธะคมชักรวบรวมประชาชนให้มาร่วมกันต่อต้านฝรั่งเศส ขบวนการที่มีลักษณะเช่นนี้ คือ กลุ่มครุคำ กลุ่มพญาคำลือ กลุ่มเจ้าวรรณภูมิ กลุ่มมังฆาเหนือ กลุ่มองแสน กลุ่มเจ้าฟ้าปัจฉิม ผู้นำกลุ่มเหล่านี้เป็นปัญญาชนท้องถิ่นซึ่งมีประสบการณ์กว้างขวางที่ต้องการขับไล่ฝรั่งเศสออกไปจากลาว

ระยะที่ 3 ขบวนการต่อสู้กับชาวต่างชาติใช้แนวความคิดแบบเสรีประชาธิปไตยและสังคมนิยมเป็นแนวทางต่อสู้กับฝรั่งเศสและญี่ปุ่นเพื่อให้ได้มาซึ่งเอกราช ได้แก่ กลุ่มลาวอิสระ กลุ่มคอมมิวนิสต์อินโดจีน กลุ่มชาวหนุ่ม ซึ่งผู้นำกลุ่มเหล่านี้ได้รับอิทธิพลจากตะวันตกต้องการขับไล่ชาวต่างชาติออกจากลาวและเพื่อความเป็นเอกราชของชาติ

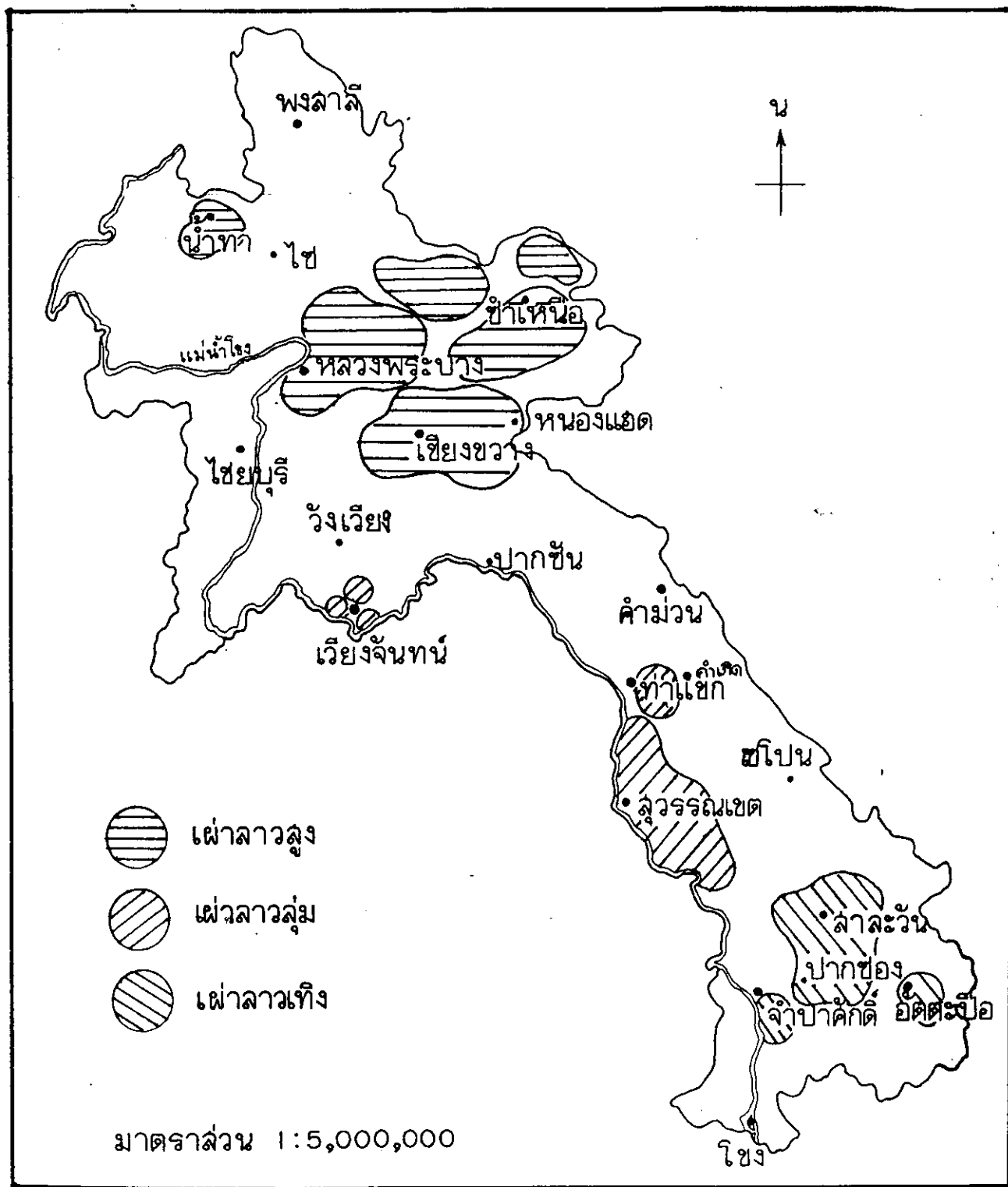
1. ขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส (ค.ศ. 1893 - 1945)

ฝรั่งเศสปกครองลาวในระหว่าง ค.ศ. 1893 - 1945 ซึ่งได้รับผลประโยชน์จากลาว มีทั้งด้านภาษีและแรงงาน รวมทั้งการใช้สิทธิยึดครองทรัพย์สินสมบัติที่ดินไป โดยไม่หาค่าตอบแทน ฝรั่งเศสได้ให้ข้าราชการพื้นเมือง ทหาร ตำรวจ การศาล รวมทั้งข้าราชการชาวเวียดนามและชาวกัมพูชาคอยสอดส่อง ดูแล ปรามปรามประชาชนลาวที่ต่อต้านฝรั่งเศส นอกจากนี้ฝรั่งเศสพยายามเผยแพร่คริสต์ศาสนาเข้ามาในลาว ด้วยสาเหตุดังกล่าวจึงทำให้กลุ่มผู้นำลาว กลุ่มปัญญาชนและประชาชนไม่พอใจในการปกครองของฝรั่งเศส จึงรวมกลุ่มเพื่อขึ้น

ภาพประกอบ 4 แผนที่แสดงกลุ่มชนชาติในลาว

ที่มา : National Geographic Department Vientiane 1995. ATLAS OF THE
LAO PDR. 1995. p.5.

ภาพประกอบ 5 แผนที่แสดงขบวนการต่อต้านฝรั่งเศสของประชาชนลาว

ที่มา : ดัดแปลงมาจากแผนที่ในหอพิพิธภัณฑสถานลาว. เวียงจันทน์. 1995.

ตาราง 9 แสดงการต่อสู้ฝรั่งเศสของประชาชนลาวในประวัติศาสตร์ลาวสมัยใหม่ (ค.ศ. 1893 - 1945)

ที่	ชื่อขบวนการต่อสู้ ฝรั่งเศส	ระยะเวลาที่ เกิดขบวนการฯ	ผู้นำขบวนการฯ	สาเหตุที่เกิด ขบวนการฯ	การดำเนินการ ของขบวนการฯ	สถานที่ที่เกิด ขบวนการฯ	ผลของการดำเนินการของ ขบวนการฯ	หมายเหตุ
1.	กลุ่มผีเสื้อพองะดวด	ค.ศ. 1901 - 1903	พองะดวด	การปกครอง เศรษฐกิจ	ศาสนา การทหาร การเมือง	ภาคใต้ลาว (สุวรรณเขต)	ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะ ฝรั่งเศสใช้ยุทธวิธีการรบที่ทันสมัยและการวางแผนที่ดี	
2.	กลุ่มองแก้ว และ องกมมะด้า	ค.ศ. 1901 - 1936	องแก้ว องกมมะด้า	เศรษฐกิจ การปกครอง ศาสนา	ศาสนา การทหาร การเมือง	ภาคใต้ลาว (ขุเพ็งบอละเวน, สาละวัน, อัตตะปือ, จำปาศักดิ์, ปากเซ, และสีพันดอน)	ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะ ฝรั่งเศสใช้ยุทธวิธีการรบที่ทันสมัยและสังหารผู้นำกลุ่มนี้	
3.	กลุ่มพญาค้อ	ค.ศ. 1908	พญาค้อ	เศรษฐกิจ	การเมือง การทหาร	ภาคเหนือ (เชียงขวาง)	ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะ ฝรั่งเศสใช้ยุทธวิธีการรบที่ทันสมัยและจับกุมผู้นำได้	
4.	กลุ่มเจ้าวรรมณี	ค.ศ. 1908	เจ้าวรรมณี	การปกครอง เศรษฐกิจ	การทหาร (ยุทธวิธีระบบ กองโจร)	ภาคเหนือ (พงสาลี)	ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะ ฝรั่งเศสใช้ยุทธวิธีการรบที่ทันสมัยและจับกุมผู้นำได้	

ตาราง 9 (ต่อ)

ที่	ชื่อขบวนการต่อสู้ ฝรั่งเศส	ระยะเวลาที่ เกิดขบวนการฯ	ผู้นำขบวนการฯ	สาเหตุที่เกิด ขบวนการฯ	การดำเนินการ ของขบวนการฯ	สถานที่ที่เกิด ขบวนการฯ	ผลของการดำเนินการของ ขบวนการฯ	หมายเหตุ
5.	กลุ่มม้งซาเหิน	ค.ศ. 1914 - 1915	-	เศรษฐกิจ	การเมือง การทหาร	ภาคเหนือ (ซาเหิน)	ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะ ฝรั่งเศสใช้ยุทธวิธีการรบที่ ทันสมัยและปราบปรามอย่างหนัก	
6.	กลุ่มองแสน	ค.ศ. 1915 - 1917	องแสน	เศรษฐกิจ การปกครอง	การเมือง การทหาร	ภาคเหนือ	ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะ ฝรั่งเศสใช้ยุทธวิธีการรบที่ ทันสมัยและปราบปรามอย่างหนัก	
7.	กลุ่มเจ้าฟ้าปัดใจ	ค.ศ. 1918 - 1922	เจ้าฟ้าปัดใจ	เศรษฐกิจ การปกครอง	การเมือง การทหาร	ภาคเหนือ	ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะ ฝรั่งเศสใช้ยุทธวิธีการรบ อาวุธที่ทันสมัยและกำจัดผู้นำได้	
8.	กลุ่มครูคำ	ค.ศ. 1920	ครูคำ	เศรษฐกิจ การปกครอง	การเมือง การทหาร	ภาคกลาง (เวียงจันทน์)	ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะ ฝรั่งเศสใช้ยุทธวิธีการรบ อาวุธที่ทันสมัยและจับผู้นำได้	
9.	กลุ่มคอมมิวนิสต์- อินโดจีน	ค.ศ. 1943 - 1945	โรจนิพันธ์	เศรษฐกิจ การปกครอง	การเมือง การทหาร	ภาคใต้ ภาคกลาง	กำลังดำเนินการฯ	ได้รับความ ช่วยเหลือจาก เวียดนาม

ตาราง 9 (ต่อ)

ที่	ชื่อขบวนการต่อสู้ ฝรั่งเศส	ระยะเวลาที่ เกิดขบวนการฯ	ผู้นำขบวนการฯ	สาเหตุที่เกิด ขบวนการฯ	การดำเนินการ ของขบวนการฯ	สถานที่ที่เกิด ขบวนการฯ	ผลของการดำเนินการของ ขบวนการฯ	หมายเหตุ
10.	กลุ่มลาวอิสระ	ค.ศ.1943 - 1945	ท้าวอุ่น ชนะนิกร	การปกครอง เศรษฐกิจ	การเมือง การทหาร	ภาคใต้ ภาคกลาง	กำลังดำเนินการฯ	ได้รับความ ช่วยเหลือจาก ไทย
11.	กลุ่มคอมมิวนิสต์ลาว	ค.ศ.1943 - 1945	เจ้าสุภานุวงศ์	การปกครอง เศรษฐกิจ	การเมือง การทหาร	ภาคใต้ ภาคกลาง	กำลังดำเนินการฯ	ได้รับความ ช่วยเหลือจาก เวียดนาม
12.	กลุ่มชาวพุน่ลาว	ค.ศ.1943 - 1945	ท้าวหนุยัก พุมิสะหวัน	การปกครอง เศรษฐกิจ	การเมือง การทหาร	ภาคใต้ ภาคกลาง	กำลังดำเนินการฯ	ได้รับความ ช่วยเหลือจาก เวียดนาม

ที่มา : ดัดแปลงมาจากหนังสือ ไทยะวงศาธิ และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึง ปัจจุบัน). 1989.,

Geoffrey C. Gunn. The Political Economy of the Kha Peasant Rebellion. 1988.,

ท้าวอุ่น ชนะนิกร. ความหลังของข้าพเจ้า ท้าวอุ่น "คืนเย็น" ชนะนิกร. 2520., ดวงใจ หลวงพะสี.

3 บุรุษเหล็กแห่งเมืองท่าแขก. 1993. (ภาษาลาว).

ให้พ้นจากการปกครองโดยฝรั่งเศส ผู้วิจัยได้แบ่งขบวนการต่อสู้ออกเป็นการต่อสู้ของกลุ่มชนเผ่าต่าง ๆ ได้แก่ ลาวลุ่ม ลาวเทิง ลาวสูง และพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ดังตาราง 2.1 แสดงขบวนการต่อสู้ทางฝรั่งเศสในประวัติศาสตร์ลาวสมัยใหม่ (ค.ศ. 1893 - 1945)

ตาราง 9 เรียงลำดับเวลาขบวนการต่อสู้ฝรั่งเศสของประชาชนลาวในประวัติศาสตร์ลาวสมัยใหม่ แต่ผู้วิจัยจะอธิบายโดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ตามสภาพการตั้งถิ่นฐาน ได้แก่ ลาวลุ่ม ลาวเทิง ลาวสูง ทั้งนี้เพื่อสะดวกในการอธิบายถึงลักษณะของขบวนการกู้ชาติลาว

1.1 ขบวนการต่อสู้ของชนเผ่าลาวลุ่ม

ประชาชนลาวที่อาศัยอยู่ในประเทศลาวมีความแตกต่างกันในด้านเชื้อชาติ ภาษา การทำมาหากิน ความเชื่อและวัฒนธรรม เนื่องจากประชาชนลาวประกอบไปด้วยชนเผ่าต่าง ๆ รวม 68 ชนเผ่า¹ แต่อาจอธิบายเป็นกลุ่มสรุปได้ดังนี้

ชนเผ่าลาวลุ่ม คือชนเผ่าลาว-ไท ซึ่งเป็นชนชาติที่ใช้ภาษาตระกูลจีน-ทิเบต เช่น ลาว พวน ยวน ลื้อ ไทดำ ไทแดง ไทลาว เป็นต้น ประชาชนลาวกลุ่มนี้มีทั้งหมดประมาณ 73% ของประชาชนในประเทศ ตั้งถิ่นฐานอยู่ตามบริเวณที่ราบและริมฝั่งแม่น้ำ เช่น บริเวณภาคกลางและบริเวณภาคใต้ของประเทศ มีอาชีพหลักกรรมได้แก่ การทำนา ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ส่วนใหญ่พูดภาษาลาว นับถือผีและพุทธศาสนา ลาวเป็นชนชาติที่มีขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ของตนเองและมีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน² เมื่อฝรั่งเศสเข้ามาปกครองลาวทำให้ชนเผ่าลาวลุ่มบางกลุ่มไม่พอใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อฝรั่งเศสทำการเก็บภาษีและเกณฑ์แรงงานอย่างเข้มงวด จึงรวมกลุ่มต่อสู้ฝรั่งเศส ดังจะอธิบายรายละเอียดต่อไปนี้

¹ข้อมูลจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติลาว นครเวียงจันทน์ ค.ศ. 1990.

²จิตร ภูมิศักดิ์. ความเป็นมาของสยาม ไทย ลาวและขอม ในลักษณะทางเชื้อชาติ. 2519. หน้า 475 - 477, 597 - 598.

1.1.1 กลุ่มพ่อกะตวด (ค.ศ. 1901 - 1903)¹

เมื่อฝรั่งเศสปกครองลาวได้ประมาณ 8 ปี ได้เกิดขบวนการต่อสู้โดยกลุ่มฝิ่นพ่อกะตวดเมื่อ ค.ศ. 1901 ซึ่งนับเป็นขบวนการต่อสู้ของประชาชนลาวขบวนการแรกภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส ขบวนการนี้มีผู้นำชื่อพ่อกะตวด ท่านเกิดที่เมืองพิน แขวงสุวรรณเขต และเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องศาสนา การรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้านและตำรายาสมุนไพรต่าง ๆ นอกจากนี้ท่านยังติดตามข่าวเหตุการณ์บ้านเมืองจึงทราบดีว่ามีความรู้กว้างขวางและรู้จักสภาพภูมิประเทศภาคใต้ลาวเป็นอย่างดี

พ่อกะตวดได้เห็นสถานการณ์การต่อสู้และความขัดแย้งระหว่างฝรั่งเศสกับชนชาติไทยในเขตภาคใต้ของลาว² ตลอดจนการที่ฝรั่งเศสปกครองประชาชนลาวอย่างไม่เป็นธรรมในด้านการเก็บภาษี การเกณฑ์แรงงาน ภายในแขวงสุวรรณเขต โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เมืองพิน เมืองจำพอน จึงทราบดีว่าท่านมีความคิดที่จะขับไล่ฝรั่งเศสออกไปจากลาว

พ่อกะตวดเป็นบุคคลที่มีความรู้ด้านวิชาอาคม การพูดจาน่าเชื่อถือ จึงทราบดีว่าท่านสามารถโน้มน้าวจิตใจประชาชนในเมืองพิน เมืองจำพอน บ้านปากาศีดา ให้สนับสนุนความคิดของท่าน พร้อมทั้งใช้วิธีทางศาสนาเพื่อระดมมวลชน โดยใช้บ้านปากาศีดาเป็นศูนย์กลางจัดตั้งขบวนการผู้ฝิ่นขึ้น ซึ่งเป็นการนำความเชื่อแบบจารีตมาเป็นเครื่องมือเผยแพร่คำพยากรณ์ถึงประชาชนลาวที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองดังกล่าว โดยการชักชวนประชาชนลาวให้เดินทางมาร่วมทำบุญในวันที่ 3 มีนาคม ค.ศ. 1901 วันนั้นมีประชาชนเดินทางมาร่วมทำบุญ พ่อกะตวดและคณะผู้ฝิ่นจึงได้โฆษณาปลุกเร้าให้ประชาชนลาวรักชาติ โดยอ้างถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชาติลาว รวมทั้งชี้ให้เห็นว่าเมื่อฝรั่งเศสปกครองลาว ก็ได้เก็บภาษี เกณฑ์แรงงาน ทำให้ประชาชนลาวได้รับความทุกข์ยาก ประชาชนลาวเหล่านั้นมีความเห็นคล้อยตามพ่อกะตวดและร่วมสนับสนุนกลุ่มผู้ฝิ่นเพิ่มขึ้น ขบวนการนี้จึงได้เริ่มจัดตั้งกองทหารพื้นเมือง โดยใช้อาวุธที่พอจะหาได้ตามพื้นบ้าน เช่น หอก ดาบ พลาว แหลม และมิด ซึ่งมีพระสงฆ์เป็นผู้ทำพิธีเสกเป่าเวทย์มนต์คาถาให้อยู่คงกะพัน เมื่อพ่อกะตวดทำการฝึกฝนกำลังชาวบ้านและสะสม

¹ดูรายละเอียดใน ทองสา ไชยวงศาดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึงปัจจุบัน). 1989. หน้า 63 - 68. (ภาษาลาว).

²การสู้รบระหว่างฝรั่งเศสและไทยใน ค.ศ. 1893 ดิชายแดนภาคใต้ลาว.

อาวุธ พร้อมทั้งเสบียงอาหารไว้พอเพียงแล้ว ในวันที่ 19 เมษายน ค.ศ. 1902 ท่านได้นำประชาชนเข้าไปโจมตีเมืองสองคอนและเมืองสุวรรณเขต ซึ่งมีค่ายทหารฝรั่งเศสตั้งอยู่

ในขณะที่ฟองอะควดและสมัครพรรคพวกชาวลาวยึดเมืองสุวรรณเขต ฝรั่งเศสได้ขอกำลังทหารจากเวียดนามได้มาสมทบกับกองทหารฝรั่งเศสที่สุวรรณเขตเพื่อทำการปราบปราม ฝรั่งเศสได้ปราบปรามขบวนการนี้อย่างรุนแรง โดยใช้วิธีระดมยิงปืนไปยังขบวนการของฟองอะควดซึ่งเป็นเหตุให้สมาชิกเสียชีวิตถึง 200 คน¹ สมาชิกบางส่วนหนึ่งรอดมาได้พร้อมกับได้ถอนกำลังหลบหนีไปตามเส้นทางหมายเลข 9² เคลื่อนไปถึงเขารูปน้ แวงสุวรรณเขต ขบวนการนี้ได้พยายามรวบรวมกำลังขึ้นมาใหม่ แต่ถูกฝรั่งเศสปราบปรามอย่างหนัก จนในที่สุดฟองอะควดถูกจับพร้อมกับสมาชิกขอขบวนการนี้ถูกสังหารถึง 500 คน จึงทำให้ขบวนการมีผู้นำฟองอะควดสลายไปในปี ค.ศ. 1903

1.1.2 กลุ่มท่านครูคำ (ค.ศ. 1920)³

ผู้นำของขบวนการนี้คือครูคำ ท่านเกิดที่บ้านหนองไถ ตาแสงสีทอง เมืองเชียงน จังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทย ต่อมาครอบครัวของครูคำซึ่งเป็นสมาชิกขบวนการผู้มีบุญทำการต่อต้านการปกครองของรัฐบาลไทย⁴ โดยหลบหนีการปราบปรามของฝ่าย

¹เช่นในวันที่ 19 เมษายน ค.ศ. 1902 ฟองอะควดได้นำกำลังโจมตีเมืองสุวรรณเขต แต่ถูกฝรั่งเศสปราบปรามอย่างรุนแรง.

²ทางหลวงหมายเลข 9 เริ่มตั้งแต่เมืองสุวรรณเขตตัดผ่านแขวงสุวรรณเขตในแนว ตะวันตก-ออก ไปยังชายแดนลาว-เวียดนาม และไปบรรจบกับเส้นทางในประเทศเวียดนาม ไปยังท่าเรือดานัง.

³โปรดดูรายละเอียดใน ทองสา ไชยวงศาดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึง ปัจจุบัน). 1989. หน้า 98 - 101. (ภาษาลาว).

⁴ครอบครัวครูคำเคยอาศัยอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทย ต่อต้านการปกครองของรัฐบาลไทยใน ค.ศ. 1901 โดยเป็นสมาชิกขบวนการผู้มีบุญในประเทศไทยแล้วหลบหนีการปราบปรามของรัฐบาลไทยมาอาศัยอยู่ในเมืองเวียงจันทน์.

ไทยมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเมืองเวียงจันทน์ ครูคำไม่พอใจที่ฝรั่งเศสเกณฑ์แรงงานและจัดเก็บภาษี โดยเฉพาะการเก็บภาษีเงินพิเศษอุดหนุนบริเวณภาคกลางของลาว คือ แขวงเวียงจันทน์ เพื่อนำไปช่วยฝรั่งเศสในสงครามโลกครั้งที่ 1 (ระหว่าง ค.ศ. 1914 - 1918)

ครูคำซึ่งเป็นปัญญาชนท้องถิ่นได้ใช้วิธีการทางการเมืองและการศาสนา ต่อสู้กับฝรั่งเศสด้วยวิธีการโฆษณาปลุกเร้าคนบริเวณนครเวียงจันทน์ เพื่อชักชวนนักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ แพทย์ พระภิกษุ สามเณร ประชาชนทั่วไป ให้มาร่วมมือกัน โดยไม่ยอมเสียภาษีและไม่ไปเป็นกรรมกรรับใช้ฝรั่งเศส นอกจากนั้นครูคำยังได้สอนประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของชนชาติลาวและเรื่องการเมืองให้แก่พระสงฆ์ นักเรียน เพื่อให้เกิดความรักชาติ ในขณะที่ขบวนการครูคำดำเนินการต่อต้านฝรั่งเศสอยู่นั้นได้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ขึ้น ฝรั่งเศส ได้เรียกเก็บภาษีอุดหนุนบริเวณเมืองหาดทรายทอง แขวงเวียงจันทน์ ทำให้ประชาชนบริเวณนั้น ร่วมพอใจฝรั่งเศส จึงทำการต่อต้านด้วยการไม่เสียภาษีและไปเป็นกรรมกร เป็นเหตุให้ ฝรั่งเศสจับกุมและคุมขังประชาชนที่ต่อต้านฝรั่งเศสเป็นจำนวนมาก ซึ่งกลับทำให้ประชาชนลาว พากันต่อต้านฝรั่งเศสเพิ่มขึ้น เมื่อครูคำเห็นเหตุการณ์เป็นดังนั้น จึงได้ตั้งตัวเป็นหัวหน้ารวมพลัง ประชาชนที่บ้านหาญกัญญา แขวงเวียงจันทน์ เตรียมการต่อสู้กับฝรั่งเศส ประชาชนกลุ่มนี้ใช้อาวุธพื้นบ้านที่พอหาได้ เช่น มีด คาน แหยม หอก ธนู แล้วเคลื่อนกำลังเข้าสู่นครเวียงจันทน์ในกลางเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1920 ในขณะที่ครูคำนำขบวนเคลื่อนมาจากเมือง หาดกัญญาเพื่อที่จะเดินทางไปยังเวียงจันทน์ กองทหารฝรั่งเศสที่เวียงจันทน์ได้ยกกองทัพออกมา สกัดขบวนการนี้ไว้ สมาชิกของขบวนการครูคำได้ต่อสู้กับทหารฝรั่งเศสอย่างกล้าหาญ แต่ในที่สุด ก็ต้องล่าถอยเพราะขาดอาวุธที่มีประสิทธิภาพและมีกำลังพลน้อยกว่าฝ่ายฝรั่งเศส ทำให้สมาชิก ขบวนการครูคำแตกกระจัดกระจายหลบหนีไป ฝ่ายครูคำได้รับบาดเจ็บและถูกจับได้จำนวนหนึ่ง แต่ต่อมาครูหลบหนีเข้ามาอาศัยดินแดนไทยจนกระทั่งสิ้นชีวิตในที่สุด

ขบวนการต่อสู้ของชนเผ่าลาวก่อนสมัยขบวนการกู้ชาติลาวอิสระมีสอง ขบวนการ ขบวนการแรกคือกลุ่มผู้มีบุญเกิดขึ้นในบริเวณลาวภาคใต้และมีลักษณะพิเศษที่ใช้อุดมการณ์ ความเชื่อในเรื่องผู้มีบุญเพื่อต่อสู้กับฝรั่งเศส นับว่าเป็นการใช้แนวความคิดแบบจารีตเพื่อต่อต้าน การปกครองของฝรั่งเศส ส่วนขบวนการที่ 2 คือ กลุ่มครูคำซึ่งเป็นปัญญาชนท้องถิ่นได้ใช้ วิธีการทางการเมืองเพื่อระดมมวลชน

ขบวนการกู้ชาติของชนเผ่าลาวลุ่ม นอกจากจะต่อต้านฝรั่งเศสด้านการเก็บภาษีและเกณฑ์แรงงานแล้ว ยังมีอุดมการณ์ชาตินิยมปรากฏให้เห็นด้วย ทั้งนี้เพราะชนเผ่าลาวลุ่มเป็นเผ่าผู้นำที่ทำการปกครองประเทศลาว ดังนั้นการที่ฝรั่งเศสเข้ามาปกครองลาวในฐานะอาณานิคม จึงกระทบเกียรติ ภูมิของลาวลุ่มด้วย ทำให้ขบวนการทั้งสองต่อต้านฝรั่งเศสในระดับที่เป็นนามธรรม ซึ่งแตกต่างจากขบวนการต่อสู้ของประชาชนลาวขบวนการอื่น ๆ ที่ต่อต้านฝรั่งเศสในระดับพื้นฐานคือ การสูญเสียทางเศรษฐกิจ ดังนั้นถึงแม้ว่าขบวนการกู้ชาติมีวัตถุประสงค์ และขบวนการของครูคำจะเป็นฝ่ายปราชัยในการต่อต้านฝรั่งเศส แต่ขบวนการกู้ชาติทั้งสองเป็นตัวอย่างให้กับขบวนการกู้ชาติลาวอิสระในการต่อสู้เพื่อเอกราชของลาวในเวลาต่อมา

1.2 ขบวนการต่อสู้ของชนเผ่าลาวเทิง

ชนเผ่าลาวเทิง¹ เป็นกลุ่มชนชาติที่ถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่ใช้ภาษาตระกูลมอญ-เขมร (Austro Asia) ซึ่งมีอยู่ประมาณ 40 เผ่า เช่น เผ่าขมุ ละแต อาลัก ดาโฮ้ย กะเล็ง ละเวน ละแง ตะเหลียง เป็นต้น² ชนเผ่าลาวเทิงเป็นกลุ่มชนชาติดั้งเดิมที่อาศัยอยู่มากในพื้นที่บริเวณภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งบริเวณที่เป็นประเทศลาวในปัจจุบันมาตั้งแต่ก่อนสมัยประวัติศาสตร์ ชนชาติลาว-ไทสถาปนาอาณาจักรล้านช้างขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 9 ชนชาติลาว-ไท จึงมีฐานะเป็นชนชั้นปกครอง ส่วนชาวพื้นเมืองดั้งเดิมกลายเป็นทาส ชนชาติลาว-ไทเรียกพวกนี้ตามฐานะทางสังคมว่า "จำ" (จำ) ซึ่งทาสที่ส่งส่วยผลิตผล เช่น ข้าว พืชผล แร่ธาตุ และของป่า³ รวมทั้งแรงงานให้แก่ลาวลุ่ม ชนเผ่าลาวเทิงตั้งถิ่นฐาน

¹"เทิง" แปลว่า "ข้างบน" ซึ่งชนชาตินี้เรียกตนว่า "ลาวเทิง" มากกว่า "จำ". ในปี ค.ศ. 1885 มีประชาชนลาวเทิงประมาณ 827.773 คน กระจายละแวกใน คำมดง กัมมะคำ และคำแพง ทิมนุนตรี. ท่องเที่ยวบันดาเผ่าอยู่ลาว. 1992. หน้า 28 - 49. (ภาษาลาว).

²โปรดดูรายละเอียดใน คำมดง กัมมะคำ และคำแพง ทิมนุนตรี. เล่มเดิม. หน้า 28 - 49.

³จิตร ภูมิศักดิ์. ความเป็นมาของคาสยาม ไทย ลาวและขอม และลักษณะทางเชื้อชนชาติ. 2524. หน้า 477 - 486.

อยู่บนที่สูงบริเวณป่าเขาและอยู่รวมกันเป็นเผ่า มีหัวหน้าเผ่าปกครองสืบทอดกันมา ชนเผ่าลาวเทิงส่วนมากมีอาชีพทำไร่ เลี้ยงสัตว์ และหาของป่า แต่ละเผ่ามีภาษาพูดแตกต่างกันออกไป ในเรื่องความเชื่อชนเผ่าลาวเทิงนับถือผี การที่ลาวเทิงมีฐานะทางสังคมต่ำกว่าลาวลุ่ม ดังนั้นจึงมีขบวนการลาวเทิงที่ต่อต้านการปกครองของลาวลุ่ม ต่อมาเมื่อฝรั่งเศสปกครองลาว กลุ่มลาวเทิงจึงมีปฏิกิริยาต่อต้านการปกครองของฝรั่งเศสเช่นกัน ซึ่งได้แก่ ขบวนการต่อไปนี้

กลุ่มองแก้วและองกมะด้า (ค.ศ. 1901 - 1936)¹

ขบวนการต่อสู้โดยกลุ่มขององแก้วและองกมะด้าเกิดขึ้นในบริเวณลาวภาคใต้ โดยเฉพาะแขวงอัตตะปือ จาปาศักดิ์ สาละวัน และสุวรรณเขต องแก้วเกิดที่บ้านจะลาม เมืองท่าแดง แขวงสาละวัน² เป็นชนเผ่าเงะ ท่านเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องยาพื้นบ้าน ท้าห้ประชาชนในท้องถิ่นเคารพนับถือ อีกทั้งยังมีความรู้กว้างขวาง เนื่องจากประสบการณ์ที่ได้เดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ ประเทศไทย พม่า กัมพูชา และได้เห็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ชาวต่างชาติปกครองลาวอย่างไม่ยุติธรรม เช่น การเก็บภาษี การเกณฑ์แรงงาน

ในขณะนั้นฝรั่งเศสได้เพิ่มความสนใจลาวภาคใต้ โดยเฉพาะบริเวณภูเขาเพียง-บอละเวน³ เป็นพิเศษ เพราะเป็นเขตยุทธศาสตร์ กล่าวคือภูเขาเพียงบอละเวนมีชายแดนติดต่อกัน 3 ประเทศ คือ ลาว เวียดนามและกัมพูชา ฝรั่งเศสจึงต้องการบริเวณนี้เพื่อเป็นฐานในการปกครองสหภาพอินโดจีนทั้งหมด นอกจากนี้บริเวณดังกล่าวยังเป็นแหล่งเศรษฐกิจของลาว เนื่องจากมีสภาพดินดีเหมาะแก่การเพาะปลูก ทั้งยังมีป่าธรรมชาติเป็นจำนวนมาก⁴ ฝรั่งเศส

¹Wilfred Bruhett. Mekong Upstream. 1959. p. 207.

²Geoffrey C. Gunn. The Political Economy of the Kha Peasant Rebellion. 1988. p. 110.

³ภูเขาเพียงบอละเวนตั้งอยู่ระหว่างลำน้ำเซโดนและลำน้ำเซกอง. มีพื้นที่ประมาณ 10,000 ตารางกิโลเมตร บริเวณแขวงสาละวัน.

⁴มีป่าไม้ประมาณ 67% ของเนื้อที่ประเทศประกอบไปด้วยป่าดงดิบ, ป่าแดง.

ได้ยึดครองที่ดินบริเวณทุ่งเพียงบอละเวนเพื่อทำไร่ขนาดใหญ่ เช่น ไร่ยาสูบ กาแฟ ยางพารา เป็นต้น โดยเกณฑ์แรงงานประชาชนลาวไปเป็นกรรมกรในไร่ดังกล่าว พร้อมทั้งบังคับให้เสียภาษี¹ ขณะเดียวกันฝรั่งเศสยังนำศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกมาเผยแพร่อีกด้วย ทำให้ผู้นำและประชาชนเผ่าต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่บริเวณภาคใต้ลาวไม่พอใจฝรั่งเศส เช่น องแกวชนเผ่าละเงาะ องทองชนเผ่าละแวง องลองและองยอชนเผ่ากะตู เป็นต้น ผู้นำเหล่านี้ได้รวมประชาชนลาวเผ่าต่าง ๆ ต่อต้านฝรั่งเศส แต่ไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากฝรั่งเศสมีอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัย มีการวางแผนการสู้รบที่ดี ตลอดจนมีกำลังคนที่มีประสิทธิภาพในการรบมากกว่าในจำนวนผู้นำลาวทั้งเผ่าต่าง ๆ ที่อ้างถึง องแกวเป็นผู้นำที่มีบทบาทเด่นที่สุด ท่านได้รวบรวมประชาชนโดยวิธีรับมือนำด้วยความเชื่อทางไสยศาสตร์พร้อมกับการรวบรวมกำลังของลาวทั้งเผ่าต่าง ๆ ด้วยการส่งคำขอร้องไปยังบริเวณหมู่บ้านในลาวภาคใต้เพื่อชักชวนให้ชนเผ่าต่าง ๆ มาร่วมสนับสนุนขบวนการ ในปี ค.ศ. 1901 องแกวได้ชักชวนประชาชนในเขตทุ่งเพียงบอละเวนไปร่วมทำบุญที่ภูเขาคำ ซึ่งคณะขององแกวได้จัดทำพิธีกรรมต่าง ๆ ฤๅไชยขององแกวเป็นการปลุกเร้าให้ประชาชนเข้าร่วมขบวนการ และได้ผลดีเพราะมีประชาชนเป็นจำนวนมากได้ให้การสนับสนุน ประชาชนเหล่านั้นได้นำเสบียงอาหาร เช่น หนุ ไข่ เบ็ด มาเช่นบวงสรวงบูชาในพิธีกรรมดังกล่าว ซึ่งเสบียงอาหารนี้จะถูกนำไปเลี้ยงสมาชิกขบวนการ ต่อมาเมื่อองแกวรวบรวมประชาชนลาวได้เป็นจำนวนมากแล้ว ท่านได้ใช้วิธีการทหารจัดตั้งกองกำลังพื้นเมืองขึ้นที่บ้านดอกลง ดาแสงเขทอง แหวงสาละวัน และที่บริเวณหนองเมคในภาคกลางของลาว รวมทั้งบริเวณทุ่งเพียงบอละเวน นอกจากนี้ยังจัดเตรียมอาวุธพื้นเมือง เช่น ดาบ หอก แหวน ธนู เพื่อต่อสู้กับฝรั่งเศส

ในวันที่ 5 เมษายน ค.ศ. 1901 องแกวได้นำสมาชิกขบวนการทำการต่อสู้กับฝรั่งเศส โดยการบุกเข้ายึดครองวัดท่าแดง ทุ่งเพียงบอละเวน ซึ่งในระยะแรกขบวนการนี้ได้รับชัยชนะ ดังนั้นจึงดำเนินการต่อไปอย่างเข้มแข็ง ซึ่งฝรั่งเศสไม่สามารถปราบปรามได้เมื่อเวลาผ่านไป 6 ปี ในที่สุดฝรั่งเศสในอินโดจีนจึงจัดให้มีการประชุมเพื่อปราบปรามและยุติขบวนการต่อต้านอำนาจฝรั่งเศสโดยชาวลาวกลุ่มนี้ ความเห็นของที่ประชุมครั้งนั้นสรุปว่า

¹Geoffrey C. Gunn. The Political Economy of the Kha peasant Rebellion. 1988. p. 110.

ควรจะใช้วิธีทางทหาร ด้วยเหตุนี้ในเวลาต่อมากองทหารฝรั่งเศสจึงเข้าโจมตีเขตที่ตั้งของ
ขบวนการองแก้วซึ่งอยู่ที่ภูเกะแต และยึดพื้นที่ได้ในเมษายน ค.ศ. 1906 ซึ่งใช้ระยะเวลา
ในการปราบปราม 4 เดือน ขณะที่ดำเนินการสู้รบกับขบวนการกู้ชาติลาว ฝรั่งเศสได้เผา
ทำลายหมู่บ้านเพื่อไม่ให้มีเสบียงอาหารหลงเหลืออยู่ แต่ไม่อาจปราบปรามขบวนการนี้ได้อย่าง
เด็ดขาด ต่อมาฝรั่งเศสวางแผนกำจัดองแก้วด้วยการส่งข้าราชการพื้นเมืองลาวมาเจรจาสันติภาพ
ในวันที่ 5 พฤศจิกายน ค.ศ. 1910 ในครั้งนั้นฝรั่งเศสได้ยิงปืนสังหารองแก้ว ขณะที่เขา
ไปงานที่ประชุมเพื่อเจรจาสันติภาพตามที่ฝรั่งเศสยื่นข้อเสนอ¹ ขบวนการกู้ชาตินี้จึงได้สูญเสีย
องแก้วซึ่งเป็นผู้นำไปจนครั้งนั้น แต่ได้มีผู้นำคนใหม่ที่มีความสามารถคือองกมะด้า ท่านเกิด
ที่บ้านหนองเมตุเพียงบอละเวน องกมะด้าเป็นผู้ประสานต่อเจตนาารมณ์ในการต่อต้านฝรั่งเศส
โดยใช้ทั้งวิธีการทหารและการเมือง² โดยทำการติดต่อกับผู้นำลาวทั้งเผ่าต่าง ๆ ในบริเวณนั้น
และบริเวณรอบนอกออกไป รวมทั้งชนเผ่าลาวกลุ่มในแขวงปากเซ จาปาศักดิ์ สาละวัน อัดตะปือ
สีทันดอน เพื่อร่วมมือต่อต้านฝรั่งเศส โดยการไม่เสียส่วยค่าหัว ไม่เสียภาษี ไม่เป็นกรรมกร
ให้แก่ฝรั่งเศส นอกจากนี้องกมะด้ายังได้คิดคิดแปลงอักษรขอมขึ้นใช้ในหมู่ชนเผ่าลาวทั้งซึ่งเป็น
วิธีปลุกจิตสำนึกในเผ่าลาวทั้งที่มีความภูมิใจในเผ่าของตน ขบวนการขององกมะด้าได้จัดตั้ง
ฐานที่ตั้งขึ้นตามฝั่งซ้ายแม่น้ำเซกะตางและทำการเพาะปลูกเพื่อเลี้ยงชีพ เช่น ทาไร เลี้ยงสัตว์
ขณะเดียวกันทหารของขบวนการนี้ได้ตีเหล็ก หลอมตะกั่ว เพื่อทำเป็นอาวุธขึ้นใช้ในการต่อสู้กับ
ฝรั่งเศส

องกมะด้าดำเนินขบวนการกู้ชาติต่อสู้กับฝรั่งเศสตั้งแต่ ค.ศ. 1910 - 1936
ในระยะ 26 ปี ดังกล่าว ฝรั่งเศสได้ยื่นนโยบายเกลี้ยกล่อมผู้นำของขบวนการนี้ แต่ไม่ประสบผล
สำเร็จ จึงทำให้ฝรั่งเศสหันมาใช้นโยบายด้านทหารปราบปรามผู้ต่อต้านควบคู่กับการทำลาย
เศรษฐกิจหมู่บ้าน กล่าวคือ ฝรั่งเศสได้ตั้งค่ายทหารอยู่ห่างจากที่ตั้งขององกมะด้าที่ภูเกะแต
ประมาณ 18 กิโลเมตร แล้วทำการเผาและทำลายเสบียงอาหาร เช่น เผาฉางข้าว เผา

¹Wilfred Bruhett. Mekong Upstream. 1959. p. 154 - 158.

²Wilfred Bruhett. loc.cit. and Geoffrey C. Gunn. The Political Economy of the Kha Peasant Rebellion. 1988. p. 116 - 123.

สัตว์เลี้ยงในหมู่บ้าน พร้อมทั้งนำกำลังทหารเข้าปราบปรามประชาชนลาวที่ต่อต้าน โดยการฆ่า และจับกุม ดังจะเห็นได้จากปี ค.ศ. 1935 ฝรั่งเศสได้ทำลายหมู่บ้านต่าง ๆ ในลาวภาคใต้ ประมาณ 200 หมู่บ้าน และจับกุมประชาชนประมาณ 5,000 คน¹ จนกระทั่งในปลายเดือน กันยายน ค.ศ. 1936 ฝรั่งเศสจึงสามารถสังหารองกมมะดาได้สำเร็จ โดยใช้ข้าราชการพื้นเมืองนำทางไปถึงที่พักขององกมมะดา แล้วใช้ยุทธวิธีรบแบบกองโจรจึงสามารถสังหารได้ ภายหลังจากขั้นพื้นฐานที่มีความสามารถทั้งในด้านทหารและการเมืองแล้ว ขบวนการกู้ชาติกลุ่มนี้ ค่อย ๆ สลายไปในที่สุด

ขบวนการต่อสู้โดยชนเผ่าลาวเกิดขึ้นในบริเวณแหล่งเศรษฐกิจและเขต ยุทธศาสตร์ของประเทศ คือพื้นที่เพียงบอสเวเนซึ่งตั้งอยู่ในลาวภาคใต้ ขบวนการนี้มีจุดมุ่งหมาย ต่อต้านฝรั่งเศสและได้ปฏิบัติการอย่างเข้มแข็งต่อเนื่องเป็นเวลานาน จนกล่าวได้ว่าเป็นขบวนการ ที่ฝรั่งเศสใช้เวลารบปรามนานที่สุดถึง 35 ปี ขณะเดียวกันผู้วิจัยสังเกตว่ากลุ่มลาวเทิงอาจมี จุดมุ่งหมายที่จะแยกตัวออกจากลาวลุ่มด้วย ดังจะเห็นได้จากผู้นำพยายามจะพัฒนาตัวอักษรขอม ขึ้นใช้แทนภาษาลาวหรือภาษาฝรั่งเศส

ขบวนการองแก้วและองกมมะดาแม้ว่าจะไม่ประสบความสำเร็จในการต่อสู้กับ ฝรั่งเศส แต่ขบวนการกู้ชาติลาวอิสระได้ยึดถือเป็นตัวอย่างในการต่อสู้กับฝรั่งเศสในเวลาต่อมา อีกทั้งยังมีสมาชิกขบวนการกู้ชาติลาวอิสระที่รับเจตนารมย์สืบเนื่องมาจากกลุ่มองแก้ว องกมมะดา คือ ท่านสีทน ซึ่งเป็นบุตรชายขององกมมะดา

1.3 ขบวนการต่อสู้ของชนเผ่าลาวสูง

ชนเผ่าลาวสูงหรือพวกชาวเขาเป็นชนชาติที่พูดภาษาในกลุ่มตระกูลจีน-ทิเบต ตั้งถิ่นฐานรวมกันเป็นหมู่บ้านกระจัดกระจายอยู่ตามไหล่เขาหรือบนภูเขา ในที่สูงทางเหนือและ ตะวันออกของแขวงคำม่วน เช่น ชนเผ่า มั่ง เป้า โกลโล อีก่อ มูเซอ แลนแตน เป็นต้น ชนเผ่าลาวสูงมีอาชีพทำ ข้าวไร่ ไร่ฝิ่น เลี้ยงสัตว์ เช่น หมู ม้า และหาของป่า เป็นต้น ชนเผ่าลาวสูงนอกจากจะมีความแตกต่างในด้านภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี

¹ทองสา ไชยวงศาดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึง ปัจจุบัน). 1989. หน้า 79. (ภาษาลาว).

ความเชื่อแล้วยังมีข้อจำกัดด้านด้านภูมิศาสตร์¹ ทำให้ชนเผ่าลาวสูงติดต่อกับกลุ่มลาวลุ่มน้อยมาก ซึ่งมีผลให้เกิดข้อจำกัดในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างสองชนชาติด้วย อาจกล่าวได้ว่า พวกชาวเขาเกือบทั้งหมดไม่รู้จักอักษรลาว พวกเขาติดต่อสื่อสารกับโลกภายนอกโดยผ่านหัวหน้าเผ่าของตน หัวหน้าเผ่าลาวสูงจึงมีบทบาทสำคัญในการปกครองหมู่บ้าน แต่เมื่อฝรั่งเศสปกครองลาวทำให้หัวหน้าเผ่าสูญเสียทั้งอำนาจการปกครองที่เคยมีมา รวมทั้งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ กล่าวคือหัวหน้าเผ่าต้องปกครองชนเผ่าของตนตามคำสั่งของฝรั่งเศส เช่น ประชาชนเผ่าม้งจะต้องเสียส่วยค่าหัวเป็นฝิ่นคนละ 1 กิโลกรัม² และถูกเกณฑ์แรงงาน ถูกเก็บเงินอุดหนุนเพื่อนำไปช่วยงานสงครามโลกครั้งที่ 1 ดังนั้นจึงสังเกตเห็นว่าผู้นำขบวนการต่อสู้เพื่ออิสรภาพภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสส่วนใหญ่เป็นพวกลาวสูง ซึ่งได้แก่

1.3.1 กลุ่มพญาคำลือ (ค.ศ. 1908)³

ขบวนการกู้ชาตินี้เกิดขึ้นในลาวภาคเหนือ บริเวณแขวงเชียงขวาง เมืองคำ บริเวณรอบ ๆ เขตนั้น และเมืองสิงห์⁴ ภายใต้การนำของพญาคำลือซึ่งเป็นผู้ปกครองเมืองสิงห์

สาเหตุของการต่อต้านอำนาจฝรั่งเศสเริ่มจากปัญหาเศรษฐกิจ กล่าวคือฝรั่งเศสซื้อฝิ่นจากเผ่าม้งแล้วบังคับให้ขายในราคาถูก นอกจากนี้ประชาชนเผ่าม้งยังเสียส่วยค่าหัวในอัตรา 1 คน ต่อฝิ่น 1 กิโลกรัม⁵ ทำให้ชาวเผ่าม้งไม่พอใจ

¹Mac Alister Brown and Joseph J. Zaloff. Apprentice Revolutionaries : The Communist Movement in Lao, 1930 - 1958. 1986. p.5 และ 10 - 26.

²ทองสา ไชยะวงคำดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึง ปัจจุบัน). 1989. หน้า 90. (ภาษาลาว).

³แหล่งเดิม. หน้า 80 - 81.

⁴เมืองสิงห์ที่อยู่บริเวณภาคเหนือลาว ปัจจุบันอยู่แขวงหลวงน้ำทา.

⁵บรรดตรารายละเอียดใน ทองสา ไชยะวงคำดี และคนอื่น ๆ. เล่มเดิม.

พญาคาลือปลุกระดมชาวเผ่าม้งในเมืองสิงห์มาให้เสียภาษี ไม่ไปเกณฑ์แรงงานให้ฝรั่งเศส ขณะเดียวกันพญาคาลือรวบรวมชาวเผ่าม้งได้ประมาณ 200 คน¹ จึงรวบรวมกำลังที่พึ่งซ้ายแม่น้ำโขงเพื่อระดมพลต่อสู้กับฝรั่งเศส เมื่อพญาคาลือเตรียมกำลังพลและอาวุธพร้อมแล้ว จึงได้บุกโจมตีเมืองสิงห์เมื่อปลายเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1908

ฝรั่งเศสพยายามป้องกันเมืองสิงห์จนสุดความสามารถ ท้าให้พญาคาลือต้องหลบไปซ่อนอยู่ในเขตป่า ต่อมาฝรั่งเศสได้วางแผนกำจัดพญาคาลือโดยเชิญท่านมาเพื่อเจรจายุติการสู้รบ แต่เมื่อพญาคาลือมาตามคำเชิญ ฝรั่งเศสจึงจับตัวพญาคาลือไว้ได้ เรื่องราวของพญาคาลือเป็นอย่างไรต่อไป ไม่มีเอกสารบันทึกไว้แต่การที่ฝรั่งเศสสามารถจับตัวพญาคาลือได้ ท้าให้ขบวนการนี้สลายไปในที่สุด

1.3.2 กลุ่มเจ้าวรรณภูมิ (ค.ศ. 1908 - 1910)

ขบวนการภูชาตินี้เกิดขึ้นในภาคเหนือของลาวบริเวณแขวงพงสาส์ ผู้นำคือ เจ้าวรรณภูมิ ชนเผ่าม้ง ท่านผู้นี้มีบทบาทเป็นผู้นำท้องถิ่นที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือศรัทธา ฝรั่งเศสได้แต่งตั้งให้ท่านเป็นผู้ควบคุมนักโทษอยู่เมืองอาใต้ การที่เจ้าวรรณภูมิทำงานใกล้ชิดกับฝรั่งเศส ท้าให้เห็นความไม่เป็นธรรมที่ฝรั่งเศสปกครองประชาชนลาว โดยเฉพาะการเสียภาษีและการเกณฑ์แรงงาน

เจ้าวรรณภูมิจึงได้ปลุกระดมชาวลาวเผ่าม้งที่ถูกฝรั่งเศสจับเป็นนักโทษ ซึ่งนักโทษเหล่านี้ส่วนใหญ่ถูกจับเพราะต่อต้านการเสียภาษีและการเกณฑ์แรงงาน จึงท้าให้ขบวนการนี้มีลักษณะพิเศษคือมีสมาชิกที่เป็นนักโทษเป็นส่วนใหญ่ เจ้าวรรณภูมิได้ดำเนินการรวบรวมสมาชิกอย่างลับ ๆ เพื่อที่จะเตรียมต่อสู้กับฝรั่งเศส แต่ความเคลื่อนไหวนี้ทราบถึงฝรั่งเศส ๆ จึงจับเจ้าวรรณภูมิขังคุก แต่ท่านหลบหนีการคุมขังออกมาหลายครั้ง เช่น ปี ค.ศ. 1908 ฝรั่งเศสจับเจ้าวรรณภูมิไปขังไว้ที่เวียงจันทน์ แต่ท่านสามารถหลบหนีไปอยู่พงสาส์ ท้าให้เจ้าวรรณภูมิสามารถปรับปรุงกำลังทั้งในด้านการทหารและจัดเตรียมอาวุธ จนกระทั่ง

¹โปรดดูรายละเอียดใน ทองสา ไขยวงคำดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึง ปัจจุบัน). 1989. หน้า 80 - 81. (ภาษาลาว).

²โปรดดูรายละเอียดใน แหล่งเดิม. หน้า 81 - 82.

เมื่อเตรียมยุทธปัจจัยในการต่อสู้พร้อมแล้ว เจ้าวรณภูมิจึงได้นำทหารไปโจมตีเมืองอุเหนือ และเมืองอุใต้ และใช้ยุทธวิธีรบแบบกองโจรในบริเวณอื่น

ฝรั่งเศสได้ใช้กำลังทหารปราบปรามและดำเนินนโยบายการเมือง ด้านระยะแรกไม่สามารถปราบปรามขบวนการนี้ได้ เพราะเจ้าวรณภูมิคุ้นเคยกับภูมิประเทศ จึงทำให้สามารถหลบหนีการปราบปรามของฝรั่งเศสได้อย่างรวดเร็ว จนกระทั่งฝรั่งเศสได้วางแผนกำจัดเจ้าวรณภูมิโดยใช้อำนาจราชการพื้นเมืองเป็นผู้ประสานงานเชิญท่านมาเจรจาเพื่อ ท้าความตกลง ทำให้เจ้าวรณภูมิถูกทหารฝรั่งเศสจับได้ในขณะที่เดินทางมาจากเมืองอุใต้ เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม ค.ศ. 1910 ทหารฝ่ายภูษาคิพยายามช่วยเจ้าวรณภูมิให้หลบหนี แต่ครั้งนั้นเจ้าวรณภูมิถูกอาวุธบาดเจ็บสาหัส ทำให้สิ้นชีวิตในเวลาต่อมา ซึ่งมีผลทำให้ ขบวนการนี้ขาดผู้นำ ประกอบกับฝรั่งเศสทำการปราบปรามขบวนการนี้อย่างหนัก ฝรั่งเศส ได้ป้องกันไม่ให้เกิดขบวนการนี้ขึ้นอีก โดยจัดแยกเมืองอุไปขึ้นกับหลวงพระบางซึ่งเป็นไปตาม ทฤษฎีแบ่งแยกแล้วปกครอง จึงทำให้ขบวนการต่อต้านฝรั่งเศสบริเวณเมืองอุอ่อนกำลังลงและ สลายไปในที่สุด

1.3.3 กลุ่มม้งชาเหนือ (ค.ศ. 1914 - 1915)¹

ขบวนการนี้เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของชนเผ่าม้งที่แขวงชาเหนือบริเวณ ภาคเหนือของลาว ขบวนการนี้ไม่ปรากฏผู้นำที่ชัดเจน จึงดูเหมือนกับว่าเป็นการรวมตัวของกลุ่ม ม้งชาเหนือที่อพยพจากฝรั่งเศส ทั้งนี้เนื่องจากฝรั่งเศสเก็บเงินภาษีเพิ่มขึ้นเพื่อนำไปใช้จ่าย ในสงครามโลกครั้งที่ 1 การเก็บภาษีดังกล่าว ทำให้ชาวม้งชาเหนือเดือดร้อนเพราะต้องหา เงินมาเสียภาษีโดยการขายสัตว์เลี้ยงและขายทรัพย์สิน เป็นต้น

ชาวม้งชาเหนือจึงรวมตัวกันเพื่อต่อสู้กับฝรั่งเศส โดยการส่งข่าวเรียก ร้องให้ม้งแขวงชาเหนือและรอบ ๆ บริเวณนั้นต่อต้านฝรั่งเศส จนกระทั่งสมาชิกขบวนการนี้ยึด เมืองชาเหนือได้ในวันที่ 11 พฤศจิกายน ค.ศ. 1914 จากชัยชนะดังกล่าวทำให้ม้งในแขวงอื่น ๆ พากันสนับสนุนขบวนการนี้เพิ่มขึ้น โดยการสมัครเป็นกองกำลังทหารและมอบอาวุธให้ ขณะเดียว

¹โปรดดูรายละเอียดใน ทองสา ไชยวงศ์คี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึง ปัจจุบัน). 1989. หน้า 82 - 84. (ภาษาลาว).

กันสมาชิกขบวนการยังขยายจุดมุ่งหมายซึ่งแต่เดิมเพียงแต่เรียกร้องให้ชนเผ่าต่าง ๆ ร่วมกันต่อต้านฝรั่งเศส เพื่อยุติการยึดครองของฝรั่งเศสโดยเรียกร้องให้ชาวเผ่ามั่งต่อสู้เพื่ออิสระภาพทางการเมืองของตนเอง

ฝรั่งเศสไม่สามารถใช้กำลังทหารปราบปรามขบวนการนี้ได้เพราะชาวม้งชาเหนือใช้ยุทธวิธีรูปแบบกองโจร อีกทั้งกองทัพฝรั่งเศส ซึ่งเหน็ดเหนื่อยจากการเดินทางมาจากเวียดนามต้องประสบกับปัญหาขาดแคลนเสบียงอาหารและเผชิญกับสภาวะอากาศหนาวเย็นอีก ดังนั้นฝรั่งเศสจึงประกาศงดขี่การศึกษาบริเวณแขวงชาเหนือแขวง¹ หัวของและภาคเหนือหลวงพระบางเพื่อสกัดการขยายตัวของขบวนการนี้ พร้อมกับเพิ่มกำลังทหารขึ้นโดยการนำทหารมาจากเวียงจันทน์และเวียดนามทำการโจมตีขบวนการกุ่มชาตินี้ จึงเป็นเหตุให้ขบวนการนี้ได้สลายไปแต่ได้ก่อให้เกิดขบวนการต่อต้านฝรั่งเศสโดยชาวเผ่ามั่งต่อมาอีกหลายขบวนการ กล่าวคือ

1.3.4 กลุ่มองแสน (ค.ศ. 1915 - 1917)²

ผู้นำของขบวนการนี้คือองแสนซึ่งเป็นผู้นำท้องถิ่นในแขวงพงสาสิบบริเวณภาคเหนือของลาว ท่านผู้นำต่อต้านอัครการเสียภาษีและการเกณฑ์แรงงานโดยฝรั่งเศส ทั้งยังต้องการขับไล่ฝรั่งเศสออกไปจากลาวด้วย

องแสนได้ใช้วิธีการทางการเมืองและการทหารควบคู่กันไป คือในด้านการเมืองท่านได้ปลุกระดมชาวม้งในแขวงพงสาสิบต่อต้านฝรั่งเศส ขณะเดียวกันก็ได้รวบรวมชาวม้งประมาณ 300 คน³ เดินทางจากเมืองจวไปเมืองอุเหนือเพื่อสำรวจบริเวณนั้นและสืบหาข้อมูลเพื่อนำมาวางแผนโจมตีฝรั่งเศส ส่วนวิธีการทหารสืบเนื่องมาจากการที่ขบวนการนี้มีกำลังทหารเพิ่มขึ้น เมื่อครั้งที่ฝรั่งเศสได้ระดมทหารจากเวียดนามมาปราบปรามชาวม้งชาเหนือ ค.ศ. 1915 ทำให้กองกำลังของม้งชาเหนือหลบหนีเข้าป่า บางกลุ่มได้หลบหนีไปอยู่กับกลุ่ม

¹ปัจจุบัน คือ แขวงบ่อแก้ว.

²ดูรายละเอียดใน ทองสา ไชยวงศ์ และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึง ปัจจุบัน). 1989. หน้า 84 - 90. (ภาษาลาว).

³เช่นในวันที่ 3 เมษายน ค.ศ. 1915 ได้รับกำลังคนจากเมืองอุได้ ประมาณ 400 คน ดูรายละเอียดใน แหล่งเดิม. หน้า 90.

องแสน ทำให้ขบวนการขององแสนมีกำลังเพิ่มขึ้น จนสามารถยึดได้เมืองพงสาลี มกผาและ
 ลองนายได้ในเวลาต่อมา ทว่าในขณะที่กลุ่มองแสนเตรียมกำลังเพื่อต่อสู้กับฝรั่งเศสต่อไปนั้น
 ฝรั่งเศสได้ส่งทหารจากเมืองฮานอยมาที่ลาวภาคเหนือเพื่อปราบปรามการเคลื่อนไหวของขบวนการ
 ชาตินิยมเหล่านี้ โดยในระยะแรกฝรั่งเศสสามารถควบคุมสถานการณ์ที่เมืองอุเหนือได้และคาดหวัง
 ที่จะทำลายฐานที่ตั้งของขบวนการม้งชาเหนือที่ภูเขาดาชาน แต่ฝรั่งเศสดำเนินการไม่สำเร็จเพราะ
 กลุ่มองแสนใช้ยุทธวิธีการรบแบบกองโจรทำการต่อสู้ กำลังขององแสนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนขยาย
 ไปถึงเมืองพงสาลี มกผา และลองนาย ในระยะแรกฝรั่งเศสใช้วิธีการปราบปรามขบวนการ
 ดังกล่าว โดยส่งกำลังทหารจากเวียตนามมาเพิ่มในลาวภาคเหนือ ค.ศ. 1914 แต่ขณะนั้น
 กำลังพลและจำนวนอาวุธของขบวนการองแสนก็เพิ่มขึ้นเช่นกัน ในที่สุดฝรั่งเศสได้จัดตั้งกองพัน
 พิเศษขึ้นโดยเฉพาะเพื่อปราบปรามขบวนการต่อสู้กลุ่มนี้และใช้ยุทธวิธีทหารในการแบ่งแยกเป็น
 เขต ๆ แล้วเข้าโจมตีในแต่ละเขต เช่น ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1915 ทหารฝรั่งเศสยึด
 ได้เมืองลองนาย มกผา และพงสาลี จนกระทั่งในที่สุดทหารขององแสนได้หลบหนีไปอาศัยอยู่
 ตามป่า ขณะเดียวกันฝรั่งเศสใช้วิธีการปกครองในเขตภาคเหนือของลาวอย่างเข้มงวด คือ
 ตั้งเป็นเขตทหารที่ 5 เพื่อใช้ทหารปกครองปราบปรามประชาชนที่ยังคงต่อต้านฝรั่งเศส ซึ่งเขต
 ดังกล่าวประกอบไปด้วยทหารราบ 3 กองพัน ทหารรักษาเมือง 1 กองพัน นอกจากนี้ฝรั่งเศส
 ยังคงจัดตั้งทหารรักษาเมืองเพื่อตรวจตราบริเวณเขตทหารที่ 5 ทั้งที่เป็นเขตเมืองและชนบท
 ในช่วงระยะเวลา ค.ศ. 1916 - 1917 เอกสารประวัติศาสตร์ลาวยังบันทึกถึงการเคลื่อนไหว
 ของขบวนการกลุ่มองแสนแต่ภายหลัง ค.ศ. 1917 ซึ่งเป็นปีที่ฝรั่งเศสปราบปรามกลุ่มองแสน
 อย่างรุนแรง ไม่ปรากฏว่ามีบันทึกเกี่ยวกับขบวนการนี้อีกต่อไป

1.3.5 กลุ่มเจ้าฟ้าปัดใจ (ค.ศ. 1918 - 1922)¹

ผู้นำขบวนการคือเจ้าฟ้าปัดใจชนเผ่าม้ง ผู้ซึ่งต่อต้านอำนาจของฝรั่งเศส
 ในบริเวณภูจอมจิกจอมจัน แขวงหัวของภาคเหนือลาว ภายหลังจากนั้นจึงขยายไปในบริเวณแขวง
 หัวของ อุคมไซ หลวงพระบาง เชียงขวาง และเขตตะวันตกเฉียงเหนือของเวียตนาม ปัจจุบัน

¹โปรดดูรายละเอียดใน ทองสา ไชยวงศาดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว
 เล่ม 3 (1893 ถึง ปัจจุบัน). 1989. หน้า 90 - 98. (ภาษาลาว).

ที่เกิดขบวนการต่อต้านฝรั่งเศสมีลักษณะคล้ายกับขบวนการต่อสู้ของลาวกลุ่มอื่น ๆ คือ ผู้นำไม่พอใจฝรั่งเศสที่ปกครองประชาชนลาวอย่างไม่เป็นธรรม เช่น การเก็บส่วยค่าหัว การซื้อผืนราคาถูก และการเกณฑ์แรงงาน¹

ขบวนการกลุ่มเจ้าฟ้าปัดใจได้ดำเนินการต่อสู้กับฝรั่งเศส โดยนำวิธีการทางด้านทหารและการเมือง ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ระยะ คือ

ระยะแรก (ค.ศ. 1918 - 1919) เจ้าฟ้าปัดใจได้โฆษณาปลุกระดมและชักชวนไม่ให้ชาวเมืองไปเสียภาษี ไปเกณฑ์แรงงาน และทำกิจกรรมอื่น ๆ ให้กับฝรั่งเศส ขณะเดียวกันได้แต่งตั้งผู้แทนของท่านไปติดต่อกับชาวเผ่าม้งซึ่งตั้งถิ่นฐานในเขตต่าง ๆ เพื่อชักชวนให้ร่วมมือกันต่อสู้กับฝรั่งเศส การดำเนินการดังกล่าวทำให้ขบวนการนี้มีสมาชิกเพิ่มขึ้น ต่อมาในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1908 ขบวนการต่อสู้กลุ่มนี้จึงได้เริ่มทำทลายอำนาจของฝรั่งเศสอย่างเปิดเผย และได้ขยายการสู้รบไปจนถึงเขตตะวันตกเฉียงเหนือของเวียดนาม ถึงแม้ว่าฝรั่งเศสจะส่งกำลังทหารจากเวียดนามมาปราบปราม แต่ไม่ประสบผลสำเร็จเพราะสมาชิกของขบวนการนี้ทำการสกัดกั้นการเคลื่อนทัพของฝรั่งเศส โดยได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มลาวเหิงด้วย โดยมีลาวเหิงมาสมัครเป็นทหาร มอบอาวุธและเสบียงอาหารให้ เป็นต้น เมื่อฝรั่งเศสเห็นว่าปราบปรามกลุ่มเจ้าฟ้าปัดใจด้วยกำลังไม่ได้ผล จึงเปลี่ยนจากการใช้วิธีทางทหารมาเป็นการเกลี้ยกล่อม ผู้นำที่ยุติการต่อต้านฝรั่งเศส โดยฝรั่งเศสส่งข้าราชการพื้นเมืองมาเจรจา ซึ่งเจ้าฟ้าปัดใจแสดงท่าทีจะยอมจำนนทั้งนี้เพื่อให้ฝรั่งเศสยุติการปราบปรามขบวนการนี้ลงชั่วคราวหนึ่ง² เมื่อฝรั่งเศสเห็นว่าการใช้วิธีเกลี้ยกล่อมไม่ได้ผล จึงได้วางแผนปราบปรามขบวนการนี้ด้วยกำลังทหารอีกครั้ง โดยส่งกำลังทหารเข้าโจมตีเขตที่ตั้งของเจ้าฟ้าปัดใจในวันที่ 12 ธันวาคม ค.ศ. 1918 ทหารกลุ่มเจ้าฟ้าปัดใจถอยกลับไปยังเขตภูเขาแขวงซอนลา ประเทศเวียดนาม ซึ่งผลักดันให้ขบวนการนี้ขยายอิทธิพลเข้าไปบริเวณที่อยู่ลึกเข้าไปจนถึงเขตเดียนเบียนฟูซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเวียดนาม

¹โปรดดูรายละเอียดใน Geoffrey C. Gunn. The Political Economy of the Kha Peasant Rebellion. 1988. p.150 - 151.

²โปรดดูรายละเอียดใน ทองสา ไชยวงศาดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึง ปัจจุบัน). 1989. หน้า 92. (ภาษาลาว).

ระยะที่สอง (ค.ศ. 1919 - 1920) ขบวนการของกลุ่มเจ้าฟ้าปิ๋ดใจ ได้ต่อต้านและต่อสู้กับฝรั่งเศสเป็นระยะ ๆ กล่าวคือ ในปี ค.ศ. 1919 กาลังของเจ้าฟ้าปิ๋ดใจ ได้โจมตีค่ายฝรั่งเศสที่เมืองเหิบกระทันหันโดยวิธียุทธวิธีการรบแบบกองโจร ครั้งนั้นฝรั่งเศสต้องถอยออกจากเมืองเหิบ ทำให้กลุ่มเจ้าฟ้าปิ๋ดใจมีอิทธิพลในบริเวณแขวงซาเหินือ เชียงขวาง เพราะในบริเวณดังกล่าวเจ้าฟ้าปิ๋ดใจได้เกลี้ยกล่อมชนเผ่าลาวเหิงที่อาศัยอยู่ภาคเหนือของลาว เข้าร่วมต่อต้านฝรั่งเศสด้วย ขณะเดียวกันเจ้าฟ้าปิ๋ดใจได้วางแผนปรับปรุงฐานที่ตั้งเพื่อเตรียมพร้อมที่จะต่อสู้กับฝรั่งเศสหาทันเหตุการณ์ แต่ฝรั่งเศสได้ใช้กำลังทหารเป็นจำนวนมากเพื่อปราบปรามขบวนการนี้ให้ได้ ทำให้ทหารของเจ้าฟ้าปิ๋ดใจถอยไปตั้งมั่นอยู่ที่ป่าคาภูผาคินแขวงเชียงขวาง การต่อสู้ระหว่างฝรั่งเศสและทหารกลุ่มเจ้าฟ้าปิ๋ดใจยังคงดำเนินต่อไป

สำหรับระยะที่สองแห่งการต่อสู้นี้ ฝรั่งเศสได้เพิ่มกำลังทหารที่ส่งมาจากเวียดนามเพื่อปราบปรามขบวนการนี้แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะสมาชิกขบวนการกลุ่มเจ้าฟ้าปิ๋ดใจมีเป็นจำนวนมากและใช้ยุทธวิธีการรบแบบกองโจร ฝรั่งเศสจึงใช้วิธีการทหารและการให้สินจ้างรางวัลเพื่อทำลายขบวนการนี้ โดยแต่งตั้งหัวหน้าทหารเหล่าต่าง ๆ จากภาคเหนือเวียดนามให้มาช่วยรบในลาวภาคเหนือ ทหารที่บัญชาการสอดแนมเกี่ยวกับกำลังของเจ้าฟ้าปิ๋ดใจ ส่วนผู้บัญชาการกองพันน้อยเมืองจันเจดที่ 9 ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้บังคับบัญชาทหารฝรั่งเศสทั้งหมดในลาวภาคเหนือมีหน้าที่ปราบปรามการต่อสู้ของขบวนการกลุ่มนี้ ฝรั่งเศสได้เพิ่มกำลังโดยส่งทหารราบจากเวียดนามมาเพิ่ม 7 กองร้อย รวมทั้งกองพิเศษของเขตทหารภาคที่ 5 และทหารปืนใหญ่ 7 หมวด ขณะเดียวกันฝรั่งเศสได้วางแผนด้านทหารดังกล่าว โดยด้านหนึ่งรวบรวมกำลังไว้ แล้วโจมตีเขตที่ตั้งขนาดเล็กของขบวนการที่กระจายอยู่ตั้งแต่เส้นทางสปรัมถึงเชียงขวางแล้วรวมกำลังเข้าโจมตีศูนย์กลางที่ตั้งของทหารภูษาคินบริเวณภูเลย ภูแดง ภูกะชา และภูบ้านดาวขาว เป็นเหตุให้ทหารเจ้าฟ้าปิ๋ดใจถอยหนีไปตั้งอยู่ป่าคาภูผาคิน แขวงเชียงขวาง ต่อมาเมื่อสมาชิกขบวนการเก็บผลิตผลพืชที่ปลูกเรียบร้อยแล้ว ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1920 ทหารดังกล่าวจึงเริ่มบุกโจมตีทหารฝรั่งเศสอีก ทำให้ฝรั่งเศสวางแผนเปลี่ยนวิธีการปราบปรามขบวนการต่อสู้ของเจ้าฟ้าปิ๋ดใจ

ระยะที่สาม (ค.ศ. 1920 - 1922) กาลังของเจ้าฟ้าปิ๋ดใจได้ขยายไปอย่างกว้างขวางในเขตหลวงพระบาง แขวงหัวพัน แขวงเชียงขวาง และมีการจัดตั้งกำลัง

อย่างหนาแน่นในบริเวณดังกล่าว ขบวนการนี้เมื่อขยายไปในบริเวณใดก็จัดให้มีการแต่งตั้งเจ้าฟ้าขึ้นที่นั่น ซึ่งเป็นวิธีการรวมศูนย์โดยเจ้าฟ้าเหล่านั้นมีฐานะเป็นตัวแทนของเจ้าฟ้าปักใจ

ฝรั่งเศสได้ใช้วิธีการรบที่เข้มแข็ง การให้สินจ้างรางวัลเพื่อยุติขบวนการกลุ่มเจ้าฟ้าปักใจให้ได้ และทำการเผาหมู่บ้านและพืชพันธุ์ธัญญาหารพร้อมทั้งสังหารชาวบ้าน ทั้งนี้เพื่อเป็นการบั่นทอนกำลังทหารของฝ่ายเจ้าฟ้าปักใจและทำลายเสบียงอาหาร รวมทั้งใช้วิธีการยุติมาหักกลุ่มเจ้าฟ้าปักใจติดต่อกับทหารภูษาคี ในที่สุดฝรั่งเศสได้จ้างข้าราชการพื้นเมืองทำการสังหารเจ้าฟ้าปักใจได้สำเร็จในวันที่ 17 พฤศจิกายน ค.ศ. 1922 ทำให้ขบวนการเจ้าฟ้าปักใจค่อย ๆ สลายไปในที่สุด

การต่อสู้ของชนเผ่าลาวสูงที่กล่าวมาทั้งหมด ส่วนใหญ่เกิดขึ้นบริเวณที่ราบสูงทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของลาว ด้วยสาเหตุที่คล้ายกันคือผู้นำชนเผ่าไม่พอใจการปกครองของฝรั่งเศส โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเสียภาษีและการเกณฑ์แรงงาน ซึ่งผู้นำดังกล่าวได้ใช้วิธีการโฆษณาปลุกกระแสมชนเผ่าลาวสูงให้สำนึกถึงความเป็นชนเผ่าที่รักความเป็นอิสระ จึงควรที่จะร่วมกันต่อต้านกับฝรั่งเศส ผู้วิจัยสังเกตพบว่าการชาตินิยมของชนเผ่าลาวสูง แม้ว่าจะมีเป็นจำนวนมากแต่ดำเนินการไม่ประสบผลสำเร็จเพราะสืบเนื่องจากประเพณีที่หัวหน้าเผ่ามีอำนาจมากและมีบทบาทในการติดต่อกับโลกภายนอก ดังนั้นเมื่อผู้นำถูกสังหารจึงขาดบุคลากรที่เข้ามาทำหน้าที่แทนได้ทันทั่วทั้ง นอกจากนี้ชนเผ่าลาวสูงยังขาดเอกภาพ กล่าวคือชนเผ่าลาวสูงแต่ละชนเผ่ามีขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ภาษาที่แตกต่างกัน อีกทั้งการสื่อสารระหว่างชนเผ่าไม่สะดวกเพราะสภาพภูมิประเทศเป็นอุปสรรคด้วยเงื่อนงำดังกล่าวจึงทำให้ขบวนการของลาวสูงดำเนินการไม่ประสบความสำเร็จและไม่อาจต้านทานกองทัพฝรั่งเศสซึ่งมีประสิทธิภาพมากกว่า

1.4 ขบวนการต่อสู้โดยการร่วมมือกับกลุ่มคอมมิวนิสต์อินโดจีน (ค.ศ. 1930 - 1939)

ผู้นำของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน¹ คือ โฮ จี มินห์ (เหงียน โฮ คว็อก) ซึ่งได้รวมกับกัมพูชาและลาวต่อสู้กับฝรั่งเศส โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเอกราชของชาตินอินโดจีน² พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนได้ส่งผู้แทนไปยังประเทศลาวเพื่อโฆษณาและปลุกระดมประชาชนลาว โดยเฉพาะกลุ่มผู้ไร้แรงงานบริเวณในเมืองและบริเวณโรงงานอุตสาหกรรม โดยชี้ให้เห็นว่าฝรั่งเศสกอบโกยผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ เช่น ค่าจ้าง แรงงาน ที่ดิน เป็นต้น พร้อมทั้งสนับสนุนให้กรรมกรในโรงงานป่อตะกั่วที่โพนเต๊ว และป่อแห่งแขวงคำม่วนหยุดงาน โดยมีจุดประสงค์เพื่อลดชั่วโมงการทำงานแล้วเพิ่มอัตราเงินเดือนตลอดจนสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล

ขบวนการต่อสู้โดยการร่วมมือกับกลุ่มคอมมิวนิสต์อินโดจีนดำเนินการไม่มีประสิทธิภาพเพราะขาดความสามัคคีในบรรดาผู้นำระดับท้องถิ่น อีกทั้งฝรั่งเศสวางแผนสกัดกั้นการดำเนินการของขบวนการนี้อย่างมีประสิทธิภาพ มีผลทำให้ขบวนการกู้ชาตินี้หลบไปดำเนินการใต้ดิน³ เพื่อหลีกเลี่ยงการปราบปรามจากฝรั่งเศส

สรุปจากการต่อสู้ที่กล่าวมานั้น ขบวนการกู้ชาติสมัยที่อยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสส่วนใหญ่เกิดขึ้นเพราะฝรั่งเศสใช้วิธีการปกครองโดยร่วมกับชาวพื้นเมือง ลงไปทำการปกครองทั้งในระดับกลาง ภูมิภาค และระดับท้องถิ่น ทำให้ผู้นำลดความสำคัญลงพร้อมทั้งสูญเสียผลประโยชน์ต่าง ๆ ด้านสิทธิอำนาจในการปกครองและผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ วิธีการที่ผู้นำส่วนใหญ่ใช้ในการต่อสู้กับฝรั่งเศสแตกต่างกัน คือในระยะแรกได้นำอุดมการณ์ทางศาสนามาใช้โดยการส่งคำพยากรณ์เพื่อเชิญชวนให้ไปทำบุญ นอกจากนี้ได้มีการโฆษณาปลุกระดมเพื่อชักชวน

¹พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1930 เรียกชื่อในระยะแรกว่า "พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม" แต่ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น "พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน" ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1930 โปรดดูรายละเอียดใน เจ็ดเกียรติ อัดดากกร. ขบวนการคอมมิวนิสต์เวียดนาม ค.ศ. 1925 - 1945. สารนิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2532. หน้า 102 - 103.

²Joseph Buttinger. Vietnam A Political History. 1967. p.99.

³D.G.E. Hall. A History of South East Asia. 1981. p.806.

ประชาชนให้มาร่วมขบวนการต่าง ๆ โดยอ้างถึงความรักชาติ ประวัติความเป็นมาของชนชาติลาว และกล่าวหาว่าฝรั่งเศสปกครองลาวอย่างไม่ยุติธรรมในด้านการเสียภาษีและการเกณฑ์แรงงาน ซึ่งก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชน ทำให้ประชาชนเข้าร่วมและสนับสนุนขบวนการเหล่านั้น โดยการมาบริโภคเสบียงอาหารและอาวุธ เป็นต้น เมื่อแต่ละขบวนการรวบรวมสมาชิกได้พอสมควรแล้ว จึงได้ทำอาวุธพื้นเมืองและจัดตั้งฐานที่มั่นให้พร้อมเพื่อต่อสู้กับฝรั่งเศส แต่ทว่าทุกขบวนการที่ต่อสู้กับฝรั่งเศสดำเนินการไม่ประสบผลสำเร็จ สืบเนื่องมาจากฝรั่งเศสเป็นชาติที่เจริญในด้านเทคโนโลยีทางทหาร พร้อมกับได้นำวิธีการต่าง ๆ ในด้านทหารมาใช้นาวร่วมกับวิธีการทางการเมือง สำหรับฝ่ายลาวมีจุดอ่อนคือขาดความเป็นเอกภาพเพราะลาวประกอบด้วยชนชาติหลายเผ่าพันธุ์ ซึ่งแต่ละชนเผ่ามีประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ภาษาแตกต่างกัน อีกทั้งสภาพภูมิประเทศยังเป็นอุปสรรคในการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกขบวนการกู้ชาติ จึงเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้ฝรั่งเศสปราบปรามขบวนการกู้ชาติต่าง ๆ ได้สำเร็จ

2. ขบวนการต่อสู้เพื่ออิสรภาพภายใต้การปกครองของญี่ปุ่น (ค.ศ. 1941 - 1945)

ในสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1939 - 1945) ประเทศผู้สงครามได้แบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายสัมพันธมิตรและฝ่ายอักษะ ญี่ปุ่นซึ่งตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าร่วมสงครามในครั้งนี้โดยเป็นฝ่ายอักษะ ปรากฏว่าในระยะต้นของสงครามฝ่ายอักษะ เป็นฝ่ายรุก โดยใน ค.ศ. 1941 ญี่ปุ่นได้ขยายอิทธิพลเข้ามามีอำนาจในอินโดจีนเพื่อต้องการปิดล้อมจีนและต้องการวัดดูดีบ ญี่ปุ่นเข้ามามีอิทธิพลเหนือฝรั่งเศสเพราะขณะนั้นกำลังพลของฝรั่งเศสลดลงทั้งยังถูกตัดขาดจากเมืองแม่ จึงมีผลให้ฝรั่งเศสต้องยินยอมทำอนุสัญญาร่วมกันป้องกันอินโดจีนกับญี่ปุ่น¹ อนุสัญญานี้ผลักดันให้ฝรั่งเศสปกครองลาวอย่างเข้มงวดเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการเก็บภาษีและการเกณฑ์แรงงาน ทั้งนี้เพราะฝรั่งเศสจำเป็นต้องนำผลประโยชน์บางส่วนส่งไปให้ญี่ปุ่นตามอนุสัญญาร่วมกันป้องกันอินโดจีน ขณะเดียวกันฝรั่งเศสจำเป็นต้องใช้จ่ายเป็นจำนวนมากในสงครามครั้งนี้ เหตุการณ์นี้อยู่ในช่วงเวลาระหว่าง ค.ศ. 1941 - 1945 ซึ่งเป็นระยะ

¹John E. Dreifort. "Japan's Advance into Indochina, 1940 : The French Response," Journal of Southeast Asian Studies. 13(2) : 287 - 292 ; September 1982.

สงครามโลกครั้งที่ 2 ต่อมาในปลายสงครามโลกญี่ปุ่นขาดแคลนกำลังทหารพร้อมทั้งอาวุธ ยุทโธปกรณ์ เสบียงอาหาร และยังถูกตัดขาดจากประเทศเมืองแม่ ทำให้ญี่ปุ่นดำเนินการ เข้ายึดครองลาวในวันที่ 9 มีนาคม ค.ศ. 1945 โดยมองเห็นความสำคัญของลาวในด้าน ที่เป็นแหล่งยุทธปัจจัย เช่น เสบียงอาหาร แรงงาน เชื้อเพลิง วัตถุดิบ ที่จำเป็นใน การทำสงคราม

ระยะเวลาที่ญี่ปุ่นเข้าครอบครองลาว (9 มีนาคม ค.ศ. 1945 - 15 สิงหาคม ค.ศ. 1945) เป็นระยะของสงคราม ทำให้ญี่ปุ่นจำเป็นต้องใช้ยุทธปัจจัยเป็นจำนวนมาก เพื่อนำมาใช้ในสงคราม เพื่อให้ได้ยุทธปัจจัยดังกล่าวญี่ปุ่นจึงปกครองลาวอย่างเข้มงวด เช่น ควบคุมจีนหรือไม่กระทำตามคำสั่งจะถูกจับคุกหรือประหารชีวิต¹ เป็นเหตุให้ประชาชนลาวไม่พอใจทั้งฝรั่งเศสและญี่ปุ่น จึงได้จัดตั้งขบวนการต่อต้านชาวต่างชาติ ได้แก่ขบวนการลาวอิสระ ขบวนการชาวลุ่ม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ขบวนการต่อสู้โดยกลุ่มลาวอิสระ (ค.ศ. 1943 - 1945)

กลุ่มผู้นำของขบวนการลาวอิสระในระยะแรก ได้แก่ ท่านอุ่น ชะนิกร ท่านธรรม ไขยสิทธิเสนา ท่านมหาสีลา วีระวงส์ เป็นต้น ได้หลบหนีมาพำนักอยู่ใน ประเทศไทยในช่วงเวลาที่เกิดสงครามระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ค.ศ. 1940 สืบเนื่องจากกลุ่มผู้นำนี้ไม่พอใจฝรั่งเศสที่ปกครองลาวโดยคำนึงถึงผลประโยชน์แต่เฉพาะของชาติตน ฝรั่งเศสยังลงโทษบุคคลที่จัดขึ้นคำสั่ง ขณะเดียวกันรัฐบาลไทยได้โฆษณาปลุกระดมเชิญชวน ประชาชนลาวให้ข้ามแม่น้ำโขงไปร่วมกับรัฐบาลไทย ทำให้กลุ่มผู้นำลาวอิสระคาดหวังว่า รัฐบาลไทยอาจให้ความช่วยเหลือในการต่อต้านฝรั่งเศส²

กลุ่มผู้นำลาวอิสระในขณะนั้นได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจาก นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเป็นหัวหน้าขบวนการเสรีไทย และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภาคตะวันออกเฉียง-

¹โปรดดูรายละเอียดใน ท้าวอุ่น ชะนิกร. ความหลังของข้าพเจ้า ท้าวอุ่น "ดินเย็น" ชะนิกร. 2520. หน้า 37.

²สีลา วีระวงส์. ประวัติศาสตร์ลาว. แปลโดย ศิริ เปรมจิตร์. 2536. หน้า 206.

เหนือ เช่น นายเตียง ศิริขันธ์ นายทองอินทร์ ภูริทัต และนายจำลอง ดาวเรือง ขณะเดียวกันผู้นำลาวอิสระยังคาดหวังที่จะได้รับอาวุธยุทโธปกรณ์จากฝ่ายเสรีไทยเพื่อแลกเปลี่ยนกับการช่วยเหลือและให้การสนับสนุนชาวอเมริกันที่เข้ามาปฏิบัติภารกิจในอินโดจีน กล่าวคือกลุ่มผู้นำลาวในประเทศไทยติดต่อกับกลุ่มผู้นำลาวในประเทศลาว¹ เพื่อรวบรวมและจัดส่งชาวพมุลาวาให้เดินทางเข้ามารับการฝึกอบรมในประเทศไทยบริเวณภูพาน จังหวัดสกลนคร เมื่อดำเนินการเสร็จแล้วจึงส่งตัวกลับคืนประเทศลาวเพื่อไปต่อสู้กับชาวต่างชาติที่บ้านเกิดเมืองนอนของตน ขณะเดียวกันกลุ่มผู้นำลาวยังได้จัดส่งโฆษกหญิงลาวไปออกกระจายเสียงที่ประเทศอินเดีย เพื่อโฆษณาชักชวนให้ประชาชนลาวร่วมกันต่อต้านชาวต่างชาติ

การดำเนินงานของขบวนการลาวอิสระประสบอุปสรรคเพราะสมาชิกที่ได้รับ การฝึกอบรมในไทยไม่สามารถเข้าไปดำเนินการในดินแดนลาวและใช้ดินแดนลาวต่อสู้กับชาวต่างชาติได้ ทั้งนี้เพราะฝรั่งเศสและญี่ปุ่นปราบปรามสมาชิกขบวนการนี้อย่างหนัก กล่าวคือในบริเวณที่ชาติทั้งสองปกครองจะถูกควบคุมอย่างเข้มงวด ประชาชนลาวคนใดจัดจีนหรือไม่กระทำตามคำสั่งจะถูกจำคุกหรือแม้กระทั่งประหารชีวิต และประชาชนลาวในเขตปกครองดังกล่าวยังต้องเสียภาษี เกณฑ์แรงงานและถูกบังคับให้ขายพืชผลในราคาถูกอีกด้วย นอกจากนี้กลุ่มผู้นำลาวและประชาชนลาว บางกลุ่มยังให้ความร่วมมือกับชาวต่างชาติอีกด้วย เช่น เจ้าอนุวงศ์ ณ จันทบุรี เจ้า จันทบุรี ๑ ให้ความช่วยเหลือฝรั่งเศสในการเกณฑ์แรงงานในแขวงจันทบุรีให้ฝรั่งเศส เป็นต้น² เป็นผลให้ขบวนการนี้ต้องใช้ดินแดนไทยโดยเฉพาะชายแดนไทย - ลาวเป็นเขตดำเนินการต่อไป

¹กลุ่มผู้นำทั้งสองฝ่ายพบกัน เช่น ท่านอุ่น ชะนิกร พบท่านโรงง ชะนิกร ท่านแพง ชะนิกร ที่เมืองท่าแขก แขวงคำม่วน ท่านอุ่น ชะนิกร พบท่านนายแพทย์ ภูวงศ์ หมอสุวรรณ นายแพทย์คำรัก วิไลหงส์ ที่เมืองสุวรรณเขต และท่านอุ่น ชะนิกร พบพระยาคำม้าว วิไล ที่เมืองเวียงจันทน์ เป็นต้น ดูรายละเอียดใน ท้าวอุ่น ชะนิกร. ความหลังของข้าพเจ้า ท้าวอุ่น "ดินเย็น" ชะนิกร. 2520. หน้า 116 - 132.

²แหล่งเดิม. หน้า 126.

2.2 ขบวนการต่อสู้โดยการร่วมมือกับกลุ่มคอมมิวนิสต์อินโดจีน (ค.ศ. 1943 - 1945)

ผู้นำของกลุ่มคอมมิวนิสต์อินโดจีนในลาวระยะเริ่มแรกได้แก่ เจ้าสุภานุวงศ์ ท่านไกรสร พรหมวิหาร ท่านหนูฮัก พูมสะหวัน ท่านพูน ศรีประเสริฐ เป็นต้น ซึ่งมีเป้าหมายในการต่อสู้กับชาวต่างชาติเพื่อเอาตัวมาซึ่งเอกราช กลุ่มนี้ไม่ได้ตั้งอยู่ที่เมืองท่าแขก แขวงคำม่วน

กลุ่มผู้นำดังกล่าวได้รวบรวมชาวพุมเวียคนามที่อาศัยอยู่ในเมืองท่าแขก แขวงคำม่วน นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนซึ่งรับผิดชอบในเขตลาว คือ เหงียน วันจุง¹ แต่เนื่องจากขบวนการนี้ถูกฝรั่งเศสปราบปรามด้วยอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยและการวางแผนที่มีประสิทธิภาพ ทำให้กลุ่มนี้เปลี่ยนการดำเนินการได้ดินและรอโอกาสที่เหมาะสมจึงจะดำเนินการอย่างเปิดเผย

2.3 ขบวนการต่อสู้โดยกลุ่มชาวพุม (ค.ศ. 1944 - 1945)

กลุ่มผู้นำคือ ท่านภูมิ วงวิจิตร ท่านสิงคโปร์ สีโศดจุนะมาลี เป็นต้น ผู้นำกลุ่มนี้ไม่พอใจชาวต่างชาติที่ปกครองลาวโดยเฉพาะอย่างยิ่งฝรั่งเศสและญี่ปุ่น โดยมีความเห็นว่าชาติเหล่านี้คำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศตนมาก จึงทำให้ผู้นำกลุ่มนี้ต้องการขับไล่ชาวต่างชาติออกไปจากลาว

กลุ่มผู้นำได้รวบรวมประชาชนลาวร่วมกับชาวพุมเวียคนามที่อาศัยอยู่ในบริเวณเมืองท่าแขก แขวงคำม่วน เป็นจำนวนมาก เพื่อต่อสู้กับฝรั่งเศสและญี่ปุ่น แต่ขบวนการนี้ดำเนินการได้ดินเพราะขณะนั้นสมาชิกขบวนการนี้มีจำนวนน้อยและเกรงว่าญี่ปุ่นจะค้นพบและถูกปราบปรามอย่างรุนแรง² นอกจากนี้ฝรั่งเศสได้ใช้ยุทธวิธีทางทหารที่ทันสมัยในการปราบปรามเป็นเหตุให้ขบวนการนี้ดำเนินการได้ดินต่อไป

¹ดวงไช หลวงพะสี. 3 บุรุษเหล็กแห่งเมืองท่าแขก. 1993. หน้า 89.
(ภาษาลาว).

²แหล่งเดิม.

ขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชภายใต้การปกครองของญี่ปุ่นประสพอุปสรรค เพราะ ญี่ปุ่นซึ่งปกครองลาวอยู่ในเขตเมืองท่าการจัดขวางและดำเนินการปราบปรามประชาชนที่ต่อต้านด้วยวิธีการที่เด็ดขาด ซึ่งขณะเดียวกันประชาชนในเขตชนบทยังถูกฝรั่งเศสซึ่งหลบหนีญี่ปุ่นอาศัยอยู่ตามป่าเขาบังคับให้เสียภาษีและเกณฑ์แรงงาน พร้อมทั้งดำเนินการจัดขวางและปราบปรามประชาชนลาวที่ต่อต้านชาวต่างชาติอย่างเด็ดขาดเช่นเดียวกับญี่ปุ่น มีผลทำให้ขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชปรับสภาพดำเนินการใต้ดินเพื่อรอเวลาและโอกาสที่เหมาะสม

การศึกษาการต่อสู้ของประชาชนลาวในประวัติศาสตร์สมัยใหม่ พบว่ามีทั้งขบวนการที่ใช้วิธีแบบจารีตโดยจัดตั้งเป็นขบวนการฝิ่นญ จนกระทั่งนำวิธีการแบบสังคมนิยม และวิธีการแบบกองโจรมาใช้เพื่อต่อสู้ฝรั่งเศส ญี่ปุ่นและชาวต่างชาติ อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าวิธีการต่อสู้แตกต่างกัน แต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ การต่อสู้เพื่อเอกราชและขับไล่ชาวต่างชาติให้ออกไปจากประเทศลาว

แม้ว่าขบวนการกู้ชาติที่กล่าวมาทั้งหมดดำเนินการไม่ประสบผลสำเร็จ แต่ก็ถือเป็นตัวอย่างให้ขบวนการต่อสู้ที่เกิดขึ้นภายหลัง

ขบวนการกู้ชาติลาวอิสระ (ค.ศ. 1945 - 1949)

ขบวนการกู้ชาติลาวอิสระเกิดขึ้นระหว่าง ค.ศ. 1943 - 1945 ซึ่งเป็นเวลาปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ขบวนการนี้ประกาศตัวจัดตั้งอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 1945 ภายใต้การนำของเจ้าเพชรราชและคณะ โดยมีอุดมการณ์ทางการเมืองคือสร้างความเป็นเอกภาพให้กับชาติและต่อสู้เพื่อเอกราชของลาว ขบวนการกู้ชาตินี้มีความแตกต่างจากขบวนการกู้ชาติลาวอื่น ๆ ที่ผ่านมา เนื่องจากเป็นการรวมตัวของประชาชนลาวทุกเผ่า ทั้งลาวลุ่ม ลาวเทิง และลาวสูง ซึ่งแม้ว่าเผ่าพันธุ์ต่าง ๆ เหล่านั้นจะมีสถานภาพทางสังคมและวัฒนธรรมแตกต่างกัน แต่มีจุดหมายเดียวกันคือการต่อสู้เพื่อความเป็นเอกราช ดังนั้นขบวนการกู้ชาติลาวอิสระจึงมีสมาชิกที่มีความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์มากที่สุดนับบรรดาขบวนการที่เคยต่อสู้กับฝรั่งเศสและชาวต่างชาติที่เข้ามาปกครองลาว

ขบวนการลาวอิสระได้ดำเนินการปกครองประเทศในระหว่างเดือนตุลาคม ค.ศ. 1945 - สิงหาคม ค.ศ. 1946 ซึ่งเป็นระยะเวลาเพียง 8 เดือน ในระหว่างนั้นรัฐบาลลาวอิสระพยายามรักษาเอกราชไว้ให้ได้ แต่ประสบอุปสรรคต่าง ๆ จึงไม่สามารถรักษาเอกราชไว้ได้ตามเป้าหมาย เมื่อรัฐบาลลาวอิสระชุดนี้เป็นฝ่ายพ่ายแพ้ในการต่อสู้กับฝรั่งเศส สมาชิกลาวอิสระบางส่วนจึงหลบหนีมาตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นในประเทศไทยแต่ดำเนินการไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะมีปัจจัยหลายประการที่สำคัญคือ ในเวลาต่อมาผู้นำขบวนการลาวอิสระมีความคิดแตกแยกกันในเรื่องวิธีการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งเอกราชของตน และไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลต่างชาติ ซึ่งทำให้ขบวนการนี้สลายไปในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1949

1. ปัจจัยสำคัญต่อการรวมตัวของขบวนการลาวอิสระ

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1941 - 1945) ญี่ปุ่นขยายกำลังกองทัพเข้ามาในลาว ทำให้ประชาชนลาวตกอยู่ในสภาพที่สับสน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอำนาจภายในประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากฝรั่งเศสต้องยอมให้ญี่ปุ่นเข้ามามีอำนาจเหนือลาว แต่ในขณะเดียวกันฝรั่งเศสก็พยายามสงวนสิทธิ์ในการปกครองลาวเช่นกัน ขณะนั้นทั่วโลกตกอยู่ในสภาวะ

สงครามทำให้ทั้งฝรั่งเศสและญี่ปุ่นต้องการผลประโยชน์จากอาณานิคม ดังเช่น ลาว ไปใช้จ่าย ในการทำสงคราม ทั้งในเวลาต่อมาประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรบางประเทศ เช่น อังกฤษและ จีนร่วมมือกับฝรั่งเศสปราบปรามขบวนการกู้ชาติลาวอิสระ สถานการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดความ ทุกข์ยากและเป็นแรงผลักดันให้ประชาชนลาวรวมตัวเพื่อขับไล่ชาวต่างชาติพร้อมทั้งเรียกร้อง เอกราช ซึ่งมีผลให้ขบวนการลาวอิสระได้รับการสนับสนุนจากประชาชน จนสามารถประกาศ เอกราชในวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 1945 ภายใต้วงศ์ที่มีเจ้าเพชรราชเป็นผู้นำ

1.1 ปัจจัยภายในประเทศ

สถานการณ์ภายในประเทศลาวในปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 ก่อนข้างจะ สิ้นสุดเพราะประชาชนลาวขาดสิทธิเสรีภาพในการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ประชาชนลาวถูกชาวต่างชาติซึ่งได้แก่ฝรั่งเศสและญี่ปุ่นควบคุมอย่างเข้มงวด ชาวต่างชาติต้องการผลประโยชน์จากประชาชนลาวในการเก็บภาษีและการเกณฑ์แรงงาน เพื่อนำไปใช้ในสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นจำนวนมาก ประกอบกับการขาดแคลนเครื่องอุปโภค บริโภค จึงทำให้ประชาชนลาวหันมาร่วมกันเพื่อต่อสู้กับชาวต่างชาติ¹ เพราะประชาชนเหล่านั้น คิดว่าชาวต่างชาติเป็นต้นเหตุของความทุกข์ยากที่เกิดขึ้น จึงทำให้ขบวนการกู้ชาติลาวอิสระรวม ตัวเพิ่มขึ้น ดังรายละเอียดดังนี้

1.1.1 การถูกปกครองโดยญี่ปุ่นและฝรั่งเศส

เมื่อย้อนกลับไปศึกษาประวัติศาสตร์ลาวในปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเริ่มจากเมื่อครั้งญี่ปุ่นเข้ายึดครองลาวในวันที่ 9 มีนาคม ค.ศ. 1945 ชาวฝรั่งเศสซึ่งเป็น ผู้ปกครองลาวในขณะนั้นส่วนหนึ่งถูกทหารญี่ปุ่นควบคุมตัวไว้² อีกส่วนหนึ่งสามารถหลบหนีเข้าไป อาศัยอยู่ในป่าและภูเขาบริเวณชนบทภาคใต้ลาว เช่น ที่เมืองจำปาศักดิ์ ปากซัน เป็นต้น

¹ทองสา ไชยวงศาดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึง ปัจจุบัน). 1989. หน้า 144 - 156. (ภาษาลาว).

²กรมศิลปากร. เอกสาร (2) สร.0201.98.1/19 เรื่องรายงานการเคลื่อนไหว เกี่ยวกับอินโดจีนฝรั่งเศส.

ฝรั่งเศสเหล่านี้ได้รวมตัวกันควบคุมเขตชนบทในบริเวณดังกล่าวพร้อมกับบังคับให้ประชาชนในเขตนั้นเสียภาษีและแรงงาน และร่วมทำการต่อต้านญี่ปุ่น ขณะที่ฝรั่งเศสรอโอกาสที่ฝ่ายสัมพันธมิตรซึ่งมีประเทศฝรั่งเศสร่วมอยู่ด้วยเป็นฝ่ายรุก ญี่ปุ่นได้เข้าไปยึดครองเมืองต่าง ๆ ทำให้เมืองนั้นกลายเป็นเขตยึดครองของญี่ปุ่น โดยญี่ปุ่นจัดให้สารวัตรทหารเข้ามาปกครองในเมืองต่าง ๆ ได้แก่ คำม่วน ท่าแขก หลวงพระบางและเวียงจันทน์ การปกครองโดยทหารญี่ปุ่นเป็นไปอย่างเข้มงวด ญี่ปุ่นได้เก็บเกี่ยวผลประโยชน์ในด้านเสบียงอาหาร เชื้อเพลิง การเกณฑ์แรงงานและอื่น ๆ ไปเข้าสงคราม อีกทั้งยังบังคับให้ประชาชนลาวต่อสู้เพื่อจับไล่ฝรั่งเศสซึ่งเป็นศัตรูของญี่ปุ่นออกไปจากลาวด้วย ทำให้ประชาชนลาวต้องทำการต่อสู้กับชาวต่างชาติทั้งสองด้าน¹ สภาพการณ์เช่นนี้ก่อให้เกิดความทุกข์แก่ประชาชนลาวเป็นอย่างมาก จึงทำให้ต้องแสวงหาแนวทางเพื่อที่จะให้มีชีวิตรอด โดยสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือขบวนการลาวอิสระ ซึ่งทำให้ประชาชนลาวกลุ่มต่าง ๆ รวมตัวกันเพื่อสนับสนุนขบวนการนี้ ดังจะอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

ก. ญี่ปุ่น ในสงครามโลกครั้งที่ 2 ระยะต้นสงครามญี่ปุ่นเป็นประเทศฝ่ายอักษะเข้าร่วมสงครามเพื่อเผยแพร่ลัทธิชาตินิยม โดยเฉพาะวงใหญ่ลัทธิมหาเอเชียบูรพา² ต่อมาญี่ปุ่นได้เข้าสู่อินโดจีนในระยะแรกเพราะต้องการเป็นแหล่งวัตถุดิบและแนวป้องกันไม่ให้จีนรุกลงมาทางใต้ ต่อมาในปลายสงครามโลก ญี่ปุ่นใช้ลาวเป็นแหล่งยุทธปัจจัยและยุทธศาสตร์ต่อสู้กับฝ่ายสัมพันธมิตร³ ญี่ปุ่นจึงปกครองลาวอย่างเข้มงวด ทำให้ประชาชนลาวกลุ่มที่สนับสนุนญี่ปุ่นเปลี่ยนเป็นร่วมกันต่อสู้กับชาวต่างชาติ เมื่อญี่ปุ่นเป็นฝ่ายปราชัยในสงครามโลกครั้งนี้ ชาวลาว

¹กรมศิลปากร. เอกสาร (2) สร.0201.98.1/19 เรื่องรายงานการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับอินโดจีนฝรั่งเศส.

²มหาเอเชียบูรพามีสาระที่สำคัญคือ ญี่ปุ่นต้องการจะจัดระเบียบใหม่และสถาปนาความสัมพันธ์ใหม่ให้สนิทสนมและร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างญี่ปุ่น แมนจู๊ว และจีน และกำจัดลัทธิจักรวรรดินิยมตะวันตกออกไปจากจีน และในที่สุดทั่วทั้งเอเชียตะวันออกจะแทนที่ด้วยจักรพรรดินิยมญี่ปุ่น. Harold M. Vinacke. A History of Far East in Modern Times. 1961. p.626.

³F.C. Jones. Japan's New Order in East Asia its rise and fall 1937 - 45. 1954. P. 224 - 231.

คาดหวังว่าฝ่ายสัมพันธมิตรจะให้เอกราชแก่ลาว แต่เมื่อฝรั่งเศสยืนยันสิทธิในการกลับเข้ามาปกครองลาวอีกครั้ง โดยอังกฤษและจีนต่างให้ความร่วมมือสนับสนุนฝรั่งเศส ท้าทายประชาชนลาวพร้อมใจกันต่อต้านชาวต่างชาติ ญี่ปุ่นมีส่วนสนับสนุนขบวนการนี้อย่างรวดเร็วในประเด็นที่ได้ปลุกความคิดเรื่องความรักชาติ ความหวงแหนในแผ่นดินของตน¹ ทั้งยังมอบอาวุธยุทโธปกรณ์ให้แก่ลาว² สาเหตุที่ญี่ปุ่นกระทำเช่นนี้เพราะญี่ปุ่นถือว่าญี่ปุ่นและลาวมีศัตรูร่วมกันคือฝรั่งเศส นอกจากนี้ยังดำเนินการตามแผนวงศ์เพ็ญลัทธิมหาเอเชียบูรพา

จ. ฝรั่งเศส ฝรั่งเศสเป็นประเทศมหาอำนาจตะวันตกซึ่งปกครองลาวในฐานะอาณานิคมและรัฐอารักขาในช่วงระยะเวลา ค.ศ. 1893 - 1944 ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ฝรั่งเศสซึ่งเป็นฝ่ายสัมพันธมิตรตกเป็นฝ่ายรับในระยะต้นสงคราม ส่วนฝ่ายอักษะคือเยอรมันสามารถบุกเข้าสู่ปารีส ทำให้รัฐบาลจอมพลเบตองยอมจำนน แต่ฝ่ายทหารคือนายพลเดอโกล ได้หนีมาตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นในลอนดอนเพื่อเตรียมต่อสู้และกู้ชาติ นอกจากนี้ฝรั่งเศสยังต้องการกลับเข้าไปยึดอินโดจีนอีก ซึ่งในขณะนั้นประเทศลาวยังมีทหารฝรั่งเศสหลบหนีไปอาศัยซ่อนตัวในเขตชนบท เช่น กองทหารฝรั่งเศสอาศัยอยู่ในป่าบริเวณปากเซ เป็นต้น เพื่อรอเวลาและสถานการณ์ที่เหมาะสมในการกลับเข้ามาปกครองลาว นายพลเดอโกลได้ส่งทหารเข้ามาเคลื่อนไหวลับ ๆ เช่น ร้อยเอกดูมอเน (Capitaine Dumonel) และร้อยโทแก็งเกอแนล (Lientenant Quinquenel) มาที่สุวรรณเขตและท่าแขก ส่วนที่พันตรีฟาเบร (Commandant Fabre) และร้อยเอกเดฟ (Capitaine Deve) มาที่เวียงจันทน์และปากซัน³ โดยสมทบกับทหารฝรั่งเศสที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท ทหารฝรั่งเศสที่ถูกส่งมาปฏิบัติการณ์ลาวนั้นได้รับการฝึกอบรมจากทหารอังกฤษซึ่งเป็นฝ่ายสัมพันธมิตรที่อินเดีย โดยกระโดดร่มเข้ามาลงงานแขวงต่าง ๆ ของลาว และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย เพื่อรวบรวมประชาชนฝรั่งเศสที่อาศัย

¹ปะภาสิท บุญเอื้อ. แผ่นดินที่ไม่ยอมลิด. ภาค 2. 2511. หน้า 14. (ภาษาลาว).

²เช่น ปืนเหล็กยาว 150 กระบอก ปืนกล 4 กระบอก เป็นต้น ดูรายละเอียดในทองสา ไชยวงศาดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึง ปัจจุบัน). 1989. หน้า 156. (ภาษาลาว).

³ท้าวฮุ่น ชนะนิกร. ความหลังของข้าพเจ้า ท้าวฮุ่น "ดินเย็น" ชนะนิกร. 2520. หน้า 179 - 185.

อยู่ในลาว และติดต่อกับผู้นำลาวที่เคยทำงานและสนับสนุนฝรั่งเศส¹ เช่น เจ้าบุญชุ่ม ญ จาปากัดดี เจ้าสายคำ เจ้าจินดาวงศ์ เจ้าสุวรรณราช เจ้าเหลื่อม อินสีเชียงใหม่ ท่านกู วรวงศ์ ท่านหนูผาด ท่านอาคา ท่านตูปิสิทง ท่านรงน ชะนิกร ท่านมุย ชะนิกร เป็นต้น เมื่อญี่ปุ่นเป็นฝ่ายปราชัยในสงครามโลกครั้งที่ 2 ทหารฝรั่งเศสจึงเตรียมพร้อมที่จะยึดลาว โดยได้รับการสนับสนุนและการช่วยเหลือจากฝ่ายสัมพันธมิตรในด้านกำลังพล อาวุธยุทโธปกรณ์ และผู้นำพื้นเมืองที่สนับสนุนฝรั่งเศส เช่น วันที่ 2 กันยายน ค.ศ. 1945 ท่านตูปิสิทงคือหัวหน้าเผ่าม้งลาวภาคใต้ซึ่งเป็นผู้นำท้องถิ่น นำทางให้ทหารฝรั่งเศสยึดเมืองหนองแรดแล้วเข้าทำการควบคุมประชาชนลาวอย่างเข้มงวด พร้อมกับนำประชาชนลาวที่ต่อต้านฝรั่งเศสหรือสนับสนุนญี่ปุ่นมาลงโทษอย่างทารุณหรือประหารชีวิต² จึงทำให้ประชาชนลาวหลบหนีเข้ามาฝรั่งเศสไปเข้าร่วมกับขบวนการลาวอิสระ

1.1.2 สถานการณ์ทางการเมืองภายในของลาว

สถานการณ์ภายในปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้เปลี่ยนแปลงไป เหตุการณ์ที่สำคัญ คือ ญี่ปุ่นเป็นฝ่ายปราชัยในสงครามโลกครั้งนี้ เมื่อปี ค.ศ. 1945³ ซึ่งมีผลต่อลาวดังนี้ คือ ฝรั่งเศสมีแนวโน้มที่จะกลับเข้ายึดครองลาวอีก เจ้าเพชรราชจึงได้ติดต่อกับฝรั่งเศสโดยขอห้ามอบเอกราชให้กับลาว พระองค์ให้เหตุผลว่าเนื่องจากฝรั่งเศสสามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขสนธิสัญญาปารีส เมื่อปี ค.ศ. 1898 ซึ่งมีสาระสำคัญตอนหนึ่งว่า "ฝรั่งเศสจะป้องกันลาว โดยเฉพาะอาณาจักรหลวงพระบาง"⁴ แต่ในข้อเท็จจริงฝรั่งเศสสามารถป้องกันลาวจากการยึดครองของญี่ปุ่น ดังนั้นความผูกพันตามสนธิสัญญาระหว่างลาวกับฝรั่งเศสจึงต้องสิ้นสุดลง ซึ่งฝรั่งเศสประสงค์

¹ท้าวฮุ่น ชะนิกร. ความหลังของข้าพเจ้า ท้าวฮุ่น "ดินเย็น" ชะนิกร. 2520. หน้า 185.

²ทองสา ไขยวงคำดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึงปัจจุบัน). 1989. หน้า 159. (ภาษาลาว).

³จักรพรรดิฮิโรชิโตะ (Hiroshito) แห่งญี่ปุ่นทรงลงพระปรมาภิไธยยอมปราชัยต่อฝ่ายสัมพันธมิตรอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม ค.ศ. 1945. โปรดดูรายละเอียดใน Edwin O. Reischauer. JAPAN : The story of Nation. 1981. p.216 - 218.

⁴(3349) นามแฝง. เจ้าเพชรราชบุรุษเหล็กแห่งราชอาณาจักรลาว. 2499. หน้า 120.

จะปกครองลาวในฐานะอาณานิคมอีกครั้งหนึ่งก็จะต้องทำสนธิสัญญาใหม่

ขณะที่เจ้าเพชรราชกำลังเจรจากับฝรั่งเศสอยู่นั้น พระองค์ได้ส่งท่านรอง
ชนะนิกร ไปติดต่อกับเจ้าแขวงภาคใต้ คือ แขวงคำม่วน สุวรรณเขต สาละวันและจำปาศักดิ์
เพื่อให้ประชาชนใน 4 แขวง ลงมติเลือกที่จะรวมอยู่ในอาณาจักรหลวงพระบางหรือจะกลับไปเป็น
อาณานิคมของฝรั่งเศส ต่อมาเจ้าเพชรราชได้รับคำตอบจากเจ้าแขวงทั้ง 4 ว่าประชาชนสมัคร
ใจจะรวมเป็นราชอาณาจักรเดียวกัน โดยมีฐานะเป็นรัฐเอกราช เจ้าเพชรราชจึงได้กราบทูล
เจ้ามหาชีวิตศรีสวางควัฒนขอมพระบรมราชโองการประกาศรวมลาวทั้ง 4 แขวง ให้ขึ้นกับอาณาจักร
หลวงพระบาง แต่คำตอบที่เจ้าเพชรราชได้รับคือเจ้ามหาชีวิตทรงโปรดที่จะให้ราชอาณาจักร
หลวงพระบางมีฐานะเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสต่อไป ดังหลักฐานในโทรเลขที่เจ้าเพชรราชได้รับ
เลขที่ 223 จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 7 กันยายน ค.ศ. 1945 มีสาระ
ที่สำคัญว่า "สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงเรียกร้องขอให้ราชอาณาจักรหลวงพระบางเป็นอาณานิคม
ฝรั่งเศสต่อไป"¹ เมื่อเจ้าเพชรราชได้รับโทรเลขฉบับนี้แล้ว พระองค์ได้ทรงเก็บไว้เพราะไม่
ต้องการให้ประชาชนทราบ โดยเกรงว่าประชาชนจะโกรธแค้นและลอบปลงพระชนม์เจ้ามหาชีวิต²

ย้อนกลับไปกล่าวถึงการประชุมของเจ้าแขวงใน 4 แขวงภาคใต้ของ
ลาว ในที่ประชุมซึ่งมีทั้งข้าราชการและประชาชน ที่นอกจากจะแสดงความประสงค์เข้าร่วมกับ
อาณาจักรหลวงพระบางแล้ว ยังมีมติให้เจ้าเพชรราชเป็นหัวหน้าดำเนินการรวมลาวให้สำเร็จ
แต่เจ้าเพชรราชซึ่งขณะนั้นยังคงดำรงตำแหน่งเป็นมหาอุปราชและนายกรัฐมนตรี³ จึงไม่อาจ

¹เจ้ามหาชีวิตศรีสวางควัฒนขอมพระบรมราชโองการฝ่ายสัมพันธมิตร ซึ่งเป็นฝ่ายชนะ
ในสงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องจากฝรั่งเศสยอมรับพระราชอำนาจในการปกครองราชอาณาจักร
หลวงพระบางเช่นเดิม ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าถ้าหากเจ้ามหาชีวิตทรงสนับสนุนเจ้าเพชรราช พระองค์
อาจทรงเกรงว่าเจ้าเพชรราชจะมีบทบาทเด่นจนกระทบกระเทือนต่อพระราชอำนาจของพระองค์
และอาจจะนำความยุ่งยากอันเป็นผลจากการสู้รบกับฝรั่งเศสมาภายหลัง.

²3349 (นามแฝง). เจ้าเพชรราชบุรุษเหล็กราชแห่งอาณาจักรลาว. 2499.
หน้า 122.

³เจ้าเพชรราชทรงเป็นเชื้อพระวงศ์ลำดับที่ 3 รองจากเจ้ามหาชีวิตศรีสวางควัฒน
มกุฎราชกุมารสวางวัฒนา และทรงดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีในช่วงระยะที่ญี่ปุ่นเจ้า
ปกครองลาว.

แสดงบทบาทเป็นผู้นำในการรวมลาวเข้าเป็นอาณาจักรเดียวกัน เพราะจะกลายเป็นการจัดพระบรมราชโองการ ซึ่งถือว่าเป็นการกบฏ¹ ดังนั้นเมื่อวันที่ 15 กันยายน ค.ศ. 1945 เจ้าเพชรราชจึงทรงตัดสินใจพระทัยประกาศรวมลาวอย่างเป็นทางการ เพราะพระองค์มีพระราชดำริว่าจะนำดินแดนลาวที่เคยถูกฝรั่งเศสปกครองมารวมไว้ด้วยกันพร้อมกับเรียกร้องเอกราช จากนั้นจะนำขึ้นทูลเกล้าถวายเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์²

วันที่ 10 ตุลาคม ค.ศ. 1945 เจ้าเพชรราชได้รับโทรเลขจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยที่หลวงพระบาง เลขที่ 285 มีสาระสำคัญว่า "เจ้ามหาชีวิตทรงถอดเจ้าเพชรราชออกจากตำแหน่งมหาอุปราชและนายกรัฐมนตรี ในข้อหาที่เจ้าเพชรราชทรงดำเนินนโยบายการเมืองไม่ถูกต้องตามความประสงค์ของประชาชนลาวและไม่ได้กราบทูลปรึกษากับเจ้ามหาชีวิต³ คำกล่าวหานี้ขัดแย้งกับเอกสารโทรเลขของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เลขที่ 233 ลงวันที่ 7 กันยายน ค.ศ. 1945 ซึ่งมีข้อความที่แสดงว่าเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ทรงยอมรับอำนาจการกลับเข้ามาของฝรั่งเศส⁴ ซึ่งขัดกับความต้องการของประชาชนลาวที่จะให้ลาวเป็นเอกภาพและเอกราช เจ้าเพชรราชได้ดำเนินการแต่เพื่อไม่ให้ขัดกับพระบรมราชโองการ เจ้าเพชรราชได้ส่งโทรเลขขอพระบรมราชโองการรวมแขวง 4 แขวง เข้าเป็นอาณาจักรเดียวกัน⁵ แต่เจ้าชีวิตศรีสว่างวงศ์ไม่มีพระบรมราชโองการ

ดังนั้นเมื่อเจ้าเพชรราชได้รับทราบโทรเลขที่สั่งปลดพระองค์ออกจากมหาอุปราชและนายกรัฐมนตรี เจ้าเพชรราชจึงได้โทรเลขกราบทูลเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ว่า "ตามโทรเลขของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เลขที่ 285 ลงวันที่ 10 ตุลาคม 1945 น้าพระบรมราชโองการถอดยศและปลดตำแหน่งข้าพเจ้านั้น ข้าพเจ้าขอกราบบังคมทูล

¹3349 (นามแฝง). เจ้าเพชรราชบุรุษเหล็กแห่งราชอาณาจักรลาว. 2499. หน้า 123.

²โปรดดูรายละเอียดใน เจ้าคำหมั้น วงกต-รัตนะ. พระราชประวัติวงศ์วังหน้าราชตระกูล เจ้าอุปราชอุ่นแก้ว. 1971. หน้า 63. (ภาษาลาว).

³แหล่งเดิม. หน้า 65. (โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก ค).

⁴แหล่งเดิม. หน้า 62. (โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก ค).

⁵แขวง 4 แขวง คือ คำม่วน สุวรรณเขต ปากเซ และสาละวัน. แหล่งเดิม. หน้า 64. (โปรดดูรายละเอียดการประกาศการรวมลาวในภาคผนวก ค).

ทรงทราบว่า ไม่ช้ามีแต่ข้าพเจ้าทำราชการแผ่นดินจอมติพระราชบัลลังก์ของพระองค์ ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยพระราชบิดาของข้าพเจ้า ครั้นนี้ข้าพเจ้าคิดเอาแผ่นดินลาวทุลฉวย หากว่าข้าพเจ้าเป็นกบฏแล้ว ขอยอมปฏิบัติตามรับสั่งของพระองค์ทุกประการ"¹ เจ้าเพชรราชทรงนำโทรเลขฉบับที่เจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ยอมรับอำนาจของฝรั่งเศสพร้อมกับแสดงโทรเลขการสั่งปลดเจ้าเพชรราชออกจากตำแหน่งมหาอุปราชและนายกรัฐมนตรีประกาศให้ประชาชนทราบ² เจ้าคำทั้น วงกต-รัตนะ ได้อธิบายการที่เจ้าเพชรราชกระทำเช่นนี้ก็เพื่อแสดงว่าพระองค์ไม่มีตำแหน่งในคณะรัฐบาลแล้ว ดังนั้นจึงดำเนินการต่อต้านและต่อสู้กับชาวต่างชาติได้เต็มที่³ ในอีกทางหนึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าเจ้าเพชรราชมีพระประสงค์จะสร้างความชอบธรรมในการเป็นผู้นำของพระองค์ ทั้งนี้เนื่องจากเจ้าเพชรราชไม่มีฐานอำนาจในทางราชการต่อไป ดังนั้นพระองค์จึงต้องสร้างอำนาจทางการเมืองจากประชาชนโดยปลูกฝังอุดมการณ์ชาตินิยมในการเรียกร้องเอกราช โดยพระองค์แสดงบทบาทในการเป็นผู้นำขับไล่ชาวต่างชาติออกไป อุดมการณ์นี้ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน จนทำให้พระองค์กลายเป็นผู้นำขบวนการลาวอิสระในเวลาต่อมา และได้ชื่อว่าเป็นผู้จุดประกายการเคลื่อนไหวต่อต้านฝรั่งเศสให้แพร่ขยายไปทั่วประเทศ จนกระทั่งสามารถจัดตั้งรัฐบาลลาวอิสระขึ้นที่เวียงจันทน์ในวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 1945

1.1.3 ปัญหาเศรษฐกิจ

ในระยะเวลาที่ลาวตกอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสและญี่ปุ่น ในปี ค.ศ. 1945 เป็นปีที่ลาวตกอยู่ในสภาวะสงครามโลกครั้งที่ 2 ทั้งนี้เพราะทั้งฝรั่งเศสและญี่ปุ่นเป็นประเทศคู่สงครามจึงทำการสู้รบกันจนอินโดจีน รวมทั้งประเทศลาวด้วย ดังนั้นจึงมีผลให้ประชาชนลาวไม่มีเวลาประกอบอาชีพ เช่น ทานา เพาะปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ และงาน

¹เจ้าคำทั้น วงกต-รัตนะ. พระราชประวัติวงศ์วังหน้า ราชตระกูลเจ้าอุปราชอุ่นแก้ว. 1971. หน้า 65. (ภาษาลาว).

²3349 (นามแฝง). เจ้าเพชรราชบุรุษเหล็กแห่งราชอาณาจักรลาว. 2499. หน้า 127.

³แหล่งเดิม.

⁴ทองสา ไซยะวงศาดี และคนอื่น ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึง ปัจจุบัน). 1989. หน้า 148. (ภาษาลาว).

หัตถกรรมอื่น ๆ เพราะถูกเกณฑ์แรงงานจากทั้งสองฝ่ายไปช่วยราชการสงคราม นอกจากนี้ประชาชนยังต้องเสาะแสวงหาเงินมาเพื่อเสียภาษี ซึ่งถ้าใครไม่มีเงินจ่ายให้ทั้งฝรั่งเศสและญี่ปุ่นจะถูกลงโทษอย่างรุนแรง ได้แก่ การจำคุกหรือประหารชีวิต¹ เป็นต้น นอกจากนี้ประชาชนยังถูกบังคับซื้อข้าว พืชผล รวมทั้งเสบียงอาหารในราคาต่ำ แต่ประชาชนลาวกลับต้องซื้อสิ่งของเหล่านั้นในราคาสูง เช่น ราคาข้าวถูกบังคับซื้อ 100 กิโลกรัม เป็นเงิน 19 กีบ ประชาชนซื้อ 100 กิโลกรัม เป็นเงิน 54 กีบ² ประชาชนลาวมีความรู้สึกว่าเป็นเสบียงอาหารที่มีอยู่ขณะนั้นไม่เพียงพอแล้วยังมีชาวต่างชาตินอกเหนือจากฝรั่งเศสและญี่ปุ่น คือ เวียดนาม กัมพูชา จีน ไทยและอังกฤษ ที่อาศัยอยู่ในลาว แย่งบริโภคเสบียงอาหารที่มีอยู่จำกัดอีกด้วย ซึ่งทำให้เกิดการขาดแคลนอาหารเพิ่มขึ้นอย่างหนัก³ ทำให้ประชาชนลาวดำเนินชีวิตอยู่อย่างอดคัดผิเคืองโดยไม่มีความหวัง⁴ สถานการณ์และความรู้สึกนี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ผลักดันให้ประชาชนลาวต้องการขับไล่ชาวต่างชาติออกไป ดังนั้นจึงสนับสนุนขบวนการกู้ชาติต่าง ๆ โดยสมัครเข้าเป็นสมาชิกขบวนการลาวอิสระและขบวนการชาวหนุ่ม⁵ รวมทั้งช่วยบริจาคเครื่องอุปโภคและบริโภคให้กับขบวนการเหล่านี้ ซึ่งแต่ละขบวนการมีเป้าหมายและศัตรูเดียวกันคือการต่อสู้กับชาวต่างชาติเพื่อเอกราชของชาติ ต่อมาในภายหลังขบวนการกู้ชาติลาวต่าง ๆ จึงเข้าร่วมกับขบวนการลาวอิสระพร้อมทั้งสนับสนุนให้เจ้าเพชรราชเป็นผู้นำ

¹ทองสา ไชยวงศาดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึงปัจจุบัน). 1989. หน้า 148. (ภาษาลาว).

²แหล่งเดิม. หน้า 149.

³ปะภาสิท บุญเอื้อ. แผ่นดินที่ไม่อ้อมลมหิต. ภาค 2. 25211. หน้า 14. (ภาษาลาว).

⁴แหล่งเดิม.

⁵หมายถึงขบวนการต่อสู้กับชาวต่างชาติ โดยมี ท่านหนูฮัก พูมสะหวัน เป็นผู้นำ สมาชิกประกอบไปด้วยชายหนุ่มลาว การต่อสู้จะเกิดขึ้นบริเวณภาคใต้ลาว เช่น แขวงคำม่วน แขวงสุวรรณเขต (โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมในสารนิพนธ์ บทที่ 2 หน้า 68).

1.1.4 ความศรัทธาของประชาชนลาวต่อเจ้าเพชรราช

เจ้าเพชรราชเป็นพระราชโอรสของเจ้ามหาอุปราชบุญคงกับเจ้าหญิงทองลี ประสูติเมื่อวันที่ 19 มกราคม ค.ศ. 1980 ได้รับการศึกษาขั้นต้นที่โรงเรียนสาธิตเชอตูโบรา (College Chasseloup) ที่ฮานอย ประเทศเวียดนาม ภายหลังจากนั้นทรงเสด็จเข้ารับการศึกษที่โรงเรียนโกลอนียัล (Ecolo Coloniale) โรงเรียนลิเซ-โรมงเตเยอ (Lycee Montaigne) และโรงเรียนลิเซแซ็งต์ลุยที่ฝรั่งเศส ในขณะที่ทรงศึกษาอยู่ที่ฝรั่งเศสพระองค์ได้ข้ามไปอังกฤษในช่วงเวลาปิดภาคเรียนเพื่อเรียนภาษาอังกฤษ เจ้าเพชรราชทรงสนพระทัยศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวยุโรป พระองค์จึงเป็นพระราชวงศ์ลาวที่ได้รับการศึกษาแบบตะวันตก รวมทั้งแนวความคิดแบบประชาธิปไตย เมื่อเสด็จกลับประเทศลาวพระองค์ได้อภิเษกกับเจ้าหญิงคานวันซึ่งเป็นพระพี่นางของเจ้ามหาชีวิต-ศรีสว่างวงศ์ตามความประสงค์ของมหาอุปราชพระบิดา และฝรั่งเศสที่ต้องการประสานความสัมพันธ์ระหว่างราชวงศ์หลวงพระบางกับราชวงศ์เวียงจันทน์¹ ต่อมาทรงเข้ารับราชการจนกระทั่งได้รับการสถาปนาเป็นมหาอุปราชและดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี² ดังนั้นเมื่อเจ้าเพชรราชตั้งตนเป็นผู้นำขบวนการลาวอิสระ พระองค์จึงได้รับการสนับสนุนจากประชาชนลาวเพราะเจ้าเพชรราชประสูติในราชวงศ์ชั้นสูงได้รับการศึกษาจากตะวันตกเป็นอย่างดี ขณะเดียวกันมีอุดมการณ์ทางการเมืองโดยเฉพาะเรื่องชาตินิยมทั้งยังเป็นผู้บริหารระดับประเทศคือเป็นนายกรัฐมนตรี ทำให้พระองค์เป็นผู้นำที่มีบารมีและประชาชนศรัทธามากที่สุด พระองค์จึงเป็นศูนย์รวมของประชาชนและเป็นพลังสำคัญที่ผลักดันให้ขบวนการกู้ชาติลาวอิสระเติบโตและกระจายออกไปทั่วประเทศ

¹โปรดดูรายละเอียดใน เจ้าคำหมั้น วงกต-รัตนะ. พระราชประวัติวงศ์วังหน้าราชตระกูล เจ้าอุปราชอุ่นแก้ว. 1971. หน้า 50 - 73. (ภาษาลาว). และ 3349 (นามแฝง). เจ้าเพชรราชบุรุษเหล็กแห่งราชอาณาจักร. 2499. หน้า 11 - 71.

²เจ้าเพชรราชดำรงตำแหน่งมหาอุปราชในระหว่าง ค.ศ. 1941 - 1945 และดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในปี ค.ศ. 1945. Martin Stuart - Fox. Laos : Political Economy and Society. 1986. p.17.

1.2 ปัจจัยภายนอกประเทศ

ในสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1939 - 1945) ประเทศคู่สงครามแบ่งเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายสัมพันธมิตรซึ่งประกอบไปด้วย สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส อังกฤษ และ สหภาพโซเวียต และฝ่ายอักษะ คือ เยอรมัน อิตาลี และญี่ปุ่น เมื่อฝ่ายอักษะเป็นฝ่ายพ่ายแพ้และจำต้องยอมลงนามในสนธิสัญญาปอตสدام เมื่อปี ค.ศ. 1945¹ ซึ่งมีสาระสำคัญคือ ประเทศฝ่ายอักษะต้องถอนทหารออกจากพื้นที่ซึ่งได้เข้าไปควบคุมไว้ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งมีผลให้ญี่ปุ่นต้องถอนกองทัพออกจากลาว ฝ่ายสัมพันธมิตรมอบหมายให้จีนและอังกฤษเป็นประเทศที่เข้ามาปลดอาวุธในลาว ขณะที่ญี่ปุ่นทำการถอนทัพออกจากลาวนั้น ญี่ปุ่นได้มอบอาวุธยุทธภัณฑ์บางส่วนแก่ขบวนการลาวอิสระ ทำให้ขบวนการนี้มีอาวุธเพิ่มขึ้นและดำเนินกิจกรรมทางการเมืองได้สะดวกเพราะทั้งฝรั่งเศสและญี่ปุ่นต่างอ่อนเพลียจากสงคราม ขณะเดียวกันจีนและอังกฤษที่จะเข้ามาปลดอาวุธยังเดินทางมาไม่ถึง ส่วนเวียดนามและไทยได้ช่วยเหลือให้การสนับสนุนขบวนการลาวอิสระ ด้วยปัจจัยภายนอกดังกล่าวทำให้ขบวนการลาวอิสระรวมตัวเพิ่มขึ้น

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้สิ้นสุดลง กิจกรรมของชาวต่างชาติที่เกี่ยวข้องกับลาวดังนี้ ญี่ปุ่นได้เริ่มถอนทหารออกไปตามข้อตกลงในสนธิสัญญาปอตสدام ขณะเดียวกันฝ่ายสัมพันธมิตรได้มอบหมายให้อังกฤษและจีนเป็นชาติที่ดำเนินการปลดอาวุธญี่ปุ่นในลาว² ฝ่ายฝรั่งเศสพยายามดำเนินการที่จะกลับมาปกครองลาวอีกครั้งหนึ่ง โดยมีประเทศฝ่ายสัมพันธมิตร ได้แก่ สหรัฐอเมริกาและอังกฤษสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง³ เหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นในปลาย ค.ศ. 1945 ซึ่งทำให้เกิดช่องว่างทางการเมืองขึ้นในลาว เป็นผลให้ขบวนการลาวอิสระรวมตัวได้อย่างเต็มที่เพราะในประเทศลาวขณะนั้นคงมีแต่เฉพาะกองทหารญี่ปุ่นที่ตั้งอยู่ในลาวเพื่อรอทหารฝ่ายสัมพันธมิตร

¹ดิเรก ชัยนาม. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. 2500. หน้า 158.

²D.G.E. Hall. A History South - East Asia. 1981. p.885.

³Sisouk Na Champasak. Storm Over Laos a Contemporary History. 1961. p.12.

1.2.1 ความหวาดระแวงต่อฝ่ายสัมพันธมิตร

ประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรที่มีบทบาทในลาวคือ อังกฤษและจีน¹ เมื่อญี่ปุ่นต้องถอนทัพออกจากประเทศลาว ทั้งสองประเทศได้รับมอบหมายให้เข้ามาปลดอาวุธญี่ปุ่นในลาว ทำให้ประชาชนหวาดกลัวการกลับเข้ามาปกครองของชาวต่างชาติ อีกทั้งขณะนั้นการโฆษณาเรื่องชาตินิยมกำลังแพร่กระจายในลาว จึงทำให้ประชาชนสนับสนุนขบวนการลาวอิสระเพิ่มขึ้น

ก. อังกฤษ ซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจในยุโรปมีอาณาบริเวณในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ มาเลเซียและพม่า ได้สนับสนุนและช่วยเหลือให้ฝรั่งเศสกลับเข้ามาปกครองลาวเพราะต้องการกลับเข้ามาปกครองอาณานิคมของตนเช่นกัน กล่าวคือ เมื่อทหารอังกฤษเข้ามาปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นในลาวได้เส้นขนานที่ 16 องศาเหนือ ทหารเหล่านั้นได้นำทหารฝรั่งเศสผกผันตัวเข้ามากับหน่วยพลร่มของอังกฤษ ที่ทำการกระโดดร่มลงที่หนองคาย ประเทศไทยแล้วเดินทางเข้าสู่ภาคใต้ของลาว² เป็นต้น นอกจากนี้อังกฤษยังมอบเสบียงอาหารและอาวุธยุทโธปกรณ์ให้ฝรั่งเศสอีกด้วย สำหรับประชาชนลาวซึ่งมีประสบการณ์จากการอยู่ใต้การปกครองของฝรั่งเศสย่อมรู้สึกหวาดวิตกต่อการกลับเข้ามาของฝรั่งเศสอีกครั้งหนึ่ง ทำให้ประชาชนลาวเห็นว่าวิธีเดียวที่จะจับใส่ชาวต่างชาติออกจากประเทศได้คือการสนับสนุนและให้ความร่วมมือกับขบวนการลาวอิสระ

ข. จีน ประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรได้มอบหมายให้จีนเป็นผู้ปลดอาวุธญี่ปุ่นในลาวบริเวณเหนือเส้นละติจูด 16 องศาเหนือ ด้วยสิทธิดังกล่าวกองทัพจีนซึ่งตั้งอยู่ทางทิศเหนือติดต่อชายแดนลาว ได้เคลื่อนลงมาพร้อมด้วยกำลังทหารประมาณ 100,000 คน ในวันที่ 28 สิงหาคม ค.ศ. 1945 พร้อมทั้งประกาศยึดแขวงพงสาลี เมืองสิงห์ เป็นเขตปกครองของจีน¹ ซึ่งทำให้ประชาชนฝ่ายสัมพันธมิตรไม่พอใจการกระทำของจีนโดยอ้างว่าเป็นการละเมิดข้อตกลง

¹จีนฝ่ายเสรีประชาธิปไตยซึ่งมีเจียงไคเช็คเป็นหัวหน้ารัฐบาล ค.ศ. 1929 ถึง 1949.

²กรมศิลปากร. เอกสาร สร.0201.37.6/21 เรื่องรายงานเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ทางชายแดนรายรวม (พ.ศ. 2484 - 2496). (ใบแจ้งข่าว อศ 2. ทพ. ที่ 42/88 ลงวันที่ 11 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2488).

ปอดสตั้ม ค.ศ. 1945 ฝ่ายประชาชนลาวเกรงว่าจีนจะยึดลาวเป็นอาณานิคมเช่นเดียวกับ
ฝรั่งเศส จึงสนับสนุนขบวนการลาวอิสระเพื่อต่อสู้และขับไล่ชาวต่างชาติออกนอกประเทศ

1.2.2 บทบาทของไทยในการสนับสนุนขบวนการกู้ชาติลาวอิสระ

ประเทศไทยสนับสนุนการต่อสู้เพื่อเอกราชของลาว รัฐบาลไทยจึง
ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือแบบได้ดิน โดย นายปรีดี พนมยงค์ ผู้นำขบวนการเสรีไทย
ให้ความช่วยเหลือในด้านฐานปฏิบัติการแก่ขบวนการลาวอิสระในบริเวณชายแดนไทย - ลาว
และในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย เช่นที่จังหวัดหนองคาย นครพนม เลยและอุบลราชธานี
นอกจากนี้ ท่านอุ่น ชนะนิกร ซึ่งเป็นผู้นำขบวนการลาวอิสระยังเป็นผู้ประสานงานติดต่อระหว่าง
เสรีไทยกับสหรัฐอเมริกา ขบวนการลาวอิสระคาดว่าจะได้อาวุธยุทโธปกรณ์จากเสรีไทยและ
สหรัฐอเมริกาเพื่อใช้ในการกู้ชาติ² ส่วนคณะผู้นำขบวนการลาวอิสระซึ่งได้รับความช่วยเหลือ
จากไทย โดยให้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยชั่วคราว ได้แก่ ท่านอุ่น ชนะนิกร ท่านมหาสีลา
วีระวงศ์ ท่านธรรม ชัยสิทธิเสนา ท่านบัวจันทร์ อินทร์วงศ์ ท่านคำม่วน คันทฤชัย ท่านอุดร
ชนะนิกร เป็นต้น ผู้นำกลุ่มนี้ทำการติดต่อกับผู้นำในประเทศลาว เช่น เจ้าพมพระยาคำมัว วิไล
ที่เวียงจันทร์ โดยมีจุดประสงค์ที่จะรวบรวมชายหนุ่มลาวจากประเทศลาวครั้งละ 10 ถึง 25 คน
ส่งมาฝึกอบรมที่ประเทศไทยเกี่ยวกับการใช้อาวุธ ยุทธวิธีการรบ เช่น การฝึกที่ค่าย A.
หน่วยภูพาน จังหวัดสกลนคร ฝึกการใช้ปืน เอ็ม.ที. ทอมสันบี คาร์บิน ไรเฟิล ดินระเบิด
กับดักระเบิด ปืนครก ปืนต่อสู้รถถัง และระเบิดมือ พร้อมกับยุทธวิธีการรบแบบกองโจร เป็นต้น
โดยอยู่ภายใต้การควบคุมของนายเตียง ศิริขันธ์ หัวหน้าเสรีไทยฝ่ายอีสาน³ ท้าให้ผู้นำลาว

¹ทองสา ไชยวงศาดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึง
ปัจจุบัน). 1989. หน้า 156. (ภาษาลาว).

²ค่าย A. ตั้งอยู่ที่ดงพระเจ้าห่างจากอำเภอสว่างแดนดินไปยังทางทิศใต้ ประมาณ 21
กิโลเมตร A เป็นรหัสของค่ายสหรัฐอเมริกา ตูรายละเอียดใน ศิริ พนาสุณย์. "ครอบรอบ
49 ปี เสรีไทยย้อนอดีตมานานยิ่งใหญ๋ 16 สิงหาคม," เนชั่นแนลสุดสัปดาห์. ปีที่ 3(6)
ฉบับที่ 114 (135) : 28 - 32 ; 12 - 18 สิงหาคม 2537.

³โปรดดูรายละเอียดใน นายสีดอแก้ว. บันทึกกลับเสรีไทยภูพาน. 2522.
หน้า 38 - 54.

และประชาชนลาวทั้งสองฝั่งโขงร่วมกันสนับสนุนขบวนการลาวอิสระ ดังนั้นจึงทำให้ขบวนการลาวอิสระขยายขอบเขตออกมาปฏิบัติงานภายนอกประเทศด้วย

1.2.3 บทบาทของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามในการสนับสนุนขบวนการกู้ชาติลาวอิสระ¹

ประเทศเวียดนามสนับสนุนการต่อสู้เพื่อเอกราชของลาว ทั้งนี้เพราะเวียดนามเป็นอาณานิคมเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังต้องการมีอิทธิพลในประเทศลาวโดยใช้วิธีการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์เข้ามา กล่าวคือ โฮจิมินห์ซึ่งจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนขึ้นมา เมื่อ ค.ศ. 1930 ได้ส่งสมาชิกพรรคคือมหาศานเสน² มาช่วยวางแผนต่อสู้กับชาวต่างชาติในลาว ส่วนเจ้าสุภานุวงศ์ ท่านสิงคโปร์ สีโศดจุนแมลี ท่านหนุยัก ทุมสะหวัน ท่านไกรสร พรหมวิหาร เป็นต้น เป็นผู้นำ "ขบวนการชาวหลุม" ซึ่งขบวนการนี้ได้รวบรวมชาวหลุมเวียดนามที่บรรพบุรุษเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศลาวไปฝึกอบรมการใช้อาวุธที่ฮานอย และส่งกลับมาดำเนินการในลาว บริเวณเมืองท่าแขก แขวงคำม่วน ซึ่งมีสมาชิกขบวนการชาวหลุมอยู่เป็นจำนวนมาก³ ต่อมาวันที่ 2 กันยายน ค.ศ. 1945 โฮจิมินห์ได้ประกาศเอกราชและสถาปนาสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม ซึ่งลาวได้ยกย่องให้เป็นแบบอย่างของการต่อสู้เพื่อเอกราช การที่คอมมิวนิสต์เวียดนามต่อสู้จนได้รับเอกราชเป็นตัวอย่างทำให้ประชาชนลาวต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชให้กับประเทศของตน นอกจากนี้พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนได้ให้การสนับสนุนและการช่วยเหลือลาว เช่น ให้ใช้ชายแดนลาว-เวียดนามเป็นฐานปฏิบัติการรบและเป็นสถานที่หลบหนีเมื่อถูกต่างชาติโจมตี ทำให้ลาวอิสระขยายตัวเพิ่มขึ้น

การขยายตัวของขบวนการลาวอิสระเกิดจากสถานการณ์ภายในของลาว คือ การที่ชาวต่างชาติ ซึ่งได้แก่ ฝรั่งเศสและญี่ปุ่นได้เข้ามาปกครองอย่างเข้มงวด อีกทั้งสภาพเศรษฐกิจฝืดเคือง ประกอบกับผู้นำคือ เจ้าเพชรราชซึ่งเป็นเชื้อพระวงศ์เป็นผู้นำในการเรียกร้องเอกราช ซึ่งขณะนั้นแนวความคิดเรื่องชาตินิยม เสรีประชาธิปไตย สังคมนิยมได้เริ่ม

¹โปรดดูเพิ่มเติมในสารนิพนธ์ หน้า 64.

²ข้อมูลจากหอพิพิธภัณฑสถานลาว. เวียงจันทน์. 1995.

³ดวงไข หลวงพะสี. 3 บุรุษเหล็กแห่งเมืองท่าแขก. 1993. หน้า 29 - 31.

เผยแพร่นานแล้ว ทำให้ประชาชนหันมาสนับสนุนขบวนการลาวอิสระ อีกทั้งสถานการณ์ภายนอกประเทศ คือ ฝ่ายสัมพันธมิตร อังกฤษ และจีน ได้เข้ามาปลดอาวุธลาว พร้อมทั้งให้การสนับสนุนและช่วยเหลือฝรั่งเศสในการกลับเข้ามาปกครองลาว ทำให้คนลาวเกิดความรู้สึกเรื่องชาตินิยมขึ้น จึงรวมตัวกัน โดยต่อต้านชาวต่างชาติเพื่อเอกราชของชาติ ซึ่งมีผลทำให้ขบวนการลาวอิสระเจริญเติบโตขึ้น อีกทั้งขณะนั้นไทยและเวียดนามยังการสนับสนุนและช่วยเหลือขบวนการนี้ด้วย

2. จุดมุ่งหมายและการดำเนินงานของขบวนการกู้ชาติลาวอิสระ

ขบวนการลาวอิสระมีจุดมุ่งหมายที่จะรวมชาวลาวทุกกลุ่มทุกระดับร่วมกันต่อสู้กับชาวต่างชาติ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อเอกราชของชาติ ขบวนการนี้ดำเนินการต่อสู้ด้วยวิธีการทางการเมือง การทูต และการใช้กำลังทหาร โดยจัดตั้งรัฐบาลขึ้นปกครองประเทศ และจัดตั้งกองทหารขึ้น เพื่อใช้ยุทธวิธีการรบแบบกองโจรสู้รบกับชาวต่างชาติ จนกระทั่งได้รับเอกราช แต่ในระยะเวลาต่อมา รัฐบาลลาว โดยการจัดตั้งของขบวนการลาวอิสระต้องเผชิญกับการปราบปรามจากฝรั่งเศส ทั้งยังเกิดการขัดแย้งกันภายในกลุ่มเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการเมืองของโลก จึงทำให้ขบวนการลาวอิสระต้องสลายไป

2.1 จุดมุ่งหมายของขบวนการกู้ชาติลาวอิสระ

ขบวนการลาวอิสระมีจุดมุ่งหมายเพื่อความเป็นเอกภาพและความเป็นเอกราช ซึ่งจะอธิบายได้ดังนี้

2.1.1 ความเป็นเอกภาพ

ลาวเป็นประเทศที่มีปัญหาในเรื่องความเป็นเอกภาพซึ่งเกิดจากปัจจัยที่สำคัญคือ ลักษณะภูมิประเทศ¹ ประเทศลาวมีรูปร่างยาว ระยะทางจากเหนือสุดถึงใต้สุด

¹รัชนิกร บุญหลง. ภูมิศาสตร์การเมืองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. 2535.

ห่างกันประมาณ 1,000 กิโลเมตร ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาถึง 75% ของเนื้อที่ทั้งหมดของประเทศ และอีก 25% เป็นที่ราบระหว่างหุบเขา และที่ราบแคบ ๆ ริมฝั่งแม่น้ำโขง ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการติดต่อระหว่างเมือง นอกจากปัญหาด้านภูมิศาสตร์แล้วในประเทศลาวยังประกอบด้วยชนกลุ่มน้อยหลายเชื้อชาติ โดยแบ่งเป็น 68 เผ่า¹ ชนเผ่าเหล่านี้มีความผูกพันอยู่เฉพาะกับคนในเผ่าและขนบธรรมเนียมเผ่าตน ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกแบ่งแยกกันหมู่ชาวลาวด้วยกัน การขาดเอกภาพของลาวดังกล่าวอาจศึกษาย้อนหลังไปถึงประวัติศาสตร์ กล่าวคือระหว่าง ค.ศ. 1778 - 1893 ลาวถูกแบ่งเป็น 3 อาณาจักร ได้แก่ หลวงพระบาง เวียงจันทน์ และจำปาศักดิ์ ซึ่งบางครั้งเป็นอิสระบางครั้งอยู่ภายใต้การปกครองไทย² เมื่อฝรั่งเศสเข้าปกครองลาวได้แบ่งพื้นที่เป็นลาวเหนือและลาวใต้³ นอกจากนั้นในสังคมลาวยุคศักดินาแบ่งชนชั้นเชิงสุรปได้คร่าว ๆ คือ ชนชั้นสูง ได้แก่ เชื้อพระวงศ์และขุนนางที่ปกครองประเทศ และผู้อยู่ใต้การปกครองได้แก่ ไพรและทาส เมื่อเจ้าเพชรราชแสดงบทบาทเป็นผู้นำขบวนการลาวอิสระ ทำให้พระองค์กลายเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้อาจวิเคราะห์ได้ว่า โดยจาริตกษัตริย์เชื้อพระวงศ์และขุนนางมีหน้าที่ในการต่อสู้กับเจ้าศึก นอกจากนี้เจ้าเพชรราชยังประกาศอุดมการณ์ทางการเมืองตรงกับความต้องการของลาวทุกระดับชนเผ่า ไม่ว่าจะเป็นลาวลุ่ม ลาวเทิง และลาวสูง ทำให้เจ้าเพชรราชสามารถเชิญพระองค์เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพให้แก่ลาว จนกระทั่งพระองค์สามารถรวมลาวในวันที่ 15 กันยายน ค.ศ. 1945 โดยรวม 4 แขวงภาคได้ ซึ่งได้แก่ แขวงสาละวัน จำปาศักดิ์ อุดตะบือ และสุวรรณเขต เข้ากับราชอาณาจักรหลวงพระบางเพื่อบูชาจิตปัญหการแตกแยกภายในและการต่อสู้กับชาวต่างชาติ จนกระทั่งขบวนการลาวอิสระประสบผลสำเร็จในวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 1945

¹ข้อมูลจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติลาว ปี ค.ศ. 1991.

²ธวัชชัย ไพบูล. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอาณาจักรหลวงพระบาง เวียงจันทน์ และจำปาศักดิ์ ตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 5 (2325 - 2446). ปรินุณยานพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. 2534. หน้า 25, 33, 37.

³ทองสา ไชยวงศาดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึง ปัจจุบัน). 1989. หน้า 12. (ภาษาลาว).

2.1.2 ความเป็นเอกราช

ประเทศลาวมีปัญหาเรื่องความเป็นเอกราชมาตั้งแต่สมัยโบราณ กล่าวคือ ลาวเคยเป็นตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของประเทศต่าง ๆ เช่น จีนในสมัยพระเจ้าคูปโลซานแห่งราชวงศ์ หงวน ในปี ค.ศ. 1283¹ ลาวอยู่ภายใต้การปกครองของหม่าในสมัยพระเจ้าบุเรงนอง (ค.ศ. 1578 - 1591)² รวมทั้งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ไทยและเวียดนามทางสงครามอานามสยามยุทธ (ค.ศ. 1833 - 1847)³ จนกระทั่งในสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้นของไทย (ค.ศ. 1778 - 1893)⁴ ขณะที่ลาวตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของประเทศดังกล่าว ผู้นำและประชาชนลาวบางส่วนได้ พยายามต่อต้านการปกครองของชาติเหล่านั้น ตัวอย่างเช่น เจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์ และ ประชาชนบางกลุ่มได้พยายามต่อสู้จากการปกครองของประเทศไทยใน ค.ศ. 1827⁵ อย่างไรก็ตาม ลาวยังคงมีฐานะเป็นประเทศราชของไทยมาจนกระทั่งถึง ค.ศ. 1893 ภายหลังจากนั้น ฝรั่งเศสจึงได้เข้ามาแทนที่ โดยปกครองลาวในฐานะอาณานิคมและรัฐอารักขา (ค.ศ. 1893 - 1945) ผู้นำและประชาชนบางกลุ่มต่อต้านการปกครองของฝรั่งเศสแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะ ฝรั่งเศสใช้ยุทธวิธีการบีบทั้งสมัยและการบริหารที่ดี ต่อมาในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นได้เผยแพร่ลัทธิชาตินิยมเข้ามาสู่ประเทศลาว ทำให้ผู้นำและประชาชนบางกลุ่มสนับสนุนญี่ปุ่น แต่เมื่อญี่ปุ่นเข้าปกครองลาว ญี่ปุ่นปกครองลาวเข้มงวดเช่นเดียวกับฝรั่งเศส ทำให้ผู้นำและ ผู้รักชาติต่างร่วมกันต่อต้านชาวต่างชาติและคาดหวังว่าภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุด ประเทศลาวจะได้เป็นเอกราช แต่ทว่าฝรั่งเศสยังคงยืนยันที่จะกลับมาครอบครองลาว โดยมี

¹อุทัย เทพสิทธิ์า. ความเป็นมาของไทย - ลาว. 2509. หน้า 120.

²อุคา พวงสา. เล่าเรื่องลาว - ไทย. 2508. หน้า 233 - 234.

³ถนอม อานามวัฒน์. ความสัมพันธ์ระหว่างไทย เขมร และญวนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2514. หน้า 152.

⁴รัชชัย โพพล. ความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรหลวงพระบาง เวียงจันทน์ และจำปาศักดิ์ ตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 5 (2325 - 2446). ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. หน้า 25, 33, 37.

⁵ดร.มยุรี และเผียพัน เห่งสิวัตน์. เจ้าอนุ 1767 - 1829 ประชาชนลาวและเอกราช (เรื่องเก่า, ปัญหาใหม่). 1988. หน้า 8 - 38.

ประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรให้การสนับสนุน ทำให้ผู้นำและประชาชนลาวที่รอคอยเอกราชมานาน ผิดหวัง และพร้อมกันร่วมแรงร่วมใจต่อต้านชาวต่างชาติเพื่อเอกราชภายใต้การนำของ เจ้าเพชรราช ซึ่งขบวนการลาวอิสระได้เอกราชมา 8 เดือน โดยทำหน้าที่ปกครองประเทศ ด้วยระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญลาวอิสระกำหนดไว้¹

2.2 กลุ่มผู้นำขบวนการกู้ชาติลาวอิสระ

ขบวนการลาวอิสระมีลักษณะพิเศษกว่าขบวนการกู้ชาติลาวอื่น ๆ ที่เคยต่อต้าน ฝรั่งเศส กล่าวคือ ผู้นำของขบวนการนี้เป็นเชื้อพระวงศ์ชั้นสูง ได้แก่ เจ้าเพชรราช เจ้าสุวรรณภูมา เจ้าสุภานุวงศ์ เป็นต้น และยังมีชนชั้นกลาง เช่น ท่านอุ่น ชนะนิกร ท่านกระด่าย โคนสโรฤทธิ์ เข้าร่วมด้วย บุคคลดังกล่าวล้วนแต่ได้รับการศึกษาแบบตะวันตก (ดูในตาราง 10 แสดงการศึกษาและตำแหน่งหน้าที่การทำงานของกลุ่มผู้นำขบวนการลาวอิสระ) ในขณะที่นั้นแนวความคิดเรื่องชาตินิยม ลัทธิประชาธิปไตยและสังคมนิยมในยุโรปและเอเชีย ท่านเหล่านี้จึงได้รับอิทธิพลของความคิดดังกล่าว และความคิดนี้ได้กระจายเข้ามาในลาว ท่านได้นำ มาเป็นเครื่องมือในการต่อต้านฝรั่งเศสและชาวต่างชาติ โดยจัดตั้งขบวนการลาวอิสระและใช้ วิธีการโฆษณาปลุกเร้าเพื่อชักชวนให้ประชาชนลาวรวมตัวกันต่อสู้ชาวต่างชาติ ซึ่งประสบความสำเร็จ ดังจะเห็นได้จากในช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนตุลาคม ค.ศ. 1945 มีประชาชนหลังไหล สนับสนุนกลุ่มผู้นำเหล่านี้เป็นจำนวนมากทั้งเปิดเผยและได้ดิน จนกระทั่งกลายเป็นขบวนการใหญ่ ภายใต้การนำของเจ้าเพชรราช

¹ทองสา ไชยวงศาดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึง ปัจจุบัน). 1989. หน้า 513 - 523. (ภาษาลาว). (โปรดดูเพิ่มเติมในภาคผนวก ข.)

ตาราง 10 แสดงการศึกษาและตำแหน่งหน้าที่การทำงานของกลุ่มผู้นำขบวนการลาวอิสระ

ที่	รายชื่อผู้นำขบวนการ ลาวอิสระ	การศึกษาของผู้นำขบวนการลาวอิสระจากโรงเรียน			ตำแหน่งหน้าที่ การทำงานใน ประเทศลาว
		ภายในประเทศ	ประเทศเวียดนาม	ประเทศฝรั่งเศส	
1.	เจ้าเพชรราช	โรงเรียนฝรั่งเศส- ลาว หลวงพระ- บาง	ศาสเสอลูบโฌมา (ไซ่ง่อน)	อาณานิคม โคโลนิอัลและ วิทยาลัยมิงเตย์	มหาอุปราชและ นายกรัฐมนตรี
2.	เจ้าสุวรรณภูมา	โรงเรียนที่ หลวงพระบาง		โรงเรียนเมือง เกอโนบู (Grenoble) (ช่างก่อสร้าง, ไฟฟ้าและโยธา)	หัวหน้าโยธาเทศบาล เมืองหลวงพระบาง
3.	เจ้าสุภานุวงศ์	โรงเรียนที่ หลวงพระบาง	อัลแบร์ตซาร (Lycee Albert Sarrait) ฮานอย	อาณานิคมที่ ปารีส (Ecolo nationale des Ponts et Chaussees) สาขาวิศวกรรม	นายช่างกลฝ่าย โยธา เมืองยาต่าง ประเทศเวียดนาม
4.	ท่านกระต่าย ดอนสรุสฤทธิ	โรงเรียนประถม ที่ปากเซ	Labert Saigon วิชากฎหมายที่ มหาวิทยาลัย อินโดจีน เมือง ฮานอย และ วิชาการคลัง	-	หัวหน้าแผนกฝ่าย ราชการบริหาร อินโดจีน

ตาราง 10 (ต่อ)

ที่	รายชื่อผู้นำขบวนการ ลาวอิสระ	การศึกษาของผู้นำขบวนการลาวอิสระจากโรงเรียน			ตำแหน่งหน้าที่ การทำงานใน ประเทศลาว
		ภายในประเทศ	ประเทศเวียดนาม	ประเทศฝรั่งเศส	
5.	ท่านอุ่น ชะนิกร	โรงเรียนประถม ที่เวียงจันทน์	Lycee Albert Sarraud (ฮานอย)	-	แปลภาษาที่ชาเหนือ ค.ศ. 1933 - ค.ศ. 1940 หนีมาไทย ค.ศ. 1941 - 1945

ที่มา : เจ้าคำหมั่น วงกต-รัตนะ. พระราชประวัติวังหน้า ราชตระกูลเจ้าอุปราชอุ่นแก้ว.
1971. และ ปะภาสิท บุญเอื้อ. แผ่นดินที่ม่อมีมลพิษ. ภาค 2. 2511.

กลุ่มผู้นำลาวอิสระได้นำขบวนการลาวอิสระต่อสู้กับชาวต่างชาติในบริเวณเขต
ต่าง ๆ ของลาว เช่น ท่าแขก สุวรรณเขต และเวียงจันทน์ เป็นเหตุให้ขบวนการลาวอิสระ
ขยายตัว และประสบผลสำเร็จในช่วงระยะเวลาเดือนสิงหาคมถึงเดือนตุลาคม ค.ศ. 1945
ดังรายละเอียดในตาราง 11

ตาราง 11 แสดงการดำเนินงานของขบวนการลาวอิสระ

วัน เดือน ปี	การดำเนินงานของขบวนการลาวอิสระ
ส.ค. 1945	ก่อตั้งลาวอิสระ โดยรวมกับขบวนการต่อสู้ต่าง ๆ เช่น ขบวนการชาวหนุ่ม ขบวนการยูวนารี เป็นต้น ขบวนการนี้เจ้าเพชรราชเป็นประธานกิตติมศักดิ์ ญี่ปุ่นมอบโรงงานต่าง ๆ ให้ลาวอิสระ เช่น โรงงานกาฬาร รวมทั้งปืนเหล็กยาว 150 กระบอก ปืนกล 4 กระบอก เป็นต้น ลาวอิสระยึดได้แขวงสุวรรณเขต
21 ส.ค. 1945	ลาวอิสระยึดได้เมืองท่าแขก แขวงคำม่วน
ปลายเดือนสิงหาคม 1945	ขบวนการลาวอิสระได้ต่อสู้และปะทะกับฝรั่งเศส จนที่สุดสามารถควบคุมภาคใต้ของลาว
15 ก.ย. 1945	เจ้าเพชรราชประกาศรวมลาว 4 แขวงในภาคใต้ของลาว เข้าเป็นอาณาจักรเดียวกัน
15 ก.ย. 1945 - 12 ต.ค. 1945	ขบวนการลาวอิสระต่อสู้กับฝรั่งเศสและสามารถได้รับชัยชนะ
12 ต.ค. 1945	ผู้นำขบวนการลาวอิสระได้ประกาศเอกราชและจัดตั้งรัฐบาลปกครองประเทศ

ที่มา : ทองสา ไชยวงศาดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึงปัจจุบัน). 1989. หน้า 153 - 167. (ภาษาลาว).

กลุ่มผู้นำสมาชิกขบวนการลาวอิสระต่อสู้กับฝรั่งเศสในลาวจนได้รับชัยชนะ โดยการประกาศเอกราชและจัดตั้งรัฐบาลขึ้นปกครองประเทศ ทำให้ขบวนการลาวอิสระบรรลุจุดมุ่งหมายที่ 1 และ 2 คือการเป็นเอกภาพและเอกราชภายใต้การนำของเจ้าเพชรราช แต่บรรลุความสำเร็จได้ในระยะ 8 เดือน เพราะฝรั่งเศสดำเนินนโยบายการเมืองภายในประเทศ การเมืองภายนอกประเทศและการทหารที่มีประสิทธิภาพ จนกระทั่งปราบปรามขบวนการลาวอิสระได้สำเร็จได้

2.3 การดำเนินการและวิธีการต่อสู้ของขบวนการลาวอิสระ

เมื่อฝรั่งเศสกลับเข้ามาปกครองลาวอีกครั้งหนึ่ง ขบวนการลาวอิสระจึงได้ดำเนินการต่อสู้กับฝรั่งเศส ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 วิธี คือ การดำเนินการทางการเมืองภายใน การเมืองระหว่างประเทศ และการทหาร ซึ่งงานแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันและต่อเนื่องกัน กล่าวคือ ขบวนการลาวอิสระจัดตั้งรัฐบาลปกครองประเทศ และได้ติดต่อกับสหรัฐอเมริกาเพื่อเป็นตัวกลางในการเจรจาขอเอกราชจากฝรั่งเศส ขณะเดียวกันรัฐบาลลาวอิสระจัดตั้งกองทัพเพื่อป้องกันประเทศลาวและต่อต้านการกลับเข้ามาลาวของฝรั่งเศส

2.3.1 การดำเนินงานการเมืองภายใน

ขบวนการลาวอิสระได้ดำเนินการด้านการเมืองภายใน โดยใช้อุดมการณ์ทางการเมืองเรื่องลัทธิชาตินิยมเพื่อรวมประชาชน แล้วจัดตั้งรัฐบาลลาวอิสระปกครองประเทศ รวมทั้งการประกาศเอกราชของรัฐบาลลาวอิสระ และการจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นในประเทศไทย

ก. การโฆษณาปลุกเร้า กลุ่มผู้นำลาวอิสระ เช่น เจ้าเพชรราช ฟานฮุ่น ชนะนิกร ได้ใช้อุดมการณ์ทางการเมืองเรื่องชาตินิยมเป็นประเด็นโฆษณาให้ประชาชนมาร่วมสนับสนุนขบวนการลาวอิสระเพื่อประชาชนจะได้เกิดความรักชาติและต้องการขับไล่ชาวต่างชาติออกไปจากลาว เป็นต้น โดยการแต่งเพลงปลุกใจให้ประชาชนลาวมารวมกัน คือ เพลงลาวรวมใจ จับาเมืองลาว รักชาติลาว เป็นต้น¹

¹พระราชอาณาจักรลาว กระทรวงมหาดไทย กรมโฆษณาการ. เพลงร้องลาว. 1958. หน้า 13. (โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก ก).

ข. การจัดตั้งรัฐบาล เมื่อขบวนการลาวอิสระมีสมาชิกและกำลังเข้มแข็ง จึงได้รวมตัวกันเพื่อจัดตั้งรัฐบาล กล่าวคือ ขบวนการลาวอิสระจัดตั้งคณะลาวอิสระ ซึ่งมีพระยาคว้าว วิไล ท่านกระต่าย โคนสโรถฤทธิ์ เจ้าสุวรรณภูมา ท่านหยูย ท่านพันธรรม ท่านบง (พ.อ.บง สิริตณกุล) ท่านมหาสีลา วีระวงศ์ ท่านคำพอน พนราช มหาประสาณ ทองพักดี ท่านคำบอ พิลาทันเดช ท่านเกื่อง บทุมชาติ ท่านบัวจัน อินทวง ท่านพลสิงห์ เป็นต้น ขึ้นเพื่อจัดตั้งรัฐบาลลาวอิสระ ซึ่งคณะดังกล่าวได้ประชุมปรึกษาเพื่อวางแผนการประกาศเอกราชและแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาคณะหนึ่ง เพื่อร่างรัฐธรรมนูญชั่วคราวขึ้น คณะลาวอิสระจึงเข้าเฝ้าเจ้าเพชรราชเพื่อเสนอแผนการจัดตั้งรัฐบาล โดยขอให้พระองค์ประกาศยุบรัฐบาลที่หลวงพระบางและจัดตั้งรัฐบาลใหม่ขึ้นเพื่อเป็นรัฐบาลของประชาชนลาว ถือเป็นรัฐบาลเดียวที่เป็นอิสระไม่ได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองชาติใด ๆ ซึ่งเจ้าเพชรราชทรงเห็นชอบด้วย โดยการรวมดินแดนที่ฝรั่งเศสแบ่งไว้เป็น 2 เขต คือ ลาวภาคเหนือ และลาวภาคใต้ ให้เป็นเขตการปกครองเดียวกัน และกราบบังคมทูลให้เจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ทรงรับทราบแต่เจ้ามหาชีวิตไม่ทรงเห็นชอบ¹ ทั้งนี้เพราะพระองค์อาจเห็นว่าฝรั่งเศสซึ่งอยู่ในกลุ่มสัมพันธมิตรเป็นฝ่ายชนะสงคราม จึงยอมรับอำนาจฝรั่งเศสในการกลับเข้ามาปกครองลาวโดยดยุญ

แต่ชนชั้นผู้นำขบวนการลาวอิสระไม่ยอมให้ฝรั่งเศสกลับเข้ามาปกครองลาวอีก จึงได้หาทางป้องกันไม่ให้ฝรั่งเศสกลับมากонтроลาว ซึ่งกลุ่มผู้นำในระยะแรกมีไม่กี่คนเพิ่มขึ้นจนกลายเป็น "คณะกรรมการราษฎรหรือกรรมการประชาชน" ด้วยสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้แทนของ "ลาวอิสระ" และเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายในด้านเอกภาพโดยรวมอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลเดียวกัน คณะกรรมการดังกล่าวจึงต้องดำเนินการต่าง ๆ เช่น จัดตั้งรัฐบาล ร่างรัฐธรรมนูญ การประกาศเอกราชของชาติเพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ในโลกรับรองและสร้างความมั่นคงให้กับประเทศชาติ มติที่ประชุมได้จัดตั้งรัฐบาลลาวอิสระชั่วคราวขึ้นเพื่อแก้ปัญหาอย่างรีบด่วน

คณะรัฐบาลลาวอิสระ² ประกอบไปด้วยคณะบุคคลดังต่อไปนี้

¹3349 (นามแฝง). เจ้าเพชรราชบุรุษเหล็กแห่งราชอาณาจักรลาว. 2499. หน้า 121.

²ทองสา ไชยวงศาดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึงปัจจุบัน). 1989. หน้า 165 - 166. (ภาษาลาว).

1. พระยาข้า้ว วิไล นายกรัฐมนตรี
2. ท่านกระต่าย โดนโสฤทธิ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
3. ท่านหุ่ย อภัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษา
4. เจ้าสุวรรณภูมา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงโยธาธิการ
5. พันตรีสิงห์ รัตนสมัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงป้องกันประเทศ
6. เจ้าสุภานุวงศ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
7. ท่านอุ่น ชะนิกร รัฐมนตรีกระทรวงเศรษฐกิจ
8. พระยาอุ่นเรือน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
และยุติธรรม
9. ท่านเกื่อง ปทุมชาติ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตร
10. ท่านธรรม ไชยสิทธิเสนา รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงโฆษณา
11. ท่านสมสนิท รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและยุติธรรม

คณะกรรมการประชาชนได้ออกกฎหมายรัฐธรรมนูญและเอกสารสำคัญเพื่อเตรียมประกาศเอกราช จนกระทั่งในวันที่ 10 ตุลาคม ค.ศ. 1945 จึงได้เปิดการประชุมเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับพิธีประกาศเอกราช

ค. การประกาศเอกราช คณะรัฐบาลลาวอิสระได้ประกาศเอกราชในวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 1945 โดยมีประชาชนชาวเวียงจันทน์ประมาณ 10,000 คนมารวมกันที่ทำการแขวงเวียงจันทน์เพื่อฟังคำประกาศของขบวนการลาวอิสระ ซึ่งเริ่มดำเนินการโดยพระยาข้า้ว วิไล เจ้าแขวงเวียงจันทน์อ่านบทปราศรัยกล่าวถึงเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ลาว ต่อมาท่านธรรม ไชยสิทธิเสนา กรรมการคณะกรรมการประชาชนได้อ่านคำประกาศเอกราชและอิสรภาพแห่งประเทศลาว การรวมลาวเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คำนึงถึงการเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครอง คำประกาศการใช้รัฐธรรมนูญชั่วคราว และคำประกาศแต่งตั้งคณะรัฐบาลของประเทศลาว ลำดับสุดท้ายคณะรัฐบาลได้ปรากฏต่อหน้าประชาชนลาว¹

¹โปรดดูรายละเอียดใน ทองสา ไชยวงศาดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึง ปัจจุบัน). 1989. หน้า 171. (ภาษาลาว).

ต่อมารัฐบาลลาวอิสระดำเนินการปกครองลาวในระยะต่อมาคือ ในระยะเวลาวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 1945 ถึงวันที่ 24 พฤษภาคม ค.ศ. 1946

ง. การปกครองประเทศภายใต้รัฐบาลลาวอิสระ ก่อนหน้าที่รัฐบาลลาวอิสระจะปกครองประเทศ ประเทศลาวมีรัฐบาลปกครอง 2 รัฐบาล คือ รัฐบาลที่หลวงพระบาง¹ และรัฐบาลที่เวียงจันทน์ ต่อมารัฐบาลลาวอิสระทำหน้าที่บริหารประเทศ โดยมีสภาประชาชนทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของรัฐบาลลาวอิสระ ซึ่งมีเจ้าเพชรราชเป็นประมุข และมีธงชาติประกอบไปด้วยพื้นสีฟ้าหมายถึงความอุดมสมบูรณ์ และมีสีแดงทั้ง 2 ข้าง คือ ข้างบนและข้างล่างหมายถึงเลือดเนื้อของประชาชนเพื่อปกป้องประเทศชาติ โดยมีพระจันทร์เต็มดวงอยู่ตรงกลางหมายถึงความปลอดภัยและความเป็นธรรมสำหรับประชาชนลาว² นอกจากนี้ยังมีเพลงชาติที่มีเนื้อร้องและทำนองแต่งโดยหมอทองดี³ รวมทั้งประกาศใช้ภาษาลาวเป็นภาษาราชการ

สภาประชาชน เป็นตัวแทนจากประชาชนทุกเผ่าและทุกชนชั้นมาจากทั่วประเทศ

ท่านฮุน	พิลาวัน	ประธาน
ท่านคำบ	พิลาพันเดช	รองประธาน
ท่านคำพอน	พนราช	เลขาธิการ
กรรมการ 42 คน		ผู้แทนจากประชาชน

สภาประชาชนทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษารัฐบาลลาวอิสระ ซึ่งรัฐบาลลาวอิสระได้ดำเนินการปกครองประเทศแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ การปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

¹รัฐบาลนี้ยอมจำนนต่อขบวนการลาวอิสระเพราะสมาชิกลาวอิสระเข้าล้อมพระราชวังและเข้ายึดพระราชวังได้. ท่านภูมิ วงศ์จิตร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสุทัศน์ มั่งไธสง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ที่กัมแพงนครเวียงจันทน์, เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม ค.ศ. 1993. (โปรดดูเพิ่มเติมในภาคผนวก ก).

²ทองสา ไชยวงศาดี และคนอื่น ๆ. เล่มเดิม. หน้า 175.

³พระราชอาณาจักรลาว กระทรวงมหาดไทย กรมโฆษณาการ. เพลงร้องลาว. 1958. หน้า 13. (โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก ค).

การปกครองส่วนกลาง การปกครองส่วนนี้รัฐบาลลาวอิสระได้แบ่ง
ออกเป็น 3 ฝ่าย คือ

1. อำนาจนิติบัญญัติ ทำหน้าที่บัญญัติกฎหมายขึ้นเพื่อใช้ปกครองประเทศ โดยมีสภาประชาชนเป็นตัวแทนสูงสุด ซึ่งสภานี้ได้บัญญัติกฎหมายรัฐธรรมนูญรัฐบาลลาวอิสระเป็นฉบับแรก¹ และเป็นกฎหมายสูงสุดไม่มีกฎหมายใด ๆ อยู่เหนือกฎหมายนี้ ประชาชนลาวทุกคนตั้งแต่พระมหากษัตริย์ลงมาถึงประชาชนต้องเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ

2. อำนาจบริหาร รัฐบาลจะเป็นผู้ใช้อำนาจ โดยมีหน้าที่ปกครองประเทศ เพื่อวางแผนการปฏิบัติและการเคารพกฎหมายของชาติ

3. อำนาจตุลาการ ศาลใช้อำนาจโดยมีหน้าที่รักษา ตัดสิน และ
รับประกันความยุติธรรมในสังคมตามกฎหมายรัฐธรรมนูญของชาติ

รัฐบาลลาวอิสระปรับปรุงอำนาจส่วนกลาง โดยวิธีการโฆษณาปลุกเร้า
ให้ประชาชนร่วมกันต่อสู้ฝรั่งเศส พร้อมทั้งจัดตั้งกองทหารและยังร่วมมือกันกับทหารเวียดนาม
เพื่อป้องกันไม่ให้ฝรั่งเศสกลับเข้ามาปกครองลาว

การปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐบาลลาวอิสระได้ปรับปรุงการปกครองส่วนท้องถิ่น
ให้สอดคล้องกับส่วนกลางคือ 10 แขวง ได้แก่ ปากเซ สาละวัน อັดตะบือ คำม่วน
จำปาศักดิ์ สุวรรณเขต เขียวขวาง ซาเหินอ เวียงจันทน์ และหลวงพระบาง การปกครอง
แขวงจะประกอบไปด้วย คณะผู้ปกครองแขวงหัวหน้าแผนกต่าง ๆ การปกครองเมือง พนักงาน
ทุกชั้น ตาแสง พ่อบ้าน เป็นต้น เป็นผู้ที่ทำหน้าที่คุ้มครองแขวงของตนภายใต้การแนะนำและ
รับผิดชอบจากรัฐบาลลาวอิสระ

รัฐบาลลาวอิสระทำการปกครองประเทศได้ประมาณ 8 เดือน ในช่วง
เวลาหลังจากนั้นฝรั่งเศสได้กลับเข้ามาปกครองลาวอีกครั้งหนึ่ง เพราะฝรั่งเศสได้รับการสนับสนุน
จากฝ่ายสัมพันธมิตรในด้านกำลังทหารและอาวุธยุทโธปกรณ์ ขณะเดียวกันฝรั่งเศสซึ่งมีกำลัง
กองทัพอากาศที่มีประสิทธิภาพและยุทธวิธีการรบที่ดีได้บุกและยึดแขวงต่าง ๆ เช่น วันที่ 15 มีนาคม
ค.ศ. 1946 ยึดสุวรรณเขต วันที่ 21 สิงหาคม ค.ศ. 1945 ยึดเมืองท่าแขก วันที่

¹ทองสา ไชยวงศาดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึง ปัจจุบัน). 1989. หน้า 518 - 523. (ภาษาลาว). (โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก ข).

24 เมษายน ค.ศ. 1946 ยึดเวียงจันทน์ และวันที่ 24 พฤษภาคม ค.ศ. 1946 ยึดหลวงพระบาง ทำให้ผู้นำและสมาชิกลาวอิสระบางกลุ่มหลบซ่อนอยู่ตามป่าบริเวณภาคใต้ บางกลุ่มหลบซ่อนอยู่ตามชายแดนระหว่างลาวกับประเทศต่าง ๆ คือ ลาว - พม่า ลาว - เวียดนาม ลาว - จีน และบางกลุ่มหนีเข้ามาในประเทศไทยอาศัยอยู่ตามบริเวณภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย เช่น กองทหารลาวอิสระตั้งอยู่บริเวณอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และอำเภอท่าป่อ จังหวัดหนองคาย เป็นต้น

จ. การจัดตั้งรัฐบาลลาวพลัดถิ่นในไทย เจ้าเพชรราชพร้อมด้วยคณะได้หลบหนีเข้ามาตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นในประเทศไทยเพราะรัฐบาลไทยในขณะนั้นสนับสนุนให้ประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมเป็นเอกราช โดยการให้ตั้งฐานปฏิบัติการและให้เงินช่วยเหลืออย่างไม่เปิดเผย¹

คณะผู้นำลาวอิสระ เช่น เจ้าเพชรราช เจ้าสุวรรณภูมา เจ้าสุภานุวงศ์ เจ้าสมสนิท เจ้าคำตัน เจ้าศักดิ์ประเสริฐ พระยาคำม้าว วิไล พระยาอุ่นเรือน เจ้าบุญรัตน์ อุ่นแก้ว ท่านกระต่าย โคนสโรฤทธิ์ พระยาเมืองแสน ท่านเกลื่อง ร้อยตรีฮ้วน ราทิกุล ท่านภูงา หน่อสวรรค์ ท่านภูมิ หน่อสวรรค์ เป็นต้น ได้พักอาศัยอยู่ในประเทศไทย เช่น เจ้าเพชรราชได้พำนักอยู่ที่ตำบลบางกะปิ อำเภอพระโขนง จังหวัดพระนคร ครอบครัว เจ้าสุภานุวงศ์ เจ้าสมสนิท เจ้าคำตัน และท่านเกลื่อง พักอยู่ที่ทุ่งมหาเมฆ ถนนงามดูพลี ท่านกระต่าย โคนสโรฤทธิ์ พักที่บ้านไชยโย หัวลำโพง² ครอบครัวของท่านภูมิ วงวิจิตร พักอยู่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย³ ท่านสิงครบุรี สีโรตจนนะมาลี พักอยู่กับญาติที่จังหวัดอุดรธานี⁴ นอกจากนี้ครอบครัวของผู้นำอื่น ๆ ยังได้อาศัยอยู่บริเวณจังหวัดชายแดนไทย-ลาว

¹Geoffrey C. Gunn. Political Struggles in Laos (1930 - 1954). 1988. p.188.

²3349 (นามแฝง). เจ้าเพชรราชบุรุษเหล็กแห่งราชอาณาจักรลาว. 2499. หน้า 143.

³ท่านภูมิ วงวิจิตร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสุทัศน์ มั่งไธสง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่กานพงนครเวียงจันทน์, เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม ค.ศ. 1993. (โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก ก).

⁴ท่านสิงครบุรี สีโรตจนนะมาลี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสุทัศน์ มั่งไธสง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่กานพงนครเวียงจันทน์, เมื่อวันที่ 15 มกราคม ค.ศ. 1994. (โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก ก).

คือในจังหวัดเชียงราย จังหวัดเลย หนองคาย นครพนม อุบลราชธานี และกรุงเทพฯ

รัฐบาลพลัดถิ่นลาวอิสระชุดแรก (เดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1946 - 1 ธันวาคม ค.ศ. 1946) คณะรัฐบาลนี้คือรัฐบาลลาวอิสระชุดเดิมที่เวียงจันทน์ ซึ่งมี พระยาคำม้าว วิไล เป็นนายกรัฐมนตรี ได้เข้ารับบริเวณอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย อำเภอ เชียงคาน จังหวัดเลย เป็นฐานดำเนินการและติดต่อกับบรรดาสมาชิกขบวนการลาวอิสระกลุ่มอื่น ๆ ที่หลบซ่อนอยู่ในลาวอย่างต่อเนื่อง แต่รัฐบาลชุดนี้ประสบปัญหาเพราะไม่มีเงินใช้จ่ายในการกู้ชาติ ได้แก่ การซื้ออาวุธและเสบียงอาหาร ดังจะเห็นได้จากการนำเอาทองคำไป จานำกับตำรวจชั้นผู้ใหญ่ของไทยได้เงิน 20,000 บาท¹ เป็นต้น จึงทำให้มีรัฐบาล เพื่อแก้ปัญหาการใช้จ่ายในการกู้ชาติลาว

รัฐบาลพลัดถิ่นลาวอิสระชุดที่สอง (เดือนธันวาคม ค.ศ. 1946 - ตุลาคม ค.ศ. 1949) ซึ่งปรับปรุงจากรัฐบาลลาวอิสระชุดแรก รัฐบาลชุดนี้มี เจ้าเพชรราช เป็นนายกรัฐมนตรี เจ้าสุภานุวงศ์เป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด ท่านกระต่าย โคนสโรฤทธิ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงโฆษณา และเจ้าคำตันเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง² โดยแบ่งแยกหน้าที่ดังนี้³

ก. การจัดหน้าที่และกำลัง รัฐบาลลาวอิสระได้จัดตั้งเจ้าหน้าที่
ดังต่อไปนี้

1. เจ้าเพชรราช	เป็นนายกรัฐมนตรี
2. พระยาคำม้าว วิไล	เป็นรองนายกรัฐมนตรี
3. ท่านอุ่น ชนะนิกร	กรรมการ
4. เจ้าสุวรรณภูมา	กรรมการ
5. เจ้าสุภานุวงศ์	กรรมการ
6. ท่านเกลื่อง ปทุมชาติ	กรรมการ

¹3349 (นามแฝง). เจ้าเพชรราชบุรุษเหล็กแห่งราชอาณาจักรลาว. 2499. หน้า 148.

²Geoffrey C. Gunn. Political Struggles in Laos (1930 - 1954). 1988. p.188.

³กรมศิลปากร. เอกสาร สร.0201.37.6/21 เรื่องรายงานเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ทางชายแดน (2484 - 2496).

7. ท่านกระด่าย โคนสโรตฤทธิ กรรมการ

8. เจ้าคำตัน กรรมการ

บุคคลดังกล่าวทำหน้าที่บริหารอยู่ที่กรุงเทพฯ และมีฝ่ายเสนาธิการ

ดังนี้

1. ท่านภูมิ วงวิจิตร

2. ท่านอุ วรวงศ์

3. ท่านคำพ้อง

4. ท่านสิงครบุรี สีโรตจนะมาลี

5. ท่านภูวงศ์

6. ท่านบุญธรรม

7. ท่านคำสุข

8. ท่านฝัน

9. ท่านสิงห์ รัตนสมัย

10. ท่านอุตะมะ

จ. การจัดแบ่งกำลังได้ดำเนินการดังนี้

1. ด้านเหนือ ตั้งแต่เขตเวียงจันทน์ถึงดินแดนจีน มีท่านคำสุข

เป็นหัวหน้าควบคุมกำลังพลประมาณ 1,000 คน

2. ด้านใต้ ตั้งแต่ท่าแขก แขวงคำม่วนถึงชายแดนกัมพูชา

มีท่านสิงครบุรี สีโรตจนะมาลี เป็นหัวหน้าควบคุมกำลังพล 10,000 คน

ลาวอิสระพลัดถิ่นในประเทศไทยดำเนินการต่อสู้กับฝรั่งเศสในช่วง
ระยะ ค.ศ. 1946 - ปลายปี ค.ศ. 1947 โดยไม่มีฐานปฏิบัติการที่แน่นอน แต่ผู้นำและทหาร
ลาวอิสระยังคงติดต่อประสานงานระหว่างกรุงเทพฯ กับชายแดนอย่างต่อเนื่อง เพื่อดำเนินการ
ต่อสู้กับฝรั่งเศส เช่น ท่านภูมิ วงวิจิตร ติดต่อเรื่องการรวมกำลังของลาวอิสระและร่วมปรึกษา
ระหว่างผู้นำขบวนการลาวอิสระ¹ ส่วนท่านสิงครบุรี สีโรตจนะมาลี ติดต่อเรื่องการรวบรวม

¹ท่านภูมิ วงวิจิตร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสุทันต์ มั่งไธสง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่กานพงนครเวียงจันทน์, เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม ค.ศ. 1993. (โปรดดูรายละเอียดใน
ภาคผนวก ก).

กำลังและอาวุธของขบวนการลาวอิสระ เป็นต้น¹ จนกระทั่งในปลายปี ค.ศ. 1947 - 1949 จึงได้มีการจัดตั้งฐานปฏิบัติการลาวอิสระขึ้นคือที่ภาคเหนือลาว

2.3.2 การดำเนินงานการเมืองระหว่างประเทศ

ขบวนการลาวอิสระยังได้ใช้วิธีการการเมืองระหว่างประเทศควบคู่ไปกับการดำเนินงานการเมืองภายในและการทหาร กล่าวคือ เจ้าสุวธรรมมาได้ไปติดต่อกับนายแอสตันตัน (Ed. F. Stanton) เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย เพื่อช่วยไกล่เกลี่ยให้ฝรั่งเศสยอมมอบเอกราชให้แก่ลาว แต่สหรัฐอเมริกาปฏิเสธโดยอ้างเหตุผลว่าเป็นเรื่องภายในของประเทศลาว แต่ผู้วิจัยอาจวิเคราะห์ด้วยข้อเท็จจริงได้ว่า ขณะนั้นสหรัฐอเมริกามองไม่เห็นประโยชน์จากการช่วยเหลือลาว อีกทั้งจะกระทบกระเทือนต่อสัมพันธไมตรีกับฝรั่งเศส ซึ่งเป็นฝ่ายสัมพันธมิตรร่วมรบกับสงครามโลกครั้งที่ 2 ต่อมาเจ้าสุภานุวงศ์ได้ไปติดต่อกับนายวีจี โจนวอน (W.J. Donovan) ซึ่งมาดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทยแทนนายแอสตันตัน แต่ผลการเจรจาปรากฏว่ายังคงได้รับการปฏิเสธเช่นเดิม²

ขณะนั้นสถานการณ์การเมืองไทยเปลี่ยนแปลงไป รัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ (30 พฤษภาคม 1948 - 6 กุมภาพันธ์ 1949) ถูกรัฐประหารโดย จอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีแทน (25 มีนาคม 1949 - 26 ธันวาคม 1975) ส่วนที่ประเทศลาวฝรั่งเศสแต่งตั้งเจ้าอนุวงศ์ ฌ จากปากคีดี ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (ค.ศ. 1947) สหรัฐอเมริการับรองคณะรัฐบาลเจ้าอนุวงศ์ ซึ่งอาจมีผลให้รัฐบาลไทยรับรองรัฐบาลลาวชุดนี้ ดังนั้นรัฐบาลไทยจึงไม่อนุญาตให้ขบวนการลาวอิสระปฏิบัติการใดในในประเทศไทย เพราะเกรงว่าจะกระทบกระเทือนต่อสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ³ ขณะนั้นไทยเป็นฝ่ายอักษะปราชัยใน

¹ท่านสิงครบุรี สีโรจจุนนะมาลี เป็นผู้นำให้สัมภาษณ์, นางสาวสุทัศน์ มั่งไธสง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่กานพงนครเวียงจันทน์, เมื่อวันที่ 15 มกราคม ค.ศ. 1994. (โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก ก).

²Geoffrey C. Gunn. Political Struggles in Laos (1930 - 1954). 1988. p.189.

³3349 (นามแฝง). เจ้าเพชรราชบุรุษเหล็กแห่งราชอาณาจักรลาว. 2499. หน้า 149.

สงครามโลกครั้งที่ 2 จึงไม่อยู่ในฐานะที่จะต่อรองกับฝ่ายสัมพันธมิตร ทั้งยังต้องคืนดินแดนที่ยึดมาจากสหภาพโซเวียต ได้แก่ จังหวัดพระตะบอง ศรีสะเกษ นครจำปาศักดิ์ ไชยบุรี ให้กับฝรั่งเศส ฝรั่งเศสตอบแทนโดยการสนับสนุนให้ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ

เมื่อฝรั่งเศสกลับมาปกครองลาวอีกครั้งหนึ่ง ฝรั่งเศสประกาศยกฐานะลาวขึ้นเป็นราชอาณาจักรอิสระในเครือสหพันธ์ฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม ค.ศ. 1947 แต่การประกาศนี้เป็นแค่เพียงในนามเพราะแม้ว่าลาวจะเป็นเอกราชยังคงมีทหารและข้าราชการฝรั่งเศสทำการปกครอง ดังนั้นขบวนการลาวอิสระจึงยังคงต่อสู้กับฝรั่งเศสอย่างเข้มแข็ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณชายแดนลาว - ไทย และลาว - เวียดนาม ทำให้ฝรั่งเศสได้รับความเสียหายทางด้านกำลังพล อาวุธยุทโธปกรณ์และเสบียงอาหาร ขณะเดียวกัน เจ้าบุญชุ่ม ราชกุมารจำปาศักดิ์ ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี ก็ได้เจรจาสงบศึกกับฝรั่งเศสอย่างสมบูรณ์ให้กับประเทศลาวเช่นกัน ฝรั่งเศสได้มอบเอกราชให้ลาวเมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม ค.ศ. 1949 พร้อมทั้งประกาศนิรโทษกรรมสมาชิกขบวนการลาวอิสระ ทำให้ผู้นำลาวกลุ่มเจ้าสุวรรณภูมา กลับประเทศลาว ส่วนผู้นำลาวอิสระอื่น ๆ คือ เจ้าเพชรราชและเจ้าสุภานุวงศ์ ยังคงต่อสู้กับฝรั่งเศส เพราะมีความเห็นว่าลาวยังไม่ได้รับเอกราชอย่างแท้จริง ทั้งนี้เพราะฝรั่งเศสยังคงควบคุมด้านการต่างประเทศและการทหารของประเทศลาว

2.3.3 การดำเนินงานทางทหาร

สมาชิกขบวนการลาวอิสระดำเนินงานทางการเมืองควบคู่ไปกับการดำเนินงานทางทหารเพื่อขับไล่ชาวต่างชาติออกไป โดยการจัดตั้งกองทหารและใช้ยุทธวิธี การรบแบบกองโจร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก. กองทหาร ลาวอิสระได้จัดตั้งกองทหารขึ้นเพื่อต่อสู้กับฝรั่งเศส โดยมีประชาชนลาวสมัครเป็นกองทหารประจำกลุ่มเล็ก ๆ แต่เมื่อขบวนการลาวอิสระเจริญเติบโตขึ้น มีทหารลาวอิสระเพิ่มขึ้นในช่วงเดือนกันยายน - ตุลาคม ค.ศ. 1945 ผู้นำลาวจึงได้จัดตั้งกองกำลังอย่างเป็นระบบโดยเจ้าสุภานุวงศ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญ กล่าวคือ พระองค์ได้จัดตั้งการประชุมเกี่ยวกับการต่อสู้กับชาวต่างชาติที่ท่าแขก แขวงคำม่วนและแขวงสุวรรณเขต ในปลายเดือนกันยายน ค.ศ. 1945 และขณะเดียวกันเจ้าสุภานุวงศ์ได้จัดตั้งสัมพันธมิตรภาพ

ลาว - เวียดนาม¹ โดยพระองค์เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด ต่อมาในวันที่ 29 ตุลาคม ค.ศ. 1945 เจ้าสุภานุวงศ์ได้เดินทางมาเวียงจันทน์เพื่อดำเนินการต่อสู้กับชาวต่างชาติ ต่อมาในวันที่ 1 พฤศจิกายน ค.ศ. 1945 เจ้าสุภานุวงศ์ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลลาวอิสระให้ดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศและเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด โดยในวันนั้นได้มีการจัดตั้งกองทหารติดอาวุธขึ้นทั่วประเทศ เจ้าหน้าที่และประชาชนลาวร่วมกันจัดตั้งและพัฒนากองทหารขึ้นด้วยจุดประสงค์ที่จะขับไล่กองทหารฝรั่งเศสและฝ่ายสัมพันธมิตรอื่น ๆ ออกนอกประเทศ² เพราะรัฐบาลลาวอิสระไม่ยอมรับเงื่อนไขตามสนธิสัญญาปารีส ค.ศ. 1898³ แต่จะยอมรับเมื่อรัฐบาลฝรั่งเศสดำเนินการทางการเมืองการทูตกับรัฐบาลใหม่

ฝรั่งเศสได้ตอบโต้รัฐบาลลาวอิสระที่เวียงจันทน์โดยกองทหารฝรั่งเศสใช้วิธีการยึดครองเขตชนบทในบริเวณภาคเหนือลาว แล้วใช้กำลังปิดล้อมรุกคืบเข้าสู่บริเวณเมือง ในขณะที่เดียวกันกองทหารจีน (เจียงไคเช็ค) ได้เคลื่อนทัพเข้ามาบริเวณภาคเหนือ ส่วนภาคใต้ของลาวบริเวณชายแดนติดกับประเทศไทยนั้น กองทหารฝรั่งเศสในลาวร่วมกับทหารฝรั่งเศสจากกัมพูชาและภาคใต้ของเวียดนามได้มาสมทบกันเพื่อยึดครองบริเวณภาคใต้ของลาวเพื่อเตรียมบุกภาคเหนือต่อไป⁴ ทำให้รัฐบาลลาวอิสระถูกปิดล้อมทุกด้าน แต่ถึงกระนั้นรัฐบาลลาวอิสระได้พยายามต่อสู้ป้องกันแคว่งต่าง ๆ ดังเช่น ในลาวภาคเหนือตั้งแต่เส้นขนานที่ 16 องศาขึ้นไป ซึ่งได้แก่ สุวรรณเขต ท่าแขก ปากซัน เชียงขวาง ซาเหือ เวียงจันทน์ หลวงพระบาง และห้วยทราย แต่เนื่องจากบริเวณชนบทในเขตนี้ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของฝรั่งเศสแล้ว จึงทำให้ฝรั่งเศสสามารถกักตุนเสบียงอาหารและทำลายเส้นทางติดต่อของลาวอิสระ พร้อมกับขยายกำลังของทหารฝรั่งเศสออกไปจนปิดล้อมเมืองไว้ได้ ส่วนภาคใต้ของลาวฝรั่งเศสได้ควบคุมเมืองปากเซ สาระวัน อัดตะปือ และจำปาศักดิ์ แต่ในชนบทลาวอิสระควบคุมไว้ได้ ฝรั่งเศส

¹เจ้าสุภานุวงศ์ ผู้นำปฏิวัติ. 1989. หน้า 19 - 20.

²แหล่งเดิม.

³สนธิสัญญาปารีส มีสาระที่สำคัญคือ ฝรั่งเศสป้องกันราชอาณาจักรหลวงพระบางไว้ตลอดภัย.

⁴ทองสา ไชยวงศาดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ เล่ม 3 (1893 ถึงปัจจุบัน). หน้า 170. (ภาษาลาว).

ได้รับการรักษาเมืองต่าง ๆ ทางภาคใต้ไว้อย่างเข้มแข็ง และได้รับการสนับสนุนจากกองกำลังและอาวุธยุทธปัจจัยจากทหารฝรั่งเศสที่มาจากกัมพูชาและภาคใต้เวียดนาม ด้วยเหตุที่ฝรั่งเศสมียุทธวิธีรบและกำลังมากกว่า พร้อมทั้งอาวุธที่ทันสมัย ทำให้ผู้นำและสมาชิกลาวอิสระบางส่วนหลบหนีเข้ามาอาศัยอยู่ในไทย

จ. วิธีการรบบแบบกองโจร วิธีการรบที่ลาวอิสระใช้ในการดำเนินการต่อสู้กับชาวต่างชาติ คือ การใช้ยุทธวิธีการรบบแบบกองโจร¹ เป็นการรบที่ใช้กำลังน้อยสู้กับกำลังที่มากกว่า วิธีการลอบโจมตีศัตรูแล้วสลายตัวเพื่อที่จะทำความเสียหายให้กับศัตรูโดยไม่ให้ศัตรูทราบว่าลาวมีกำลังเท่าใดและตั้งอยู่ที่ไหน ทำให้ฝรั่งเศสเสียขวัญและยุทธปัจจัยในสงครามถูกทำลาย เช่น รถ ทหาร อาวุธยุทธภัณฑ์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการปลอมตัวเพื่อแฝงเข้าไปในกองทหารฝรั่งเศสเพื่อทำลายยุทธปัจจัยสงคราม เช่น อาวุธยุทธภัณฑ์ รถ น้ำมัน เชื้อเพลิง เป็นต้น พร้อมทั้งโจมตีกำลังต่างชาติ ซึ่งวิธีการรบของขบวนการลาวอิสระนี้ใช้ทุกรูปแบบทุกวิธีการเพื่อทำลายศัตรูให้ได้

วิธีการทหารในรัฐบาลปลดปล่อย ขบวนการลาวอิสระในระยะนี้ได้จัดตั้งกองทหาร การโฆษณา จัดตั้งเขตปลดปล่อย และกองทัพลาวอิสระเพื่อต่อสู้กับฝรั่งเศสในการเรียกร้องเอกราช

กองทหาร เมื่อลาวอิสระหนีมาไทยได้มีกองทหารลาวอิสระอยู่ที่บริเวณอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย และบริเวณอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ซึ่งกองทหารดังกล่าวใช้ยุทธวิธีการรบบแบบกองโจรกับทหารฝรั่งเศส โดยหลบเข้าไปอาศัยอยู่ในลาวและดำเนินการลอบโจมตีทหารฝรั่งเศส

การโฆษณา กลุ่มผู้นำลาวอิสระใช้โฆษณาปลุกเร้าประชาชนทราบถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของลาว ความรักชาติ ชาวต่างชาติปกครองลาวอย่างไม่ยุติธรรม เช่น ท่านหญิง อู๋ สะหวัน ประธานเขตปลดปล่อยเขตตะวันออกเฉียงใต้พิมพ์หนังสือพิมพ์ "เปลวไฟ

¹โปรดดูรายละเอียดใน ท่านสิงคโปร์ สีโศคนนะมาลี เป็นผู้นำสัมภาษณ์, นางสาวสุทนต์ มั่งไธสง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่กัมพูชา นครเวียงจันทน์, เมื่อวันที่ 15 มกราคม ค.ศ. 1994. (โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก ก). และ นายสีดอกขาว. บันทึกลับ เสรีไทย พาน. 2522. หน้า 38 - 54.

ต่อต้าน" เพื่อโฆษณาปลุกระดมให้ประชาชนลาวมาร่วมต่อสู้เพื่อขับไล่ฝรั่งเศสออกจากลาว¹

ก. การจัดตั้งเขตปลดปล่อย² ในปลายปี ค.ศ. 1947 - 1949 บริเวณที่ลาวอิสระใช้กองกำลังทหารลาวอิสระต่อสู้และขับไล่ฝรั่งเศสจนยึดพื้นที่และเข้าควบคุมการปกครองไว้ได้ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือลาว โดยมีศูนย์กลางการต่อสู้กับฝรั่งเศสอยู่แขวงหัวพัน และสามารถรวมเขตชายแดนลาว-เวียตนามไว้ด้วยกัน โดยมีท่านไกรสร พรหมวิหาร ท่านมา ไซคำพิทูน ท่านคำสิงห์ (เพียหอม) ท่านสีสะหวาด แก้วบุญพัน เป็นต้น

ภาคตะวันตกเฉียงเหนือลาวอิสระได้รวบรวมเอาแขวงน้ำทา หลวงพระบาง และแขวงชัยบุรี ภายใต้การนำของท่านภูมิ วงวิจิตร ท่านเพ้า พิมพ์จันทร์ ท่านอุดมมะ จุลมณี ท่านตุลนะ ท่านมหาคำพันธ์ วิริจิตร ท่านมหาสมบุญ วงศา หมอบุญธรรม เป็นต้น

แขวงคำม่วนและแขวงสุวรรณเขต ภายใต้การนำของท่านหนูฮัก พูมสะหวัน ท่านคำสุก วงลัก ท่านศรีสมพร รอนชัย ท่านสีชนะ สีसान ท่านสิงคโรปร ศรีโคดจุนนะมาลี ท่านชัย เพชรสี เป็นต้น

ภาคตะวันออก มีแขวงหัวพัน เชียงขวาง คำม่วน และสุวรรณเขต โดยมี ท่านหนูฮัก พูมสะหวัน เป็นประธานเขต

ภาคใต้ลาว มีแขวงจำปาศักดิ์ สาละวัน อັดตะปือ ภายใต้การนำของท่านคำไต สีพันดอน ท่านภูมิ ศรีประเสริฐ ท่านสีทน กมมะดา เป็นต้น

ง. การจัดตั้งกองทัพลาวอิสระ เป็นกองทัพของประชาชนลาวซึ่งได้รับการจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 20 มกราคม ค.ศ. 1949 อยู่บริเวณเขาเหนือ มีกองราชวงศ์ โดย ท่านไกรสร พรหมวิหาร เป็นผู้บัญชาการสูงสุด ท่านภูมิ ศรีประเสริฐ ท่านคำไต สีพันดอน ท่านสิงคโรปร สีโคดจุนนะมาลี เป็นหัวหน้า กองทัพนี้อาวุธซึ่งได้แก่

¹ทองสา ไชยวงศาติ และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึงปัจจุบัน). 1989. หน้า 195. (ภาษาลาว).

²สีชนะ สีसान เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสุทนต์ มั่งไธสง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่กัมแพงนครเวียงจันทน์. เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน ค.ศ. 1993. (ภาษาลาว). และทองสา ไชยวงศาติ และคนอื่น ๆ. แหล่งเดิม. หน้า 194 - 196.

ปิ่นเฟิง ปิ่นเหล็กยาว ปิ่นแก้ว เป็นต้น ต่อมามีการจัดตั้งกองชัยจักรพรรดิ กองชัยเชษฐาธิราช กองปัดใจ และกองฟ้าจุ่ม เป็นต้น

การดำเนินการของขบวนการลาวอิสระใช้กองทหาร . วิธีการรบ การจัดตั้งเขตปลดปล่อย และการจัดตั้งกองทัพลาวอิสระต่อสู้กับฝรั่งเศสในบริเวณประเทศลาว เนื่องจากฝรั่งเศสต่อสู้กับขบวนการลาวอิสระมากขึ้น เป็นเหตุให้ฝรั่งเศสรู้สึกหวาดวิตกมาก เพราะขบวนการลาวอิสระได้รับชัยชนะจากการสู้รบหลายบริเวณโดยเฉพาะในบริเวณลาวภาคเหนือ ลาวอิสระสามารถจัดตั้งเขตปลดปล่อย พร้อมกับทำการปกครองและป้องกันเขตปลดปล่อยได้

ลาวอิสระที่ตั้งขึ้นในเขตปลดปล่อยยังดำเนินการต่อสู้กับฝรั่งเศสต่อไป ถึงแม้ว่ารัฐบาลลาวอิสระจะสลายไปเนื่องจากปัจจัยหลายประการ แต่แนวความคิดในด้านอุดมการณ์ในทางการเมืองยังเหมือนเดิมคือเพื่อเรียกร้องเอกราช

3. ปัญหาและอุปสรรคของขบวนการลาวอิสระ

ขบวนการลาวอิสระดำเนินการต่อสู้กับฝรั่งเศส ในระหว่าง ค.ศ. 1945 - 1949 ประสบกับปัญหาและอุปสรรค คือ -นโยบายการปราบปรามของฝรั่งเศส และการแตกแยกภายในขบวนการ รวมทั้งการขาดแคลนทรัพยากรต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ กำลังคน การเงิน อาวุธยุทโธปกรณ์ พร้อมทั้งขาดฐานปฏิบัติการที่ปลอดภัยตลอดจนสถานการณ์การเมืองโลกที่เปลี่ยนแปลง ทำให้ขบวนการลาวอิสระสลายไปใน ค.ศ. 1949

3.1 นโยบายการปราบปรามของฝรั่งเศส

ฝรั่งเศสใช้นโยบายการเมือง การเมืองระหว่างประเทศ¹ และการทหาร ซึ่งฝรั่งเศสดำเนินการเป็นผลสำเร็จ ทำให้ขบวนการลาวอิสระสลายไปในวันที่ 24 ตุลาคม ค.ศ. 1949

3.1.1 การเมืองภายในประเทศ

เมื่อฝรั่งเศสกลับเข้ามาปกครองลาวอีกครั้งหนึ่ง และได้จัดตั้งลาวอยู่

¹โปรดดูรายละเอียดในสารนิพนธ์ หน้า 99 หัวข้อ 2.3.2.

ฐานะเครือสหพันธ์อินโดจีน โดยการเป็นพันธมิตรกับเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ พร้อมทั้งสนับสนุนข้าราชการพื้นเมืองที่ช่วยเหลือฝรั่งเศสในการปราบปรามลาวอิสระขึ้นมาเป็นผู้นำ เช่น เจ้าอนุวงศ์มณฑลจำปาศักดิ์¹

เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม ค.ศ. 1946 เจ้าศรีสว่างวงศ์ซึ่งเป็นประมุขของลาวได้แต่งตั้งเจ้าสว่างวัฒนามกุฎราชกุมารเป็นผู้ลงพระนามในสัญญาโมดัสวีเวนดี (Modus Vivendi) โดยมีสาระสำคัญว่า "เจ้าชีวิตยอมรับฝรั่งเศสกลับเข้ามาปกครองลาวโดยให้รวมอยู่ในเครือสหพันธ์อินโดจีน"² ซึ่งสนธิสัญญานี้สร้างความชอบธรรมให้ฝรั่งเศสกลับเข้ามาปกครองลาวโดยถูกต้องตามกฎหมายระหว่างประเทศ และดำเนินการปกครองลาวโดยการจัดตั้งรัฐบาล มีเจ้าสุวรรณราชซึ่งเป็นพระอนุชาของเจ้าเพชรราชเป็นนายกรัฐมนตรี คณะรัฐบาลประกอบด้วยคณะรัฐมนตรี 6 คน ต่อมาวันที่ 11 พฤษภาคม ค.ศ. 1947 รัฐบาลชุดนี้จึงได้ประกาศรัฐธรรมนูญปกครองประเทศอย่างเป็นทางการ ซึ่งถือเป็นการล้มล้างรัฐบาลลาวอิสระ ทำให้ประเทศลาวเป็นราชอาณาจักรอยู่ในเครือสหพันธ์อินโดจีนฝรั่งเศส มีระบบการปกครองแบบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยมีเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์เป็นประมุข ทรงมีพระราชอำนาจแต่งตั้งประธานสภาราษฎรมนตรี และสภานี้ประกอบไปด้วยสมาชิก 9 คน เจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์แต่งตั้ง 6 คน และสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้ง 3 คน ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้เจ้ามหาชีวิต

ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1947 ฝรั่งเศสได้แต่งตั้งและเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสภาไม่มีสมาชิก 33 คน ต่อมาในวันที่ 26 พฤศจิกายน ค.ศ. 1947 สภานี้ได้เปิดประชุมครั้งแรกเพื่อรับรองรายชื่อคณะรัฐบาลของหอสนามหลวง² คณะรัฐบาลชุดนี้จึงประกอบไปด้วยผู้ที่สนับสนุนฝรั่งเศสเมื่อครั้งที่ญี่ปุ่นเข้าปกครองอินโดจีน ได้แก่ เจ้าอนุวงศ์มณฑลจำปาศักดิ์ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีแทนเจ้าสุวรรณราช นายกรัฐมนตรีเดิม เป็นต้น³

¹Sisouk Na Champasak. Storm Over Laos Contemporary. 1961. p.3.

²คือรัฐบาลที่ปกครองในราชอาณาจักรหลวงพระบางของฝรั่งเศสตั้งแต่เดิมมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้บริหารประกอบไปด้วย 5 กระทรวง. โปรดดูรายละเอียดในสารนิพนธ์ หน้า 15 หัวข้อ 1.3.1.

³บุญลูก ส่วนพงษ์. ทางสู่เส้นเสรีภาพชีวิตภายใต้คอมมิวนิสต์ในลาว. 2521.

นอกจากนี้รัฐบาลยังจัดตั้ง "กองทัพนแห่งชาติ" เพื่อใช้ปราบปรามประชาชนที่ต่อต้านฝรั่งเศส โดยเฉพาะขบวนการลาวอิสระที่หลบซ่อนอยู่ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

3.1.2 การดำเนินงานทางทหาร

ทหารฝรั่งเศสได้ใช้วิธีการทางทหารปราบปรามขบวนการลาวอิสระ กล่าวคือทหารฝรั่งเศสกระโดดร่มลงมาพร้อมทั้งเสบียงอาหารและอาวุธ โดยการหลบซ่อนอยู่ในป่าและภูเขาภาคเหนือของลาว เช่น แขวงหลวงพระบาง เครื่องบินนำพลร่มมากระโดดลงที่จุดง่อนใกล้กับแก่งคัน¹ ขณะเดียวกันฝรั่งเศสได้ทำสัญญากับจีนและเวียดนาม² ทหารฝรั่งเศสเคลื่อนทหารจำนวน 15,000 คน³ เดินทางเข้ามาตั้งทัพอยู่ที่ซานอย และกำลังส่วนหนึ่งได้กระจัดกระจายอยู่บริเวณภาคเหนือของลาวและภาคเหนือของเวียดนาม

ฝรั่งเศสได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนจากอังกฤษจนกระทั่งฝรั่งเศสยึดครองภาคใต้ของลาว อังกฤษจึงได้ถอนทหารออกจากภาคใต้ของลาวเมื่อวันที่ 5 มีนาคม ค.ศ. 1946 เพราะฝรั่งเศสอ้างว่าเข้ามาแทนที่กองทหารอังกฤษที่เข้ามาปลดอาวุธญี่ปุ่นตามสัญญา เมื่อฝรั่งเศสยึดได้ภาคใต้ของลาวและนำทหารฝรั่งเศสมาจากกัมพูชา และภาคใต้เวียดนามมาเพิ่ม ทหารฝรั่งเศสบุกโจมตีลาวจนได้รับชัยชนะเรื่อยมา ดังจะเห็นได้จาก

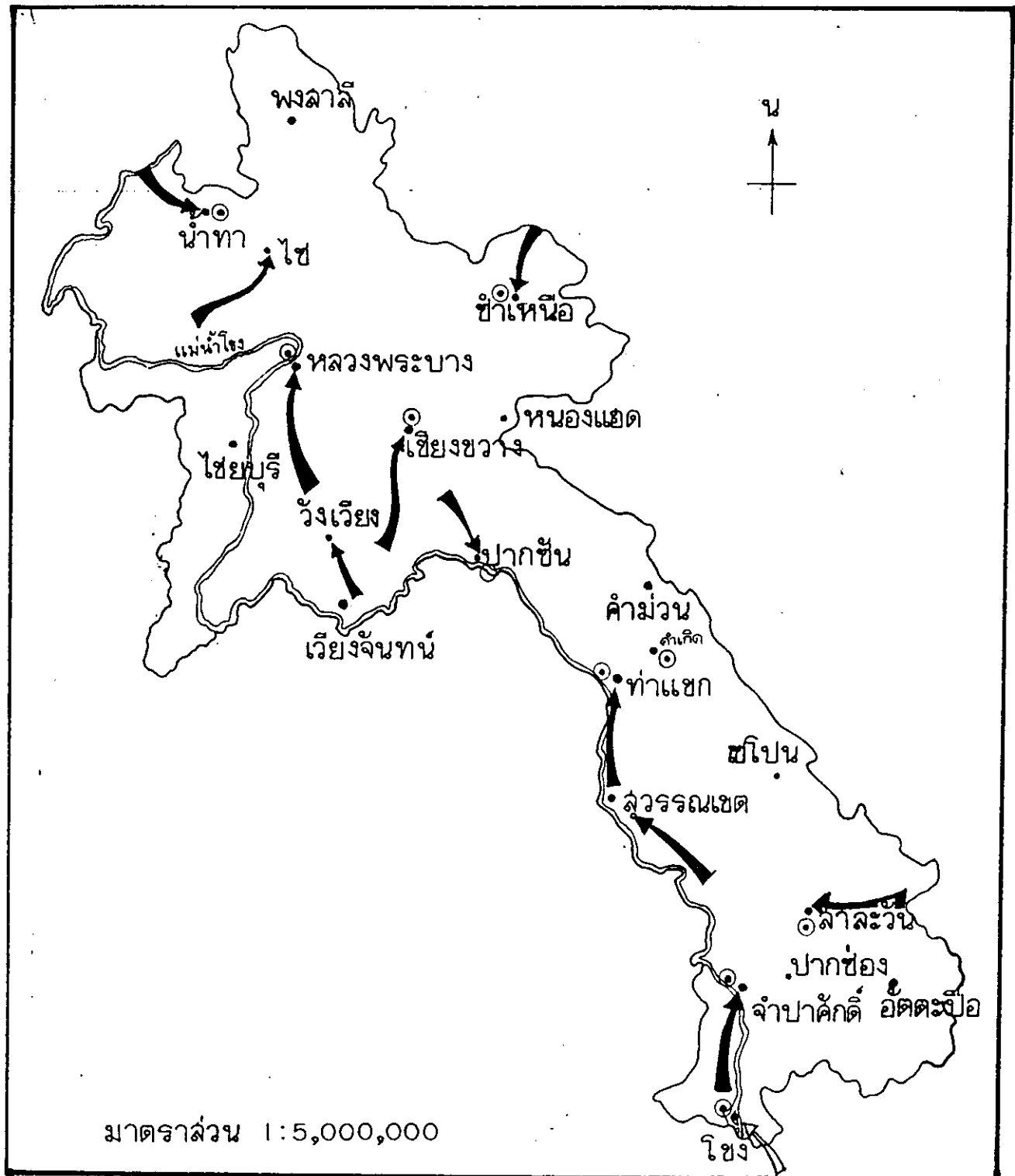
กองทหารฝรั่งเศสได้บุกโจมตีและยึดได้แขวงสุวรรณเขตในวันที่ 15 มีนาคม ค.ศ. 1946 ทหารที่สมาชิกลาวอิสระบางส่วนหนีเข้ามาพำนักในประเทศไทย เช่น ท่านสีชนะ สีสาน อาศัยอยู่ชายแดนไทย-ลาว คือ จังหวัดนครพนม⁴ ต่อมาในวันที่ 21

¹บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. ราชอาณาจักรลาว. 2503. หน้า 479.

²ฝรั่งเศสได้ลงนามกับโซเวียต โดยฝรั่งเศสยอมรับสาธารณรัฐเวียดนามมีฐานะเป็นสหพันธ์ร่วมอยู่ในสหภาพฝรั่งเศส ส่วนรัฐบาลเวียดนามเหนือยินดีให้ทหารฝรั่งเศสเข้ามาแทนที่จีนในเวียดนามเหนือ โปรดดูเพิ่มเติมใน ดิเรก ชัยนาม. เลมเกิม. หน้า 308 – 318.

³ทองสา ไชยวงศาดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึงปัจจุบัน). 1989. หน้า 185. (ภาษาลาว).

⁴สีชนะ สีสาน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสุทัศน์ มั่งไธสง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่กัมพูชนครเวียงจันทน์. เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน ค.ศ. 1993. (โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก ก).

ภาพประกอบ 6 แผนที่แสดงยุทธวิธีการรบของฝรั่งเศส ค.ศ. 1946

ที่มา : ดัดแปลงมาจากแผนที่ในหอพิพิธภัณฑสถานลาว. เวียงจันทน์, 1995.

มีนาคม ค.ศ. 1946 ฝรั่งเศสโจมตีและยึดเมืองท่าแขกซึ่งเป็นเมืองสำคัญ เพราะเป็นที่ตั้งของยุทธศาสตร์ติดต่อระหว่างภาคเหนือและภาคใต้ลาว เป็นแหล่งผลิตอาวุธ และเป็นแหล่งรวบรวมสมาชิกขบวนการลาวอิสระ กล่าวคือ ฝรั่งเศสใช้เครื่องบินทิ้งระเบิดพร้อมทั้งระดมยิงด้วยปืนใหญ่ ทำให้เกิดไฟไหม้ ประชาชนและสัตว์เลี้ยงหนีกระจัดกระจาย สมาชิกขบวนการลาวอิสระบางคนหลบหนี มาพำนักในประเทศไทย ได้แก่ เจ้าสุภานุวงศ์ ท่านสิงครบุรี สิริโชคจุนะมาลี เป็นต้น ต่อมาฝรั่งเศสบุกโจมตีและยึดเวียงจันทน์ได้ในวันที่ 24 เมษายน ค.ศ. 1946 โดยฝรั่งเศสได้ทำการโอบล้อมเวียงจันทน์ไว้ 3 ทาง คือ ทางทิศใต้มาทางท่าเตือ แขวงเวียงจันทน์ ทางทิศตะวันออกมาทางท่าอนบรีเวณ แขวงเวียงจันทน์ และทางภาคเหนือมาทางถนนหลวงพระบาง ซึ่งสมาชิกขบวนการลาวอิสระบางส่วนหลบหนีเข้ามาในไทย บางส่วนได้ตีฝ่าวงล้อมเพื่อบุกหน้าไปยังหลวงพระบางโดยมีจุดประสงค์ที่จะไปป้องกันเมืองหลวงพระบางไว้ จนกระทั่งในที่สุดฝรั่งเศสบุกโจมตีและยึดหลวงพระบางได้ในวันที่ 24 พฤษภาคม ค.ศ. 1946 ทำให้ผู้นำและสมาชิกบางส่วนหนีมาจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นในประเทศไทย

3.2 การขาดแคลนทรัพยากร

ขบวนการลาวอิสระขาดแคลนยุทธปัจจัยในสงครามเพราะสมาชิกขบวนการลาวอิสระไม่มีเวลาประกอบอาชีพ สืบเนื่องมาจากประชาชนเหล่านั้นถูกเกณฑ์แรงงานและเสียภาษี นอกจากนี้ยังคอยหลบหนีการปราบปรามของชาวต่างชาติ อีกทั้งเมื่อมาอยู่ในประเทศไทย สมาชิกขบวนการนี้มีรายได้ต่ำ ไม่มีที่พักอาศัยที่ถาวร จึงเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการของขบวนการลาวอิสระ ดังรายละเอียด ดังนี้

3.2.1 กาลังคน

ขบวนการลาวอิสระในระยะเริ่มแรกมีกำลังน้อย แต่เมื่อภายหลังญี่ปุ่นแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 ฝรั่งเศสยืนยันจะกลับเข้าปกครองลาวอีกครั้ง และเจ้ามหาชีวิต

¹กรมศิลปากร. เอกสาร กต. 71.2.1/13 Laos After Settlement of the "PATHET LAO" Problem. p.2.

ศรีสว่างวงศ์ซึ่งเป็นประมุขของลาวตั้งปลดเจ้าเพชรราชออกจากตำแหน่งอุปราชและนายกรัฐมนตรีกำลังของลาวอิสระเพิ่มขึ้น เพราะประชาชนต้องการสนับสนุนเจ้าเพชรราช รวมทั้งสถานการณ์ภายในและภายนอกผลักดันให้ประชาชนร่วมกับขบวนการลาวอิสระมากขึ้น แต่การดำเนินการของขบวนการลาวอิสระประสบปัญหาเพราะขาดความสามัคคีภายในกลุ่ม¹ ซึ่งแต่ละกลุ่มมีแนวความคิดการเมืองและแนวความคิดส่วนตัวในการเรียกร้องเอกราชต่างกัน² คือ เจ้าสุวรรณภูมาและคณะพร้อมทั้งประชาชนในบางส่วนของพหุกลับลาว เนื่องจากคิดว่าฝรั่งเศสทำให้เอกราชลาว แต่ในความเป็นจริงฝรั่งเศสยังคงควบคุมนโยบายต่างประเทศ การทหาร และตำรวจ และกลุ่มนี้มีผลประโยชน์ในการกลับลาวคือการไม่มีโทษทางการเมืองเพราะฝรั่งเศสประกาศนิรโทษกรรมพร้อมทั้งให้บำเหน็จรางวัลโดยการให้ร่วมรัฐบาล เป็นต้น ส่วนเจ้าเพชรราชและประชาชนบางส่วนยังคงอาศัยอยู่ในประเทศไทยต่อไป ในขณะที่เจ้าสุภานุวงศ์หันมาดำเนินการเรียกร้องเอกราชโดยการขอความช่วยเหลือและความร่วมมือจากเวียดนามต่อไป³

3.2.2 การเงิน

ขบวนการลาวอิสระขาดแคลนเงินตราเพื่อใช้จ่ายในการซื้ออาวุธ ยุทโธปกรณ์และซื้อเสบียงอาหารเลี้ยงสมาชิกขบวนการลาวอิสระ ดังจะเห็นได้จากบันทึกของเจ้าเพชรราช⁴ กล่าวถึงการขาดแคลนเงินมาใช้จ่ายในการกู้ชาติ โดยเฉพาะการซื้ออาวุธสงครามในไทยซึ่งขณะนั้นมีราคาแพง คือ ปืนราคากระบอกละ 50 - 100 บาท ลาวอิสระไม่มีเงินจึงต้องไปหากู้ยืมและจำนำสิ่งของหาเงินมาซื้ออาวุธ โดยหม่อมอมรินทร์ ชาวไทย ซึ่งเป็นชายาของเจ้าเพชรราช ไปยืมเงินจากหลวงเสรีเรงฤทธิ์ 50,000 บาท รัฐบาลพระยาควีนวาล ได้นำพระพุทธรูปทองคำหนัก 6 กิโลกรัม ไปจำนำไว้กับบริษัทฝรั่งเศสเป็นเงิน 200,000

¹ปะภาสิท บุญเอื้อ. แผ่นดินที่ไม่อ้อมโลก. ภาค 2. 2511. หน้า 27.

²โปรดดูเพิ่มเติมในสารนิพนธ์ หน้า 111 - 117 หัวข้อ 3.3 การแตกแยกภายในกลุ่มผู้นำลาวอิสระ.

³Matin Stuart - Fox. Laos : Political Economic and Society. 1956. p.19.

⁴3349 (นามแฝง). เจ้าเพชรราชบุรุษเหล็กแห่งราชอาณาจักรลาว. 2499. หน้า 141 - 162.

บาท เจ้าคำตัน พระราชนัดดาของเจ้าเพชรราชได้นำตามทองคำไปจำหน่ายกับตำรวจสันติบาล คนหนึ่งได้เงิน 20,000 บาท นอกจากนี้ยังกู้ยืมเงินอีกหลายแห่งเพื่อหาเงินมาลงทุนใช้จ่าย ในการกู้ชาติลาวในครั้งนี้ ต่อมาเมื่อรัฐบาลลาวเชิญเจ้าเพชรราชเสด็จกลับประเทศลาว เมื่อ ค.ศ. 1959 รัฐบาลลาวยอมชดเชยหนี้แทนเจ้าเพชรราชซึ่งเป็นหนี้ในการกู้ชาติครั้งนี้ถึง 600,000 บาท

3.2.3 อาวุธยุทธโศปกรณ์

ลาวอิสระไม่มีอาวุธยุทธโศปกรณ์เพียงพอในการต่อสู้กับฝรั่งเศส กับการ ขาดแคลนเงินตราดังกล่าว ทำให้ขบวนการลาวอิสระใช้อาวุธพื้นเมืองต่อฝรั่งเศส เช่น มีด หอก หลาว แหลม เป็นต้น ต่อมาได้มีการสร้างอาวุธขึ้น เช่น ปืนเฟิง ปืนแก๊บ และ อาวุธที่ยึดได้จากชาวต่างชาติ เช่น ปืนเหล็ก ปืน คาร์บิน อาร์ก้า และยุทธปัจจัยสงคราม เช่น รถยนต์ เชื้อเพลิง รถถัง เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยเสรีไทย ดำเนินการหาที่ดินเพื่อต่อสู้กับญี่ปุ่น โดยเฉพาะจากสายสหรัฐอเมริกา แต่เมื่อสมาชิกเสรีไทยต้อง นำอาวุธดังกล่าวไปสวนสนามที่กรุงเทพฯ ทำให้หน่วยเสรีไทยไม่ให้อาวุธดังกล่าวกับลาวอิสระ เป็นเหตุให้ขบวนการลาวอิสระขาดแคลนอาวุธ¹ ต่อมาเมื่อปลายปี ค.ศ. 1947 เจ้าสุภานุวงศ์ ได้ขอความช่วยเหลือจากเวียดนาม ทำให้เวียดนามมีบทบาทในการช่วยเหลือขบวนการลาวอิสระ เรื่องอาวุธยุทธโศปกรณ์เพื่อต่อสู้กับฝรั่งเศสต่อไป

3.2.4 เสบียงอาหาร

สมาชิกขบวนการลาวอิสระจะได้รับอาหารจากประชาชนลาวที่อาศัยอยู่ ในประเทศลาวและในประเทศไทยสนับสนุนโดยการบริจาคอาหารให้ นอกจากนี้สมาชิกเหล่านั้น ยังไปรับจ้างทำงานเพื่อซื้อข้าวมาประทังชีวิต ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์ของท่านภูมิ วงวิจิตร²

¹ท้าวอุ่น ชนะนิกร. ความหลังของข้าพเจ้า ท้าวอุ่น "ดินเย็น" ชนะนิกร. 2520. หน้า 234.

²ท่านภูมิ วงวิจิตร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสุทัศน์ มั่งไธสง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่กำแพงนครเวียงจันทน์, เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม ค.ศ. 1993. (โปรดดูรายละเอียดใน ภาคผนวก ก).

ว่าทหารของท่านไปเป็นกู่สี่แบกหามาได้ค่าจ้างเป็นเงินส่วนหนึ่งเก็บไว้ให้ลาวอิสระเพื่อใช้จ่ายในการกู้ชาติ อีกส่วนหนึ่งจ่ายส่วนตัว สมาชิกขบวนการลาวอิสระได้หลบซ่อนและซ่อนตัวอยู่ตลอดเวลา โดยได้มีการติดต่อกับรัฐบาลที่กรุงเทพฯ ขณะเดียวกันตลอดชายฝั่งแม่น้ำโขงทั้งฝั่งซ้ายและขวา บริเวณหมู่บ้านต่าง ๆ มีสมาชิกของขบวนการลาวอิสระอาศัยอยู่ในรูปพลเรือนธรรมดา เช่น ท่านภูมิ วงศ์จิตร พร้อมกับครอบครัวและสมาชิกลาวอิสระบางกลุ่มดำเนินชีวิตด้วยการเป็นชาวสวนปลูกยาสูบขายที่บริเวณอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เป็นต้น

3.2.5 ไม่มีฐานปฏิบัติการที่ปลอดภัย

ขบวนการลาวอิสระนั้นได้ดำเนินการต่อสู้กับฝรั่งเศส ในระยะ ค.ศ. 1946 - 1949 โดยใช้ฐานปฏิบัติการในเมืองไทยเป็นสถานที่ดำเนินการ คือบริเวณชายแดนไทยที่ติดต่อกับลาวได้แก่ บริเวณอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จังหวัดน่าน จังหวัดเลย จังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดเชียงราย จังหวัดหนองคาย อำเภอเชียงคาน จังหวัดสกลนคร และจังหวัดอุบลราชธานี ทำให้สมาชิกขบวนการลาวอิสระดำเนินการไม่สะดวกเพราะต้องระมัดระวังเนื่องจากการปฏิบัติงานในประเทศอื่น อีกทั้งตั้งอยู่ท่ามกลางชาวต่างชาติ คือ กัมพูชา เวียดนาม และจีน ต่อมาเมื่อรัฐบาลไทยรับรองรัฐบาลเจ้าอนุวงศ์ จาฬาลักษณ์ ทำให้ลาวอิสระไม่มีฐานปฏิบัติการ ชำนาญกัณฑ์ให้เจ้าสุภานุวงศ์กลับไปใช้ลาวภาคเหนือเป็นฐานปฏิบัติการอีก แต่เพราะบริเวณนี้ติดต่อกับเวียดนามทำให้พระองค์คิดว่าการขอความช่วยเหลือจากเวียดนามเป็นหนทางเดียวที่จะต่อสู้กับฝรั่งเศส¹ ต่อไป

3.3 การแตกแยกภายในกลุ่มผู้นำลาวอิสระ

กลุ่มผู้นำขบวนการลาวอิสระมีอุดมการณ์ทางการเมืองเหมือนกันคือ ความเป็นเอกภาพเพื่อเอกราช แต่ต่อมากลุ่มผู้นำแตกแยกเป็น 3 ฝ่าย คือ เจ้าเพชรราช เจ้าสุวรรณภูมา และเจ้าสุภานุวงศ์ ซึ่งเป็นชนชั้นสูงมีฐานันดรศักดิ์เป็นเชื้อพระวงศ์และเป็นจุดรวมแห่งความสามัคคีของชาติ (โปรดดูเพิ่มเติมในภาพประกอบ 7 แผนภูมิแสดงลำดับสกุลเจ้ามหาอุปราชรุ่นแก้ว)

¹Sisouk Na Champasak. Storm Over Laos a Contemporary History. 1961. p.17 - 18.

3.3.1 เจ้าเพชรราช (ค.ศ. 1890 - 1959)

เจ้าเพชรราชเป็นผู้ที่ประชาชนลาวให้ความนับถือและศรัทธามาก เพราะเป็นผู้ที่ก่อตั้งรัฐบาลลาวอิสระเพื่อต่อต้านฝรั่งเศสภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ต่อมาเจ้าเพชรราชได้เข้ามาตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นในไทยเพื่อต่อต้านฝรั่งเศสต่อไป ในครั้งนั้นรัฐบาลไทยสนับสนุนให้ประเทศอาณานิคมเป็นเอกราช โดยให้พื้นที่เป็นฐานปฏิบัติการและประชาชนไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยได้ร่วมสนับสนุนลาวอิสระ อีกทั้งเจ้าเพชรราชมีชายาอีกคนหนึ่งเป็นชาวไทยชื่อ หม่อมอมรินทร์ รัฐบาลลาวอิสระพลัดถิ่นชุดนี้ในระยะแรกพระยาคว้าว วิไล เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาในวันที่ 1 ธันวาคม ค.ศ. 1946 ได้มีการปรับปรุงตำแหน่งในรัฐบาลเพื่อให้รัฐบาลดำเนินการต่อไปโดยไม่มีอุปสรรค โดยเจ้าเพชรราชเป็นนายกรัฐมนตรี

เมื่อรัฐบาลไทยในชุดหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ (30 พฤษภาคม ค.ศ. 1947 - 6 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1948) ได้ถูกรัฐประหารยึดอำนาจเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน ค.ศ. 1947 โดยรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม (25 มีนาคม ค.ศ. 1949 - 26 ธันวาคม ค.ศ. 1957) และรัฐบาลไทยชุดนี้ได้รับรองรัฐบาลที่เวียงจันทน์ อีกทั้งผู้นำบางส่วนคือ เจ้าสุวรรณภูมาและคณะกลับไปร่วมรัฐบาลที่เวียงจันทน์ ทำให้รัฐมนตรีในคณะรัฐบาลลาวอิสระพลัดถิ่นสลายไป¹ เจ้าเพชรราชยังคงพำนักในประเทศไทยจนถึง ค.ศ. 1956 จนกระทั่งรัฐบาลลาวนำโดย ท่านโงน ชะนิกร ฝ่ายสภาผู้แทนราษฎร ท่านบง สุวรรณพงศ์ พร้อมด้วยคณะได้เดินทางมาขอร้องขอให้เจ้าเพชรราชกลับไปลาวเพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน และมีการเจรจาระหว่างรัฐบาลลาวกับรัฐบาลเขตปลดปล่อยของเจ้าสุภานุวงศ์ โดยให้เจ้าเพชรราชเป็นคนกลางในการเจรจา การเสด็จกลับประเทศลาวของเจ้าเพชรราชในครั้งนั้นทำให้มีการเจรจาระหว่างรัฐบาลลาวกับรัฐบาลเขตปลดปล่อยจนสำเร็จใน ค.ศ. 1957 เจ้าเพชรราชได้ประทับอยู่ที่หลวงพระบางจนสวรรคต เมื่อ ค.ศ. 1959 เนื่องจากเลือดคั่งในสมอง² ภายหลังขบวนการลาวอิสระสลายไป เจ้าเพชรราชไม่ได้ไปอยู่กับฝ่ายเจ้าสุวรรณภูมาและเจ้าสุภานุวงศ์ เพราะเจ้าเพชรราชมีฐานะันดรศักดิ์เป็นเจ้าที่ต้นตระกูลเวียงจันทน์ และทั้งสอง

¹กรมศิลปากร. เอกสาร กต.71.2/13. Laos After Settlement of the "PATHEY LAO" Problem. p.2.

²Joel M. Halpern. Government Politics and Social Structure in Laos. 1964. p.125.

พระองค์ต่างก็ให้ความเคารพเจ้าเพชรราชเช่นกัน จึงทำให้เจ้าเพชรราชต้องวางพระองค์เป็นกลาง

3.3.2 เจ้าสุวรรณภูมา

เจ้าสุวรรณภูมาสำเร็จการศึกษาขั้นต้นจากฮานอยแล้วได้ไปศึกษาต่อ ณ ประเทศฝรั่งเศส จนกระทั่งได้รับประกาศนียบัตรทางวิศวกรรมและช่างไฟฟ้า เมื่อกลับมาลาวได้เข้ารับราชการเป็นนายช่างโยธาธิการกับฝรั่งเศสในอินโดจีน สุดท้ายได้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายวิชาการทางเทคนิคทั่วไปในเวียงจันทน์ ในระหว่างเดือนตุลาคม ค.ศ. 1945 - 24 พฤษภาคม ค.ศ. 1946 เจ้าสุวรรณภูมาได้เข้าร่วมกับรัฐบาลลาวอิสระของพระยาคำมัว วิล โดยได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงโยธาธิการ

ในขณะที่ลาวอิสระได้ตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นในไทยนั้น ฝรั่งเศสได้ลอบติดต่อและตกลงกับสมาชิกลาวอิสระเพื่อให้กลับไปประเทศลาว โดยมีชายาเจ้าสุวรรณภูมาที่เป็นชาวฝรั่งเศส คือ อาลี อันลา (Aline Allard) เป็นผู้ประสานงานติดต่อระหว่างเจ้าสุวรรณภูมาและฝรั่งเศส จนกระทั่งในที่สุดเจ้าสุวรรณภูมาได้กลับประเทศลาวพร้อมกลุ่มผู้นำ คือ ท่านกระต่าย โตนสโรตฤทธิ์ พระยาคำมัว วิล และประชาชนบางส่วน ในวันที่ 24 ตุลาคม ค.ศ. 1949 โดยที่ฝรั่งเศสยอมคืนตำแหน่งทุกอย่างให้เหมือนเดิม พร้อมทั้งจ่ายเงินให้ผู้นำคนละ 800,000 เปียส¹

เจ้าสุวรรณภูมาได้เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีลาวเมื่อ ค.ศ. 1951 และได้ไปเยี่ยมสหรัฐอเมริกาเมื่อ ค.ศ. 1958 นอกจากนี้ยังได้ดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ ในรัฐบาลอีกหลายครั้ง โดยเจ้าสุวรรณภูมายืนยันความเป็นมิตรกับประเทศตะวันตกด้วยการใช้นโยบายประนีประนอม

3.3.3 เจ้าสุภานุวงศ์

เจ้าสุภานุวงศ์เป็นอนุชาต่างมารดากับเจ้าเพชรราชและเจ้าสุวรรณภูมา ภายหลังจากที่สำเร็จการศึกษาจากประเทศฝรั่งเศสรับปริญญาทางวิศวกรรมแล้ว ได้กลับมา

¹3349 (นามแฝง). เจ้าเพชรราชบุรุษเหล็กแห่งราชอาณาจักรลาว. 2499.

ทำงานอยู่ในเวียดนามเป็นระยะเวลานาน พระองค์มีชายาเป็นชาวเวียดนาม คือ เหงียน ทิ คินาม (Nguyen Thi Kinam) ซึ่งเป็นหลานของ โฮ จิ มินห์ ผู้นำขบวนการคอมมิวนิสต์ อินโดจีน ทำให้ได้รับอิทธิพลในเรื่องชาตินิยมและความคิดในเรื่องต่อสู้กับฝรั่งเศสอย่างรุนแรง เพราะในขณะที่ทำงานอยู่ในเวียดนามได้เห็นกรรมกรทำงานอย่างลำบาก ขณะที่เจ้าเพชรราชได้ จัดตั้งรัฐบาลลาวอิสระปกครองประเทศลาว พระองค์ได้โทรเลขถึงเจ้าสุภานุวงศ์ที่เวียดนาม ให้มาร่วมต่อสู้กับฝรั่งเศส ในเวลาต่อมาเจ้าสุภานุวงศ์ได้มาประเทศลาวและได้เข้าร่วมรัฐบาล ลาวอิสระ โดยทำหน้าที่เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ¹

ต่อมาเมื่อรัฐบาลพลัดถิ่นลาวอิสระตั้งอยู่ในประเทศไทย เจ้าสุภานุวงศ์ มีตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และเป็นผู้นำขบวนการทหารสูงสุดของ รัฐบาลลาวอิสระ เมื่อรัฐบาลลาวอิสระสลายไป เจ้าสุภานุวงศ์ พร้อมด้วยท่านคำมื่น ท่านตุลาน ท่านสีทน ท่านสิงคโปร์ ท่านเสริม กล่าวหาว่ารัฐบาลลาวอิสระเนื่องด้วยรัฐบาลลาวอิสระสลาย ไป กล่าวคือสมาชิกบางส่วนได้ปลดเจ้าเพชรราชออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีโดยไม่แจ้งให้ เจ้าเพชรราชทราบ² เป็นเหตุให้เจ้าสุภานุวงศ์หันไปขอความช่วยเหลือด้านอาวุธจากขบวนการ เวียดนามในในประเทศเวียดนามอย่างเต็มที่ เพราะในขณะที่รัฐบาลลาวอิสระพลัดถิ่นตั้งอยู่ใน ประเทศไทยพระองค์ได้ติดต่อกับขบวนการเวียดนามที่อยู่แล้ว แต่ภายหลังเมื่อลาวอิสระสลายไป เวียดนามหันมาให้ความช่วยเหลือในด้านกำลังคนและอาวุธเพิ่มขึ้น ซึ่งในระยะเริ่มแรกจะช่วยเหลือเฉพาะ อาวุธ โดยมีเงื่อนไขว่า ประชาชนลาว 3 คน จะต้องมีชาวเวียดนาม 1 คน หรือประชาชนลาว 1 กองพัน ทหารเวียดนาม 1 กองร้อย ร่วมอยู่ด้วย เพื่อควบคุมอาวุธที่ช่วยลาว ขบวนการ เวียดนามหันให้ลาวยืมอาวุธ เพราะลาวไม่มีเงินซื้อ ทั้งทหารลาวไม่มีเงินเดือนเพียงแต่มีอาหาร และอาวุธที่แจกให้เท่านั้น พร้อมกับผู้นำขบวนการเวียดนามก็คือ โฮจิมินห์ มีความประสงค์จะต่อสู้ ฝรั่งเศสซึ่งเป็นศัตรูเดียวกันในอินโดจีนคือ ระหว่าง ลาว เขมร และเวียดนามร่วมกัน³

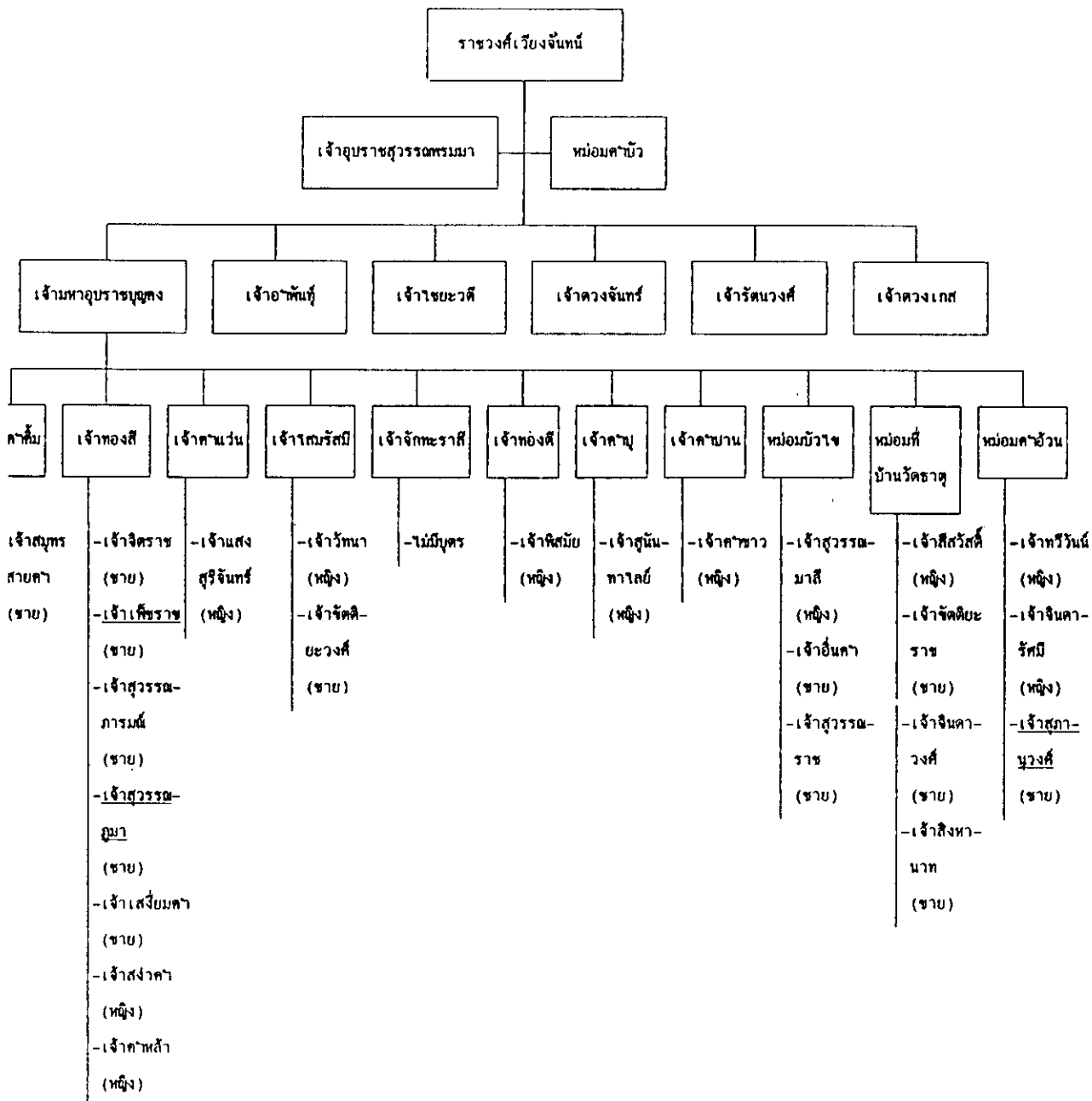
ผู้นำขบวนการลาวอิสระดังกล่าว แม้ว่าจะมีเป้าหมายทางอุดมการณ์ ทางการเมืองเดียวกัน คือ การขับไล่ฝรั่งเศสออกจากประเทศ แต่วิธีการของแต่ละฝ่ายต่างกัน

¹เจ้าสุภานุวงศ์ผู้นำปฏิวัติ. 1989. หน้า 3. (ภาษาลาว).

²3349 (นามแฝง). เจ้าเพชรราชบุรุษเหล็กแห่งราชอาณาจักรลาว. 2499.

หน้า 150.

³Joseph Buttinger. Vietnam A Political History. 1967. p.125.

ภาพประกอบ 7 แผนภูมิแสดงลำดับสกุลเจ้ามหาอุปราชอุ้นแก้ว (ราชวงศ์เวียงจันทน์)

ที่มา : เจ้าคำหมั่นวงศ์กต รัตน. พระราชประวัติวงศ์วังหน้า ราชตระกูลเจ้าอุบลราชอุ้นแก้ว.

1971. หน้า 17, 41. (สะกดตามอักษรลาว).

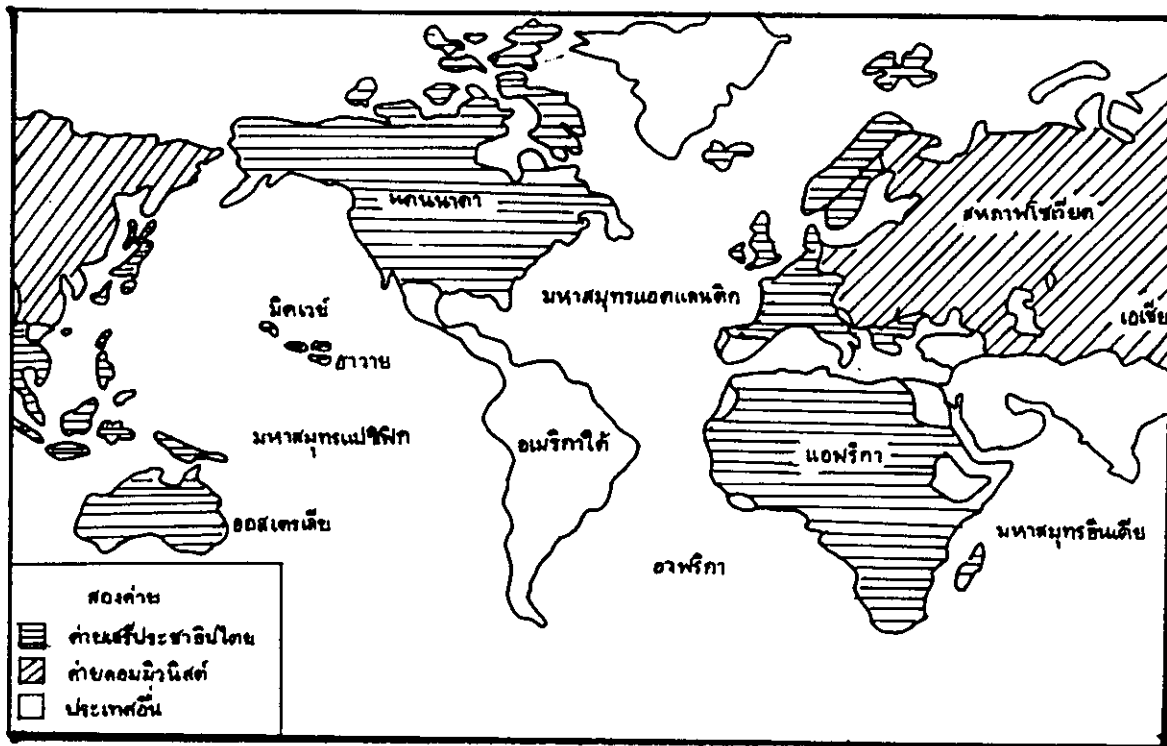
ฝ่ายเจ้าเพชรราชต้องการที่จะใช้วิธีการทางการทูต เช่น ให้เจ้าสุวรรณภูมาไปพบนายแสนตัน เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย เพื่อช่วยไกล่เกลี่ยให้ฝรั่งเศสยอมมอบเอกราชให้แก่อลาว ขณะเดียวกันยังใช้กำลังในการรบ เช่น มีกองทหารที่อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เพื่อส่งเข้าไปต่อสู้กับฝรั่งเศสในลาว ฝ่ายเจ้าสุวรรณภูมาทรงประสงค์ให้มีการเจรจาโดยสันติวิธี ดังจะเห็นได้จากชายาของพระองค์ได้ติดต่อกับรัฐบาลเจ้าอนุวงศ์ ณ จำปาศักดิ์ และเมื่อรัฐบาลดังกล่าวประกาศนิรโทษกรรมแก่นักการเมืองที่อยู่ภายในและนอกประเทศ ทำให้เจ้าสุวรรณภูมา กลับประเทศลาวเพื่อให้ความร่วมมือกับฝรั่งเศส ในขณะที่เจ้าสุภานุวงศ์นั้นต้องการได้เอกราชอย่างรวดเร็ว และเห็นว่าวิธีที่ดีที่สุดคือการใช้กำลัง เจ้าสุภานุวงศ์ขอความช่วยเหลือไปยัง เวียดนามโดยผ่านทางชายาเป็นชาวเวียดนาม ส่วนเจ้าเพชรราชและเจ้าสุวรรณภูมาทรงไม่พอพระทัยที่เจ้าสุภานุวงศ์ที่ไปขอความร่วมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนในเวียดนาม¹ เพราะ ทั้งสองพระองค์ทรงไม่โปรดแนวความคิดแบบสังคมนิยมของโฮ จิ มินห์ และทรงเกรงว่าจะนำ แนวความคิดนี้มาใช้ในประเทศลาว

3.4 การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก

สถานการณ์โลกภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เข้าสู่สงครามเย็น² มหาอำนาจ ในโลกแบ่งเป็น 2 ฝ่ายอย่างชัดเจน คือ ฝ่ายเสรีประชาธิปไตย และฝ่ายสังคมนิยม ทั้ง 2 ฝ่าย มีความแตกต่างกันในเรื่องลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังหวาดระแวงซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ฝ่ายเสรีประชาธิปไตยนำโดยสหรัฐอเมริกาเกรงว่าสหภาพโซเวียตรัสเซียจะ เปลี่ยนแปลงประเทศในโลกให้เป็นคอมมิวนิสต์ ขณะเดียวกันฝ่ายสังคมนิยมซึ่งนำโดยสหภาพ โซเวียตรัสเซียเกรงว่าสหรัฐอเมริกาจะเข้าครอบครองประเทศต่าง ๆ ด้วยสิทธิทุนนิยม ความ หวาดระแวงดังกล่าวทำให้เกิดการเสริมสร้างกำลังอำนาจของตน ด้วยการขัดแย้งซึ่งกันและกัน จนกลายเป็นสงครามเย็น

¹Geoffrey, C. Gunn. Political Struggles in Laos (1930 - 1954). 1988. p.191 - 192.

²สงครามเย็น หมายถึง การชิงชัยต่อสู้กันทางเศรษฐกิจและการเมืองอย่างรุนแรง แต่มีความขัดแย้งกันทางทหารเพียงเล็กน้อย.

ภาพประกอบ 8 แผนที่แสดงโลกแบ่งออกเป็นสองค่ายภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

ที่มา : บริษัท ศรีวิไลย์. สงครามโลกครั้งที่ 1 - 2 และสงครามเกาหลี. 2530.

หน้า 166.

หมายเหตุ ดัชนีฉบับไม่ได้กำหนดทิศทางและมาตราส่วน

3.4.1 ประเทศค่ายเสรีประชาธิปไตย

ค่ายเสรีประชาธิปไตยประกอบด้วยประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยและเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส เป็นต้น ฝ่ายประเทศประชาธิปไตยนำโดยสหรัฐอเมริกาได้พยายามป้องกันและร่วมมือกันเพื่อป้องกันการแพร่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์ สหรัฐอเมริกาได้ประกาศนโยบายซึ่งเรียกว่าลัทธิทรูแมน (The Truman Doctrine) ในปี ค.ศ. 1947¹ แผนการมาร์แชล (Marshall Plan) ในปี ค.ศ. 1947² องค์การนาโต (NATO)³ เป็นต้น และสหรัฐอเมริกาได้ดำเนินการช่วยเหลือประเทศต่าง ๆ นอกเหนือจากความช่วยเหลือดังกล่าวด้วยการให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง เป็นต้น

3.4.2 ประเทศค่ายสังคมนิยม

ค่ายสังคมนิยมซึ่งนำโดยสหภาพโซเวียตรัสเซียต้องการเผยแพร่ลัทธินี้ไปทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศที่มีปัญหา สหภาพโซเวียตมีความต้องการหาพันธมิตรเพื่อความยิ่งใหญ่ของตนทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ ด้วยการช่วยเหลือประเทศต่าง ๆ ในโลกในด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ช่วยเหลือในด้านวัสดุ ทางการเงิน ให้อุปกรณ์ ส่วนทางด้านการเมืองนั้น

¹ประธานาธิบดีทรูแมน กับรัฐสภาสหรัฐอเมริกาได้ประกาศว่า สหรัฐอเมริกาจะช่วยเหลือประเทศต่าง ๆ ที่สำคัญคือ กรีซและตุรกี เพื่อรักษาเอกราช ต่อต้านคอมมิวนิสต์ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ จนกระทั่งฝ่ายประชาธิปไตยประสบผลสำเร็จ.

²นายพลยอร์ช มาร์แชล (George C. Marshall) ซึ่งเป็นอดีตรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐอเมริกาได้กล่าวที่มหาวิทยาลัยฮาวาร์ด ค.ศ. 1947 ว่ารัฐบาลสหรัฐอเมริกามีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือประเทศประชาธิปไตยในยุโรปเพื่อบูรณะประเทศ เช่น ฝรั่งเศส และ อิตาลี ทว่าให้อิทธิพลของคอมมิวนิสต์เสื่อมลง.

³องค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ (North Atlantic Treaty Organization) ประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา แคนาดา บริเตนใหญ่ ฝรั่งเศส อิตาลี นอร์เว เดนมาร์ก เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม ลักเซมเบิร์ก โปรตุเกส ไอซ์แลนด์ ให้ความร่วมมือกันต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ในกรณีที่ประเทศใดประเทศหนึ่งถูกรุกรานทั้ง 12 ประเทศ จะร่วมกันต่อต้านผู้ถูกรุกราน.

พยายามเผยแพร่ลัทธิสังคมนิยมโดยกล่าวโจมตีผลเสียของฝ่ายประชาธิปไตย เช่น ความยากจน ชีวิตความเป็นอยู่ เป็นต้น จนฝ่ายค่ายสังคมนิยมประสบความสำเร็จจนได้ยึดครองพื้นที่โลกถึง 13 ล้านตารางไมล์ พลเมือง 800 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 1 ใน 3 ของโลก เป็นเหตุให้ฝ่ายประชาธิปไตยหวาดระแวงว่าฝ่ายสังคมนิยมจะครองโลกทั้งหมด ทำให้สงครามเป็นกระจายไปทั่วโลก

ทั้งสองค่ายต่างเสริมสร้างอำนาจของตน สำหรับในประเทศลาว ฝ่ายประชาธิปไตยพยายามป้องกันไม่ให้ลัทธิคอมมิวนิสต์แพร่กระจายเข้ามาในลาว เพราะลาวมีชายแดนติดกับจีนและเวียดนาม และลาวยังเป็นเขตยุทธศาสตร์ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้สหรัฐอเมริกาและฝรั่งเศสพยายามป้องกันและขัดขวางการดำเนินงานของขบวนการลาวอิสระ ดังจะเห็นได้จากสหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน อาวุธ ยุทโธปกรณ์กับฝรั่งเศสในลาวระหว่างปี ค.ศ. 1950 - 1954¹ เป็นต้น

ขบวนการลาวอิสระสลายไปเพราะการดำเนินนโยบายการปราบปรามของฝรั่งเศส การแตกแยกภายในของผู้นำ การขาดแคลนทรัพยากร รวมทั้งประสบกับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงของโลก แต่ถึงแม้ว่าขบวนการลาวอิสระสลายไปผู้นำฝ่ายต่าง ๆ ยังมีเป้าหมายเพื่อต่อสู้กับฝรั่งเศสเหมือนเดิมเพียงแต่วิธีการเปลี่ยนไป

เจ้าสุภานุวงศ์ได้เป็นผู้นำรัฐบาลแนวลาวอิสระซึ่งตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 13 สิงหาคม ค.ศ. 1950 พระองค์เป็นประมุขของลาวได้ตั้งรัฐบาลขึ้นเพื่อต่อสู้กับฝรั่งเศส โดยเข้าบริเวณภาคเหนือของลาวบริเวณแขวงจำปาสักและพงสาลีเป็นเขตดำเนินการต่อมา เพราะเจ้าสุภานุวงศ์เห็นว่าฝรั่งเศสไม่ได้เอกราชอย่างแท้จริง โดยการควบคุมนโยบายที่สำคัญ เช่น การต่างประเทศ เป็นต้น ต่อมาลาวได้รับเอกราชอย่างสมบูรณ์เมื่อ ค.ศ. 1954 ตามสนธิสัญญาเจนีวา

ขบวนการลาวอิสระดำเนินการบรรลุเป้าหมายที่ 1 คือ การต่อสู้กับชาวต่างชาติเพื่อเอกราช ภายใต้การนำของเจ้าเพชรราชในระหว่างวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 1945 ถึงวันที่ 24 พฤษภาคม ค.ศ. 1946 แต่รัฐบาลลาวอิสระไม่สามารถป้องกันประเทศไว้ได้จึงต้องเสียเอกราชให้ฝรั่งเศสเช่นเดิม ส่วนการดำเนินงานในเป้าหมายที่ 2 คือ ความ

¹สหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือฝรั่งเศสในลาว ในระหว่างปี ค.ศ. 1950 - 1954 ประมาณ 2,600 ล้านดอลลาร์.

เป็นเอกภาพนั้น ขบวนการลาวอิสระได้บรรจุเป้าหมายนี้ในระหว่างวันที่ 15 กันยายน ค.ศ. 1945 ถึงวันที่ 24 พฤษภาคม ค.ศ. 1946 ซึ่งความเป็นเอกภาพของลาวในประวัติศาสตร์ลาวไม่เคยมีการรวมลาวเป็นอันหนึ่งอันเดียวและต่อสู้กับชาวต่างชาติ ความเป็นเอกราชและเอกภาพของลาวในระยะสั้น ๆ ดังกล่าว ทำให้ลาวอิสระพยายามรักษาไว้แต่ไม่สามารถรักษาไว้ ทำให้การดำเนินการของขบวนการลาวอิสระคือการดำเนินการตามอุดมการณ์ทางการเมืองเพื่อความรักชาติของประชาชนลาวและใช้เป็นแนวทางในการต่อสู้ของผู้นำภายหลังต่อไป

บทที่ 4

ผลและผลกระทบจากการสลายตัวของขบวนการลาวอิสระ (ค.ศ. 1949 - 1975)

ก่อนหน้าปี ค.ศ. 1949 ซึ่งเป็นปีที่ขบวนการลาวอิสระจะสลายไป กลุ่มผู้นำได้แยกตัวไปดำเนินการเรียกร้องเอกราชตามความคิดของตนอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นเหตุให้มีผลตามมา คือ เจ้าเพชรราชทรงยุติบทบาทการเป็นผู้นำของขบวนการลาวอิสระแล้วพำนักอยู่ในประเทศไทยต่อไป เจ้าสุวรรณภูมากลับไปลาวเพื่อร่วมมือกับฝรั่งเศส ส่วนเจ้าสุภานุวงศ์ได้ขอความช่วยเหลือจาก เวียดนาม โดยการจัดตั้งรัฐบาลในเขตปลดปล่อยเพื่อดำเนินการเรียกร้องเอกราช สถานการณ์ในลาวขณะนั้น จึงเกิดการแย่งกันระหว่างรัฐบาลเวียงจันทน์กับรัฐบาลเขตปลดปล่อย ทำให้ลาวขาดเอกภาพในด้านการเมืองการปกครอง การขาดเอกภาพที่เกิดขึ้นนอกจากจะสืบเนื่องจากปัจจัยภายในของลาวแล้ว ยังมีสาเหตุจากสถานการณ์การเมืองของโลก กล่าวคือ ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สถานการณ์โลกมีลักษณะเป็นความขัดแย้งที่เรียกว่า สงครามเย็น (Cold War)¹ ทำให้ประเทศต่าง ๆ ในโลกแบ่งออกเป็นค่ายเสรีประชาธิปไตย ซึ่งมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ และค่ายสังคมนิยมซึ่งมีสหภาพโซเวียตเป็นผู้นำ กลุ่มประเทศทั้งสองต่างพยายามแสวงหาพันธมิตรเพิ่มเติม เช่น ประเทศลาว เป็นต้น ทำให้ลาวต้องเผชิญปัญหาการแทรกแซงจากต่างชาติ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการเมืองภายในของลาว ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์ที่เด่นที่สุดคือการต่อสู้ระหว่างประเทศค่ายเสรีประชาธิปไตยที่มีเจ้าสุวรรณภูมาเป็นผู้นำ และประเทศค่ายสังคมนิยมที่มีเจ้าสุภานุวงศ์เป็นผู้นำ จนกระทั่งในที่สุดค่ายสังคมนิยมประสบความสำเร็จในลาว เมื่อปี ค.ศ. 1975 ผลกระทบก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประเทศลาวอย่างสุดโต่ง คือ จากการเป็นประเทศอนุรักษนิยม ซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข กลายมาเป็นประเทศที่นำอุดมการณ์สังคมนิยมมาใช้ในการปกครองประเทศ

¹บรรณานุกรม หน้า 116.

1. การแข่งขันระหว่างรัฐบาลเวียงจันทน์และรัฐบาลเขตปลดปล่อย

ภายหลังจากขบวนการลาวอิสระสลายไป การเมืองภายในลาวได้แบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายอย่างเด่นชัด คือ ฝ่ายผู้นำที่สนับสนุนประเทศค่ายประชาธิปไตย คือ รัฐบาลลาว และฝ่ายผู้นำที่ได้รับการสนับสนุนค่ายสังคมนิยม คือ รัฐบาลเขตปลดปล่อย ทั้งสองฝ่ายต่อสู้กันทั้งด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งแม้ว่าลาวได้เอกราชสมบูรณ์ตามสนธิสัญญาเจนีวา (ค.ศ. 1954) แต่ทั้งสองฝ่ายยังคงต่อสู้กันต่อไป ฝ่ายรัฐบาลอ้างว่าการปราบปรามลาวฝ่ายสังคมนิยมเพื่อความเป็นเอกภาพของลาว แต่ฝ่ายรัฐบาลเขตปลดปล่อยอ้างว่าการต่อสู้กับฝ่ายรัฐบาลเพื่อขับไล่จักรวรรดินิยมออกไปจากลาว ในที่สุดผู้นำที่ได้รับการสนับสนุนจากประเทศค่ายสังคมนิยมเป็นฝ่ายประสบชัยชนะ ทำให้ประเทศเปลี่ยนการปกครองเป็นสังคมนิยมในที่สุด

1.1 การแข่งขันทางการเมืองการปกครอง

รัฐบาลที่ได้รับการสนับสนุนจากฝรั่งเศสและได้รับการรับรองจากนานาชาติ ค่ายเสรีประชาธิปไตยว่าเป็นรัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมายได้ทำการปกครองลาวตั้งแต่ ค.ศ. 1946 - 1954 ส่วนรัฐบาลเขตปลดปล่อยได้รับการสนับสนุนจากขบวนการเวียดนาม¹ ทั้งสองรัฐบาลต่างมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ต้องการให้ลาวเป็นประเทศเอกราช แต่ทว่าวิธีการดำเนินการแตกต่างกัน รัฐบาลลาวดำเนินการเพื่อเอกราช โดยวิธีการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย จัดให้มีการเลือกตั้งและพัฒนาประเทศ ส่วนรัฐบาลเขตปลดปล่อยนำวิธีการแบบสังคมนิยมมาใช้ ด้วยการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อแย่งชิงประชาชนในเขตปกครองจากรัฐบาลลาว ดังจะกล่าวรายละเอียดดังต่อไปนี้

¹ขบวนการเวียดนาม หมายถึง ขบวนการกู้ชาติในเวียดนามเหนือใช้วิธีการสังคมนิยมต่อสู้กับฝรั่งเศสเพื่อเอกราชของชาติในอินโดจีน ขบวนการนี้มีผู้นำชื่อ โฮจิมินห์ และได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนจากจีนคอมมิวนิสต์.

1.1.1 การจัดตั้งรัฐบาล

รัฐบาลลาวปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย และรัฐบาลเขตปลดปล่อยใช้วิธีการสังคมนิยม ได้ทำการจัดตั้งรัฐบาลเพื่อปกครองและพัฒนาเขตการปกครองของตน ขณะเดียวกันได้พยายามป้องกันและต่อต้านฝ่ายตรงข้าม

ก. รัฐบาลเวียงจันทน์ ฝรั่งเศสกลับเข้ามาปกครองลาวตามสนธิสัญญาโมดัสวีเวนดี (Modus Vivendi)¹ เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม ค.ศ.1946 โดยดำเนินการเพื่อให้เอกราชแก่ลาวทีละเล็กละน้อย กล่าวคือ ฝรั่งเศสจัดตั้งรัฐบาลลาวขึ้นในวันที่ 10 กรกฎาคม ค.ศ. 1947 โดยมีเจ้าสุวรรณราชซึ่งเป็นพระอนุชาของเจ้าเพชรราชดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (10 กรกฎาคม ค.ศ. 1947 - 4 มกราคม ค.ศ. 1948) ต่อมาวันที่ 17 พฤษภาคม ค.ศ. 1947 เจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญของอาณาจักรหลวงพระบาง ซึ่งรัฐธรรมนูญนี้สาระสำคัญดังนี้ ราชอาณาจักรลาวสังกัดอยู่ในเครือสหพันธ์อินโดจีนของฝรั่งเศสมีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข² ประกอบด้วยแขวงต่าง ๆ 12 แขวง³ และจัดให้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรทั่วประเทศ โดยได้รับคำยินยอมจากฝรั่งเศสเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม ค.ศ. 1949 ประธานาธิบดีสาธารณรัฐฝรั่งเศสประกาศให้ลาวเป็นประเทศในเครือสหพันธ์ฝรั่งเศส พร้อมทั้งประกาศนิรโทษกรรมแก่สมาชิกขบวนการลาวอิสระ และคณะรัฐบาลลาวอิสระพลัดถิ่นในประเทศไทย ขณะนั้น จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้รับรองรัฐบาลลาวที่สนับสนุนโดยฝรั่งเศส เจ้าอนุวงศ์ จาพาศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี (21 มีนาคม ค.ศ. 1949 - 28 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1950)

¹Geoffrey C. Gunn. Political Struggles in Laos (1930 - 1954). 1988. p.199

²รัฐธรรมนูญพระราชอาณาจักรลาว. ม.ป.ป. หน้า 1 - 41. (โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก ข).

³แขวง 12 แขวง คือ พงสาลี น้ำทา หลวงพระบาง ข่าเหือ เชียงขวาง ไชยบุรี เวียงจันทน์ คำม่วน สุวรรณเขต สาละวัน อัดตะปือ และจาพาศักดิ์ ต่อมาในปี ค.ศ. 1963 รัฐบาลลาวได้ประกาศยกฐานะเมืองเป็นแขวงอีก 4 แขวง คือ บรีคัมห์ วาปีคำทอง เขโค่น และสีพันดอน.

ในช่วงระยะเวลาเดียวกันได้มีการเปิดรัฐสภาแห่งชาติเป็นครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1948 ประกอบไปด้วยสมาชิกผู้แทนราษฎรที่เลือกตั้งขึ้นมาจำนวน 50 คน และครั้งที่ 2 ใน ค.ศ. 1951 และในวันที่ 22 ตุลาคม ค.ศ. 1953 ฝรั่งเศสจึงมอบเอกราชให้กับลาว แต่ยังมีเงื่อนไขให้มีกองทหารฝรั่งเศสอยู่ในประเทศลาวต่อไป ทั้งฝรั่งเศสยังสงวนสิทธิ์ในด้านการศาลและด้านการต่างประเทศ

ฝรั่งเศสได้ลดบทบาทของตนเองในประเทศลาว โดยยอมมอบเอกราชให้ แต่ฝรั่งเศสยังมีอิทธิพล ดังจะเห็นได้จากรายชื่อนายกรัฐมนตรีต่าง ๆ ปกครองประเทศลาวตามลำดับ คือ เจ้าบุญชุ่ม ฒ จาปาศักดิ์¹ ท่านผุย ชนะนิกร (28 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1950 - 23 ธันวาคม ค.ศ. 1951) และเจ้าสุวรรณภูมา (23 ธันวาคม ค.ศ. 1951 - 8 พฤษภาคม ค.ศ. 1954) ซึ่งล้วนแต่ได้รับการสนับสนุนจากฝรั่งเศสทั้งสิ้น

๗) รัฐบาลเขตปลดปล่อย เจ้าสุภานุวงศ์จัดตั้งรัฐบาลขึ้นในพื้นที่เขตภาคเหนือลาว คือ พงสาลี หัวพัน เพื่อสืบสานเจตนารมณ์ของขบวนการกู้ชาติลาวอิสระซึ่งสลายไป แม้ว่าขบวนการกู้ชาติลาวอิสระจะยุติบทบาทลง แต่ผู้นำลาวบางกลุ่มที่เคยอยู่ในขบวนการนี้ยังคงดำเนินการต่อสู้กับฝรั่งเศสต่อไป โดยจัดตั้งขบวนการกู้ชาติ "แนวลาวอิสระ" หรือขบวนการปะเทดลาว² ซึ่งผู้นำที่สำคัญ คือ เจ้าสุภานุวงศ์ ท่านโกรสร พรหมวิหาร ท่านหนูฮัก พูมสะหวัน ท่านคำไต สีพันดอน ท่านสีชนะ สีสาน ท่านสุก วงศ์ศักดิ์ ท่านสีทน กมมะดา และท่านคำพัน บัญญา เป็นต้น กลุ่มผู้นำเหล่านี้ได้เดินทางไปตั้งฐานหลบซ่อนอยู่ภาคเหนือของประเทศลาว โดยมีจุดประสงค์เพื่อรวบรวมประชาชนลาวและร่วมมือกับเวียดนามต่อสู้ขับไล่ฝรั่งเศสออกไป ทำให้ประชาชนลาวบางส่วนหันมาสนับสนุนขบวนการแนวลาวอิสระซึ่ง

¹เจ้าบุญชุ่ม ฒ จาปาศักดิ์ ได้รับตำแหน่งจากฝรั่งเศสเป็นผู้ตรวจจตราราชการแผ่นดิน ท่านเป็นบุคคลสำคัญลำดับ 3 ของเชื้อพระวงศ์ลาวคือ เจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ มกุฎราชกุมารสว่างวัฒนา.

²ขบวนการกู้ชาติแนวลาวอิสระเกิดขึ้นภายหลังขบวนการลาวอิสระสลายไป โปรดดูรายละเอียดใน Geoffrey C. Gunn. Political Struggles in Laos (1930 - 1954). 1988. p.127, 273.

ภาพประกอบ 9 แผนที่แสดงราชอาณาจักรลาว

ที่มา : บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. ราชอาณาจักรลาว. 2503. ไม่ปรากฏเลขหน้า.

หมายเหตุ ต้นฉบับไม่ได้กำหนดทิศทางและมาตราส่วน

เป็นขบวนการที่ต่อเนื่องมาจากขบวนการลาวอิสระ¹

รัฐบาลเขตปลดปล่อยจัดให้มีการประชุมใหญ่ที่แขวงหัวพันบริเวณชายแดนลาว - เวียดนาม ซึ่งมีผู้แทนจากประชาชนลาวทั่วประเทศเข้าร่วมประชุมจำนวน 150 คน ในวันที่ 13 สิงหาคม ค.ศ. 1950 ในที่ประชุมได้ประกาศโครงการการเมือง 12 ข้อ² ซึ่งมีสาระที่สำคัญ คือ การต่อต้านประเทศฝ่ายเสรีประชาธิปไตยรวมทั้งประชาชนลาวที่ให้การสนับสนุน นอกจากนี้ยังมีโครงการพัฒนาเขตปลดปล่อยให้เจริญก้าวหน้า โดยใช่วิธีการสังคมนิยมทางเพื่อยึดถือเป็นแนวปฏิบัติซึ่งที่ประชุมดังกล่าวยังได้วางแผนด้านการต่างประเทศ การเลือกตั้งคณะกรรมการกลางของขบวนการปะเทดลาว และจัดตั้งรัฐบาลเขตปลดปล่อยขึ้น โดยมีเจ้าสุภานุวงศ์ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และเป็นประธานขบวนการปะเทดลาว

รัฐบาลเขตปลดปล่อย³ ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีตำแหน่งดังนี้

เจ้าสุภานุวงศ์	นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศ
ท่านภูมิ วงวิจิตร	รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงภายใน
ท่านไกรสร พรหมวิหาร	รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
ท่านสุก วงศ์ศักดิ์	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษา
ท่านสีหน กมมะคำ	รัฐมนตรี
ท่านโพดำง ลาเบลอยาว	รัฐมนตรี

¹ขบวนการกู้ชาติลาวอิสระในระหว่างปี ค.ศ. 1946 - 1949 เจริญเติบโต และขยายตัวอย่างรวดเร็ว เพราะมีฐานปฏิบัติการอยู่ทั่วประเทศ และแพร่กระจายไปในแต่ละเขต แต่เมื่อขบวนการนี้สลายไป ขบวนการกู้ชาติแนวลาวอิสระได้ดำเนินการสืบต่อมา เพียงแต่วิธีการดำเนินการของผู้นำขบวนการแนวลาวอิสระแตกต่างไปจากเดิม.

²โปรดดูรายละเอียดใน ทองสา ไชยวงศาดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึง ปัจจุบัน). 1989. ภาคผนวก หน้า 527. (ภาษาลาว).

³แหล่งเก็บ. ... หน้า 126.

วิธีการดำเนินงานในเขตปลดปล่อย คือ รวบรวมสมาชิกขบวนการ
ภูชาติลาวทุกคนเผ่าและวางแผนเกี่ยวกับเรื่องการปกครอง การต่างประเทศ การทหาร
เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในเขตปลดปล่อย โดยทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนปฏิบัติตาม
โครงการการเมือง 12 ข้อ นอกจากนี้รัฐบาลเขตปลดปล่อยได้สร้างโรงเรียนการเมืองขึ้นเพื่อ
กระตุ้นให้สมาชิกของขบวนการและประชาชนในเขตปลดปล่อยเกิดการตื่นตัวทางการเมือง
พร้อมทั้งจัดตั้งคณะโฆษณาของรัฐบาลเพื่อปลุกกระดมเรื่องชาตินิยม พร้อมทั้งออกหนังสือพิมพ์อิสระ
เป็นรายเดือนเพื่อปลุกกระดมให้เห็นถึงข้อบกพร่องของรัฐบาลและเผยแพร่อุดมการณ์ เป็นเหตุให้
ประชาชนหันมาร่วมสนับสนุนและรักเพื่อยึดพื้นที่ของเขตรัฐบาลลาว ทำให้สามารถขยายพื้นที่
เขตปลดปล่อย² เพิ่มขึ้น ได้แก่บริเวณที่อยู่ติดชายแดนลาวเวียตนามตั้งแต่ภาคเหนือจรดภาคใต้
ในบริเวณนี้รัฐบาลเขตปลดปล่อยจัดตั้งทหารที่ทำการแบบกองโจร พร้อมทั้งดำเนินการให้มีการ
ปกครองผสม ซึ่งประกอบไปด้วย ฝ่ายทหาร ประชาชน และฝ่ายปกครอง ฝ่ายปกครองดังกล่าว
ได้โฆษณาเผยแพร่ถึงสิทธิ เสรีภาพ ประชาธิปไตย³ การจัดการเกณฑ์แรงงาน การเสียสละ
ค่าหัว การเสียภาษี เป็นต้น ให้ประชาชนลาวในเขตปลดปล่อยทราบ ทำให้ประชาชนลาวให้การ
สนับสนุนแนวความคิดนี้เพิ่มขึ้น

สถานการณ์ในประเทศลาวเป็นเช่นนี้ จนกระทั่งลาวได้รับเอกราชสมบูรณ์
จากสนธิสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1954³ สนธิสัญญานี้มีสาระที่สำคัญเกี่ยวกับลาว คือประเทศลาว
เป็นเอกราช และกองทหารต่างชาติต้องถอนออกจากประเทศลาว ซึ่งเมื่อประเทศลาวได้
เอกราชแล้ว รัฐบาลเขตปลดปล่อยได้เปลี่ยนอุดมการณ์ต่อสู้จากเดิมที่อ้างว่าเพื่อเอกราช เป็น
การขับไล่จักรวรรดินิยมที่เข้ามาแทรกแซงกิจการภายในของลาว⁴ ดังนั้นการต่อสู้เพื่ออนาคตทาง
การเมืองในลาวจึงดำเนินการต่อไป

¹เขตปลดปล่อย หมายถึง พื้นที่ที่รัฐบาลเขตปลดปล่อยควบคุมและจัดตั้งการบริหาร
พื้นที่นั้น

²สิทธิ เสรีภาพ ประชาธิปไตย ภายใต้ลัทธิสังคมนิยม ปรารถนาเพิ่มเติมใน
ทองสา ไชยะวงศ์ และคนอื่น ๆ. เล่มเดิม. หน้า 202.

³ดิเรก ชัยนาม. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. 2509. หน้า 319.

⁴Mark W. Lacher and R. Stephin Milne. Conflict and Stability
in Southeast Asia. 1974. p.237 - 274.

1.1.2 การแย่งอำนาจทางการเมืองในกลุ่มผู้นำลาว

การเมืองลาวในระหว่างปี ค.ศ. 1954 - 1975 เป็นการต่อสู้กันระหว่างกลุ่มผู้นำลาว ฝ่ายหนึ่งสนับสนุนลัทธิประชาธิปไตยซึ่งมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ กับกลุ่มผู้นำที่สนับสนุนลัทธิสังคมนิยมซึ่งมีสหภาพโซเวียตเป็นผู้นำ

ภายหลังจากสนธิสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1954¹ เจ้าสุวรรณภูมาซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้บริหารประเทศต่อมา แต่เนื่องจากรัฐบาลดำเนินนโยบายต่างประเทศเป็นกลาง โดยการไม่สนับสนุนการจัดตั้งองค์การซีโต้ (SEATO)² ซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการร่วมมือป้องกันการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และกรณีการลอบสังหาร ท่านกู วรวงศ์ ขณะดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นเหตุให้รัฐบาลนี้สิ้นสุดลง และท่านกระต่าย โดนสโสตถ์ จัดตั้งรัฐบาลแทน เพราะได้รักระแนนเสียงข้างมากในรัฐสภาและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับสหรัฐอเมริกาและไทย ดังจะเห็นได้จากสหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือลาวโดยส่งผ่านไทย เช่น การก่อสร้างคลังสรรพาวุธ การส่งเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจลาวเข้ามาอบรมในประเทศไทย เป็นต้น³ ในเวลาเดียวกันฝ่ายขบวนการปะเทดลาวไม่ยอมถอนกำลังออกจากพงสาลีและซาเหือ และยังคงร่วมมือกับขบวนการเวียตมินห์ต่อไป

การเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1955 ยกเว้นแขวงพงสาลีและซาเหือเพราะการเจรจาระหว่างรัฐบาลลาวและขบวนการปะเทดลาวยังตกลงกันไม่ได้⁴ จากการเลือกตั้ง

¹ดิเรก ชัยนาม. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. 2509. หน้า 319.

²องค์การสนธิสัญญาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (South East Asia Treaty Organization) ซึ่งประเทศไทยเรียกว่าองค์การสนธิสัญญาป้องกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (องค์การสปอ.) ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 7 กันยายน ค.ศ. 1954 เพื่อป้องกันการรุกรานของค่ายสังคมนิยมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ฟิลิปปินส์ ไทย เป็นสมาชิก.

³Mark W. Zacher and R. Stephen Milne. Conflict and Stability in Southeast Asia. 1974. p.246.

⁴i. ลดอายุผู้มีสิทธิเลือกตั้งลง และให้ผู้หญิงมีสิทธิในการเลือกตั้งด้วย

2. จัดตั้งกรรมการผสมเพื่อควบคุมการเลือกตั้ง.

ครั้งนี้ได้มีการจัดตั้งรัฐบาลขึ้นปกครองประเทศหลายชุด แต่การบริหารงานประสบอุปสรรค เพราะไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐสภาลาว แต่สภาผู้แทนราษฎรลาวได้ลงมติรับรองเจ้าสุวรรณาเป็นนายกรัฐมนตรี เพราะมีนโยบายที่จะเจรจากับเจ้าสุภานุวงศ์ และมีความต้องการสันติภาพ และความเป็นกลาง¹ ดังนั้นในปี ค.ศ. 1957 ได้จัดทำมีการจัดตั้งรัฐบาลผสมครั้งที่ 1 ขึ้นระหว่างรัฐบาลเวียงจันทน์กับขบวนการปะเทดลาว โดยรวมพงสาลีและชาเหนือเข้ากับรัฐบาลเวียงจันทน์ และเปลี่ยนขบวนการปะเทดลาวเป็นพรรคแนวลาวยุติชาติ ทั้งนำทหารขบวนการปะเทดลาวเข้าร่วมกับกองทหารรัฐบาลลาว² นอกจากนี้รัฐบาลได้จัดทำมีการเลือกตั้งเพิ่มเติม ผลปรากฏว่าเจ้าสุภานุวงศ์และท่านภูมิ วงวิจิตร ได้เข้าร่วมรัฐบาล³ ต่อมาในปี ค.ศ. 1958 ได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนเพิ่มเติม 21 คน จากจำนวนทั้งหมด 59 คน⁴ ผลการเลือกตั้งพรรคแนวลาวยุติชาติได้ 9 ที่นั่ง และอยู่ฝ่ายค้าน แต่การบริหารงานของเจ้าสุวรรณาประสบอุปสรรค เนื่องจากสถานการณ์การเมืองขณะนั้นไม่มั่นคงเพราะลาวฝ่ายขวา⁵ ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล ทั้งสหรัฐอเมริกาสนับสนุนให้กองทัพฝ่ายขวาเข้ามี

¹หลักเบญจศีลหรือการอยู่ร่วมกัน มี 5 ประการ คือ

1. เคารพสิทธิซึ่งกันและกันในบุรภาพทางอาณาเขต
2. ไม่รุกรานซึ่งกันและกัน
3. ไม่เข้าแทรกแซงกิจการภายในของแต่ละฝ่าย
4. มีความเสมอภาคและผลประโยชน์ร่วมกัน
5. อยู่ร่วมกันโดยสันติ.

²Hugh Toye. Laos : Buffer State of Battleground. 1968.

หน้า 135 - 136.

³เจ้าสุภานุวงศ์ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงเศรษฐกิจและวางแผน และท่านภูมิ วงวิจิตร ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงศาสนา. (ท่านภูมิ วงวิจิตร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์). (โปรดดูเพิ่มเติมในภาคผนวก ก).

⁴ประชาชนลาว 5,000 คน ต่อสมาชิกสภาแห่งชาติ 1 คน.

⁵ฝ่ายขวา คือ พรรคเอกราช พรรคชาตินิยม ซึ่งมี ท่านผุย ชะนิกร เป็นผู้นำ

ฝ่ายกลาง คือ พรรคก้าวหน้า ซึ่งมีเจ้าสุวรรณาเป็นผู้นำ

ฝ่ายซ้าย คือ พรรคแนวลาวยุติชาติ ซึ่งมีเจ้าสุภานุวงศ์เป็นผู้นำ.

อำนาจ ขณะเดียวกันในเวียงจันทน์มีประชาชนจำนวนหนึ่งจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันผลประโยชน์แห่งชาติขึ้นในปี ค.ศ. 1958¹ ซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการสนับสนุนรัฐบาลและต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ และในช่วงระยะเวลาเดียวกันฝ่ายขบวนการปะเทดลาวได้โฆษณาชวนเชื่อซ้ำให้เห็นความบกพร่องของรัฐบาลเกี่ยวกับการที่สหรัฐอเมริกาเข้ามาแทรกแซงในกิจการภายในของลาว การบริหารงานของรัฐบาลในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น² ทำให้รัฐบาลผสมครั้งนี้ดังกล่าวถึงที่สุดลง และท่านผุย ชนะนิกร ซึ่งได้รับเสียงรับรองจากสภาแห่งชาติลาวจัดตั้งรัฐบาลขึ้นในปี ค.ศ. 1958 และได้ดำเนินนโยบายเป็นกลาง พร้อมทั้งต่อต้านการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ แต่เสถียรภาพของรัฐบาลไม่มั่นคงเพราะเกิดการแข่งขันในสภาผู้แทนราษฎร การโฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายขบวนการเวียดมินห์ที่อาศัยตามชายแดนลาว-เวียดนามี การปะทะกันระหว่างรัฐบาลกับทหารเวียดมินห์ตามชายแดนลาว - เวียดนามเหนือ ปัญหาการรวมทหารของขบวนการปะเทดลาวกับรัฐบาล³ จากการบริหารงานของรัฐบาลทำให้เจ้าสุภานุวงศ์ถูกปลดออกจากตำแหน่ง ทั้งเจ้าสุภานุวงศ์กล่าวหารัฐบาลว่าเป็นการละเมิดสนธิสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1954 เกี่ยวกับการทำลายผู้นำขบวนการปะเทดลาว และยอมให้สหรัฐอเมริกาเข้ามาแทรกแซงในลาว ซึ่งทั้งจีนและเวียดนามให้การรับรองคำกล่าวนี้ ขณะเดียวกันเวียดนามเหนือให้การสนับสนุนทหารขบวนการปะเทดลาวในพงสาลีและซาเหือดำเนินการต่อสู้กับทหารฝ่ายรัฐบาล⁴ ทั้งยังดำเนินการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ด้วย เมื่อสถานการณ์เป็นเช่นนี้ ฝ่ายรัฐบาลจึงจับกุมเจ้าสุภานุวงศ์และคณะกรรมการในเวียงจันทน์ เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม ค.ศ. 1959 และนำกำลังเข้าล้อมกองทหารของฝ่ายขบวนการปะเทดลาวบริเวณพงสาลีและซาเหือ

¹โปรดดูรายละเอียดใน คณะกรรมการป้องกันผลประโยชน์แห่งชาติ. 2502.

หน้า 3 - 4. (ภาษาลาว).

²ภาอารยะ สุวรรณเดมีย์. ขบวนการคอมมิวนิสต์ในลาว. วิทยานิพนธ์ ร.ม.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2505. หน้า 55.

³การรวมทหารของขบวนการปะเทดลาว จำนวน 1,500 คน เข้ากับกองทหารรัฐบาลประสบปัญหา คือ เจ้าสุภานุวงศ์ไม่ให้ทหารฝ่ายขบวนการปะเทดลาวเข้ารับการประดับยศ โดยอ้างว่า ท่านสิงคโปร์ สีโศดจุนนะมาลี ไม่ได้รับยศด้วย

⁴Frank M. Labar and A Suddard. (eds). Laos : People, its Society, its Culture. 1967. p. 24.

ท่านผุย ชนะนิกร ได้ยื่นหนังสือขอความช่วยเหลือจากองค์การสหประชาชาติ¹ เกี่ยวกับการละเมิดสนธิสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1954 กล่าวหาว่า เวียดนามเหนือ รุกรานประเทศลาวพร้อมทั้งให้การสนับสนุนช่วยเหลือขบวนการปะเทดลาว ซึ่งองค์การสหประชาชาติ โดยคณะมนตรีความมั่นคงได้ส่งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงในลาวประกอบด้วยผู้แทนจาก ประเทศอาเจนติน่า ญี่ปุ่น อิตาลี และอาณิเซีย เดินทางมาประเทศลาวในปี ค.ศ. 1959 เพื่อสอบสวนข้อเท็จจริงดังกล่าว ซึ่งผลการสอบสวนปรากฏผลว่าการเข้าแทรกแซงของคอมมิวนิสต์ เวียดนามเป็นเรื่องภายในของลาว² เพราะขณะที่คณะกรรมการเดินทางไปสอบสวนในซาเหือ พบประชาชนลาว เช่น ๓๓๓ มีความเป็นอยู่ธรรมดาและไม่พบสิ่งผิดปกติ สืบเนื่องมาจาก ขบวนการปะเทดลาวได้อพยพสมาชิกขบวนการเวียดมินห์ออกไปจากประเทศลาว ขณะเดียวกัน การสู้รบระหว่างทหารฝ่ายรัฐบาลกับทหารฝ่ายขบวนการปะเทดลาวในเขตดังกล่าวน้อยลง

สถานการณ์การเมืองในลาวยิ่งสับสน ทำให้ นายพลกฤษประสิทธิ์ อภัย หารัฐประหารและจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย ต่อมาในปี ค.ศ. 1960 รัฐบาลได้จัดให้มีการเลือกตั้ง ซึ่งผลปรากฏว่าฝ่ายรัฐบาลได้รับเลือกตั้งทั้งหมดคือ 59 ที่นั่ง³ จากการเลือกตั้งครั้งนี้ทำให้ฝ่ายซ้ายคือพรรคแนวลาวยุติวัติ และพรรคที่สนับสนุนขบวนการปะเทดลาว เช่น กลุ่มสันติภาพ ซึ่งมีพันกิม พลเสนา ไม่ได้รับเลือกตั้ง พรรคดังกล่าว กล่าวหาฝ่ายรัฐบาลว่าการเลือกตั้งครั้งนี้ไม่ยุติธรรม ในปีเดียวกันเจ้าสุภานุวงศ์และคณะสามารถ หลบหนีออกจากการจำคุกที่เวียงจันทน์ เดินทางไปเขตที่ตั้งของขบวนการปะเทดลาวเพื่อที่จะใช้วิธีการทางทหารต่อสู้กับฝ่ายรัฐบาลต่อไป และติดต่อขอความช่วยเหลือจากเวียดนามเหนือและจีน⁴

¹องค์การสหประชาชาติ ตั้งขึ้นมีจุดมุ่งหมาย 4 ประการ คือ

1. เพื่อธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างชาติ
2. เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์อันมิตรระหว่างประชาชาติทั้งหลาย
3. เพื่อร่วมมือในการแก้ไขปัญหาระหว่างชาติ
4. เพื่อเป็นศูนย์กลางรวมการปฏิบัติการของชาติต่าง ๆ พร้อมเพรียงกัน.

²Department of External Affairs. Current Note on International Affaris. 31(3) : 119 ; March 1960.

³บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. ราชอาณาจักรลาว. 2503. หน้า 558 - 559.

⁴เจ้าสุภานุวงศ์ ผู้แทนลาว. 1981. หน้า 25. (ภาษาลาว).

ขณะนั้นสถานการณ์การเมืองลาวไม่มั่นคงเป็นสาเหตุให้ฝ่ายพลเรือนและฝ่ายทหารแตกแยกกัน กล่าวคือ ร้อยเอกกองแล วีระสาน ซึ่งอยู่ฝ่ายเป็นกลางทำรัฐประหารในวันที่ 9 สิงหาคม ค.ศ. 1960 แล้วเชิญเสด็จเจ้าสุวรรณภูมิเป็นผู้จัดตั้งรัฐบาล แต่รัฐบาลนี้ไม่ได้รับการรับรองจากเจ้าอนุวงศ์ ฌ จาปากี้คดี นายพลภูมิ หน่อสวรรค์ ซึ่งอ้างว่าการจัดตั้งรัฐบาลไม่ได้เป็นตามระบอบประชาธิปไตย¹ ทำให้นายพลภูมิจัดตั้งคณะกรรมการต่อต้านคณะรัฐประหารขึ้น โดยมีศูนย์บัญชาการอยู่ที่สุวรรณเขต ดังนั้นในปี ค.ศ. 1960 ได้เกิดสงครามกลางเมืองระหว่างลาวทั้ง 3 ฝ่าย คือ เจ้าอนุวงศ์ ฌ จาปากี้คดี นายพลภูมิ หน่อสวรรค์ (ฝ่ายขวา) เจ้าสุวรรณภูมิ (ฝ่ายกลาง) และเจ้าสุภานุวงศ์ (ฝ่ายซ้าย) การสู้รบดำเนินไปอย่างรุนแรง เนื่องจากได้รับความช่วยเหลือจากประเทศฝ่ายเสรีประชาธิปไตย² และสัญญาบัตรจันทรทั้งฝ่ายขวายึดเวียงจันทน์ได้ในวันที่ 8 ธันวาคม ค.ศ. 1960 เนื่องจากผู้นำ ประชาชนลาวและทหารบางส่วนอพยพไปอยู่กับฝ่ายขวา เพราะเจ้าสุวรรณภูมิได้ลงนามความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างลาวกับสหภาพโซเวียตและเวียดนามเหนือ และยังได้รับการช่วยเหลือจากประเทศฝ่ายสังคมนิยม ทั้งฝ่ายขวาได้โฆษณาให้ประชาชนเหล่านั้นทราบถึงภัยของลัทธิคอมมิวนิสต์ ทำให้ประชาชนดังกล่าวหวาดเกรงภัยจากลัทธิคอมมิวนิสต์³ จากสงครามครั้งนี้ ทำให้ร้อยเอกกองแลได้นำทหารและอาวุธยุทโธปกรณ์จำนวนหนึ่งหลบหนีไปร่วมกับขบวนการปะเทดลาว⁴ ดังนั้นการต่อสู้จึงเหลือเพียง 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายรัฐบาลลาวและฝ่ายขบวนการปะเทดลาว ซึ่งดำเนินการสู้รบกันต่อไป แต่ในการสู้รบกันระหว่าง ค.ศ. 1960 - 1962 ได้มีการเจรจาหยุดยิงหลายครั้ง ดังเช่นการเจรจาที่ซูริค ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ บ้านหินเหิบ บ้านนามอน

¹ปภาอารยะ สุวรรณเทมีย์. ขบวนการคอมมิวนิสต์ในลาว. วิทยานิพนธ์ ร.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2504. หน้า 80 - 81.

²ประเทศฝ่ายประชาธิปไตยช่วยเหลือทั้งฝ่ายขวาและฝ่ายเป็นกลาง.

³ปภาอารยะ สุวรรณเทมีย์. เล่มเดิม. หน้า 86.

⁴บุญปลูก ส่วนพงษ์. ทางสู่สันติภาพได้ลัทธิคอมมิวนิสต์ในลาว. 2521.

และเจนีวา ในปี ค.ศ. 1962¹ ซึ่งข้อตกลงมีสาระที่สำคัญ คือ ปัญหาการหยุดยิงและการจัดตั้งรัฐบาลผสมเจ้าสุวรรณภูมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจัดตั้งรัฐบาลผสม ซึ่งประกอบไปด้วยคณะรัฐมนตรี 16 คน ฝ่ายขวา 4 คน ฝ่ายเป็นกลาง 8 คน และฝ่ายซ้าย 4 คน เจ้าสุภานุวงศ์ และนายพลภูมิ หน่อสุวรรณค์ ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี² รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายเป็นกลาง แต่การบริหารงานของรัฐบาลประสบอุปสรรคเพราะทั้ง 3 ฝ่าย ไม่ให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน ขณะเดียวกันเกิดการลอบสังหารบุคคลสำคัญของฝ่ายเป็นกลาง คือ ท่านกนิม พลเสนา ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นเหตุให้สมาชิกขบวนการปะเทดลาว เดินทางไปเขตปลดปล่อย เนื่องจากเกิดความไม่มั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินที่เวียงจันทน์³

สงครามระหว่างทหารรัฐบาลลาวกับทหารเขตปลดปล่อยยังคงดำเนินการต่อสู้ต่อไป และในระหว่าง ค.ศ. 1962 - 1972 การต่อสู้ดังกล่าวรุนแรงขึ้นเพราะการรบบในลาวได้ถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของอินโดจีน⁴ ประเทศฝ่ายโลกเสรีประชาธิปไตยได้ให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน อาวุธ ยุทโธปกรณ์ และอุปกรณ์อื่น ๆ แก่รัฐบาลลาว ขณะเดียวกันประเทศฝ่ายค่ายสังคมนิยมได้ดำเนินการเช่นเดียวกันกับขบวนการปะเทดลาว⁵ จากการสู้รบในระยะนี้ฝ่ายขบวนการปะเทดลาวสามารถยึดพื้นที่ได้ 2 ใน 3 ของพื้นที่ทั้งหมด

ในปี ค.ศ. 1972 ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายขบวนการปะเทดลาวเจรจาตกลงกันเรื่องยุติการหยุดยิง การถอนทหารต่างชาติออกจากลาว การดำเนินนโยบายเป็นกลาง

¹ปาริฉัตร อัสนีวรานนท์. ความสัมพันธ์และการดำเนินนโยบายต่างประเทศของลาวต่อไทย (ธันวาคม 2518 - ตุลาคม 2526). สารนิพนธ์ ร.ม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529. หน้า 22 - 25.

²Rarala Ratnam. Laos and the Super Powers. 1980. p.125.

³Deadling Data on World Affairs. "Laos," p.117.

⁴Mark N. Zacher and R. Stephen Milne. Conflict and Stability in Southeast Asia. 1974. p.266.

⁵"รลกันเจ็ดวันที่แล้วและสงครามในเวียดนาม," ประชาธิปไตย. : 2 ; มีนาคม 2511.

และการจัดตั้งรัฐบาลผสม ต่อมาปี ค.ศ. 1973 ได้จัดตั้งรัฐบาลผสมแห่งชาติ¹ และคณะกรรมการเมืองแห่งชาติขึ้น² เพื่อบริหารประเทศ แต่ทั้งสองหน่วยงานอยู่ภายใต้อิทธิพลของขบวนการปะเทดลาว เพราะเจ้าสุภานุวงศ์ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการเมืองแห่งชาติ และท่านภูมิ วงวิจิตร ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศและรักษาราชการแทนเจ้าสุวรรณภูมิซึ่งเสด็จไปรักษาพระองค์อยู่ที่ฝรั่งเศส³ ในช่วงระยะเวลาเดียวกันฝ่ายขบวนการปะเทดลาวโฆษณาชวนเชื่อเพื่อให้ประชาชนลาว นิสิตนักศึกษา เติมนักชนชั้นข้าราชการ นักธุรกิจ นักการเมือง ที่สนับสนุนประเทศค่ายเสรีประชาธิปไตยในเขตเมืองและในรัฐบาล เป็นเหตุให้รัฐมนตรีฝ่ายขวาย้ายไปลาออกจากตำแหน่งในรัฐบาลและหลบหนีเข้าประเทศไทย เจ้าสุวรรณภูมิซึ่งเป็นหัวหน้ารัฐบาลได้แต่งตั้งรัฐมนตรีแทนรัฐมนตรีที่ลาออก ซึ่งตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมนั้นตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของฝ่ายขบวนการปะเทดลาว ทำให้ทหารของขบวนการปะเทดลาวเข้าควบคุมทหารฝ่ายรัฐบาล และดำเนินการเข้ายึดเวียงจันทน์ได้ในที่สุด

การดำเนินนโยบายการปกครองของฝ่ายรัฐบาลและขบวนการปะเทดลาวในลาวดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่เป็นเอกภาพด้านการเมือง กล่าวคือ ผู้นำแตกแยกกัน แต่ละฝ่ายยึดแนวทางการต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของตนเป็นหลัก โดยอ้างว่าเพื่อผลประโยชน์ของชาติ แต่ขณะนั้นสถานการณ์การเมืองโลกแบ่งเป็น 2 ค่าย คือ ประเทศค่ายเสรีประชาธิปไตยและค่ายสังคมนิยม ทั้งสองฝ่ายต้องเผยแพร่อุดมการณ์และขยายอิทธิพลเข้ามามีอำนาจในลาว ซึ่งทั้งสองฝ่ายต้องเผยแพร่อุดมการณ์และขยายอิทธิพลเข้ามามีอำนาจในลาว ซึ่งเป็นฝ่ายของตน โดยการให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ในที่สุดฝ่ายขบวนการปะเทดลาวซึ่งฝ่ายสังคมนิยมสนับสนุนก็จะเล็ดลอดน้อยได้รับชัยชนะ จนกระทั่งฝ่ายสังคมนิยมยึดเวียงจันทน์ได้และสถาปนาประเทศเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ. 1975

¹พันเอก (พิเศษ) เขิดชาย เหล่ากล้า, นรนิติ เศรษฐบุตร และณรงค์ สิ้นสวัสดิ์. การปกครองและการเมืองของประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. 2518. หน้า 62.

²แหล่งเดิม. หน้า 63 - 68.

³บาโรจัน อัสนิวรานนท์. ความสัมพันธ์และการดำเนินนโยบายต่างประเทศของลาวต่อไทย (ธันวาคม 2518 - ตุลาคม 2526). สารนิพนธ์ ร.ม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529. หน้า 39.

ภายหลังการสลายตัวของขบวนการลาวอิสระ ลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองจากประเทศอนุรักษนิยม คือการปกครองระบอบประชาธิปไตย¹ ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1947² เป็นระบบสังคมนิยม³ และสถาปนาประเทศเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังนั้นประเทศลาวจึงไม่มีกษัตริย์เป็นประมุขอีกต่อไป แต่มีประธานประเทศเป็นประมุขแทน

1.2 ด้านเศรษฐกิจ

การที่ประเทศลาวถูกปกครองโดยรัฐบาล 2 รัฐบาล ทำให้เศรษฐกิจภายในประเทศลาวแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือระบบทุนนิยม⁴ และสังคมนิยม⁵ ซึ่งลักษณะเศรษฐกิจ

¹ประชาธิปไตย หมายถึง ระบบทางการเมืองการปกครองที่ประชาชนได้มีโอกาสปกครองตนเอง หรือหมายถึงการปกครองโดยประชาชนซึ่งอาจเป็นทางตรงหรือทางอ้อม (โดยผ่านผู้แทนราษฎร) ก็ได้ โปรดดูรายละเอียดใน ศาสตราจารย์สมพงษ์ เกษมนสิน และ ศาสตราจารย์จรรยา สุภาพ. ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ. 2520. หน้า 50.

²รัฐธรรมนูญพระราชอาณาจักรลาว. ม.ป.ป. หน้า 1 - 41. (ภาษาลาว). (โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก ข).

³การปกครองระบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ในลาว หมายถึง ระบบการปกครองเผด็จการโดยชนชั้นกรรมาชีพ ซึ่งให้พรรคคอมมิวนิสต์เป็นผู้ทำหน้าที่เป็นรัฐบาลในนามชนชั้นกรรมาชีพ และเพื่อชนชั้นกรรมาชีพ.

⁴ทุนนิยม หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่ถือว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นเจ้าของและการลงทุนในการผลิตเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน โดยยอมให้ผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจมีโอกาสแข่งขันทางเศรษฐกิจเพื่อให้ได้มาซึ่งกำไรหรือผลประโยชน์อื่นตามความสามารถและความปรารถนาของแต่ละคน.

⁵สังคมนิยม หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่มีแนวนโยบายมุ่งสนับสนุนและปรารถนาที่จะให้ชุมชน สังคม หรือส่วนรวม ถือกรรมสิทธิ์หรือควบคุมการผลิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยสำคัญในการผลิต เช่น ทุน ทรัพยากร ที่ดิน วิทยาการ ทั้งนี้เพื่อบูรณาการผลประโยชน์เหล่านี้เพื่อประชาชนทั้งมวล.

ของประชาชนลาวที่ถูกปกครองภายใต้รัฐบาลเวียงจันทน์นั้นเป็นฝ่ายทุนนิยม ผู้ที่ควบคุมเศรษฐกิจส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ คือ ฝรั่งเศส จีน เวียดนาม ไทย นอกจากนี้เศรษฐกิจภายในลาวยังฝืดเคืองเพราะรัฐบาลลาวบังคับเก็บภาษีและข้าวจากประชาชนลาว เป็นเหตุให้ความเป็นอยู่ของประชาชนลาวฝืดเคือง เนื่องจากการเสียภาษีดังกล่าว ทั้งการเกณฑ์แรงงานไปเป็นทหาร ทำให้ประชาชนไม่มีเวลาประกอบอาชีพ ขณะเดียวกันเศรษฐกิจภายใต้รัฐบาลเขตปลดปล่อยจะมีลักษณะ เป็นสังคมนิยม คือประชาชนในเขตนี้จะรวมใจกันผลิตเสบียงอาหาร และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความเป็นอยู่ภายใต้รัฐบาลเขตปลดปล่อยจะไม่แตกต่างกันมากนัก คือประชาชนลาวจะทำหน้าที่ทั้งผลิตเสบียงอาหารและเป็นทหาร อีกทั้งในเขตนี้ไม่มีการเสียภาษี การเกณฑ์แรงงาน ประกอบกับกิจการโฆษณาชวนเชื่อของหน่วยโฆษณาพรรคคอมมิวนิสต์ลาว ทำให้ประชาชนลาวร่วมสนับสนุนและเข้าร่วมขบวนการปะเทดลาวเพิ่มขึ้น

1.3 การแข่งขันทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

สังคมและวัฒนธรรมลาวภายหลังการสลายตัวของขบวนการลาวอิสระได้แบ่งเป็น 2 ส่วน กล่าวคือ สภาพสังคมและวัฒนธรรมที่อยู่ภายใต้รัฐบาลเวียงจันทน์มีแบบประชาธิปไตย ซึ่งมีลักษณะเป็นสังคมแบบเก่า¹ ที่ประกอบไปด้วยระบบศักดินา² การต่อสู้กับฝ่ายรัฐบาลเขตปลดปล่อย ทำให้รัฐบาลลาวประสบปัญหาการพัฒนาประเทศ ทำให้ลาวยังคงเป็นประเทศที่ล้าหลัง³ นอกจากนี้วัฒนธรรมที่ฝรั่งเศสนำเข้ามา เช่น การใช้ชีวิตแบบตะวันตก ตลอดจนตั้งสถานเริงรมย์ต่าง ๆ ได้แก่ บาร์ โรงแรม บ่อนการพนัน ทำให้ประชาชนลาว

¹สังคมเก่าประกอบด้วย ความคิดเก่า วัฒนธรรมเก่า ประเพณีเก่า และนิสัยเก่า บรรดาตุลาการละเอียดอัน บุญปลูก ส่วนพงษ์. ทางสู่ผืนเสรีภาพภายใต้ลัทธิคอมมิวนิสต์ในลาว. 2521. หน้า 103 - 164.

²ระบบศักดินา หมายถึง อำนาจการปกครองที่นา ซึ่งผู้ที่มีอำนาจนี้จะอยู่ในชนชั้นผู้ปกครอง คือ พระบรมวงศานุวงศ์ ขุนนาง ส่วนผู้ถูกปกครองคือ ประชาชน.

³ลาวเป็นประเทศที่ล้าหลัง เพราะประชาชนลาวส่วนใหญ่อยากจนประกอบอาชีพทางการเกษตรถึง 90% มีความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ และอ่านออกเขียนได้ร้อยละ 15 - 20% ซึ่งประชาชนที่รู้หนังสือจะอาศัยอยู่ในเมือง.

กลายเป็นผู้บริโภครตามแนวทางทุนนิยม ส่วนฝ่ายรัฐบาลเขตปลดปล่อยได้นำวิธีการสังคมนิยมมาใช้¹ โดยดำเนินการดังนี้ จัดตั้งโรงเรียนสำหรับชายหนุ่มเยาวชนเพื่อให้ประชาชนรู้เกี่ยวกับอุดมการณ์สังคมนิยม และดำเนินชีวิตแบบคอมมูน ทั้งต่อต้านการใช้ชีวิตตามแนวทางจักรวรรดินิยม

1.4 การแข่งขันทางด้านทหาร

ภายหลังที่ขบวนการลาวอิสระสลายไปแล้ว ฝรั่งเศสกลับเข้ามาปกครองลาวอีกครั้ง เหตุการณ์นี้เป็นเวลาภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ต่อมาเมื่อลัทธิคอมมิวนิสต์ขยายเข้ามาในอินโดจีน สหรัฐอเมริกาจึงให้ความช่วยเหลือลาวในด้านยุทธปัจจัยสงคราม เช่น เงิน อาวุธยุทโธปกรณ์ เสบียงอาหาร เป็นต้น เพราะสหรัฐอเมริกามีจุดประสงค์เพื่อป้องกันไม่ให้ลัทธิคอมมิวนิสต์แพร่ขยายเข้ามาในลาว จึงทำให้รัฐบาลเขตปลดปล่อยอ้างได้ว่าเป็นการต่อสู้เพื่อต่อต้านจักรวรรดินิยมที่เข้ามาปกครองลาว

รัฐบาลเขตปลดปล่อยได้จัดตั้งกองโจรเพื่อปลุกระดม และชักชวนประชาชนลาวพร้อมกับติดตั้งอาวุธ โดยจัดขึ้นในทุก ๆ เขต แล้วแฝงเข้าไปในเขตควบคุมของรัฐบาลลาวเพื่อเข้าไปเผยแพร่นโยบายของแนวลาวอิสระ และจัดตั้งฐานการเมืองในหมู่ประชาชนลาวในระยะเวลา ระหว่าง ค.ศ. 1950 - 1954 กองทัพรัฐบาลเขตปลดปล่อยได้ขยายมาเป็นกองพันที่ติดอาวุธ และขยายสงครามกองโจรพร้อมทั้งฝึกอบรมทหารเพื่อเตรียมพร้อมในการสู้รบกับทหารต่างชาติ ในระยะ ค.ศ. 1952 - 1954 ทหารรัฐบาลเวียงจันทน์และทหารรัฐบาลเขตปลดปล่อยทำการต่อสู้เพื่อเป้าหมายของแต่ละฝ่าย เหตุการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นในตาราง 12 ดังนี้

¹ลาวนำวิธีทางสังคมนิยมคอมมิวนิสต์มาใช้ในลาว เชื่อว่าวิธีทางสังคมนิยมจะแก้ปัญหาความบกพร่องทั้งปวงของสังคมได้ และเป็นการปูพื้นฐานเพื่อจะนำไปสู่สังคมที่ไม่มีชนชั้นที่สมบูรณ์แบบคือความเป็นคอมมิวนิสต์โดยสมบูรณ์ โปรดดูเพิ่มเติมใน ศาสตราจารย์สมพงษ์ เกษมสิน และศาสตราจารย์จรรยา สุภาพ. ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ. 2520.

ตาราง 12 แสดงการต่อสู้ระหว่างทหารรัฐบาลเวียงจันทน์กับทหารรัฐบาลเขตปลดปล่อย
(ค.ศ. 1952 - 1953)

วัน เดือน ปี	เหตุการณ์
พ.ค. 1952	ทหารและประชาชนลาวเขตปลดปล่อยในเขตภูม (แขวงเวียงจันทน์) ได้ทำลายฝ่ายรัฐบาลลาวประมาณ 100 คน
มิ.ย. 1952	ทหารและประชาชนลาวเขตปลดปล่อยได้ทำลายทหารฝ่ายรัฐบาลเวียงจันทน์ที่ปากลาย ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของแขวงหลวงพระบาง โดยใช้อุทธรณ์วิธีแบบกองโจร แล้วบังคับให้ทหารรัฐบาลเวียงจันทน์ถอนจากบ้านสั เมืองงอย ปากแซง ซึ่งตั้งอยู่แขวงหลวงพระบาง
	ในระหว่าง ค.ศ. 1952 - 1953 กองทัพรัฐบาลเขตปลดปล่อยได้รวมกำลังกับกองกำลังอาสาสมัครเวียดนามเตรียมรับมือกับทหารรัฐบาลเวียงจันทน์ และพร้อมกับบุกโจมตีหลายฝ่ายเวียงจันทน์ จำนวน 10 กองพันที่เข้าเหนือ
	การรบได้เริ่มต้นด้วยการบุกโจมตีเมืองแอต ทนองคัง และ เคลื่อนทัพเข้าปิดล้อมเมืองซาเหนืออย่างเข้มแข็ง
	กองทัพรัฐบาลเขตปลดปล่อยโจมตีกองทัพรัฐบาลเวียงจันทน์ ซึ่งส่งมาจากทุ่งไหหิน ที่บริเวณแขวงซาเหนือ
21 เม.ย. 1953	กองทัพรัฐบาลเขตปลดปล่อยและประชาชนลาว รวมทั้งกองทหารอาสาสมัครเวียดนาม ได้บุกโจมตีเมืองซาเหนืออย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง จนในที่สุดทหารของรัฐบาลเวียงจันทน์ ได้แตกกระจายออกจากซาเหนือ ในวันที่ 12 เดือนเมษายน ค.ศ. 1953
เม.ย. 1953	รัฐบาลเขตปลดปล่อยได้แขวงหัวพัน
29 เม.ย. 1953	กองทัพรัฐบาลเขตปลดปล่อยยึดได้เมืองเชียงขวาง และเกิดการรบที่น้ำจ เมืองงอย น้ำปาก และขยายไปถึงเมืองหลวงพระบาง

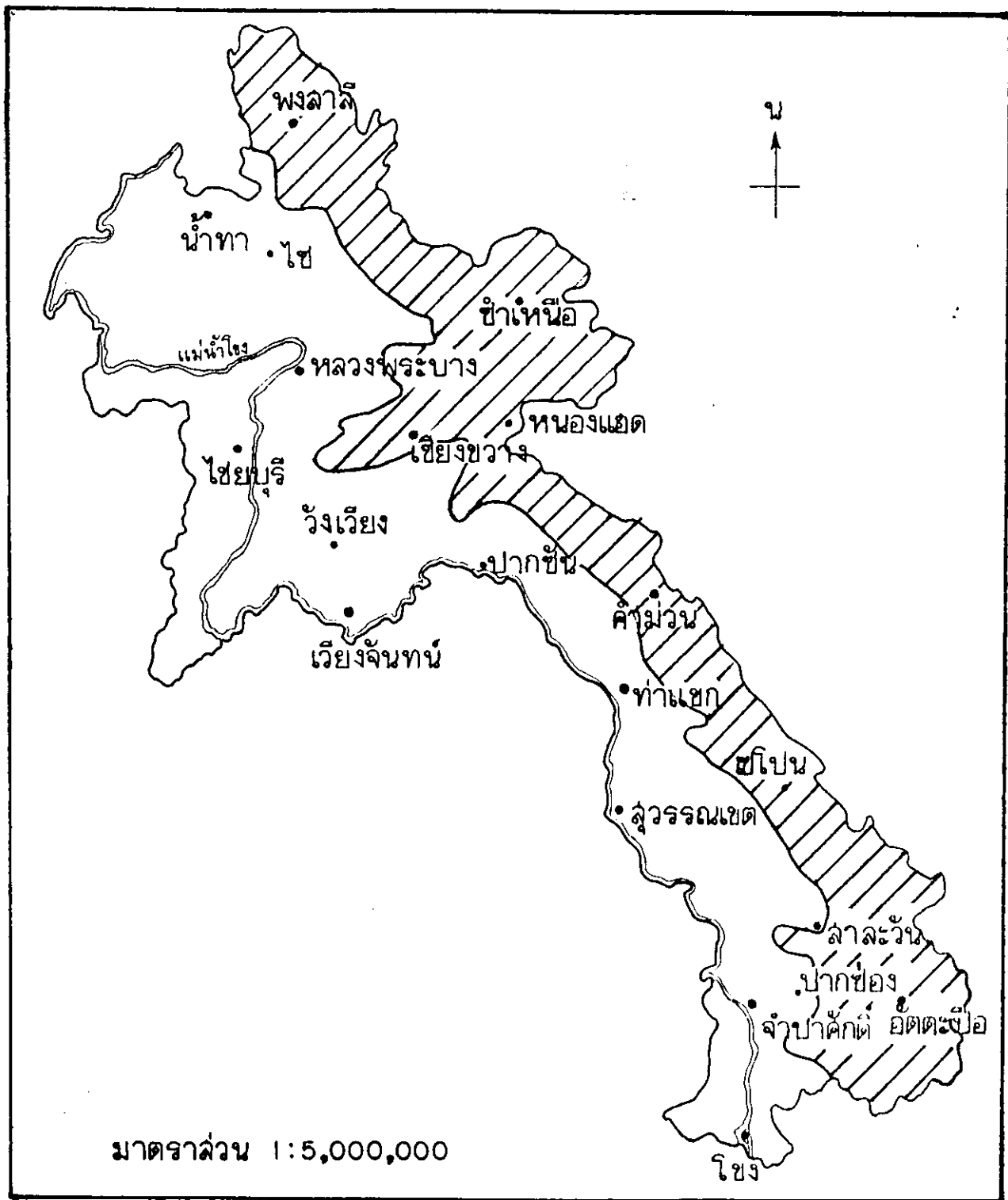
ที่มา : ทองสา ไชยวงศาดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ เล่ม 3 (1893 ถึง ปัจจุบัน). 1989. หน้า 221 - 222. (ภาษาลาว).

รัฐบาลเขตปลดปล่อยได้ใช้วิธีการทางทหารต่อสู้กับฝ่ายรัฐบาลเวียงจันทน์ โดย การต่อสู้เพื่อยึดดินแดนจากรัฐบาลเวียงจันทน์ครั้งละ เล็กน้อยให้เป็นเขตปลดปล่อย เช่น พงสาลี ชานเหือ และเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นพื้นที่แรกสุดและพื้นที่สุดท้าย จนกระทั่งฝ่ายซ้ายยึด พื้นที่ของประเทศได้ทั้งหมด การดำเนินการทหารนี้ดำเนินการควบคู่ไปกับนโยบายทางการเมือง เศรษฐกิจดังกล่าวมา จนในที่สุดประเทศลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบประชาธิปไตย เป็นระบบสังคมนิยม ซึ่งนับว่าประเทศจากค่ายสังคมนิยมดำเนินการเพื่อเข้าไปมีอิทธิพลเหนือ ประเทศลาวได้สำเร็จ ดังรายละเอียดในตาราง 13 แสดงพื้นที่เขตยึดครองของรัฐบาลเขต ปลดปล่อย จนกระทั่งครอบครองพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ

ตาราง 13 แสดงพื้นที่เขตปลดปล่อยของรัฐบาลเขตปลดปล่อย ระหว่าง ค.ศ. 1954 - 1975

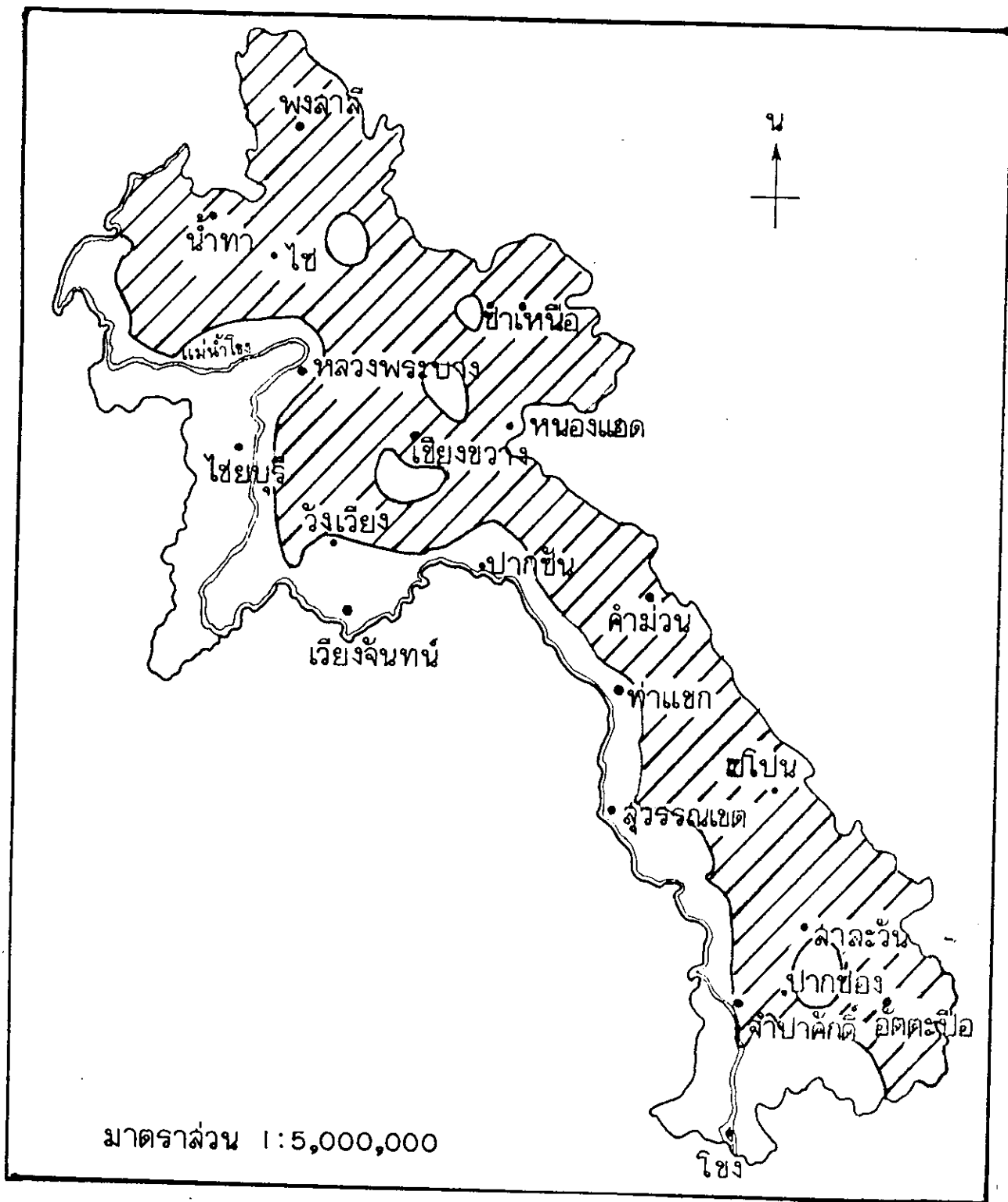
ที่	ปี ค.ศ.	พื้นที่เขตปลดปล่อย		หมายเหตุ
1.	1954	แขวงพงสาลี เมืองเซปน เมืองปากซ่อง เมืองหนองแฮด	แขวงชาเหนือ แขวงสาละวัน แขวงอัตตะปือ แขวงเชียงขวาง	บริเวณชายแดนลาว- เวียดนาม
2.	1962	แขวงพงสาลี แขวงอัตตะปือ แขวงเชียงขวาง แขวงหลวงน้ำทา	แขวงชาเหนือ แขวงสาละวัน แขวงอุดมชัย	ค.ศ. 1964 ได้พื้นที่ 70% ของประเทศ
3.	1975	แขวงพงสาลี แขวงอัตตะปือ แขวงเชียงขวาง แขวงหลวงน้ำทา แขวงหลวงพระบาง แขวงชัยบุรี แขวงเวียงจันทน์	แขวงชาเหนือ แขวงสาละวัน แขวงอุดมชัย แขวงจำปาศักดิ์ แขวงสุวรรณเขต แขวงคำม่วน	พื้นที่ทั้งหมดของ ประเทศ

ที่มา : ข้อมูลจากหอพิพิธภัณฑสถานภูเวียง ค.ศ. 1955 และโปรดดูรายละเอียดใน ทองสา
ไชยวงศ์ และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึง ปัจจุบัน).
1989. หน้า 232 - 240, 249 - 324, 325 - 408. (ภาษาลาว).

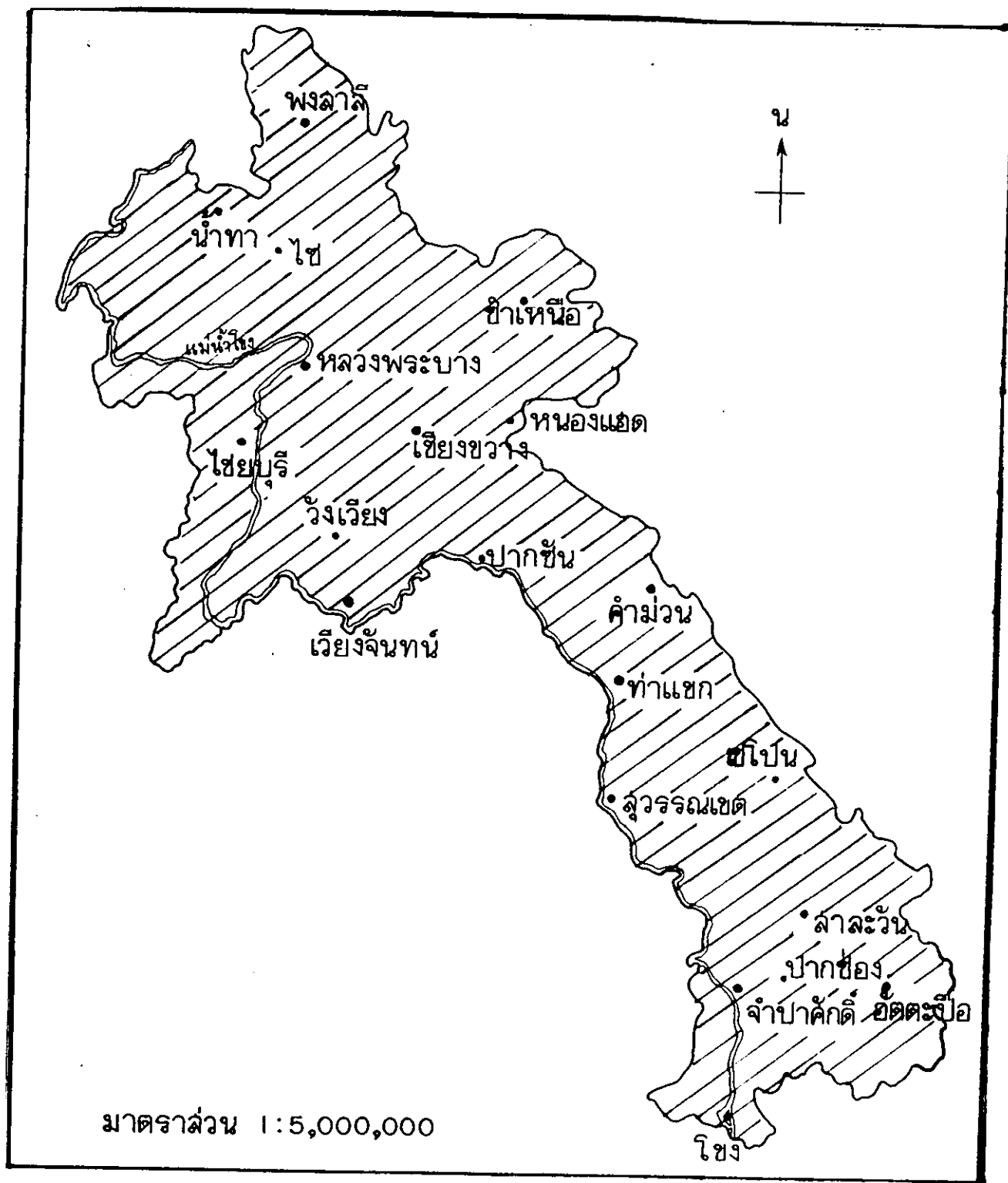
ภาพประกอบ 10 แผนที่แสดงพื้นที่เขตปลดปล่อยในปี ค.ศ. 1954

ที่มา : ดัดแปลงมาจากแผนที่ในหอพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติลาว. เวียงจันทน์, 1995.

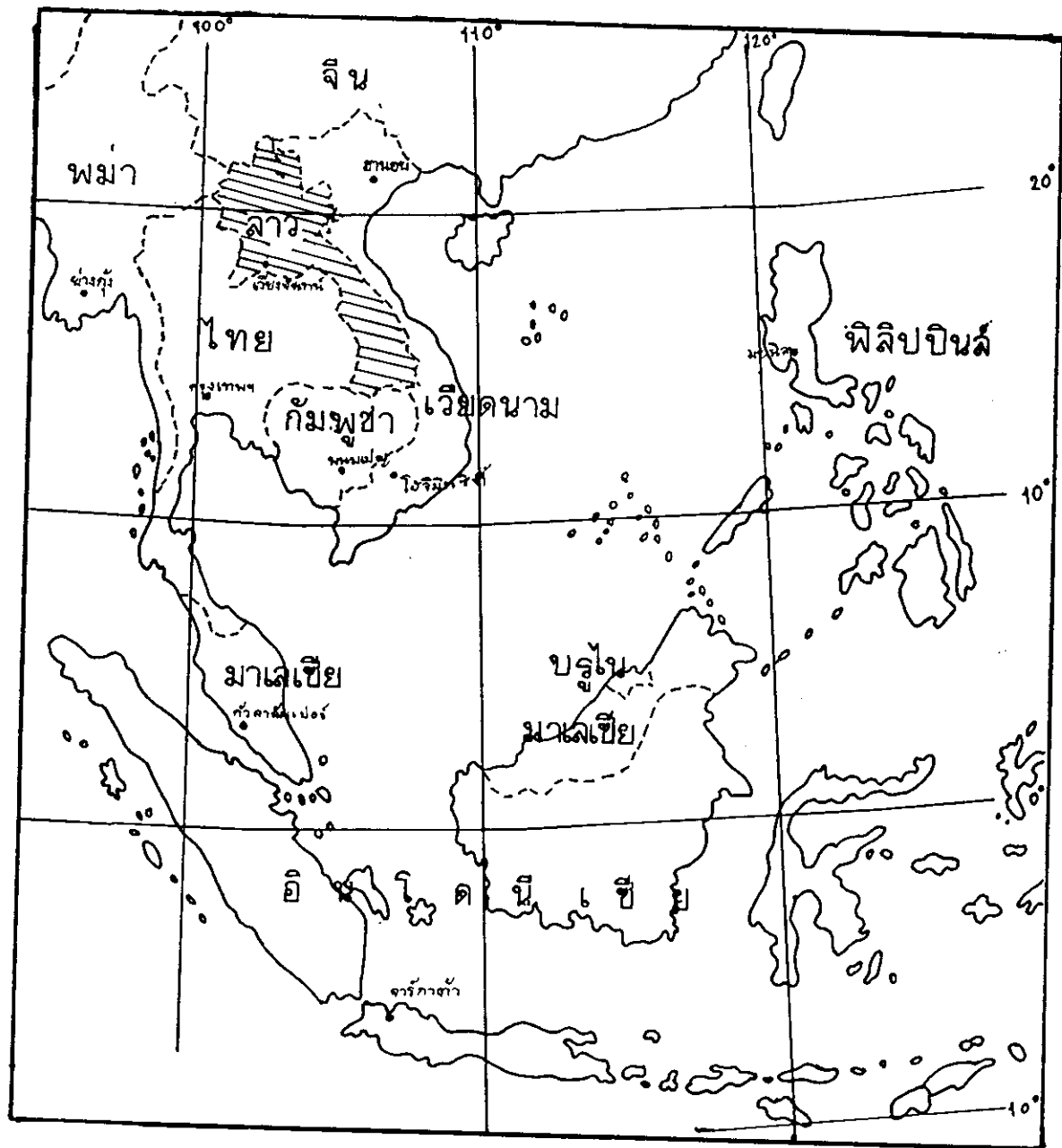
ภาพประกอบ 11 แผนที่แสดงพื้นที่เขตปลอดคอมมิวนิสต์ในปี ค.ศ. 1962

ที่มา : ดัดแปลงมาจากแผนที่งานหอพิทักษ์กับภูมิตลาว. เวียงจันทน์, 1995.

ภาพประกอบ 12 แสดงพื้นที่เขตปลดปล่อยในปี ค.ศ. 1975

ที่มา : ดัดแปลงมาจากแผนที่ในหอพิพิธภัณฑสถานลาว. เวียงจันทน์, 1995.

ภาพประกอบ 13 แผนที่แสดงประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ที่มา : National Geographic Department Vientiane 1995. ATLAS OF THE LAO PDR. 1995. p.5.

รัฐบาลเขตปลดปล่อยสามารถยึดพื้นที่รัฐบาลลาวได้ โดยอาศัยยุทธวิธีรูปแบบกองโจร¹ เนื่องจากลักษณะการรบแบบนี้เหมาะสมกับลักษณะภูมิประเทศ และประชาชน กล่าวคือทหารคุ้นเคยกับภูมิประเทศและทิวทัศน์ที่เป็นทั้งทหารในเวลารบ แต่ในเวลาปกติเป็นชาวบ้านธรรมดา ซึ่งดำรงชีวิตอยู่ด้วยการเพาะปลูก ทหารเหล่านี้ได้รับการฝึกอบรมด้านยุทธวิธี การรบจากเวียตนามทั้งคุ้นเคยกับลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาและที่ราบสูง ทั้งป่าทึบ และการเมืองการปกครองภายในประเทศขาดเอกภาพเพราะผู้นำแตกแยกกัน รวมทั้งแนวความคิดในลัทธิคอมมิวนิสต์เผยแพร่ในหมู่ผู้นำและประชาชน ทำให้ฝ่ายขบวนการปะเทดลาว² สามารถรบชนะฝ่ายรัฐบาลเวียงจันทน์ในที่สุด

2. ปัญหาการแทรกแซงของนานาชาติในประเทศลาว

บทบาทของประเทศจากค่ายเสรีประชาธิปไตย ซึ่งนำโดยสหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือลาวเพื่อป้องกันไม่ให้ลัทธิคอมมิวนิสต์แพร่กระจายออกไป ขณะเดียวกันประเทศจากค่ายสังคมนิยมที่นำโดยสหภาพโซเวียตรัสเซีย และจีนต้องการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์และเข้ามามีอิทธิพลในลาว

2.1 บทบาทของประเทศค่ายเสรีประชาธิปไตย

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โลกแบ่งเป็น 2 ค่าย คือ ค่ายเสรีประชาธิปไตย และค่ายสังคมนิยม ซึ่งฝ่ายประเทศค่ายเสรีประชาธิปไตยนำโดยสหรัฐอเมริกา ประเทศจากค่ายเหล่านี้ให้ความช่วยเหลือลาวเพื่อป้องกันไม่ให้ลัทธิคอมมิวนิสต์แผ่ขยายจากเวียตนามลงมาถึงลาว และจากลาวสู่ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังเช่นรายละเอียดในตาราง 14 ดังนี้

¹ ปรอดูสารนิพนธ์ หน้า 102 หัวข้อ 2.3.3 (ข. วิธีการรบแบบกองโจร).

² ผู้วิจัยกล่าวถึงรัฐบาลเขตปลดปล่อยซึ่งปกครองพื้นที่ด้วยระบบสังคมนิยม แต่ขบวนการปะเทดลาวเป็นขบวนการกู้เอกราชของลาวโดยอาศัยวิธีทางสังคมนิยมต่อสู้จนประสบผลสำเร็จ.

ตาราง 14 แสดงถึงการค้าระหว่างประเทศลาวกับต่างประเทศ ในระหว่างปี ค.ศ. 1965 - 1969

ที่	รายการ	หน่วย การเงิน	ปี ค.ศ.					หมายเหตุ
			1965	1966	1967	1968	1969	
1.	สินค้าขาออก	ล้านดอลลาร์	0.5	0.7	2.1	2.9	2.0	
2.	สินค้าขาเข้า	ล้านดอลลาร์	34.4	40.8	42.0	40.9	42.2	
3.	สินค้าจากประเทศไทย	ล้านดอลลาร์	9.5	10.1	9.2	8.5	5.9	
4.	สินค้าจากประเทศสหรัฐอเมริกา	ล้านดอลลาร์	10.7	13.0	12.6	5.5	6.0	

ที่มา : เอกสารจากสถานทูตสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับลาวเรื่อง "Facts on Foreign Aid to Laos," ค.ศ. 1971.

ตาราง 14 แสดงให้เห็นว่าลาวต้องประสบกับภาวะการขาดดุลการค้าทุกปี และจำเป็นต้องพึ่งความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ประเทศที่ช่วยเหลือลาวมากที่สุดคือสหรัฐอเมริกา ดังนั้นอาจวิเคราะห์ได้ว่า สหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือเพื่อป้องกันลัทธิคอมมิวนิสต์แล้วยังต้องการปกป้องผลประโยชน์ของตนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย¹ ซึ่งอาจกล่าวเพิ่มเติมดังนี้

¹ปรีดา อภิรัตน์. บทบาทของสหรัฐอเมริกาทางเอเชียอาคเนย์ ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2. วิทยานิพนธ์ ร.ม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 33 - 34.

2.1.1 สหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาให้ความสนใจลาวในระยะแรกเนื่องจากความคิดที่ว่า ลาวมีพรมแดนติดต่อกับจีน จึงคิดที่จะใช้ลาวปิดล้อมจีน โดยเชื่อว่าลาวสามารถเป็นฐานทัพ ท้ายระบบการปกครองคอมมิวนิสต์ โดยสหรัฐอเมริกา ร่วมกับกำลังทหารก็มณฑลที่ตั้งที่แตกแล้ว หลบหนีเข้าไปอยู่ทางตอนเหนือของพม่า¹ ดังนั้นสหรัฐอเมริกาจึงถือโอกาสเข้าแทรกแซงลาว ในขณะที่ฝรั่งเศสกลับเข้าปกครองลาวอีกครั้ง (ค.ศ. 1946 - 1954) ต่อมาเมื่อลาวได้ เกราชตามสนธิสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1954 ท้าให้ฝรั่งเศสถอนกำลังออกจากลาว สหรัฐอเมริกาจึงสบโอกาสเข้ามาแทนที่ฝรั่งเศสในลาวเพิ่มขึ้น สหรัฐอเมริกาเกรงว่าลาวจะตกอยู่ ภายใต้อิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ จึงจำเป็นต้องเข้าป้องกันลาวโดยการให้ความช่วยเหลือ ด้านการเงิน อาวุธยุทโธปกรณ์ ทหาร พร้อมทั้งเป็นผู้นำจัดตั้งองค์การสนธิสัญญาการป้องกัน ร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ขึ้นในปี ค.ศ. 1954 เพื่อปิดล้อมการขยายตัวของจีนและ เวียดนาม ทั้งเป็นการป้องกันมิให้เกิดช่องว่างแห่งอำนาจ ภายหลังการถอนตัวของทหารฝรั่งเศส จากประเทศลาว กัมพูชา และเวียดนาม² ในปี ค.ศ. 1961 ประธานาธิบดี จอห์น เอฟ. เคนเนดี (John F. Kennedy) มีนโยบายจำกัดการให้ความช่วยเหลือด้านการเงินและ เศรษฐกิจแก่เวียดนามใต้ แต่ต่อมาใน ค.ศ. 1962 สหรัฐอเมริกาก็กลับมีนโยบายที่จะช่วยเหลือ ลาวและเวียดนามใต้เพิ่มขึ้น³ โดยการส่งทหารเข้าไปช่วยอย่างเต็มที่⁴ เพราะจีนคอมมิวนิสต์ และสหภาพโซเวียตรุสเซียสนับสนุนอินโดจีนซึ่งมีผลกระทบถึงผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกาใน ด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ กล่าวคือภายหลังเกิดวิกฤตการณ์คิวบา สหภาพโซเวียต-

¹ พลตรีวิจิตร สอนสุข. "ยุทธศาสตร์และขีดความสามารถของจีน-คอมมิวนิสต์," รัฐสาริรักษ์. 8(2) : 154 ; เมษายน 2509.

² พศ.ดร.สุรัชย์ ศิริไกร. รายงานการวิจัยสาเหตุของการกระทบกระทั่งตามพรมแดน ไทย-ลาว 1975 - 1981. 2527. หน้า 14.

³ ปรีดา อภิรัตน์. บทบาทสหรัฐอเมริกาทางเอเชียอาคเนย์ภายหลังสงครามโลก ครั้งที่ 2. วิทยานิพนธ์ ร.ม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 80 - 81.

⁴ สหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน ปีละ 60 ล้านดอลลาร์ และงบประมาณ ทางทหารเป็นจำนวนมาก โปรดดูรายละเอียดใน Mark W. Zacher and R. Stephen Milne. Conflict and Stability in Southeast Asia. 1974. p.266.

รัสเซียได้ลอบเข้ามาติดจรวดหัวรบนิวเคลียร์ขนาดกลาง โดยมุ่งเป้าหมายไปยังสหรัฐอเมริกา ซึ่งสหรัฐอเมริกาถือว่าเป็นการกระทำที่กระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติ ทำให้สหรัฐอเมริกาป้องกันดินแดนสำคัญด้วยการปิดล้อมอ่าวคิวบาและไมอานูอาตาให้เรือบรรทุกทุกชนิดผ่านไปยังคิวบา¹ สหรัฐอเมริกาพิจารณาว่าสหภาพโซเวียตรัสเซียมีความพยายามที่จะทำลายโลกเสรีประชาธิปไตย และขยายอิทธิพลแพร่ไปทั่วโลก ดังนั้นสหรัฐอเมริกาจำเป็นต้องสกัดกั้นและตอบโต้คอมมิวนิสต์ทุกหนทุกแห่ง นโยบายนี้ดำเนินการต่อมา ดังเช่น เหตุการณ์ในอินโดจีน เมื่อ ค.ศ. 1963 ทำให้ประธานาธิบดีลินคอล์น บี. จอห์นสัน (Lincoln B. Johnson) ได้ส่งกำลังทหารไปเพิ่มในเวียดนามใต้ เพราะสหรัฐอเมริกาเกรงว่าอินโดจีนจะปรายชัยแก่เวียดนามเหนือ² ต่อมาในปีเดียวกันเรือพิฆาตแมคคอกส์ของสหรัฐอเมริกาถูกโจมตีขณะทำการลาดตระเวนอยู่ในอ่าวตังเกี๋ย ทำให้สหรัฐอเมริกาหวาดวิตกกังวลได้ส่งกำลังทหารเพิ่มขึ้นในเวียดนามใต้ ขณะเดียวกันสหรัฐอเมริกาได้ขอให้ประเทศสัมพันธมิตรฝ่ายโลกเสรีประชาธิปไตยส่งกำลังทหารของตนเข้าไปช่วยรบในอินโดจีน แต่การดำเนินงานดังกล่าวไม่สามารถยับยั้งฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้ ในที่สุดสหรัฐอเมริกาจำเป็นต้องถอนตัวจากสงครามอินโดจีน สืบเนื่องมาจากภาวะการตกต่ำทางเศรษฐกิจของประเทศ³ และมติมหาชน⁴ ตลอดจนความขัดแย้งระหว่างสหภาพโซเวียตรัสเซียกับ

¹ ภาริจฉัตร อัสนีวรานนท์. ความสัมพันธ์และการดำเนินนโยบายต่างประเทศลาว ต่อไทย (ธันวาคม 2518 - ตุลาคม 2526). สารนิพนธ์ ร.ม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529. หน้า 29 - 30.

² ชาติชาย พณยานนท์. สงครามเวียดนาม (ค.ศ. 1946 - 1975). 2536. หน้า 124 - 131.

³ ฐานะทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกตกต่ำเพราะในช่วงปี ค.ศ. 1960 - 1970 สหรัฐอเมริกาใช้จ่ายเงินผลิตเครื่องอาวุธยุทโธปกรณ์ด้านสงคราม และส่งเสริมให้มีการลงทุนในต่างประเทศ อีกทั้งอุตสาหกรรมต่าง ๆ ภายในประเทศประสบปัญหาการขาดแคลนนํ้ามัน และประสบภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ.

⁴ สงครามอินโดจีนไม่ได้ให้ผลประโยชน์แก่ชาวอเมริกันแต่กลับทำให้สหรัฐอเมริกาต้องสูญเสียความเป็นอภิมหาอำนาจทั้งด้านทหารและทางเศรษฐกิจ เพราะสหรัฐอเมริกาต้องเสียค่าใช้จ่ายในการทำสงครามเวียดนามประมาณ 150,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และชาวอเมริกันต้องสูญเสียชีวิตไป 55,000 คน เป็นเหตุให้ขวัญของชาวอเมริกันเสียไป.

จีนคอมมิวนิสต์ ซึ่งทั้งสองฝ่ายต่างต่อต้านกันเอง¹ ทำให้สหรัฐอเมริกาถอนทหารจากอินโดจีน
เมื่อ ค.ศ. 1973

2.1.2 ไทย

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยดำเนินนโยบายต่างประเทศ
เพื่อรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติ กล่าวคือ ไทยเป็นฝ่ายอักษะปราชัยในสงครามโลก
ครั้งที่ 2 และต้องเสียค่าปฏิกรรมสงครามเป็นจำนวนมาก² ไทยจึงดำเนินนโยบายต่างประเทศ
ด้วยการเป็นมิตรกับนานาประเทศและสนับสนุนสหรัฐอเมริกา เพราะสหรัฐอเมริกาไม่ถือว่าไทยเป็น
ฝ่ายปราชัยในสงครามโลกครั้งที่ 2³ ขณะเดียวกันไทยดำเนินนโยบายต่างประเทศกับลาว ด้วยการ
การรับรองรัฐบาลเจ้าอนุวงศ์ ณ จำปาศักดิ์ ใน ค.ศ. 1947 เพราะต้องการปรับสัมพันธไมตรี
กับฝรั่งเศส และป้องกันและขัดขวางการแพร่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์ในอินโดจีน รวมทั้งประเทศ
ลาวด้วย เพราะไทยเกรงว่าลัทธิคอมมิวนิสต์ในลาวจะแพร่ขยายเข้าสู่ไทย จะกระทบต่อสถาบัน
พระมหากษัตริย์ สถาบันการปกครองและเศรษฐกิจของประเทศ การที่ไทยกับลาวมีชายแดนติดต่อ
ยาวประมาณ 1,524 กิโลเมตร โดยมีเขตติดต่อถึง 9 จังหวัดของไทย คือ จังหวัดเชียงราย
พะเยา น่าน อุตรดิตถ์ เลย หนองคาย นครพนม มุกดาหาร และอุบลราชธานี จะทำให้
คอมมิวนิสต์ดำเนินการได้สะดวก ดังนั้นไทยจึงให้การร่วมมือสนับสนุนสหรัฐอเมริกาต่อต้านลัทธิ
คอมมิวนิสต์ในลาวด้วยการเป็นสมาชิกองค์การซีโต้และจัดส่งทหารเข้าไปร่วมรบในสงครามอินโดจีน
รวมทั้งทำให้ประเทศไทยเป็นฐานปฏิบัติการส่งปัจจัยสงคราม⁴ เป็นต้น

¹ในด้านเศรษฐกิจ การตีความในลัทธิคอมมิวนิสต์ นโยบายต่อตะวันตก เป็นต้น
โปรดดูรายละเอียดใน ถนอม อานามวัฒน์. ประวัติศาสตร์และการวิเคราะห์เหตุการณ์เอเชีย
ปัจจุบัน. 2521. หน้า 59 - 75.

²ดิเรก ชัยนาม. ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2. 2509. ภาคผนวก หน้า 509 -
685.

³แหล่งเดิม. หน้า 677.

⁴โปรดดูรายละเอียดใน ปาริฉัตร อัสนีวรานนท์. ความสัมพันธ์และการดำเนิน
นโยบายต่างประเทศลาวต่อไทย (ธันวาคม 2518 - ตุลาคม 2526). สารนิพนธ์ ร.ม.
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529. หน้า 31 - 34.

2.2 บทบาทของประเทศค่ายสังคมนิยม

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ผู้นำประเทศค่ายสังคมนิยม คือ สหภาพโซเวียต รัสเซีย และจีน ได้เข้าไปมีบทบาทในลาวเพราะเป็นประเทศทั้งสองมีนโยบายเผยแพร่ลัทธิสังคมนิยมไปทั่วโลก สหภาพโซเวียตรัสเซียต้องการจะเป็นผู้นำประเทศโลกที่สาม ซึ่งรวมทั้งลาวด้วย ส่วนจีนมีพรมแดนติดต่อกับลาวเช่นเดียวกับเวียดนาม จึงทำให้ประเทศค่ายสังคมนิยมดังกล่าวต้องการจะเข้าไปมีอิทธิพลในประเทศลาว

2.2.1 สหภาพโซเวียตรัสเซีย

สหภาพโซเวียตรัสเซียภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีวัตถุประสงค์แห่งชาติ 2 แนวทางคือการแสวงหาและรักษาไว้ซึ่งอำนาจและผลประโยชน์แห่งชาติกับการปฏิวัติโลกตามอุดมการณ์ของ มาร์กซ์ เลนิน¹ กล่าวคือ ในขณะที่สหภาพโซเวียตรัสเซียแผ่ขยายอิทธิพลของตนไปสู่ประเทศอื่นด้วยการใช้แนวทางต่อสู้ของมาร์กซ์ เลนิน โดยการจัดตั้งองค์การและสถาบันทางการเมือง คือ พรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศนั้น แล้วดำเนินการเข้าควบคุมเพื่อตอบสนองผลประโยชน์ของชาติตน² สหภาพโซเวียตรัสเซียได้ช่วยเหลือและสนับสนุนฝ่ายประเทศลาว ใน ค.ศ. 1960, ค.ศ. 1961 และ ค.ศ. 1962 เพิ่มขึ้น³ เพราะขณะนั้นลาวดำเนินนโยบายเป็นกลางและเตรียมการจัดตั้งรัฐบาลผสมขึ้นมาเพื่อปกครองประเทศ ซึ่งนโยบายนี้ได้รับการสนับสนุนจากค่ายสังคมนิยม⁴ ขณะเดียวกันสหภาพโซเวียตรัสเซียให้ตามช่วยเหลือด้านผู้เชี่ยวชาญ และการช่วยเหลือในด้านวัตถุ โดยใช้เครื่องบินขนส่งอาหารและอาวุธให้แก่ขบวนการปะเทดลาวในปี ค.ศ. 1960⁵ การช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียตรัสเซีย

¹ชุมพร สังขปริชา. ยุทธศาสตร์โซเวียตในเอเชียอาคเนย์. 2522. หน้า 6 - 7.

²แหล่งเดิม. หน้า 8.

³พศ.ดร.สุรัชย์ ศิริไกร รายงานการวิจัยสาเหตุของการกระทบกระทั่งตามพรมแดนไทย - ลาว 1975 - 1981. 2527. หน้า 17.

⁴แหล่งเดิม.

⁵Russell H. Fifield. Southeast Asia in United State Policy.

ในระยะนี้มีผลทำให้ฝ่ายเขตปลดปล่อยได้พื้นที่เพิ่มขึ้น ได้มีการเจรจาหยุดยิงที่กรุงเจนีวา ค.ศ. 1962 มีมติจัดตั้งรัฐบาลผสม 3 ฝ่ายขึ้น มีการประกาศอย่างเป็นทางการให้ลาวเป็นประเทศเป็นกลาง ในวันที่ 13 กรกฎาคม ค.ศ. 1962 รับรองโดยประเทศที่เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 14 ชาติ¹ แต่การจัดตั้งรัฐบาลผสมปกครองประเทศไม่ประสบผลสำเร็จเพราะเกิดการฆาตกรรมผู้นำฝ่ายซ้าย เป็นเหตุให้ผู้นำสำคัญ เช่น เจ้าสุภานุวงศ์ ทานภูมิ วงวิจิตร เดินทางกลับที่ตั้งของเขตปลดปล่อย ต่อมาได้เกิดสงครามขึ้นอีกใน ค.ศ. 1964 - 1973 ทำให้ลาวตกอยู่ภายใต้อิทธิพลลัทธิคอมมิวนิสต์ เพราะสงครามในลาวเป็นส่วนหนึ่งของสงครามอินโดจีน เนื่องจากสงครามดังกล่าวได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนจากประเทศค่ายสังคมนิยมและประเทศค่ายเสรีประชาธิปไตย

2.2.2 จีน

ประเทศจีนได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ เมื่อปี ค.ศ. 1949 ภายหลังจากนั้น จีนจึงใช้ลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นเครื่องมือโดยมีเป้าหมายทางการเมืองเพื่อให้มีการจัดตั้งรัฐบาลในระบอบคอมมิวนิสต์ที่อยู่ภายใต้การชี้นำของจีน โดยจีนมีจุดประสงค์ในทางอุดมการณ์ทางการเมืองและทางยุทธศาสตร์ต่อประเทศที่เพิ่งได้รับเอกราช ซึ่งยังคงอ่อนแอ ให้เปลี่ยนมาเป็นพันธมิตรของตนให้ได้ จีนเชื่อว่าจะจะเป็นหนทางที่จะขจัดอิทธิพลของประเทศตะวันตกออกไป รวมทั้งสร้างความแข็งแกร่งให้กับพื้นที่กันชนเพื่อความมั่นคงปลอดภัยของจีนด้วย

จีนสนใจภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพราะพื้นที่แห่งนี้มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ต่อความมั่นคงของจีน คือเป็นพื้นที่กันชน (Buffer Area) ระหว่างเขตนอกอิทธิพล (Sphere Influence) กับประเทศจีน² จีนจึงไม่ต้องการให้ภูมิภาคนี้มีกองทัพอเมริกันมาตั้งอยู่³ ขณะเดียวกันจีนต้องการที่จะสร้างอิทธิพลในเวทีการเมือง

¹Charles A. Stevenson. The End of Nowhere : American Policy Toward Laos Since 1954.

²Russell H. Fifield. Southeast Asia in United States Policy. p.7 - 8.

³Richard Lowenthal. "Communist China's Foreign Policy," China in Crisis. 2 : 5 ; 1968.

ระหว่างประเทศเพื่อแข่งขันกับสหภาพโซเวียตเซีย เพื่อให้จีนคอมมิวนิสต์อยู่ในฐานะ เป็นผู้นำ
 ค่ายสังคมนิยม¹ โดยจีนพยายามดำเนินการแผ่ขยายลัทธิคอมมิวนิสต์ในอินโดจีน ซึ่งเป็นภูมิภาค
 ที่จีนถือว่าเป็นหัวผาดที่จะแผ่อิทธิพลเข้าสู่ประเทศต่าง ๆ ในเอเชียต่อไป สำหรับประเทศลาว
 มีความสำคัญต่อจีนดังเหตุผลที่กล่าวแล้ว นอกจากนี้ลาวยังมีพรมแดนติดต่อกับจีนทางใต้บริเวณ
 มณฑลยูนนานโดยมีระยะทางประมาณ 140 กิโลเมตร ทำให้จีนให้ความช่วยเหลือแก่ขบวนการ
 ประเทศลาว กล่าวคือ จีนได้เริ่มมีบทบาทให้ลาวอย่างจริงจัง ภายหลังที่เจ้าสุวธรรมมาจัดตั้ง
 รัฐบาลผสมขึ้นเพื่อปกครองประเทศ ต่อมาเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม ค.ศ. 1962 พลตรีภูมิ
 หน่อสวรรค์ รองนายกรัฐมนตรี ในนามผู้แทนของรัฐบาลลาวได้ลงนามในข้อตกลงกับจีนเพื่อ
 ยินยอมให้จีนสร้างถนนขึ้นในลาวสองสาย คือ สายที่หนึ่งสร้างจากเมืองเมืองมัยในมณฑลยูนนาน
 ไปถึงพงสาในลาว ส่วนสายที่สองสร้างจากเมืองหลวงพระบางถึงเมืองหลวงน้ำทา² ถนน
 ทั้งสองมีความสำคัญสำหรับจีนเพราะ เป็นเส้นทางยุทธศาสตร์ระหว่างจีนกับภาคเหนือของลาว
 นอกจากนี้จีนได้พยายามช่วยเหลือและสนับสนุนฝ่ายขบวนการประเทศลาว โดยการสร้างถนน
 เชื่อมติดต่อกันระหว่างประเทศลาว จีน และเวียดนามเหนือ ซึ่งถนนที่สร้างขึ้นอยู่ในความ
 ยึดครองของฝ่ายขบวนการประเทศลาว ถนนที่จีนสร้างให้ลาวมีดังนี้

ถนนสายที่ 1 สร้างจากเมืองตากูซาง มณฑลยูนนาน ประเทศ
 จีนไปเมืองหลวงน้ำทา เมืองไซ แขวงหลวงพระบางประเทศลาว³

ถนนสายที่ 2 สร้างจากเมืองไซ แขวงหลวงพระบาง ไปทางทิศ
 ตะวันออกเฉียงเหนือลาวสู่เมืองลา ไปบรรจบกับถนนสายที่ 9 เมืองขวา ในประเทศลาว⁴

ถนนสายที่ 3 สร้างจากเมืองไซ แขวงหลวงพระบางไปยังเมืองแบ่ง
 ซึ่งอยู่ห่างจากเมืองไซไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ 20 ไมล์⁵

¹พลตรีวิชิต สอนสุข "ยุทธศาสตร์และขีดความสามารถของจีน-คอมมิวนิสต์,"
รัฐสารวิรัชย์. 8(2) : 154 ; เมษายน 2509.

²Keesing's Contemporary Archives. 24094 ; July 1970.

³ประชาธิปไตย. 6 ; 22 มิถุนายน 1970.

⁴"จีนแดงสร้างทางจากเมืองหลาถึงเมืองขวาแล้ว," เสียงเสรี. 4(78) : 1 ;

7 กรกฎาคม 1970. (ฉบับภาษาลาว).

⁵กรมประชาสัมพันธ์. (12) ; 10 พฤศจิกายน 1969.

ถนนสายที่ 4 สร้างจากเมืองหลวงน้ำทาไปยังบ้านห้วยทราย
ซึ่งอยู่ใกล้พรมแดนไทย¹

จีนให้ความช่วยเหลือลาวเพราะลาวเป็นรัฐกันกระทบและเป็นเขต
ยุทธศาสตร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีผลต่อความมั่นคงและผลประโยชน์ต่อภาคใต้
ของจีน

2.2.3 เวียดนาม

ประเทศเวียดนามในขณะนั้น (ค.ศ. 1949 - 1975) แบ่งออกเป็น
ประเทศเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ แต่ประเทศที่มีบทบาทต่อขบวนการปะเทดลาวซึ่งเป็น
สังคมนิยม คือ เวียดนามเหนือ การที่เวียดนามเหนือมีความสัมพันธ์อันดีกับขบวนการปะเทดลาว
เพราะมีจุดประสงค์ในปะเทดลาวอยู่ 2 ประการ คือ การช่วยเหลือสนับสนุนขบวนการปะเทด
ลาวด้านทหาร กล่าวคือส่งทหารเข้ามาลาว 50,000 คน ร่วมกับทหารของขบวนการปะเทดลาว
30,000 คน ทหารทั้งหมดมีในลาวมีถึง 80,000 คน ขณะที่ทหารรัฐบาลเวียงจันทน์
มีเพียง 65,000 คน และทำหน้าที่การเมืองโดยการชักชวนและแนะนำแนวทางแก่ประชาชนลาว
ให้ยึดถือแบบอย่างประชาชนเวียดนามเพื่อล้มล้างระบบทุนนิยม² และสนับสนุนนโยบายของตนที่อยู่
ในเวียดนามใต้โดยทางอ้อม โดยการคุ้มครองเขตกันชนของตนในลาวตามพรมแดนติดเวียดนาม
และคุ้มครองเส้นทางโฮจิมินห์³ ซึ่งเวียดนามใต้ดำเนินการช่วยเหลือและสนับสนุนขบวนการปะเทด
ลาวมาดังนี้

เวียดนามเหนือร่วมก่อตั้งขบวนการปะเทดลาว (ค.ศ. 1950) และ
ช่วยเหลือในด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ปัจจัยสงคราม เสบียงอาหาร ดังจะเห็นจากตาราง 15 แสดงถึง
ความช่วยเหลือจากประเทศฝ่ายสังคมนิยมแก่ประเทศลาว (ค.ศ. 1954 - 1960) นอกจากนั้น
เวียดนามเหนือยังมีกองทหารอยู่ในลาว โดยการจัดตั้งกองพันที่ 98 ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณภาคเหนือ
ของลาวเพื่อสนับสนุนฝ่ายขบวนการปะเทดลาว ต่อมาเมื่อฝ่ายเจ้าสุภานุวงศ์ถอนตัวจากรัฐบาลผสม

¹ ประชาชาติไทย. (9) : 1 ; ธันวาคม 1969.

² Foreign Paper. (1122) : 3 ; 11 October 1978.

³ J.L.S. girling. "Laos : Falling Domino Pacific Affairs,"
An International Review of Asia and Pacific. 43 : 379 ; 1970.

ใน ปี ค.ศ. 1964 ทำให้เวียดนามเหนือเกรงว่าฐานะของฝ่ายขบวนการปะเทดลาวจะเสียเปรียบฝ่ายรัฐบาลเวียงจันทน์ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา จึงให้ความช่วยเหลือแก่ขบวนการปะเทดลาวมากขึ้น¹ เช่น ในตอนต้นเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1965 เวียดนามเหนือได้ส่งกำลังประมาณ 1 กองพัน พร้อมด้วยอาวุธเข้าปฏิบัติการในลาว และในเดือนธันวาคมปีเดียวกัน เวียดนามเหนือได้ส่งกำลังทหารเพิ่มอีก 2 กองพัน ซึ่งภารกิจของทหารเหล่านี้คือ การดำเนินการติดต่อประสานงานระหว่างขบวนการปะเทดลาวกับเวียดนามเหนือ และโจมตีที่ตั้งของรัฐบาลเวียงจันทน์เพื่อทำให้ขบวนการปะเทดลาวอยู่ในฐานะได้เปรียบ² และช่วยเหลือขบวนการปะเทดลาว เวียดนามเหนือยังให้การสนับสนุนขบวนการเวียดกงทำการต่อสู้รัฐบาลเวียดนามใต้ โดยการส่งทหารประจำการเข้าไปทำการสู้รบในเวียดนามใต้ ในปลายปี ค.ศ. 1964³ แต่ต่อมาเส้นทางขนส่งระหว่างเวียดนามเหนือกับเวียดนามใต้ได้ถูกสหรัฐอเมริกาขัดขวาง ทำให้เวียดนามเหนือเปลี่ยนมาใช้ประเทศลาวเป็นเส้นทางสำคัญสู่เวียดนามใต้ คือ เส้นทางโฮจิมินห์⁴ โดยเวียดนามเหนือได้ปรับปรุงเส้นทางนี้ให้ดีขึ้นและกว้างขึ้นเพื่อให้สามารถรับน้ำหนักบรรทุกและรถจักรยานจำนวนมาก ขณะเดียวกันเวียดนามเหนือยังได้ปรับปรุงเส้นทางที่เชื่อมระหว่างเวียดนามเหนือกับภาคเหนือลาวเพื่อใช้สะดวกขึ้น โดยอาศัยเส้นทางหมายเลข 7 ที่เชื่อมระหว่างเมืองวินส์กับชายฝั่งทะเลของเวียดนามเหนือ ข้ามเทือกเขาเข้าสู่ดินแดนลาวในแขวงเชียงขวาง โดยผ่านเมืองพงสะหวัน และเชื่อมกับเส้นทางหมายเลข 13 ซึ่งอยู่ทางใต้ของหลวงพระบาง⁵ สำหรับเส้นทางที่ผ่านบริเวณทุ่งไหหินในลาวภาคกลางนั้น เวียดนามเหนือได้สนับสนุนฝ่ายขบวนการปะเทดลาวให้สามารถเข้าควบคุมพื้นที่ในบริเวณพรมแดนเวียดนามไว้ เพื่อประโยชน์ในการส่งกำลังของฝ่ายตน

¹Robert Shaplen. "Our Involvement in Laos," Foreign Affairs. (An American Quarterly Review). 48(3) : 481 ; April 1970.

²สยามรัฐ. 8 : 30 ธันวาคม 1968.

³Sibnaragan Ray. Vietnam : Seen from East and West. An International Symposium - The Origin of the Vietnam War. 1968. p.29

⁴เป็นเส้นทางที่เดินตามแนวเทือกเขาอันนัมที่แบ่งเวียดนาม ลาว และกัมพูชา เวียดนามเหนือใช้ขนส่งเสบียงเสบียงอาหาร อาวุธยุทโธปกรณ์ กำลังทหาร ในสงครามที่เวียดนามพ่ายแพ้.

⁵John Boyd Weibl. "Twelve Hours the Ho Chi Minh Trail." "Standard Bangkok Magazine". 16 ; January 1971.

ตาราง 15 แสดงถึงความช่วยเหลือจากประเทศค่ายสังคมนิยมแก่ลาว (ค.ศ.1954 - 1960)

ลำดับที่	ค.ศ.	ประเทศ	รายการให้ความช่วยเหลือ
1.	1955	เวียดนามเหนือ	- ทหารรักษามาช่วยเหลือกองพันละ 7 คน
2.	1955	เวียดนามเหนือ	- เครื่องอุปโภคบริโภคทั้งหมด
3.	1955	จีน	- กระสุนปืน และลูกกระเบิดมือ
4.	1955	เวียดนามเหนือ	- ปืน ค.81 เดกยัด 57
5.	1955	เวียดนามเหนือ	- วิทยุสื่อสารในระดับกองพัน
6.	1955	เวียดนามเหนือ	- การโฆษณา การฟังวิทยุ
7.	1955	จีน	- ลูกกระสุนที่มีประสิทธิภาพสามารถบรรจุปืน ค.60 ยิงได้ไกล 1 กิโลเมตร รัศมีทำลาย 25 เมตร
8.	1958	รัสเซีย	- มอบอาวุธเบา เช่น ปืนอาร์ก้า
9.	1958	เวียดนามเหนือ	- ปืนยาว กระสุน ลูกกระเบิดมือ
10.	1960	รัสเซีย	- รถทุกชนิด รถถังประมาณ 60 คัน เงิน วิทยุ รับ - ส่ง พร้อมทั้งส่งคนเข้ามาเป็นครูฝึกสอน และ ตรวจสอบสิ่งของ
11.	1960	จีน	- รถทุกชนิด เงิน วิทยุรับ-ส่ง และส่งคนมาแนะนำด้วย
12.	1960	เชกโกสโลวเกีย	- อาวุธปืน และเงิน
13.	1960	คิวบา	- อาวุธ เงิน น้ำมัน เครื่องบริโภคต่าง ๆ
14.	1960	โรมาเนีย	- รองเท้า อาหาร เครื่องนุ่งห่ม
15.	1960	เกาหลีเหนือ	- เบลอน ผ้าฝ้าย เงิน ซื้ออาวุธให้ครูฝึก
16.	1960	เวียดนามเหนือ	- เงินกองกำลัง เป็นต้น

ที่มา : บุญปลูก ส่วนพงษ์. ทางสู่สันติภาพภายใต้ลัทธิคอมมิวนิสต์ในลาว. 2521.

จากตาราง 15 จะเห็นว่าเวียดนามให้ความช่วยเหลือลาวมากที่สุด จากการช่วยเหลือดังกล่าว ทำให้ขบวนการปะเทดลาวมีอาวุธที่ทันสมัย เช่นปืนอาร์ก้า เชกาคเซ่ รถ เป็นต้น นอกจากนี้ขบวนการปะเทดลาวยังได้รับอาหาร ผู้เชี่ยวชาญ และที่ปรึกษาจากประเทศค่ายสังคมนิยมนี้ด้วย จนกระทั่งขบวนการปะเทดลาวประสบผลสำเร็จ

บทบาทของนานาประเทศในลาว ประเทศค่ายเสรีประชาธิปไตยซึ่งมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำดำเนินการต่อสู้กับค่ายสังคมนิยมซึ่งมีสหภาพโซเวียตรัสเซียเป็นผู้นำ โดยใช้ประเทศลาวเป็นเวทีการต่อสู้ของประเทศทั้ง 2 ค่าย ผลของการต่อสู้ระหว่างทั้งสองปรากฏว่าประเทศค่ายสังคมนิยมเป็นฝ่ายชนะ ดังจะเห็นได้จากการที่ประเทศลาวได้เปลี่ยนการปกครองเป็นระบอบสังคมนิยม ในวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ. 1975

ภาพประกอบ 14 แผนที่แสดงประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ที่มา : National Geographic Department Vientiane 1995. A TLAS OF
THE LAO PDR. 1995. p.6 - 7.

บทที่ 5

บทสรุป

ผู้วิจัยเลือกหาสารนิพนธ์เรื่อง ขบวนการกู้ชาติลาว : ศึกษากรณี "ลาวอิสระ"

ในระหว่าง ค.ศ. 1945 - 1949 เพื่อเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร โดยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้าอยู่ 3 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาขบวนการกู้ชาติลาวภายหลังจากที่ลาวตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสและญี่ปุ่น จากการศึกษาพบว่าขบวนการกู้ชาติต่าง ๆ ทั้งเผ่าลาวลุ่ม ลาวเทิง และลาวสูง เกิดขึ้นเพราะผู้นำและประชาชนเผ่าต่าง ๆ ไม่พอใจชาวต่างชาติที่ควบคุมผลประโยชน์ในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เช่น การเกณฑ์แรงงานและการเก็บภาษีจากประชาชนลาว เป็นต้น ทำให้ผู้นำและประชาชนลาวรวมกลุ่มกันต่อต้านชาวต่างชาติ เช่น กลุ่มองแก้ว งามมะด้า กลุ่มครุฑา กลุ่มมังชาเหนือ เป็นต้น ขบวนการกู้ชาติกลุ่มต่าง ๆ ต่อสู้กับฝรั่งเศสด้วยการใช้วิธีทางศาสนาด้วยการใช้จารีตประเพณี วิธีการเมืองเรื่องชาตินิยม ลัทธิการเมืองเรื่องประชาธิปไตยและสังคมนิยม แต่ขบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ดำเนินการไม่ประสบผลสำเร็จเพราะฝรั่งเศสใช้ยุทธวิธีการรบ และอาวุธยุทธภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพมากกว่า

2. เพื่อศึกษาขบวนการกู้ชาติลาวอิสระในเรื่องปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดขบวนการ จุดมุ่งหมาย วิธีการและการดำเนินการ เป็นต้น จากการศึกษาพบว่าปัจจัยต่าง ๆ ที่สนับสนุนให้เกิดขบวนการลาวอิสระอาจแยกเป็นสถานการณ์ภายในประเทศ กล่าวคือ ประเทศลาวถูกปกครองโดยฝรั่งเศสและญี่ปุ่นเข้มงวดจากเดิมเพราะอยู่ในภาวะสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศทั้งสองต้องการผลประโยชน์จากลาวในด้านยุทธปัจจัย เช่น แรงงาน เสบียงอาหาร และเชื้อเพลิง และผู้นำคือเจ้าเพชรราชซึ่งเป็นมหาอุปราชและนายกรัฐมนตรี ได้ถูกเจ้ามหาชีวิตปลดออกจากตำแหน่งในข้อกล่าวหาที่เจ้าเพชรราชรวม 4 แขวงภายใต้ลาวเข้ากับอาณาจักรหลวงพระบางโดยไม่กราบทูลเจ้ามหาชีวิตให้ทรงทราบ และยังเป็นการขัดมติของมหาชนกลุ่มผู้นำที่ได้รับการศึกษาจากตะวันตก เช่น ท่านอุ่น ชนะนิกร ท่านมหาสีลา วีระวงส์ ท่านภูงคง หน่อสวรรค์ ได้รวมตัวกันเรียกร้องเอกราชให้กับลาว ขณะเดียวกันสถานการณ์

ภายนอกประเทศภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศสัมพันธมิตร คือ อังกฤษและจีนได้เดินทางเข้ามาปลดอาวุธญี่ปุ่นในลาวตามข้อตกลงปอตสدام ประชาชนลาวต่างคาดหวังว่าจะได้รับเอกราชจากสงครามโลกสิ้นสุดลง แต่ชาวต่างชาติพยายามกลับจะเข้ามาประเทศลาวอีก จึงทำให้ผู้นำและประชาชนลาวร่วมกันสนับสนุนขบวนการลาวอิสระซึ่งมีเจ้าเพชรราชเป็นผู้นำเพื่อขับไล่ชาวต่างชาติออกไป

ขบวนการลาวอิสระมีจุดมุ่งหมายอยู่ 2 ประการ คือ การเป็นเอกราชและเอกราชของชาติ ซึ่งขบวนการลาวอิสระดำเนินการประสบความสำเร็จในระหว่างวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 1945 ถึง วันที่ 24 พฤษภาคม ค.ศ. 1946 แต่ในขณะนั้นทหารฝ่ายสัมพันธมิตรที่จะเข้ามาปลดอาวุธในลาวยังเดินทางมาไม่ถึงทั้งทหารอยู่ในลาวก็มีน้อย

ขบวนการลาวอิสระได้ดำเนินการในด้านการเมืองการปกครองและการทหาร ปกครองประเทศในระยะเวลา 8 เดือน แต่ภายหลังจากนั้นได้ถูกฝรั่งเศสปราบปรามด้วยกำลังทหารอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัย และได้รับความช่วยเหลือจากประเทศสัมพันธมิตร ทำให้สมาชิกลาวอิสระบางส่วนหลบหนีเข้ามาตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นในไทย

จุดมุ่งหมายประการสุดท้าย เพื่อศึกษาสาเหตุและผลที่เกิดขึ้นจากการที่ขบวนการลาวอิสระดำเนินการไม่ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายเพราะฝรั่งเศสกลับเข้ามาปกครองลาวอีกครั้ง

สาเหตุที่ขบวนการลาวอิสระดำเนินการไม่ประสบผลสำเร็จเพราะฝรั่งเศสใช้นโยบายการเมืองระหว่างประเทศและการทหาร ทำให้ขบวนการลาวอิสระสิ้นสุดลงใน ค.ศ. 1949 โดยรัฐบาลไทยในสมัย จอมพล บ. ปิุลสงคราม รับรองรัฐบาล เจ้าบุญอุ้ม ณ.จ.ปาศักดิ์ ซึ่งเป็นรัฐบาลที่ได้รับการสนับสนุนจากฝรั่งเศส แลกเปลี่ยนกับการที่ฝรั่งเศสสนับสนุนให้ไทยเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ รัฐบาลไทยจึงยุติบทบาทในการสนับสนุนขบวนการลาวอิสระที่ดำเนินการในดินแดนไทย ขณะเดียวกันรัฐบาลเจ้าบุญอุ้มยังประกาศนิรโทษกรรมสมาชิกขบวนการลาวอิสระ ทำให้ผู้นำขบวนการลาวอิสระแตกแยกแนวความคิดในการเรียกร้องเอกราช เจ้าเพชรราชยังคงประทับอยู่ในประเทศไทย เจ้าสุวรรณภูมาและคณะกลับไปร่วมรัฐบาลกับฝรั่งเศส ส่วนเจ้าสุภานุวงศ์และคณะกลับไปอยู่ภาคเหนือของลาว และขอความช่วยเหลือจากขบวนการเวียดมินห์ ทั้งในขบวนการลาวอิสระยังมีอุปสรรคต่าง ๆ เช่น การขาดแคลนอาวุธยุทโธปกรณ์ เงิน เสบียงอาหาร กำลังพล ฐานปฏิบัติการที่ปลอดภัย

จากเหตุผลดังกล่าวมาทำให้ขบวนการลาวอิสระสิ้นสุดลง แต่ได้มีผู้นำบางส่วนสานต่อเจตนารมณ์เดิมของขบวนการลาวอิสระ

ผลจากการสลายตัวของขบวนการลาวอิสระทำให้ประเทศลาวขาดเอกภาพในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ส่วนผลกระทบคือประเทศลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบประชาธิปไตยโดยมีเจ้ามหาชีวิตเป็นประมุขประเทศมาเป็นระบบสังคมนิยมซึ่งมีประธานประเทศเป็นประมุขประเทศ กล่าวคือ ภายหลังขบวนการลาวอิสระสิ้นสุดลงในปี ค.ศ. 1949 ผู้นำขบวนการลาวอิสระบางส่วนซึ่งมีเจ้าสุภานุวงศ์เป็นหัวหน้าเดินทางไปอาศัยอยู่ภาคเหนือของลาว และขอความช่วยเหลือสนับสนุนจากขบวนการเวียดมินห์ด้วยการจัดตั้งรัฐบาลขึ้นที่เขตปลดปล่อยในปี ค.ศ. 1950 ซึ่งประเทศค่ายสังคมนิยมให้การสนับสนุนและช่วยเหลือ ขณะเดียวกันรัฐบาลฝรั่งเศสที่ปกครองลาวได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือจากประเทศค่ายเสรีประชาธิปไตยเช่นกัน จนกระทั่งประเทศลาวได้เอกราชโดยสมบูรณ์จากการทาสันติสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1954 ทั้งสองฝ่ายยังคงแตกแยกกันอยู่และต่อสู้กันไป ฝ่ายรัฐบาลที่เขตปลดปล่อยอ้างว่าเพื่อขับไล่จักรวรรดินิยมออกไปจากลาว ฝ่ายประชาธิปไตยอ้างว่าเพื่อความเป็นเอกภาพ ทำให้เกิดสงครามกลางเมืองระหว่างผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ที่ถูกสนับสนุนและช่วยเหลือจากต่างชาติ จนกระทั่งวันที่สุดท้ายรัฐบาลเขตปลดปล่อยประสบชัยชนะในวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ. 1975 ทำให้ประเทศลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองจากประชาธิปไตยมาสู่ระบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยทางประวัติศาสตร์ทำการศึกษาวิเคราะห์จากข้อมูลที่เป็นเอกสารชั้นต้นภาษาไทย เอกสารชั้นรองภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จากหอสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ส่วนเอกสารชั้นรองที่เป็นภาษาลาว ผู้วิจัยศึกษาจากหอสมุดแห่งชาติลาว หอสมุดมหาวิทยาลัยสร้างครุ หอสมุดสถาบันวิทย์ศาสตร์สังคม และหอพิพิธภัณฑสถานลาว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้วิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ที่มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับขบวนการกู้ชาติลาวอิสระทั้งในประเทศไทยและประเทศลาว โดยผู้วิจัยเข้าพบ นายไขแสง สุกใส (30 กันยายน พ.ศ. 2536) ท่านภูมิ วงวิจิตร (20 ธันวาคม ค.ศ. 1993) ท่านสีชนะ สีสาน (18 พฤศจิกายน ค.ศ. 1993) และท่านสิงครบุรี สีโคตจุนนะมาลี (14 มกราคม ค.ศ. 1994 และ 24 สิงหาคม ค.ศ. 1995)

การศึกษาเรื่องขบวนการกู้ชาติลาวอิสระ เป็นขบวนการที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับนานาประเทศอย่างกว้างขวาง ดังนั้นผู้ที่ทำการศึกษาค้นคว้าต่อไปควรจะได้อ่านเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เอกสารฝรั่งเศส อังกฤษ เวียดนาม จีน ญี่ปุ่น ไทย และลาว เพื่อจะได้ข้อมูลที่ละเอียดลึกซึ้งและมีภูมิวิเคราะห์ที่หลากหลาย ดังนั้นการศึกษานานาชาติภาษาหนึ่งเพื่อจะสามารถอ่านเอกสารขั้นต้นได้ จึงเป็นเรื่องที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง แต่ที่สำคัญข้อมูลเกี่ยวกับขบวนการลาวอิสระที่เป็นภาษาลาวยังมีอีกเป็นจำนวนมาก เอกสารเหล่านี้เก็บรักษาไว้ที่หอสมุดแห่งชาติลาว หอสมุดสถาบันวิทยาศาสตร์สังคม หอสมุดมหาวิทยาลัยสร้างครุ พิพิธภัณฑ์ปฏิวัติลาว นอกจากนี้ยังมีผู้รู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ที่ควรจะสัมภาษณ์หรือศึกษาจากผู้รู้ที่ยังคงมีชีวิตอยู่เพิ่มเติม รวมทั้งควรจะไปทัศนศึกษาสถานที่เกิดเหตุการณ์และการเคลื่อนไหวของขบวนการลาวอิสระ เช่น เวียงจันทน์ ท่าแขก สุวรรณเขต หลวงพระบาง เป็นต้น เพื่อจะได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับขบวนการได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยมีความสนใจเกี่ยวกับชนชาติลาวเป็นส่วนตัว เพราะผู้วิจัยใช้ชีวิตอยู่ที่จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งประชาชนบางส่วนมีวิถีชีวิตคล้ายคลึงกับประชาชนลาว นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเห็นความสำคัญของการศึกษาเกี่ยวกับขบวนการลาวอิสระ เพราะขบวนการนี้มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของประวัติศาสตร์ลาว และมีผลต่อประวัติศาสตร์ของชาติต่าง ๆ ในอินโดจีน ดังที่ทราบกันโดยทั่วไป ทั้งขบวนการลาวอิสระยังเป็นความภาคภูมิใจของชาวลาวและชาวเอเชียที่มีกลุ่มผู้รักชาติพยายามขับไล่ชาติจักรวรรดินิยมออกจากแผ่นดินของตน

ขณะที่ผู้วิจัยกำลังทำการศึกษาค้นคว้าเรื่องขบวนการกู้ชาติลาวอิสระ ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวดำเนินไปด้วยดี ดังจะเห็นได้จากการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาว เชื่อมแผ่นดินของทั้งสองประเทศเข้าไว้ด้วยกัน ในปี ค.ศ. 1994 ซึ่งผู้วิจัยถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของความร่วมมือเกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นอกจากนี้จากการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ และพระราชวงศ์ไทยได้เสด็จพระราชดำเนินไปเยือนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว¹ และท่านหญิงกษัตริย์เทวี ซึ่งดำรง

¹ "พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช," ใน นานาชาติประวัติศาสตร์ สะพานมิตรภาพพิกแผ่นดินไทย - ลาว," มติชนสุดสัปดาห์. 14(712) : 80 - 81 ; 15 เมษายน 2537.

ตำแหน่งประธานประเทศลาว เดินทางมาเยี่ยมเยือนกรุงเทพฯ เป็นตัวอย่างอันดีของความ
สัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาว ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเคารพซึ่งกันและกัน ผู้วิจัยคาดหวังว่า
สารนิพนธ์ฉบับนี้จะมีส่วนช่วยกระชับความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับลาว

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ประเภทเอกสารชั้นต้น

ศิลปากร, กรม. เอกสาร ก/ป.7/2496/ข.1.7 รวมข่าวต่างประเทศ : ลาว.

ข่าวที่รวบรวมจากหนังสือพิมพ์ไทยเกี่ยวกับสถานการณ์ลาว ใน พ.ศ. 2496.

_____. เอกสาร ก/ป.7/2496/ข.1.9 รวมข่าวต่างประเทศ : ลาว. ข่าวที่รวบรวม
จากหนังสือพิมพ์ไทยเกี่ยวกับสถานการณ์เวียดนามในอินโดจีน.

_____. เอกสาร ก/ป.7/2497/ข.3.21 รวมข่าวต่างประเทศ. การเคลื่อนไหวใน
อินโดจีน ตั้งแต่เดือนมกราคม - ธันวาคม พ.ศ. 2497.

_____. เอกสาร ก/ป.7/2497/ข.3.2 รวมข่าวต่างประเทศ : ลาว. ข่าวที่รวบรวม
จากหนังสือพิมพ์ไทยเกี่ยวกับสถานการณ์ลาว พ.ศ. 2497.

_____. เอกสาร ก/ป.7/2499/ข.ร.1.2 รวมข่าวต่างประเทศ : ลาว. ข่าวที่รวม
รวมจากหนังสือไทยเกี่ยวกับสถานการณ์ในลาว ใน พ.ศ. 2499.

_____. เอกสาร กต.81-1/3 เรื่องรัฐบาลลาวขอให้ช่วยสืบสวนเรื่องราว มีผู้วาง
แผนการจะทลายมาตรการกักกันคนชั้นรัฐมนตรีลาว (พ.ศ. 2498). กล่าวถึงเหตุการณ์
เกี่ยวกับขบวนการเวียดนามในไทย และการเข้าใจผิดเกี่ยวกับการฆาตกรรมชนชั้น
ผู้นำลาว.

_____. เอกสาร กต.81.1/22 เรื่องการเคลื่อนไหวของชาวต่างประเทศ : ลาว.
กล่าวถึงที่พำนักของเจ้าเพชรราชในกรุงเทพฯ.

_____. เอกสาร กต.81.1/21 เรื่องเจ้ามหาอุปราชขออนุญาตเดินทางผ่านประเทศไทย.
กล่าวถึงเจ้าเพชรราชเสด็จพระราชดำเนินเพื่อไปทรงเยี่ยมเยือนราษฎรแขวงทางใต้
โดยจะเสด็จผ่านนครพนม.

_____. เอกสาร มท. 0201.2.1.14 เรื่องเกี่ยวกับสถานการณ์ในอินโดจีน พ.ศ.2496-
2497. กล่าวถึงสถานการณ์อินโดจีนใน พ.ศ. 2496 - 2497.

_____. เอกสาร ศธ.0701.24/94 เรื่องการต่อสู้เพื่อเอกราชอินโดจีน. กล่าวถึง
การเคลื่อนไหวของขบวนการลาวอิสระ.

ศิลปากร, กรม. เอกสาร สร.0201.34/14 เรื่องการเคลื่อนไหวทางภาคอีสาน (2490-2495). กล่าวถึงสถานการณ์ในภาคอีสาน เช่น การรวบรวมกำลังของนายเตียง ศิริขันธ์ เป็นต้น.

..... เอกสาร สร.0201.37/6 เบ็ดเตล็ดประเทศต่าง ๆ : ฝรั่งเศสและอินโดจีน
ฝรั่งเศส. กล่าวถึงสถานการณ์ของฝรั่งเศสในอินโดจีนในระยะปี พ.ศ. 2481 - 2496.

..... เอกสาร สร.0201.37.6/11 เรื่องพลเมืองอินโดจีนอพยพหนีความบังคับการเก็บ
ภาษีอากรเข้ามาไทย. กล่าวถึงประชาชนลาวอพยพหนีมาไทยเพราะฝรั่งเศสปกครอง
 อย่างไม่ยุติธรรมด้านการเก็บภาษี.

..... เอกสาร สร.0201.37.6/18 เรื่องข้อความต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานการณ์และ
การปกครองอันไม่เสมอภาคอินโดจีนฝรั่งเศส (พ.ศ. 2483). กล่าวถึงการปกครอง
 ของฝรั่งเศสต่อสหภาพอินโดจีน ลาว และฝรั่งเศสปกครองลาวอย่างไม่ธรรมในด้าน
 การเสียภาษี การเกณฑ์แรงงาน เป็นต้น.

..... เอกสาร (2) สร.0201.98/19 กล้อง 4 รายงานการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับ
ญี่ปุ่นในอินโดจีน. กล่าวถึงญี่ปุ่นดำเนินการในลาว เช่น การปราบปรามฝรั่งเศส
 และลาว เป็นต้น.

ประเภทเอกสารชั้นรอง

ประเภทหนังสือภาษาไทย

กระมล ทองธรรมชาติ และคนอื่น ๆ. การเมืองการปกครองเอเชียโดยเปรียบเทียบ.
 กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2518.

ไกรสร พรหมวิหาม. บางบทเรียน ต้นตอ และบางปัญหาเกี่ยวกับทิศทางใหม่ของการปฏิบัติ.
 นนทบุรี : สันติธรรม, 2531.

จัดภัย บุรุษพัฒน์. ชาวเขา. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2518.

เคดี, จอห์น. เอฟ. ไทย พม่า ลาว และกัมพูชา. แปลโดย ภรณ์ กาญจนบุรีติ และ
 ชื่นจิตต์ อาภาพรรณ. กรุงเทพฯ : โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
 สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2520.

จรรยา สุภาพ, รศ. หลักฐานศาสตร์ภาคพิศดารแนวทฤษฎีและประยุกต์. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2518.

_____. ปัญหาการเมืองของประเทศเพื่อนบ้าน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2511.

จิราภรณ์ สถาปนาวรรณะ. วิกฤตการณ์สยาม ร.ศ. 112. ปริณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยการศึกษา ประสานมิตร, 2516. อัดสำเนา.

จิรี มีสุข, ผศ. รายงานการวิจัยเรื่อง ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของนิสิตเกี่ยวกับลัทธิประชาธิปไตยและคอมมิวนิสต์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2521.

จิตร ภูมิศักดิ์. ความเป็นมาของคำ สยาม, ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของเชื้อชนชาติ. กรุงเทพฯ : ดวงกมล, 2524.

เจ้าสุภานุวงศ์ ผู้นำปฏิวัติ. นนทบุรี : สถาบันวิทยาศาสตร์สังคม, 2533.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. ลาว (เทบั้นทีกเสียง) : 10 ปีหลังการปฏิวัติ. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

ชุมพร สังขปริชา. พุทธศาสตร์ขเวียดในเอเซียอาคเนย์. กรุงเทพฯ : พาสีโร, 2522.

เชิดเกียรติ อัดถากร. ขบวนการคอมมิวนิสต์เวียดนาม ค.ศ. 1925 - 1945. สารนิพนธ์ กศ.ม. (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2532. อัดสำเนา.

ดิเรก ชัยนาม. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2509.

ถนอม อานามวัฒน์. ความสัมพันธ์ระหว่างไทย เขมร และญวน ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น. ปริณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2514. อัดสำเนา.

ธวัชชัย ไพหลิต. ความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรหลวงพระบาง เวียงจันทน์และจำปาศักดิ์ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2325 - 2446). ปริณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อัดสำเนา.

- ธวัชชัย วรุตมเสนีย์. ปัญหาความเป็นกลางของลาว. วิทยานิพนธ์ ร.ม. (รัฐศาสตร์).
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2515. อัดสำเนา.
- ธีระ นุชเปี่ยม. อินโดจีนภายใต้ระบบคอมมิวนิสต์ความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ตั้งแต่
ค.ศ. 1975 - 1996. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2534.
- ธารงค์ อุดมไพจิตรกุล และคนอื่น ๆ. ลาว : สังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.,
ม.ป.ป.
- นากามูระ, อาเคโตะ. บันทึกผู้บัญชาการกองทัพอันุประเทศไทยเกี่ยวกับสงครามโลก
ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์,
2534.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. การปราบฮ่อและการเสียดินแดน พ.ศ. 2431. วิทยานิพนธ์ อ.ม.
(ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509. อัดสำเนา.
- นิมิตร บณวาลย์. กรณีพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส พ.ศ. 2483 - 2484.
วิทยานิพนธ์ ร.ม. (รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
อัดสำเนา.
- บัดดินเจอร์, โจเซฟ. ประวัติศาสตร์การเมืองเวียดนาม. แปลจาก Vietnam A
Political History. แปลโดย เพ็ชรี สมิตร์. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการ
ตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2522.
- บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. ราชอาณาจักรลาว. พระนคร : ก้าวหน้า, 2503.
- บุญปลุก ส่วนพงษ์. ทางสู่สันติภาพ ชีวิตภายใต้ลัทธิคอมมิวนิสต์ในลาว. กรุงเทพฯ :
บริษัทพิทักษ์ประชา, 2521.
- บงกช พันธุมโรจน. การปกครองประเทศใกล้เคียง. วิทยานิพนธ์ ร.ม. (รัฐศาสตร์).
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2505. อัดสำเนา.
- ปภาอารยะ สุวรรณเดมิย์. ขบวนการคอมมิวนิสต์ในลาว. วิทยานิพนธ์ ร.ม. (รัฐศาสตร์).
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2504. อัดสำเนา.
- ประฮาม สันสุขุม. เจ้าฟ้าเจ้าน้องผู้ต่อสู้เพื่อเอกราชลาว. โดย รุ่งมณี (นามแฝง).
กรุงเทพฯ : ทักษิณารวม, 2517.

- ภูวดล ทรงประเสริฐ. อินโดจีนในคริสต์ศตวรรษที่ 20. กรุงเทพฯ : บริษัท พี เพรส จำกัด, 2535.
- ภิญโญ ดันพิทยคุปต์. การเมืองระหว่างประเทศเบื้องต้น. สงขลา : ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2522.
- มหาดไทย, กระทรวง. การปกครองแคว้นลาวและเขมรของฝรั่งเศส (สังเขป).
พระนคร : โรงพิมพ์กรมรถไฟ, 2483.
- รัชนิกร บุญหลง. ภูมิศาสตร์การเมืองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- ลิขิต อีร์เวคิน, ศ.ดร. วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.
- ศรุติ สกุลรัตน์. จีนกับเอเชียอาคเนย์ แนวนโยบายต่างประเทศของจีนต่อเอเชียอาคเนย์ ในรอบยี่สิบปี (1960 - 1980). สารนิพนธ์ ร.ม. (รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521. อัดสำเนา.
- ศิโรจน์ ภาคสุวรรณ. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2516.
- ศรีพม ศรีทอง และท่านอง ประชาธิปไตย. สงครามยึดเอื้อในลาวและเวียดนาม.
พระนคร : โอเดียนสโตร์, 2507.
- 3349 (นามแฝง). เจ้าเพชรราชบุรุษเหล็กแห่งราชอาณาจักรลาว. พระนคร :
โรงพิมพ์รวมมิตรไทย, 2499.
- สีดอกท้าว, นาย. บันทึกกลับเสรีไทยภูพาน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เพื่อนชีวิต, 2522.
- สีลา วีระวงส์. ประวัติศาสตร์ลาว. แปลโดย สมหมาย เปรมจิตต์. เชียงใหม่ :
สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2536.
- สุภาพร โศกกระบิน. นโยบายต่างประเทศของไทยต่อกลุ่มประเทศอินโดจีน ระหว่าง พ.ศ. 2518 ถึง พ.ศ. 2523. วิทยานิพนธ์ ร.ม. (รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523. อัดสำเนา.
- สุรัชย์ ศิริไกร, ผศ.ดร. รายงานการกระทบกระทั่งตามพรมแดนไทย - ลาว 1975 - 1981. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

- สุรพล จุลละพราหมณ์, พ.ต.อ. ศึกสามเจ้าลาว. พระนคร : แพร่พิทยา, 2505.
- สุวิทย์ ชีรสวัสดิ์. ความสัมพันธ์ไทย - ฝรั่งเศส ร.ศ. 112 - 126 การเสียดินแดน
ฝั่งขวาแม่น้ำโขง. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2523.
- สมบอง สงวนวิชัยกุล. ปัญหาการควบคุมผู้อพยพและผลกระทบต่อประเทศไทย ศึกษากรณี
ศูนย์ผู้อพยพจังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2524. อัดสำเนา.
- สมพงษ์ เกษมสิน และจรรณ สุภาพ. ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ :
ไทยวัฒนาพานิช, 2521.
- อาภา ภูมิบุตร. สงครามจิตวิทยา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2521.
- อุทัย เทพสิทธิ. ความเป็นมาของไทย - ลาว. พระนคร : สาส์นสวรรค์, 2509.
_____. เมืองลาวที่น้องฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง. พระนคร : สหยามพัฒนา, 2511.
- อุ้น ชะนิกร, ท้าว. ความหลังของข้าพเจ้า ท้าวอุ้น "ดินเย็น" ชะนิกร. แปลจาก
ภาษาลาว โดย ปภัสสร โปธิยานนท์. กรุงเทพฯ : ดวงกมล, 2520.
- อรอนงค์ เปรมะสกุล. รายงานการวิจัยบทบาทของกลุ่มประเทศอาเซียนต่อเสถียรภาพและ
ความมั่นคงของเอเชียอาคเนย์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2528.
- ฮอลส์, ดี.จี.อี. ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้. แปลจาก A History of
South - East Asia. แปลโดย คุณวรุณญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และคณะ
กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2522.

ประเภทหนังสือภาษาลาว

- ไกรสร พรหมวิหาร. ลูกของประชาชน. เวียงจันทน์ : คณะกรรมการวิทยาศาสตร์สังคมแห่ง
สปป.ลาว, 1991.
_____. 25 ปีแห่งการต่อสู้ ชัยชนะพรรคประชาชนปฏิวัติลาว. เวียงจันทน์ :
สปป.ลาว, 1980.
- คำแดง กมมะตา และคำแพง ทิพนตรี. ท่องเที่ยวบันดาเผ่าอยู่ลาว. เวียงจันทน์ :
สปป.ลาว, 1192.

เจ้าคำหมั้นวงศ์-รัตนะ. พระราชประวัติวงศ์วังหน้า ราชตระกูลเจ้าอุปราชอุ้นแก้ว.

เวียงจันทน์ : หอสมุดแห่งชาติลาว, 1971.

เจ้าสุภานุวงศ์ ผู้บัญชาชีวิต. เวียงจันทน์ : คณะกรรมการวิทยาศาสตร์สังคมแห่ง สปป.ลาว,
1989.

ดวงใจ หลวงพะสี. 3 บุรุษเหล็กแห่งเมืองท่าแขก. เวียงจันทน์ : คณะกรรมการเพื่อสันติภาพ
โลก สำนึกและมิตรภาพกับประชาชาติ, 1993.

_____. สิงครบุรี สืบค้นจนมาลีชีวิตและการงาน. เวียงจันทน์ : สำนักพิมพ์จันทน์
ขาวหนุ่ม, 1991.

ทองสา ไซยะวงศาดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึง ปัจจุบัน).

เวียงจันทน์ : กระทรวงศึกษาและกีฬา สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์สังคม, 1989.

ปะภาสิต บุญเอื้อ. แผ่นดินที่ไม่อ้อมลมหิต. เวียงจันทน์ : ม.ป.ท., 2511.

พระราชอาณาจักรลาว กระทรวงมหาดไทย กรมโฆษณาการ. เพลงร้องลาว. เวียงจันทน์ :
ม.ป.ท., 1958.

ภูมิ วงวิจิตร. ความทรงจำของชีวิตเราในขบวนการวัฒนธรรมแห่งประวัติศาสตร์ของประเทศลาว.

เวียงจันทน์ : สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์สังคม, 1984.

มยุรี เห่งสิวัตน์. ชีวิตและการเคลื่อนไหวของท่านนางคำแพง บุปผา. เวียงจันทน์ :
สหพันธ์แม่หญิงลาว, 1993.

มยุรี และเพยพัน เห่งสิวัตน์. เจ้าอนุ 1767 - 1829 ประชาชนลาวและอาเซียอาคเนย์.

เวียงจันทน์ : สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์สังคม, 1988.

สีสะเหลียว แสงศึกษา และคนอื่น ๆ. ภูมิศาสตร์ลาว. เวียงจันทน์ : กระทรวงศึกษาและ
กีฬา สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์สังคม, 1989.

อุคา พวงสา. ความเป็นมาของลาวเวียงจันทน์. เวียงจันทน์ : สำนักงานหนังสือพิมพ์ชาติลาว,
2509.

_____. เล่าเรื่องลาว - ไทย. บางกอก : จัดพิมพ์โดยเขาวงกตสมาคมแห่งพระราช
อาณาจักรลาว, 2508.

ประเภทหนังสือภาษาอังกฤษ

- Adams, Nina S. and S.W. MC Coy. Laos : War and revolution. New York : Harper & Row, 1970.
- Asia Year Book 1996. Hongkong : Review Publishing, 1996.
- Brown, Mac Alister and Joseph J. Zasloff. Apprentice Revolutionaries : the Communist Movement in Laos, 1930 - 1985. Stanford, California : Hoover Institution press, 1986.
- Burchett, W.G. Mekong upstream, a visit to Laos and Cambodia. Berlin : Seven Seas publishers, 1959.
- Buttinger, Joseph. Vietnam A Political History. London : Frederick A. Praeger Publishers, 1967.
- Cady, John F. Southeast Asia : Its Historical Development. New York : Mc Graw - Hill book Company, 1964.
- _____. Thailand, Burma, Laos and Cambodia. New Jersey : Printice-Hall, Inc Englewood Cliffs, 1966.
- Chandler David P. A History of Cambodia. Colorado : Wesview Press Boulder P., 1983.
- Dommen Arthur J. Conflict in Laos : the Politics of Neutralization. Rev. ed. New York : Praeger, 1971.
- Evans, Grant. Lao Peasants Under Socialism and Post - Socialism. Bangkok : O.S. Printing House, 1995.
- Fairbank, John K. Edwin O. Reichauer and Albert M. Graig. East Asia : The Modern Trnasformation. London : George Allen and Unwin LTD., 1929.
- Fifield, Russell H. The Diplomacy of Southeast Asia : 1945 - 1958. New York : Harper & Brothers Publishers, 1958.

- Foreign Area Studies the American University. Laos a country study.
Washington D.C. : The American University, 1979.
- Gunn, Geoffrey C. Political Struggles in Laos (1930 - 1954),
Vietnamese Communist Power and the Lao Struggle for National
Independence. Bangkok : Duang Kamol, 1988.
- _____. The Political Economy of the Kha Peasant Rebellion.
1988.
- Hall, D.E.G. A History of South - East Asia. Fourth Edition.
London : Macmillan, 1981.
- Halpern, Joel M. Government Politics and Social Structure in Laos.
Southeast Asia Studies : Yale University, 1964.
- Joel, Steinberg David and Other. In Search of Southeast Asia.
New York : Prager, 1971.
- Jones, F.C. Japan's New Order in East Asia its rise and fall.
London : 1954.
- Kirk, Donald. Wider War the Struggle for Cambodia, Thailand and Laos.
New York : Praeger publisher, 1971.
- Langer, Paul F. and Joseph J. Zasloff. North Vietnam and the Pathet
Lao. Cambridge : Massachusett, 1970.
- Luther, Hans u. Socialism in a subsistence economy : The Laotian way;
an analysis of development patterns in Laos after 1975.
Bangkok : Social Research Institute, 1983.
- Manich Jumsai, M.L. History of Laos. Bangkok : Chalermnit, 1971.
- Parala Ratnam. Laos and the Super Powers. New Delhi : Tuisi Pub
House, 1980.
- Purcell, Victor C.M.G., Litt.D. South and East Asia Since 1800.
Cambridge : Cambridge at the university press, 1965.

- Reischauer, Edwin O. JAPAN : The Story of A Nation. New York : Alfred A. Knopf Publisher, 1981.
- Sandisai, D.R. Southeast Asia : Past and Present. New Delhi : Vikas publishers house, 1981.
- Sisouk Na Champassak. Storm over Laos a contemporary history. New York : Praeger, 1961.
- Staff and Associates of the Human Relations Area Files. LAOS : Its people its society its culture. New Haven : Hraf Press, 1962.
- Stevenson, Charles A. The End of Nowhere : American Policy Toward Laos Since 1954. Boston : Beacon Press, 1973.
- Stuart-Fox, Martin. Laos : political economic and society. London : France Pinter, 1986.
- The Encyclopedia Americana. Americana Corporation : Grolier incorporated, 1986.
- Toye, Hugh. Laos, Buffer State or battleground. London : Oxford University, 1968.
- Villiers, John (ed). The French Wolf and the Siamese Lamb. Bangkok : White Lotus, 1995.
- Vinacke, Harold M. A History of Far East in Modern Times. New York : Appleton - Century Crafts, Inc., 1961.
- Yumio Sakurai and Yoshiaki Ishizawa. Southeast Asian Modern History III. Japan : Tokyo, 1977.
- Zacher, Mark W. and Milne R. Stephen (eds.). Conflit and Stability in Southeast Asia. New York : Anchor Books, 1974.

ประเภทวารสารหนังสือพิมพ์ภาษาไทย

กองบรรณาการ. "สรุปเรื่องราวอาณาจักรลาว," รัฐาภิรักษ์. 2(4) : 535 - 546 ;
ตุลาคม 2503.

กรมประชาสัมพันธ์. (12) ; ธันวาคม ค.ศ. 1969.

ชลิต แนวพานิช. "การจัดแย้งในลาว," วิทยาสาร. 24(9) : 42 - 44 ; มีนาคม
2516.

โรมัส อี เอนนิส. "ประเทศลาว : การร่วมการเมืองกับประเทศมหาอำนาจ," รัฐาภิรักษ์.
2(4) : 587 - 597 ; ตุลาคม 2503.

ประชาธิปไตย. (9) : 1 ; ธันวาคม ค.ศ. 1969.

ประชาธิปไตย. 6 ; มิถุนายน ค.ศ. 1970.

ผู้สื่อข่าวประจำเวียงจันทน์. "แนวรบด้านเวียงจันทน์เหตุการณ์ไม่เปลี่ยนแปลง," สังคมศาสตร์
ปริทัศน์. 11(10) : 62 - 96 ; ตุลาคม 2516.

ไพโรจน์ โพธิวงศ์. "ลาว : ผู้สืบทอดรัฐ," จุลสารชุดเบื้องหลังเหตุการณ์ปัจจุบัน.
(57) : 1 - 171 ; 2519.

ภูวดล ทรงประเสริฐ. "ความขัดแย้งในประเทศลาวหลังสงครามโลกครั้งที่ 2," วารสาร
รามคำแหง. 6(ฉบับพิเศษ) : 18 - 15 ; มีนาคม 2522.

มยุรี เห่งสิวัฒน์. "ไทย - ลาว : ความสัมพันธ์ที่หวานคืน," เอเชียปริทัศน์. 12(1) :
3 - 15 ; มกราคม - เมษายน 2534.

มาเชิล - ไพฑูรย์ ดัสเช. "การก่อตั้งปะเทดลาวและพรรคคอมมิวนิสต์ในลาว,"
รัฐศาสตร์นิเทศ. 11(1) : 143 - 195 ; มกราคม - เมษายน 2519.

"โลกในเจ็ดวันที่แล้วและสงครามในเวียดนาม," ประชาธิปไตย. 2 ; 4 มีนาคม 2511.

วิจิต สอนสุข, พลตรี. "ยุทธศาสตร์และขีดความสามารถของจีนคอมมิวนิสต์," รัฐาภิรักษ์.
8(2) : 15 ; เมษายน 2509.

"วิวัฒนาการความสัมพันธ์ไทย - ลาว," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 31(3) : 19 - 22 ;
กุมภาพันธ์ 2528.

วงเดือน นาราสัจจ์. "กลุ่มชนชาติกับการสร้างเอกภาพในสังคมลาว," วารสารประวัติศาสตร์
2534. ฉบับรายงานวิจัย : 25 - 38 ; 2534.

- ศิริ พนาศุณย์. "ครบรอบ 49 ปี เสรีไทยย้อนอดีตตำนานไทยยิ่งใหญ่ 16 สิงหาคม,"
เนชั่นแนลสุดสัปดาห์. 3(6) 114(135) : 28 - 32 ; สิงหาคม 2537.
- ศิริพรรณ กิติประวัติ. "สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว : เศรษฐกิจหลังการปฏิวัติ,"
เอเชียปริทัศน์. 12(1) : 16 - 45 ; มกราคม - เมษายน 2534.
- อุทัย เทพพิธว. "การปกครองลาว," สังคมศาสตร์ปริทัศน์. 4(2) : 10 - 17 ;
 กันยายน - พฤศจิกายน 2509.
- อุทัยทอง ส.พามมีชัย. "สัญญาสันติภาพ 21 กุมภาพันธ์ 1973 ในราชอาณาจักรลาว สัญญา
 สำหรับการรวมลาวครั้งสุดท้าย ?," รัฐศาสตร์นิเทศ. 9(1) : 66 - 93 ;
 มกราคม - มีนาคม 2517.
- อุษณีย์ จัตรานนท์. "ชัยชนะของฝ่ายซ้ายในลาว," วิทยาคารย. 74(2) : 65 - 99 ;
 เมษายน - มิถุนายน 2518.

ประเภทหนังสือวารสารภาษาอังกฤษ

- Boyd, Weibl John. "Twelve Hours the Ho Chi Minh Trail," Standard Bangkok Magazine. 16 ; January 1971.
- Buszynski, Leszek. "Seato : Why It Survived Until 1977 and Why It Was Abolished," Journal of Southeast Asian Studies. 12(1) : 287 : 295 ; March 1981.
- Dreifort, John E. "Japan's Advance into Indochina, 1940 : The French Response. Journal of Southeast Asian Studies. 13(2) : 279 - 295 ; September 1982.
- Foreign Peper. (1122) : 3 ; October 1978.
- Girling, J.L.S. "Laos : Falling Domino Pacific Affairs," An International Review of Asia and Pacific. 43 : 379 ; 1970.

Kiyoko Kurnon Nity. "Japanish Military Policy toward French Indochina during the Second World War : The Road to the Meigo Sakuzen (9 March 1945)," Journal of Southeast Asian Studies. 14(2) : 328 - 350 ; September 1983.

Keesing's Contemporary Archives. Edinburgh : Longman Group, 1986.

Lowenthal, Richard. "Communis China's Foreign Policy," China in Crisis. 2 : 5 ; 1968.

Shaplen, Robert. "Our in volvement in Laos," Foreign Affaris. 48(3) : 481 ; April 1970.

ประเภทหนังสือพิมพ์ลาว

"จีนแดงสร้างทางไปน้ำมากอีก," เสียงเสรี. 4(796) : 1, 8 ; 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2513.

"จีนแดงสร้างทางจากเมืองหลาถึงเมืองขวาแล้ว," เสียงเสรี. 4(780) : 1 ; 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2513.

การสัมภาษณ์

นายไขแสง สุภาส. ที่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ. เมื่อวันที่ 30 กันยายน ค.ศ. 1993.

ตำแหน่งในปัจจุบัน อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดขอนแก่น

ท่านภูมิ วงวิจิตร. ที่ บ้านพักท่าพะลานชัย เมืองสีลัดตะนาก กาแพงนครเวียงจันทน์. เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม ค.ศ. 1993.

ตำแหน่งในขณะที่ยังสัมภาษณ์ ที่ปรึกษาประธานประเทศลาว. ปัจจุบันท่านถึงแก่กรรม เมื่อวันที่ 7 มกราคม ค.ศ. 1994.

ท่านสิงคโปร์ สีโศดจุนะมาลี. ที่ ห้องทำงาน สถาบันคณะกรรมการลาวเพื่อสันติภาพโลก
 สัมพันธ์และมิตรภาพกับประชาชน, 1994. เมื่อวันที่ 14 มกราคม ค.ศ. 1994.
 ตำแหน่งในปัจจุบัน ประธานคณะกรรมการลาวเพื่อสันติภาพโลก สัมพันธ์และมิตรภาพ
 กับประชาชน.

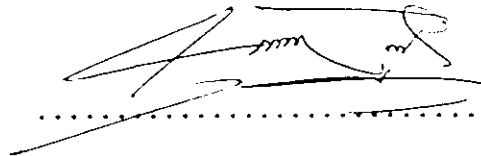
ท่านสีชนะ สีสาน. ที่ บ้านพัก หน่วยที่ 14 บ้านสีสะเกต เมืองจันทบุรี กานเพงนครเวียงจันทน์.
 เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน ค.ศ. 1993.
 ตำแหน่งในปัจจุบัน ประธานคณะกรรมการสถาบันวิทยาศาสตร์สังคม สปป.ลาว.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

การสัมภาษณ์ของผู้ที่มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับขบวนการกู้ชาติลาวอิสระ

ข้าพเจ้า นายไขแสง สุกใส ขอรับรองว่าการสัมภาษณ์ของข้าพเจ้า โดย
นางสาวสุกัญต์ มั่งไธสง เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่ สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 30
กันยายน ค.ศ. 1993 นั้น เป็นความจริงทุกประการ และข้อมูลนั้นได้ลงในภาคผนวก ก.
สารนิพนธ์ เรื่อง ขบวนการกู้ชาติลาว : ศึกษากรณี "ลาวอิสระ" ในระหว่าง ค.ศ.
1945 - 1949

..... (ผู้รับรอง)
(นายไขแสง สุกใส)

อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดขอนแก่น

1. การสัมภาษณ์ นายไขแสง สุกาส¹

การที่จะทำวิทยานิพนธ์นี้เราอาจจะ เริ่มต้นจากประวัติศาสตร์ของลาวว่ามันมาจากไหน เป็นอย่างไรในเริ่มแรก

ลุงได้ติดต่อลูกหลานนายพลสังครีไว้แล้ว เพื่อจะเดินทางไปวันเสาร์ เพื่อจะเอา หนังสือต้นตำรามาจากเวียงจันทน์ น้ามาจัดแปลภาษาลาวแล้วนำไปใช้ได้แล้ว

ฝรั่งเศสเข้ามาล่าอาณานิคมตั้งแต่สมัยนั้น มายึดเอาแผ่นดินลาว กัมพูชา และ เวียดนาม ซึ่งในระยะ 100 ปี มีคนมีโอกาสฐานะดี เช่น เจ้าเพชรราช เจ้าสุวรรณมา เจ้าสุภานุวงศ์ สามพี่น้อง เป็นพระเป็นเจ้า ในขณะเดียวกันก็ให้เป็นเจ้าเหมือนกันเพื่อจะ ครองแผ่นดินลาว ในเวียดนามมีกษัตริย์เขาได้ ฝรั่งเศสก็ให้ครองราชย์ กัมพูชามีสีหนุ

แต่ในขณะเดียวกันที่ปกครอง ก็ไม่มีคนที่เลือกเนื้อของแผ่นดินนั้นที่จะรักคนชาติอื่น ฝืนใจมากกว่าที่จะรักแผ่นดินของตนเอง ในขณะที่ยาเรียนฝรั่งเศส ได้มีการพบปะสังสรรค์ ระหว่างนักเรียน นักศึกษาของประเทศอาณานิคมต่าง ๆ และตกลงกันว่า

ในประเทศเวียดนามให้เป็นหน้าที่ของโฮจิมินห์ไปสรรหาแนวร่วมมาเพื่อกอบกู้เอกราช ลาวก็มีเจ้าเพชรราช เจ้าสุวรรณมา เจ้าสุภานุวงศ์ พระยาคำมัว วิไล ท่าน กระจ่าง โคนสะโศฤทธิ์ ท่านสอน บุตรโอบล ผู้แทนราษฎรเขตจำปาศักดิ์ ซึ่งแต่ก่อนเป็น ของไทย แต่ฝรั่งเศสยึดไป ลาวตั้งขบวนการลาวอิสระ

ลาวอิสระจะเติบโตไปไม่ได้ถ้าไม่มีประเทศที่มีพื้นฐานวัฒนธรรมใกล้เคียงกันคือ ไทย เราต้องเข้าใจปัญหานี้ให้ลึกซึ้ง ไทยกับลาวคืออันเดียวกัน ตั้งแต่โคราชไป ดังนั้นคนลาวกับ คนไทยที่อยู่ชายแดนและอยู่ภาคอีสานจึงมีความเห็นใจกัน เมื่อฝรั่งเศสเข้ามาปกครองได้ทำ ความเสื่อมเสียให้แก่ลาว

1. เก็บภาษีอากรต่าง ๆ อย่างรีดนาทาเร้น

2. ปลอ่ยให้ประชาชนอันอดเงิน 3 ชาติ มอมเมาประชาชนให้เล่นการพนัน

กินเหล้า ดมเหล้า กินฝิ่นทุกวัน มีวงการพนันเต็มไปหมด

ลุงได้ไปเหมือนกัน

¹นายไขแสง สุกาส เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสุทัศน์ มั่งระสง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่กัมแพงนครเวียงจันทน์, เมื่อวันที่ 30 กันยายน ค.ศ. 1993.

ลุงได้ไปเห็นที่ตลาด เมื่อเวลาขายข้าวสาร ฝรั่งเศสถามว่าราคาเท่าไร สมมุติว่า 5 กีบ ฝรั่งเศสจะเอาทันที โดยแลกข้าวสารขึ้นรถโดยไม่ให้เงินเลย

ในขณะที่เล่นการพนัน เขาปู่เสือเล่น ฝรั่งเศสจะมาเอาเท้าเหยียบหัวโต๊ะ

ลูกสาวใครสว่นนำไปข่มขืน

ภาพเหล่านี้มันปลุกเร้าวิญญาณของคนในชาติ โดยมีที่มา ที่มาตรงนี้ท้าวผู้รักชาติ พวกรักชาติจึงทำการรื้อดิน บนดินดำเนินการไม่ได้ เพราะจะถูกขังคุก ถูกตาราง พวกนี้เรียกว่า "คุกจี้ไก่" คือคุกที่ขังคนที่ต่อต้าน

"คุกจี้ไก่" คือห้องสี่เหลี่ยม กว้าง 1 วา ยาว 2 วา เป็นพื้น แต่ไม่มีส้วม ไข่จึงออกมาเป็นร้อย ๆ ปี คนเราวันหนึ่งต้องไข่ส้วม วันนี้อยู่ตรงนี้ วันนั้นตรงนั้น... เมื่อร้อยปีผ่านมา มันก็เหมือนจี้ไก่ที่อยู่ในคอกสะสมอยู่มาก ๆ ที่เราไปกวาดอยู่ในคอกถ้าไปทาบไข่ส้วมผัก ลุงโดนขังคุกจี้ไก่ประมาณ 3 เดือน นอนอยู่ในคุกนี้ได้เพราะมันแข็งเป็นแผ่น

เปรียบเสมือนยิงโดนกักขังมากเท่าไร โดนกดขี่มากเท่าไร การต่อสู้ยิ่งเพิ่มขึ้น

พวกนี้อาศัยประเทศไทย เงื่อนไข้อยู่ถูกตาราง ซึ่งใครขัดจีนถูกขังคุก ถูกฆ่า ท้าให้ประชาชนลาวเต็มไปด้วยความหวาดกลัว ความสีกลับซับซ้อนในการปฏิบัติจึงสูงขึ้น

ฝรั่งเศสสืบทราบมาว่าเจ้าเพชรราชกอบกู้เอกราช ฝรั่งเศสต้องจัดการทำให้เจ้าเพชรราชเข้าสู่ทางวงศ์ พระยาคำม้าว วิไล ท้าวกระต่าย โดนสะสอฤทธิ์ หนีภัยมาเมืองไทย โดยได้รับการช่วยเหลือจากหลวงประดิษฐ์ มนุชธรรม เช่น ำให้ที่พักอาศัย

โฮจิมินห์ก็อาศัยบ้านดอนรมงเป็นแหล่งที่พัก 3 ชาติ คือ กัมพูชา เวียดนาม และลาว ร่วมกันกอบกู้เอกราช ซึ่งศูนย์กลางใหญ่อยู่ที่เมืองคุนหมิง ประเทศจีน เมาเซตง และจูเอนไหลให้ความช่วยเหลือ

เมื่อเมืองไทยเอื้ออำนวยให้เจ้าเพชรราช เข้าสู่ทางวงศ์ เจ้าสุวรรณภูมา ท้าให้เมืองเวียดนาม โฮจิมินห์ก็ได้อาศัยหลวงประดิษฐ์ มนุชธรรม ด้วย โดยหลวงประดิษฐ์ำให้อำนาจการต่อสู้

การปฏิวัติในโลกนี้มาช้านาน 2 วัน แต่มันใช้เวลายาวนาน การปฏิวัติจึงเนื่องมาจากประชาชนได้มองเห็นแล้วว่าใครเป็นศัตรู ใครเป็นมิตร อินโดจีน 3 ประเทศ คือ กัมพูชา เวียดนาม และลาว มีศัตรูตัวเดียวกันคือฝรั่งเศส เพราะฉะนั้นพลังเป้าหมายจึงรวมกันท้าวให้เกิดการปฏิวัติ ทั้งสามประเทศต่างอาศัยกันและกัน โดยพึ่งพาไทย โดยมีหลวงประดิษฐ์

มนุษยธรรม ให้ความช่วยเหลือในด้านที่พักอาศัย เงินทอง เป็นต้น แต่เมื่อสหรัฐอเมริกา
เข้ามาในไทย ทำให้พวกปฏิวัติไปอยู่คนจีน ประเทศจีน โดยโจวเอนไหลให้ที่พักอาศัย

ลุงเป็นนักปฏิวัติ ลุงจะไม่โดดเดี่ยว ถ้าลุงหนีจากเมืองไทย ลุงจะหนีไปอินโดจีน
3 ประเทศ ซึ่งจะมีเครื่องบินพาหนะก็ได้ เช่น จีน เชคโกสโลวาเกีย รัสเซีย เป็นต้น
เป็นสายของเขาเอง

เด็กภาคใต้เป็นนักปฏิวัติมาก เพราะในขณะที่คนจีนคอมมิวนิสต์ไล่เจียงไคเช็คออกนอก
ประเทศ พวกนักต่อสู้ทั้งหลายถูกปราบปราม หนีมาเมืองไทย และพวกนี้มีญาติอยู่ภาคใต้มาก
อยู่หนาแน่นเป็นจำนวนมาก

การปฏิวัติลาวจึงเต็มไปด้วยความยากลำบาก เมื่อลาวได้เอกราชจากฝรั่งเศสแล้ว
ญี่ปุ่นเข้ามาลาวต้องต่อสู้กับญี่ปุ่น และต่อสู้กับอเมริกา ถึงแม้ลาวจะเล็ก แต่ก็เล็กพริกขี้หนู
ซึ่งหนังสือปฏิวัติของลาวอยู่ที่ห้องสมุดเวียงจันทน์ ซึ่งท่านเกรสร พรหมวิหาร เป็น
คนเขียน ก็ใช้ได้

ท่านเกรสร พรหมวิหาร เป็นนักปฏิวัติรุ่นหลังเจ้าเพชรราช เจ้าสุภานุวงศ์

เมื่อปี 2481 ขบวนการลาวอิสระก่อตั้งได้หลบหนีมาอยู่เมืองไทย คุณเวียง ชัยกาญจน์
เป็นลุง และคุณถวิล ภูริทัต เป็นเพื่อนของพ่อ ลุงเป็นคนนำเอกสารจากบางกระบือไปส่งที่
วังเจ้าเพชรราช ที่ตั้งอยู่ ซอย 3 ถนนรองเมือง เรียกว่าบ้านไชยโย

เจ้าเพชรราชพระองค์มีรูปร่างลักษณะอย่างไร

เจ้าเพชรราชมีหน้าตาคล้ายเจ้าสุภานุวงศ์ ลักษณะสูงใหญ่ ถ้าพระองค์ยอมขายตัว
พระองค์จะเป็นกษัตริย์ลาวต่อไป แต่พระองค์รักชาติมากจนกว่าจะยอมให้ต่างชาติมาครอบครอง

พระองค์เขียนหนังสืออะไรไหม

พระองค์จะต้องเขียน ลุงจะให้เด็กไปดูที่ลาวให้

ขบวนการลาวอิสระเป็นขบวนการชาตินิยม

ญี่ปุ่นเข้ามาในลาว ลาวต่อต้านอย่างไร

ญี่ปุ่นเข้ามาในลาว ทำให้ฝรั่งเศสหลบหนี ในขณะที่ประชาชนลาวต่อต้านญี่ปุ่นมากกว่า
ฝรั่งเศส

ถ้ามองในแง่ของประชาชนลาวต่อต้านฝรั่งเศสอย่างหนัก เพราะฝรั่งเศสปกครองอย่าง
หนักและเป็นเวลานาน แต่ประชาชนลาวต่อต้านญี่ปุ่นมากกว่าฝรั่งเศส เพราะลาวต่อสู้กับฝรั่งเศส
กำลังจะได้ชัยชนะ พ่อญี่ปุ่นเข้ามาประชาชนยิ่งต่อต้านหนัก

ขบวนการลาวอิสระเป็นจุดเปลี่ยนของประวัติศาสตร์ลาว เพราะมีปัญหาเกิดขึ้นมากมาย
ทำไมลาวจึงไม่ไว้วางใจไทยเพราะอะไร

เมื่อประชาชนบางส่วนรู้ว่าลาวปฏิวัติ และรัฐบาลได้อำนาจแล้ว ลาวเปิดประตูการค้า
นักธุรกิจไปถึงดูตเอาทรัพยากรของลาว เช่น ป่าไม้ลาวปัจจุบันเหลือน้อยเพราะไม้ส่งผ่านเข้า
ไทยไปขายต่อ

ท่านภูมิ วงศ์จิตร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสุกัญต์ มั่งไธสง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่กาแพงนครเวียงจันทน์, เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม ค.ศ. 1993

ข้าพเจ้า หุมเพ็ง สันทะจิตร์ ขอรับรองว่าการสัมภาษณ์ของ ท่านภูมิ วงวิจิตร
โดย นางสาวสุทัศน์ มั่งไธสง เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่ กำนแพงนครเวียงจันทน์ เมื่อวันที่ 20
ธันวาคม ค.ศ. 1993 เป็นข้อมูลจริงทุกข้อความ และได้ลงในภาคผนวก ก. สารนิพนธ์
เรื่อง ขบวนการกู้ชาติลาว : ศึกษากรณี "ลาวอิสระ" ในระหว่าง ค.ศ. 1945 - 1949

..... (ผู้รับรอง)

(ท่านหุมเพ็ง สันทะจิตร์)

อธิบดีประจำสำนักงานศูนย์กลางพรรคประชาชนปฏิวัติลาว

2. การสัมภาษณ์ ทานภูมิ วงวิจิตร¹

เหตุการณ์การต่อต้านฝรั่งเศส และสาเหตุโดยทั่ว ๆ ไป โดยเริ่มตั้งแต่ ค.ศ. 1940

ลุงเริ่มเป็นนายภาษาและเป็นล่ามแปลภาษาให้ฝรั่งเศส ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1927 และอยู่
เวียงจันทน์ 1 ปี โดยอยู่ร่วมกับเสด็จเจ้าเพชรราชและคณะกรรมการวรรณคดีและประวัติศาสตร์
จำนวนหลายคน ทำการค้นคว้าเรื่องประวัติศาสตร์ลาว ประวัติศาสตร์เอเชีย ประวัติศาสตร์
ของโลก

ปี ค.ศ. 1929 ลุงได้ย้ายไปเป็นล่ามอยู่เชียงขวางเพราะลุงเป็นคนพวนอยู่ใกล้
ชายแดนติดกับเวียดนาม เมื่อไปอยู่ที่นั่นถึง ค.ศ. 1935 และได้ถูกย้ายไปเป็นหัวหน้าศาล
อยู่เมืองเชียงขวาง

ปี ค.ศ. 1936 ลุงได้มาสอนที่เวียงจันทน์จนได้เป็นหัวหน้าเมือง เมื่อกลับมาอยู่
เชียงขวางเหมือนเดิม จนถึง ค.ศ. 1942 ได้ย้ายมาอยู่เวียงจันทน์ 3 ปี โดยได้ค้นคว้า
ค้นหาค้นคว้าประวัติศาสตร์ วรรณคดี วัฒนธรรม อักษรศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ต่อไป จนถึง
ค.ศ. 1945 ได้ย้ายไปเป็นเจ้าเมืองอยู่แขวงหัวพัน แขวงซาเหิน

ตอนนี้ได้พบคุณลุงไปหัวพัน แขวงซาเหิน เดือนมกราคม ถึงซาเหิน เดือน
เมษายน เมื่อคุณลุงเข้าซาเหินลุงได้ร่วมมือกับคุณลุง โดยค้นหาฝรั่งเศสแล้วจับมาให้คุณลุง เหตุผล
เพราะว่า ในเวลาทำงานกับฝรั่งเศส ลุงรู้สึกตัวว่าลุงเป็นทาสเขา บางครั้งบางครั้งไม่ได้ดี
ฝรั่งเศส เมื่อตีฝรั่งเศสชนะถึงเป็นการดีบุคคล เพราะในขณะนั้นลุงเป็นเจ้าแขวงเหินขึ้นไป
มีเจ้าแขวงฝรั่งเศส เวลาจะทำอะไรต้องขออนุญาตจากเจ้าแขวงฝรั่งเศส ทำให้ลุงรู้สึก
เป็นลูกน้องเขาเป็นอย่างนี้ ทำอย่างไรจึงจะพ้นไปได้ เวลาคุณลุงเข้ามาลุงรู้สึกดีใจว่ามาได้
ฝรั่งเศสหนีไปหมด เป็นโอกาสให้ประชาชนลาวลุกขึ้นปลดปล่อยประเทศได้ ลุงจึงร่วมมือกับ
คุณลุงจับคนฝรั่งเศสให้จำนวนมาก

¹ทานภูมิ วงวิจิตร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสุกัญดา มั่นไชยสง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่กำแพงนครเวียงจันทน์, เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม ค.ศ. 1993.

สาเหตุที่ร่วมมือกับญี่ปุ่น ญี่ปุ่นให้ข้อเสนอที่ดีอะไรบ้าง

ญี่ปุ่นเข้ามาโดยไม่ได้พูดอะไร ญี่ปุ่นว่าญี่ปุ่นเข้ามาทำหน้าที่ขับไล่ฝรั่งเศสหนีออกจากอินโดจีน เรื่องการปกครองญี่ปุ่นไม่เกี่ยวข้องมอบให้เจ้าแขวงดำเนินการตามเดิม เวลานั้นญี่ปุ่นเข้าเวียงจันทน์ หลวงพระบาง ลุงได้โทรเลขถึงเวียงจันทน์ หลวงพระบาง แต่ไม่มีใครรับ เวลานั้นแขวงหัวพัน แขวงชาเหนือเป็นเอกราชอยู่ต่างหาก และปกครองกันอยู่อย่างนั้น

ญี่ปุ่นขอให้ลุงทำให้อำนาจ 3 ประการ คือ

1. คือมีคำสั่งให้ประชาชนลาวนำอาหาร เสนียงอาหารมาขายที่ตลาดเป็นจำนวนมาก เพื่อให้ทหารญี่ปุ่นซื้อกิน
2. คือการค้นหาฝรั่งเศสที่หลบหนีและอาศัยอยู่ตามป่าเพื่อนำมาให้อำนาจ
3. คือขอให้ระดมประชาชนเที่ยวละ 100 คน ร่วมกับกองทหารญี่ปุ่นเพื่อขุดทางจากชาเหนือมาถึงเชียงขวาง

ลุงได้ทำงานให้อำนาจ ญี่ปุ่นได้ไปมาหาสู่โดยได้เขียนหนังสือเดินทางให้ว่า "ให้เจ้าเมืองดาแสง นายบ้านที่อยู่ริมทางที่ญี่ปุ่นผ่านมาให้ความสะดวกแก่ญี่ปุ่น เพราะว่าญี่ปุ่นไม่ได้ทำอะไรที่รุนแรงกับประชาชนลาว และจะสร้างทางให้ลาวเป็นผลดี มาถึงแขวงเชียงขวาง ญี่ปุ่นนำหนังสือเดินทางมาให้เจ้าแขวงเชียงขวางซึ่งเป็นพ่อภรรยาของลุง ญี่ปุ่นเขียนในตนเองเดียวกันว่า "เชียงขวางให้ญาติในตนเองเดียวกัน" ญี่ปุ่นพอใจ

ญี่ปุ่นอยู่ถึงเดือน 9 เดือนกันยายน ญี่ปุ่นบราซิลแล้วญี่ปุ่นหนีไป ฝรั่งเศสกลับเข้ามา เมื่อฝรั่งเศสกลับเข้ามา เวลานั้นพวกลุงได้ประชุมประชาชนชาเหนือทั้งหมดว่า "พวกลุงจะต่อต้านฝรั่งเศสหรือจะยอมรับฝรั่งเศสกลับเข้ามา เพราะว่าฝรั่งเศสนำเครื่องบินขนำทหารมาจากกัลกัตตา ประชาชนลาวมีความเห็นว่าจะต่อสู้ชนะยากเพราะไม่มีอาวุธยุทโธปกรณ์ โดยให้ต้อนรับฝรั่งเศสเข้ามาเสียก่อนได้ทำการต้อนรับฝรั่งเศสเข้ามา เมื่อฝรั่งเศสเข้ามาแล้วอยู่ได้ 2 - 3 เดือน ฝรั่งเศสโทรเลขไปขอทหารกองหนุนมาจากกัลกัตตา ทางกัลกัตตาตอบว่าไม่มี นานแต่อาวุธมาส่งให้และได้เกณฑ์เอาเฉพาะประชาชนลาวไปเป็นทหาร

ในเวลานั้นเวียดนามได้ปลดปล่อยภาคเหนือแล้ว เวียดนามได้นำทหารเข้ามาในเขตดินแดนลาว เข้ามาชาเหนือ ฝรั่งเศสเห็นว่าจะต่อสู้ไม่ได้จึงบังคับให้เจ้าแขวงหนีไปกับฝรั่งเศส ลุงได้ส่งภรรยามาหลวงพระบาง โดยลุงไปกับฝรั่งเศสและในขณะที่ไปกับฝรั่งเศสลุงมีวิทยุฟัง

และได้ข่าวว่าเวียงจันทน์ประกาศจัดตั้งรัฐบาลลาวอิสระเรียบร้อยแล้ว และได้เรียกร้องให้ประชาชนลาวลุกขึ้นร่วมมือกับประชาชนเวียดนาม ประชาชนกัมพูชาขับไล่ฝรั่งเศสออกจากดินแดนลาว เพื่อให้ลาวเป็นเอกราช

เมื่อลุงเห็นดังนั้นได้ปรึกษากับทหารที่ไปกับลุงด้วย ทหารเห็นดีด้วยหมดทุกคน ลุงและทหารได้พากันหลบหนีฝรั่งเศสมาหลวงพระบาง

ที่หลวงพระบางขณะนั้นคณะผู้แทนรัฐบาลลาวอิสระไปจากเวียงจันทน์ได้นำกฎหมายรัฐธรรมนูญไปให้เจ้าชีวิต เจ้าชีวิตลงพระนาม เจ้าชีวิตไม่ยอมลงพระนาม คณะดังกล่าวไปหลายครั้ง แต่เจ้าชีวิตยังยืนยัน ได้มาปรึกษากันว่ามีอยู่ 2 ฝ่ายที่ขัดกัน คือ ฝ่ายหนึ่งคือรัฐบาลลาวอิสระ อีกฝ่ายหนึ่งคือเจ้าชีวิต ถ้าสมมุติว่าให้เจ้าชีวิตคงอยู่ต้องยุบรัฐบาลลาวอิสระ ถ้าคงรัฐบาลลาวอิสระไว้จำเป็นต้องปลดเจ้าชีวิต พวกชาวหนุ่มเป็นจำนวนมากได้สนับสนุนคณะผู้แทนรัฐบาลลาวอิสระก็เห็นว่าจะไม่ยุบรัฐบาล และได้ร่วมมือกันปลดเจ้าชีวิต

เหตุผลที่ปลดเจ้าชีวิตเพราะฝรั่งเศสที่หนีไป พวกนั้นนำสิ่งของเครื่องใช้ไปฝากไว้ที่ชั้นล่างของพระราชวังมากมาย สิ่งของเครื่องใช้ที่ฝรั่งเศสขนานเข้ามานั้น เพื่อที่จะมาแลกเงินของพวกม้าว มี ปืน เงินก๊อบเก่า เงินก๊อบใหม่ เงินเป็นหลั้ม เงินจัน เงินฮาง ผ้าแพรต่าง ๆ มากที่สุด พวกลุงก็ไม่ได้ประกาศปลดเจ้าชีวิต แต่นำทหารไปปิดล้อมและร้องขอคุณเจชั้นล่างของพระราชวัง แล้วเจ้าชีวิตปิดล้อมพระองค์เองอยู่ที่พระราชวังของพระองค์

การปลดเจ้าชีวิตได้เป็นเป็นจำนวนมาก และนำปืนออกมาใช้

เวลานั้น ทหารจีนเสียดิเคเชคไปปลดอาวุธญี่ปุ่น ทหารลาวอิสระไปขอปืนกับจีน จีนเอามาให้ 300 กระบอก พร้อมทั้งลูกปืน ในราชวังประมาณ 300 - 400 กระบอก มีลูกปืนหลายร้อยทึบ ได้เงิน ได้ผ้าแพร และไม่ได้ติดต่อกับเจ้าชีวิต โดยตั้งเจ้าแขวงใหม่ขึ้น แล้วลุงได้เป็นที่ปรึกษาเจ้าแขวงนั้น ตั้งผู้รับผิดชอบ ตำรวจ ทหาร ขึ้นทั้งหมด แล้วระดมเอาทหารมาเพิ่ม สร้างกองทหารแล้วไปตีกองทหารฝรั่งเศสอยู่ปากสะโกล จากหลวงพระบางประมาณ 50 กิโลเมตร โดยไปตีแล้วได้ชัยชนะมา จาทหารก็อีกเพิ่มในชัยชนะครั้งนี้

ที่นี่ฝรั่งเศสเข้ามามากใน ค.ศ. 1946 ฝรั่งเศสเข้ามามากเห็นว่ามาตีทำแซก เสด็จสุภานุวงศ์รบอยู่ที่นั่น และได้รับบาดเจ็บ แล้วเข้ามาที่ไทย รัฐบาลที่เวียงจันทน์ได้สั่งให้ลุงให้ไปเตรียมเสบียงอาหารเลี้ยงชายฝั่งแม่น้ำโขงขึ้นไปห้วยทราย โดยจะไปเอาที่นั่นเป็นที่ตั้งดี แต่เมื่อทหารฝรั่งเศสมาอย่างรวดเร็ว พวกรัฐบาลที่เวียงจันทน์หนีไปได้ ไปขอพึ่งที่กรุงเทพฯ อพยพไปอยู่กรุงเทพฯ

พวกที่อยู่หลวงพระบางอพยพไปอยู่กรุงเทพฯ ลุงได้นำครอบครัวหนีไปอยู่เชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย โดยทำไร่ยาสูบอยู่ 1 ปี มีทหารไปรวมอยู่ด้วย การขายยาสูบไม่ได้กำไร ทหารก็เบื้อ โดยว่าถ้าทำไร่ยาสูบต่อไปทหารจะหนีไป

ลุงได้ไปติดต่อขออาวุธกับทหารพม่า ตำรวจพม่า พม่าให้ปืนที่ญี่ปุ่นนำให้เหมือนกัน โดยลุงชนปืนญี่ปุ่นสองเลียบแม่น้ำโขง ในเดือน 9 แรม 15 ค่ำ (เดือนกันยายน) ใน ค.ศ. 1947 การชนลงไปในแม่น้ำอันตรายมาก โดยในตอนกลางคืน ไปถึงบ้านปากเงาซึ่งเป็นดินแดนของไทย ไปออกที่นั่นแล้วได้ขึ้นมาข้างบนมา สร้างกระท่อมไม้ (ตูป) พม่าให้ผ้าเตนท์ ผ้าห่ม เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น

พอเข้ามาแล้วได้ระดมชาวหมู่มาเป็นทหาร ในเวลาเดียวกันคนเวียดนามได้มาเคลื่อนไหวอยู่ทางดินแดนพม่า ได้ติดต่อกัน โดยให้ทหารระดมเอาพวกคนเวียดนาม ที่อยู่ประเทศไทย เข้ามาร่วมกัน ในเวลานั้นยังไม่ได้บุกตีศัตรู เพียงแต่ไปชี้แจงให้ประชาชนฟังว่า "เป็นเมืองขึ้นเขาทุกซีกขนาดไหน เกิดมาเป็นลาวแล้วเอาชาติอื่นมาเป็นนาย (มาปกครอง) พ่อแม่เราพาเป็นมาแต่เนิ่นแล้ว เดียวนี้เราทุกซีกกลับากดินแดนลาว ความมั่งมีอยู่หลายสิ่งหลายอย่าง แต่ฝรั่งเศสไม่ได้ซัดค้นขึ้นมา ฝรั่งเศสอยากเอาความมั่งคั่งของดินแดนลาวเป็นที่สำรองไว้ เมื่อเวลาที่ทรัพยากร ฝรั่งเศสหมดแล้วค่อยมาซัดเอา"

ประชาชนในเวลานั้นได้ถูกไทยส่งคืนให้ฝรั่งเศสคือ ไทรบุรี จาปาตักดี ใน ค.ศ. 1946, ใน ค.ศ. 1947 ลุงเข้าไปในเขตไทรบุรี จาปาตักดี ประชาชนเห็นดีด้วย คือ สนับสนุนเป็นทหาร แล้วไปชี้แจงอธิบายให้ประชาชน ท้าให้ประชาชนรู้ว่าพวกลุงต่อสู้เพื่ออะไร เวลานั้นให้ประชาชนเลี้ยงเพราะไม่มีอะไรจะกิน มีแต่คนกับปืน ประชาชนสร้างโรงเรียนขึ้น โดยนำเด็กเล็ก ๆ มาเรียนหนังสือแล้วรวมประชาชนเพื่อพูดคุยกับประชาชน ขบวนการวิวัติขยายตัวออกเข้าไปใกล้ไทรบุรี

รัฐบาลที่อยู่กรุงเทพฯ ได้มอบหมายให้ลุงเพิ่มขึ้นคือ เขต 1 คือ เมืองสิงห์ น้ำทา อุดมชัย ห้วยทราย โดยลุงเป็นประธาน 2 เขตนั้น โดยวังจั่น - วังลงไปมาอยู่ระหว่าง 2 เขตนั้น

ในเวลานั้นมีอยู่หลายครั้งที่ไปบางกอก โดยผ่านเชียงราย - ลำปาง - กรุงเทพฯ เมื่อไปกรุงเทพฯ กลับมา ไปเชียงใหม่ ขึ้นดอยสุเทพฯ เลี้ยงเชื้อมซี

ที่กรุงเทพฯ ได้รายงานให้รัฐบาลลาวอิสระพลัดถิ่นที่กรุงเทพฯ ว่า "เขตต่อต้านขยายขึ้นเรื่อย ๆ และได้ส่งทหารมาเลียบตามริมแม่น้ำโขง เห็นเรือของฝรั่งเศสขึ้นโขง ก็ยิงเรือได้เงิน และได้ปืนอีก ทำให้ทหารขยายตัวเพิ่มขึ้นอีก

จนถึง ค.ศ. 1950 เดือน 4 (เมษายน) เสด็จสุภานุวงศ์ที่หนีไปบางกอกได้กลับคืนลาว รัฐบาลลาวอิสระพลัดถิ่นมีพระยาควัมวาทันกระต่าย และมีอยู่หลายคนได้กลับคืนไปยอมงานกับฝรั่งเศส

มีเสด็จสุภานุวงศ์คนเดียวที่ประกาศอยู่โรงแรมรัตนโกสินทร์ว่าจะต่อสู้ให้ถึงที่สุด และทราบว่ายู่ภายในประเทศมีพวกต่อสู้ คือ ท่านเกรสร ท่านหนูอีก ท่านสิงห์บุรี และอีกหลายท่านอยู่ในเขตต่อสู้ บางคนก็ตายไปแล้วคือ ท่านหมื่นต่อสู้ในเขตเวียงจันทน์ ท่านเกรสรต่อสู้ในเขตธาเหนือและหัวพัน ท่านหนูอีกอยู่ในเขตเชียงขวาง ท่านคำโตอยู่เขตจำปาศักดิ์และสาละวัน ท่านหนูอยู่สุวรรณเขต

เมื่อลугกลับคืนมาก็พยายามเลือกเอาตัวแทน ตัวแทนอยู่เขตทางเหนือบ้าง ชัยบุรีบ้าง โดยเดินทางออกจังหวัดน่าน แพร่ เด่นชัย ขึ้นเครื่องบิน รถไฟ มาถึงพาสี เปลี่ยนรถไฟที่พาสีมาถึงอุดรธานี รถลาเสียงขนส่งมาถึงหนองคาย เวลานั้นรัฐบาลไทยไม่ทราบว่าจะลูงซื้อเอาหนังสือประถมศึกษาของไทย เล่มหนึ่ง 10 บาท มาแจกให้คนลาวอพยพ

ลูงมาลงที่บึงกาฬแล้วข้ามภูเขามา ไปถึงเชียงขวาง ไปพบพวกเพื่อน ๆ อยู่ทางนั้น แล้วนัดเพื่อน ๆ ทั้งหมดมารวมกัน ในวันที่ 13 เดือน 8 ค.ศ. 1950 แล้วเปิดกองประชุม จัดตั้งแนวร่วมแห่งชาติขึ้น "ตั้งแนวลาวอิสระขึ้น" มีเสด็จสุภานุวงศ์เป็นประธาน ลูงเป็นรองประธาน และดำเนินการต่อสู้ต่อไปตลอดปี ค.ศ. 1950 - 1951 โดยส่งพนักงานไปทั่วประเทศลาว โดยหลักเว้นศัตรูไม่ตี มีแต่ไปพูดคุยกับประชาชนว่า "ให้ประชาชนรู้ว่า พวกเราเป็นข้อยฝรั่งเศส ทุกข์ยากขนาดไหน ให้ฝรั่งเศสเก็บส่วย เกณฑ์ไปทำงานแบบไหน ให้ฝรั่งเศสถูกดูหมิ่น ฝรั่งเศสกดขี่ข่มเหงอย่างไร ประชาชนก็เห็นด้วย แล้วพากันลุกขึ้นต่อต้านหมด จนถึง ค.ศ. 1952 จึงเริ่มต่อสู้กับศัตรู

ปี ค.ศ. 1952 ฝ่ายประชาชนเริ่มรบกับศัตรู ดีเป็นที่ ๆ ที่ไหนชนะค่อยตี

ปี ค.ศ. 1953 เริ่มปลดปล่อย โดยปลดปล่อยแขวงพงสาลี แขวงหัวพัน แขวงอัตตะปือ

ปี ค.ศ. 1954 เป็นการดีโดยประสานกันกับประชาชนกัมพูชา ระหว่างประชาชนเวียดนามที่ตรงไหนศัตรูมาก ได้ขอเวียดนามมาช่วย พอดีเสร็จแล้วพวกนี้ก็กลับประเทศเขา

เมื่อเราตีชนะ ทาให้ฝรั่งเศสไปรวมกันอยู่ที่ค่ายเดียนเบียนฟู โดยประชุมกันว่าให้ใครดี ? เวียดนามให้ลาวได้อยู่เมืองลาวให้ได้ชัยชนะ ก็พูดกันว่าให้ลาวดี แต่ลาวอยากให้เวียดนามดี เพราะเวียดนามมีกำลังมากกว่า เวียดนามควรได้อยู่เดียนเบียนฟู ลาวจะได้อยู่ลาวเพื่อสมทบ มาให้ฝรั่งเศสเอากำลังไปช่วยอยู่ที่เดียนเบียนฟู ก็พูดว่าได้แต่ช่วยลาเสียเสบียงอาหารเอา ปลาทะเลสาบส่งไปให้ และข้าวส่งไปให้เวียดนามกิน ตีชนะอยู่เดียนเบียนฟู ฝรั่งเศสจำเป็นต้องประชุมอยู่เป็นเชอแนว ค.ศ. 1954 เห็นดีสัญญารับรองเอกราช อาณาจอธิปไตย พื้นแผ่นดินอันครบถ้วนของทั้ง 3 ประเทศ คือ ลาว กัมพูชา และเวียดนาม

แต่เวลานั้นเวียดนามนี้ ฝรั่งเศสยอมถอนทหาร ค่อย ๆ ถอนไปรวมอยู่ทางใต้ เวียดนามก่อน แล้วจะค่อย ๆ ถอยหนี แล้วมอบดินแดนภาคเหนือของเวียดนามให้ เวียดนาม เขาจัดตั้งรัฐบาลขึ้น

ลาวได้เขตรวมกัน คือ แขวงหัวพัน พงสาสี ได้มีเส้นทางผ่านไปหากัน ผ่าน หลวงพระบาง เพราะว่ากำลังของลาวยังไม่เข้มแข็งเท่าเวียดนาม

กัมพูชาไม่มีเขตรวมกันเพราะว่าจะมาเอาเขตอยู่ริมภาคใต้ลาวที่เป็นลูกน้องของอเมริกา รักษาอยู่ โดยได้แบ่งกันใครที่อยู่ไม่ได้ก็หนีไปอยู่ต่างประเทศ ใครที่อยู่ได้ก็อยู่ไป

เฉพาะลาว พวกลุงเอาคนที่อยู่บ้านไม่ได้ไปรวมกันอยู่เขตรวมกัน สมัยก่อนเวลารบ ครั้งแรกมันใหญ่กว่าครั้งอื่น ๆ หมด คือกองร้อยสมทบกับทหารราชกองหลอนของประชาชนที่อยู่ บ้าน ทหารฝรั่งเศสหนีบ้านไม่ได้กินข้าว ทหารหนีเข้าป่า ประชาชนก็ยิง พวกฝรั่งเศสก็วิ่งหนี รบอยู่แบบนี้เป็นเวลาหลายเดือน หลายปี

พวกที่อยู่แขวงหัวพันเอาทหารไปรวมกัน แล้วจัดตั้งขึ้นเป็นกองพัน ผูกมัดกองพันแบบ ตีกองพัน แต่ว่าฝรั่งเศสเตรียมหนีไปแล้ว แต่ทว่าอเมริกาเข้ามาแทน โดยควบคุมเอาลูกน้องของฝรั่งเศสเป็นเครื่องมือของอเมริกา กองทหารก็เปลี่ยน เปลี่ยนเครื่องแบบทหารฝรั่งเศส มาเป็นทหารอเมริกา แล้วก็ทาบแบบอเมริกา เพราะพวกลุงจำเป็นต้องประชุมแนวลาวอิสระ แนวรวมอิสระประชุมครั้งสุดท้าย เห็นว่าศัตรูมันเปลี่ยนเป็นประเทศใหญ่ ประเทศที่มีงมีและต่อต้าน ในโลกนี้มีหลายประเทศที่กลัว เดียวนี้รวมกำลังรบดำเนินการต่อไป เปลี่ยนชื่อ "แนวลาวอิสระ" มาเป็น "แนวลาวรักชาติ" ผู้ใดรักชาติไม่ยอมให้อเมริกามาเป็นเจ้านาย คือเข้าในแนวลาวรักชาติได้หมด ในเมื่อเป็นอย่างนั้นสมัยก่อนได้ร่วมมือกับฝรั่งเศสได้มาเข้าด้วยกัน คืออเมริกา จึงทำให้กำลังของพวกลุงขยายเพิ่มขึ้นอีก อเมริกาสร้างทหารอยู่บริเวณนี้

พวกลุงไปตีสองแขวง พวกเขาก็จะใช้ทหารปิดเอาสองแขวง แล้วจึงจะเจรจา แต่ว่าแนวลา
รักษาดิได้แต่งตั้งคณะมาเจรจากับพวกลูกน้องของฝรั่งเศสแต่เดิม เพื่อรวมลาวให้ได้ด้วยสันติวิธี
แต่ว่าอเมริกาเข้ามาแล้วไม่เข้าร่วม ทำให้การเจรจายืดเยื้อไปอีก

เวลานั้นลุงได้เป็นหัวหน้าคณะผู้แทน "แนวลารักษาดิ" มาเจรจาเจรจากับที่ทุ่งไหหิน
นาน 1 ปี ก็ตกลงกันไม่ได้ พวกเขาได้เชิญลุงมาอยู่เวียงจันทน์รับประกันความปลอดภัยให้ พวกลุง
ก็เข้ามาเวียงจันทน์ เข้ามาอยู่เวียงจันทน์ใคร ๆ ก็กลัว หมู่เพื่อนเก่า ๆ คำนับก็ไม่ตอบ ถ้าม
สบายก็ไม่ตอบเพราะกลัว เขาควบคุมหมด เพราะพวกลุงคือพวกคอมมิวนิสต์ พวกลุงเข้ามาที่จะ
มาปล้นสิ่งของเครื่องใช้ไปหมด ลูกเมียใครก็จะไปเล่นหมด พระสงฆ์ ก็จะไล่ฆ่าหมด ทำให้พวก
เวียงจันทน์กลัว เพราะว่าอยู่ในโลกนี้ ไม่ว่าบริเวณใดพวกนายทุน พวกล่าเมืองขึ้นนี้ มีเมืองขึ้นใด
ลูกขึ้นปลดปล่อยตนเองอย่างเป็นเอกราชแล้ว พวกนี้ถือว่าเป็นคอมมิวนิสต์หมด พวกนี้ไม่ทราบว่
คอมมิวนิสต์เป็นอย่างไร เมื่อไรคนจึงเป็นคอมมิวนิสต์ได้ แต่พวกนี้ก็เรียกว่า พวกใดที่ปลดปล่อย
ตนเองเป็นเอกราช คือ คอมมิวนิสต์มีหลายประเทศแล้วคอมมิวนิสต์เหมือนกัน แต่พวกลุงว่าเรียก
อะไรก็ตาม เรียก วัว ควาย ก็ตาม ขอแต่ให้ปลดปล่อยประเทศเป็นเอกราชได้ ดำเนินการ
เจรจาอย่างนี้ได้ 3 ปี จึงตั้งรัฐบาลผสม

รัฐบาลครั้งแรกมีผู้นำ 2 ท่านมาเป็นรัฐมนตรี คือ เสด็จสุภานุวงศ์ และท่านภูมิ วงศ์จิตร
(ลุงเอง) ลุงเองเขาให้เป็นรัฐมนตรีกระทรวงธรรมการ เขาหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ไปให้พระสงฆ์
ล้างสมองให้ ลุงไปอยู่ที่นั่น ไปอยู่ใกล้กับสมเด็จพระสังฆนายกอยู่ในวัดธาตุหลวง โดยให้ทางใต้
เป็นกระทรวงธรรมการ ทางเหนือเป็นที่อยู่ของสมเด็จพระสังฆนายก และก็ได้แลกเปลี่ยนกัน และ
ได้ค้นคว้าธรรมกับท่านมาก แต่ก่อนลุงก็บวช บวชเป็นเณรน้อย เรียนหนังสือธรรมจักรพอเข้าใจ
ว่าเป็นอะไร พิสูจน์ได้ แต่มาบัดนี้ได้ถามสมเด็จพระสังฆนายก ท่านได้ชี้แจงว่าเป็นอย่างนั้น ๆ จึง
เข้าใจว่าธรรมะเป็นอย่างนี้ พระพุทธเจ้าสอนอย่างนี้ ปฏิบัติต้องปฏิบัติอย่างนั้น ต่อมาในงานบุญ
ธาตุหลวง ท่านสังฆนายกท่านรวมพระสงฆ์ 500 กว่าองค์ให้ไปพูดคุยกันนโยบายแนวลารักษาดิ
ต่อศาสนาเป็นแบบใหม่ ลุงว่าพระสงฆ์ในเขตต่อต้านได้เข้าร่วมด้วย

พระสงฆ์ได้ไปเทศนาเรื่องศีลธรรม อย่างน้อยก็ปฏิบัติศีล 5 ให้ถูกต้อง ปฏิบัติ
ศีล 5 ไม่เข้าเข้าไปกราบไหว้พระสงฆ์แล้วเสร็จพิธี แต่ละคำ แต่ละตัวศีล 5 ต้องนำมาคิดว่
เป็นอย่างไรท่านจึงห้ามอย่างนั้น ห้ามอย่างนั้นเป็นประโยชน์ให้แก่บ้านเมืองอย่างไร ห้ามอย่าง
นั้นเป็นประโยชน์ให้แก่เราอย่างไร ไม่เข้าไม่ให้ฆ่ากันเฉย ๆ เขาไม่ให้ฉ้อฉลยังเบียด ไม่ให้
ค้นหาศัตรูมาก ใครมีศัตรูมากก็อยู่ยาก ใครมีมิตรมากก็อยู่สบาย เข้าใจวิธีพูดอย่างนั้น

ลุงท้าวให้เห็นว่า "แนวลาารักชาติ" มีนโยบายอย่างนั้น ปฏิบัติต่อพุทธศาสนาก็ทำอย่างนั้น ถ้ารวมกันได้พระสงฆ์ที่อยู่ฝ่ายนั้นก็จะเข้ามาอยู่ฝ่ายนี้

เมื่อเป็นอย่างนั้น พระสงฆ์ก็เห็นด้วยกับลุงหมด อเมริกาก็โยนทิ้งเหมือนกัน เขาว่า มาเข้าให้ลุงภูมิเอาพระสงฆ์ไปล้างสมอง ลุงภูมิไปถึงเอาพระสงฆ์ไปบ้นคอมมิวนิสต์หมดว่าอย่างนั้น แล้วก็ล้มรัฐบาลชุดแรก

พวกลุงไปสมัครผู้แทน ได้ผู้แทนเพิ่มขึ้นก็มาเถียงกันจนสภาพอย่างรุนแรงที่สุด เขาว่า ข้าราชการอย่าให้เล่นการเมือง พระสงฆ์อย่าให้เล่นการเมือง ทหารอย่าให้เล่นการเมือง ลุงว่าการเมืองไม่ใช่งานของเล่น การเมืองเป็นการต่อสู้ระหว่างผู้มีธรรมกับผู้อธรรม ธรรมะต้องชนะอธรรม พูดไปอย่างนี้ประชาชนก็โง่ขึ้น เพราะเขาเข้าใจเป็นอย่างนั้น จึงเห็นว่าล้มรัฐบาลชุดนี้ลง

เมื่อเลือกตั้งเสร็จแล้ว ก็ให้รัฐบาลลาออก ตั้งรัฐบาลใหม่ขึ้น คือรัฐบาลของ ผุยชนะนิกร คือไปขอสิทธิพิเศษเพื่อจะปราบประชาชน พวกลุงคัดค้าน ในเวลานั้นพวกลุงมีเสียงน้อยกว่าพวกเขา พวกเขาจึงผ่านได้ พวกเขาจึงจับพวกลุงไปขังที่คุก จึงเห็นว่าไปอยู่คุกอย่างไม่มีความคิด

ในคุก เขาเอาตำรวจมาคุมกองร้อยหนึ่ง ตำรวจนั้นก็คุ้นเคยกัน ได้มาพูดคุยกันทั้งกลางวันกลางคืน ได้มีพวกปฏิการันที่พวกเขาไม่เห็นด้วย พวกนี้ไปฟ้องเจ้านาย ตำรวจพวกนั้นก็ถูกย้ายหมดทั้งกองร้อยนั้น

เอาสารวัตรทหารมาอยู่ สารวัตรทหารชั้นต่ำสุดคือ ลิบเอก นายจ่า นายร้อย นายพัน เป็นพวกรับผิดชอบโดยไม่ให้พูดคุยกับนักโทษ ปรับปรุงรั้วคุกใหม่โดยเอาสังกะสีมาเป็นรั้วมาให้เห็นข้างนอก เอาคอมสองไฟฟ้าจากข้างนอกกลางคืนส่องเข้ามาข้างใน

พวกลุงว่าเมื่ออยู่คุกนั้นทำ 3 หน้าที คือ

1. อบรมสารวัตรทหารว่าพวกท่านไม่มีความคิด พวกที่จับมาต่างหากที่ผิด
2. ต้องขอสารวัตรทหารไปยืมจอบ เสียม มาทำสวนเพื่อปลูกผัก มะละกอ ท้าให้ได้ผักมา น้ำที่รดผักนั้นก็คือน้ำที่เขาให้มาอาบในแต่ละวัน แต่ได้ชุดหลุมไว้ ไปตักน้ำอาบนั้นไปรดผัก ผักก็งาม รดดอกไม้ ปลูกดอกทานตะวัน เวลาวันพระได้ตัดดอกไม้ไปให้สารวัตรไปให้สมเด็จพระสังฆนายก ท่านก็จะส่งหนังสือมาให้เรียน หนังสือพุทธประวัติ พุทธสมโภช มาค้นคว้า
3. หัดกายบริหารมีเฉพาะวิ่งอย่างเดียววิ่งรอบคุก วันหนึ่งได้ 1 รอบ วันต่อ ๆ ไปเพิ่มขึ้นวันละรอบ เพราะว่าเวลาหลบหนีจากคุกต้องได้วิ่ง เตรียมหลบหนี

สารวัตรทหารไม่พูดกับลุงอยู่ 1 อาทิตย์ ถ้ามกก็ไม่พูดเพราะเจ้านายไม่ให้พูด ลุงบอกว่าคนด้วยกันทำไมไม่พูดด้วยกัน มันไม่ใช่คนจึงไม่พูดด้วยกัน สารวัตรทหารพูดว่า นายไม่ให้พูด ลุงก็บอกว่านายไม่ให้อยู่ด้วย มีแต่เรา 2 คน ทำไมไม่พูด ก็เลยพูดคุยด้วยกัน ท้าให้ทราบว่าเป็นลูกเต้าเหล้าใคร เขากดขี่ข่มเหงแบบนั้นแบบนี้ นอกจากนั้นก็คุ้นเคยกันแล้ว พวกลุงติดต่อกับครอบครัวให้ส่งเงินมาให้ ให้เขาไปซื้อเหล้าวิกกีมาไว้ ยาสูบ 555 มาไว้ในห้อง เวลาเขาเมา เขาอยากสูบบุหรี่ เขาก็มา กินเหล้าวิกกีแล้วก็พูดคุยกัน ใน 3 เดือน พวกลุงก็เข้าใจกัน ได้จำนวนคน 24 คน ที่รวมเป็นร่วมตายด้วยกัน โดยเอาใบหาผู้ที่ศูนย์กลางแนวลาวรักชาติ ส่งมาอยู่แขวงเวียงจันทน์ ติดต่อเอาหนังสือเพราะทางนั้นมีโทรเลขส่งไปศูนย์กลาง เขาเอาโทรเลขส่งมา ว่าได้อย่างนั้นแล้วก็ทราบว่า มีความแน่ใจว่าเป็นคนของเราเอง ตั้งว่าเวลาวันที่ 12 เดือน 5 นี้จะต้องหลบหนี ขอให้สารวัตรทหารจัดเอาเฉพาะคนของพวกลุงทั้งหมดมาอยู่เวรยามในคืนนั้น 8 ท่าน แล้วบอกสารวัตรทหารไปเตรียมเครื่องนุ่งห่มของสารวัตรมาให้ใส่ แล้วซื้อข้าวจี๊ 1 ก่อกองมาแจกให้คนของเราไป พอเที่ยงคืน (12 โมง) กลางคืน พวกลุงก็หนีไปโดยแบ่งไปแต่ละหมวด ๆ ไป โดยหนีไปข้ามบ้านนี้ไปวังเวียง - ไปเมืองกาสิ - ไปถึงภูฏอน - ไปใกล้ ๆ ภูฏอน ได้ข่าวว่าทหารที่เวียงจันทน์ทำรัฐประหาร

ทหารเวียงจันทน์ทำรัฐประหารโค่นล้มรัฐบาลที่สนับสนุนอเมริกา ไปเอาเจ้าสุวรรณมาเป็นนายก เรียกกร้องให้แนวลาวรักชาติมาร่วมกันต่อสู้กับสหรัฐอเมริกา และเรียกร้องให้ทหารเวียงจันทน์ไม่ตีแนวลาวรักชาติ"

ลุงถูกแต่งตั้งให้ลงมา และมีท่านหมื่นอีก ท่านสีชนะ ท่านสิงคโปร์ ท่านทูน มาร่วมมือเจรจากับพวกที่ทำการรัฐประหาร

ในเวลานั้นมีท่านภูมิ หน่อสวรรค์ เขาให้เป็นรองนายก แต่ไม่พอใจร่วมกับแนวลาวรักชาติ จากเวียงจันทน์ไปตั้งรัฐบาลที่หลวงพระบาง จากหลวงพระบาง ท่านภูมิ หน่อสวรรค์ไม่มาเวียงจันทน์ไปลงที่บางกอก ซึ่งเวลานั้น จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนำของท่านภูมิควบคุมอำนาจอยู่ไทย ได้ให้อำนาจแก่ท่านภูมิ หน่อสวรรค์ มาสร้างอำนาจอยู่สุวรรณเขต โดยตีขึ้นมาทางท่าแขก เวียงจันทน์

พวกลุงรักษาที่เวียงจันทน์นี้ แต่ก็ได้ปรึกษากันว่า การติดกันอยู่เวียงจันทน์จะทากหักบ้านพังทลาย เพราะฉะนั้นควรแบ่งทหารเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งรักษาอยู่เวียงจันทน์ พอถึงวันสุดท้ายพวกหนึ่งก็ไปตีภูฏอน ไปตีปลดปล่อยทุ่งนาหิน ปลดปล่อยแขวงเชียงขวาง ลุงก็ได้ไปกับฝ่ายนี้

วันที่ 1 มกราคม 1961 ปลดปล่อยได้หมดทั้งแขวงเชียงขวาง เวลานั้นเสด็จสุวรรณมา
หนีจากเวียงจันทน์ไปอยู่ทมเบญ บางท่านก็หนีไปอยู่พม่า ในเมื่อเห็นว่าเชียงขวาง ทุ่งไหหิน
เป็นเขตปลดปล่อยอยู่ได้แล้ว ลุงได้ไปที่ทมเบญไปเชิญเสด็จสุวรรณมาอยู่เชียงขวาง

ขณะนั้นเมื่อกำลัง 3 กำลัง คือ

- กำลังแนวลาารักชาติ
- กำลังของรัฐบาลเสด็จสุวรรณมาที่คือกำลังเป็นกลาง
- กำลังขวจัดของท่านภูมิ หน่อสวรรค์

เมื่อสู้รบกับพวกลุง เขตปลดปล่อยกว้างขึ้นเรื่อย ๆ แล้วสหรัฐอเมริกาเป็นผู้เสนอให้
สหภาพโซเวียตให้หยุดยิง แล้วเปิดกองประชุมเขื่อนแควครั้งที่ 2 เกี่ยวกับลาวใน ค.ศ. 1961
ลุงก็ได้เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนไปเจรจาร่วมกองประชุมเขื่อนแคว กองประชุมเขื่อนแควได้ถกเถียงกัน
ได้ปีหนึ่ง ตกลงกันไม่ได้ ได้เชิญ 3 เสด็จ ไปประชุม คือ

- เสด็จสุวรรณมา
- เสด็จสุภานุวงศ์
- เสด็จบุญคุ้ม

ไปประชุมอยู่ที่เซอริค ประเทศสวิสเซอร์แลนด์เหมือนกัน ตกลงกันอยู่เซอริค เซ็นต์
สัญญาเซอริค และเอาใจความสำคัญของสัญญาเซอริคมาเป็นใจความสำคัญของกองประชุมเขื่อนแคว
ว่าจะต้องตั้งรัฐบาลผสม 3 ฝ่าย ขึ้น

เวลากลับมาตั้งรัฐบาลผสม 3 ฝ่ายขึ้น ภูมิ หน่อสวรรค์ ก็ไม่ยอมตั้ง พาพลทหารขึ้นไป
น้ำตกสำหรับตีตามทางลงมา หมู่คณะแต่งตั้งให้ลุงไปกับทหารไปตีปลดปล่อยน้ำตก เมื่อปลดปล่อย
น้ำตกได้ ถือเป็นชัยชนะครั้งใหญ่ ทหารตายก็มาก ศัตรูตายก็มาก จับได้ก็มาก เมื่อเห็นว่า
ปราชัยอย่างนั้นแล้ว ภูมิ หน่อสวรรค์ ก็มาเห็นดีประชุมอยู่ทุ่งไหหิน ตั้งรัฐบาลผสมขึ้น และให้
ลุงนำทหารมาคนละ 1 กองร้อย เพื่อมาป้องกันรัฐมนตรี เวลานั้น "แนวลาารักชาติ" ได้เข้า
รัฐบาลผสมมากขึ้นกว่าเดิม

ลุงเข้ามาอยู่เวียงจันทน์ และอยู่มาได้ 9 เดือน รัฐบาลผสมครั้งแรกอยู่ได้ 8 เดือน
รัฐบาลผสมครั้งที่ 2 อยู่ได้ 9 เดือน ถึงวันที่ 1 เมษายน พวกภูมิ หน่อสวรรค์ ได้ให้คนไปฆ่า
ท่านกิมม พลเสนา ที่เป็นรัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศ แล้วเปิดโรงเรียนสร้างคณะเพชรมาต
ฆ่าลุง ฆ่าเสด็จสุภานุวงศ์ ท้าให้พวกลุงหนีไปอยู่เขตปลดปล่อย

ตั้งแต่นั้นมามีหลายเรื่องเกิดขึ้นแต่ไม่จำเป็นต้องรู้หรือ ๖ ได้รับกันเพิ่มจนถึง ค.ศ. 1973 พวกลุงพลดปล่อยได้ 4 ส่วน 5 เสด็จสุภานุวงศ์ได้มาอยู่เวียงจันทน์ ยังตกลงเจรจากันเพิ่มเติม การเจรจาดังนี้ มีแค่ 2 ฝ่าย เพราะภูมิ หน่อสวรรค์ ลูกขึ้นครึ่งล้มเจ้าสุวรรณภูมาลง ถูกทหาร เสด็จสุวรรณภูมาต่อสู้กินไล่หนีไปอยู่เมืองไทย ท้าให้มีอยู่ 2 ฝ่าย จัดตั้งรัฐบาลผสมร่วมกัน

เวลานั้นจัดตั้งรัฐบาลผสมอยู่เวียงจันทน์ ท้าให้เวียงจันทน์เป็นเขตปลอดทหาร และก็ จัดตั้งคณะกรรมการเมืองอยู่หลวงพระบาง และตั้งหลวงพระบางเป็นเขตปลอดทหารเหมือนกัน คณะมนตรีผสมการเมืองนี้มีลักษณะเหมือนรัฐสภา คณะมนตรีผสมการเมืองนี้ได้ออกเอกสาร 2 ฉบับ

ฉบับที่หนึ่ง คือ มีนโยบายมี 18 ข้อ ให้รัฐบาลผสมปฏิบัติ

ฉบับที่สอง คือ ข้อกำหนดการรับประกัน สิทธิ เสรีภาพ ประชาธิปไตย ของประชาชน ไม่ให้ใครจับกุม แก้อันนาคร และคณะมนตรีนำเอาสิ่งนี้ไปบอกประชาชนเข้าใจทุก ๆ บริเวณ เมื่อประชาชนเข้าใจแล้ว และรู้ว่านายบ้านผู้ใดดี ผู้ใดไม่ดี ตามแสง เจ้าเมือง เจ้าแขวง ผู้ใดดี เขาก็ละไว้ ผู้ใดไม่ดีก็โค่นล้มลง เจ้าแขวงหลายคนได้มารวมกัน ที่เวียงจันทน์ได้จัดช่อง ฉะนั้นรัฐมนตรีกระทรวงภายในและมหาดไทยก็ได้เชิญลุงได้ไปพูดคุยกับเจ้าแขวงนั้น และได้เอา บทการปราศรัย (ร้อยลม) ออกวิทยุกระจายเสียงอาทิตย์หนึ่งแล้วหยุด แล้วเขามีหนังสือถึงลุง ให้เขาออกอีก ลุงพูดถึงสภาพการเมืองต้องเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ไม่เช่นนั้นจะเป็นเมืองขึ้นของเขา ตลอดไป

พระพุทธเจ้าก็สั่งสอนว่า ในโลกนี้ทุกสิ่งทุกอย่างมันหมุนเวียนเปลี่ยนแปลง ลุงอ้างจาก สิ่งนี้ เพื่อพูดว่าเราเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศสไม่เช่นนั้นอย่างนั้นอยู่เสมอไป มันต้องเปลี่ยนแปลง มาเป็นเอกราชก่อน ตัวคนเราก็ต้องเปลี่ยนแปลง เมื่อลุงเป็นเจ้าแขวงอยู่กับฝรั่งเศส ถ้าลุงไม่ ดุร้ายกับประชาชน ประชาชนก็จะไม่กลัวหาว่าเจ้าแขวงไม่มีอำนาจ ไม่มีคุณสมบัติ เจ้าแขวง ไปทางใดต้องให้ประชาชนกลัวหมด บอกอะไรต้องปฏิบัติตามหมด แต่ปัจจุบันนี้ต้องเป็นประชาชน พอใจจึงได้ต้องเปลี่ยนมาอย่างนั้น

เจ้าแขวงต้องการกลับคืนแขวง อยู่แขวงต้องสำรวจตนเองอยู่ดูว่า ทำที่ตนเองเป็น อย่างไร ศาพุดของตนเองเป็นอย่างไร ท้าให้ประชาชนชั่ง เขาจึงไม่ยอมอ่อนน้อมให้ ครั้น เปลี่ยนไปให้เขารักษาอยู่กับเขาก็ได้ ครั้นนั้นก็ต้องเรียน เรียนศีลธรรม ระเบียบวินัย เรียน คุณสมบัติให้ประชาชนรักก็ไปได้

คุณสมบัติก็มีหลายระดับอยู่ในธรรมวินัยนี้ทั้งหมด ต้องไปเรียนยาวนาน โรงเรียน
อย่างนั้นก็มีเปิดเรียนอยู่ซาเหือ พวกนี้ก็สมัครไปเรียนที่ซาเหือ จึงได้เรียกว่ามีการสัมมนา
แต่ท้ายสุดบอกว่าไปสัมมาคือการไปขังคุก สัมมนานั้นผู้ใดเข้าใจก่อนก็ส่งมาก่อน แต่ว่าส่งมาก่อน
โกรธแค้นโดยการหลบหนี เขาก็จึงนำหามาตามหลัง มาเพิ่มอบรมกันก่อน สัมมนานี้จึงยืดเยื้อ
ยาวนานมา 3 ปี

ลุงในเวลานั้นได้เข้ามาอยู่กับรัฐบาล มาอยู่กับกระทรวงการต่างประเทศ โดยเป็น
รองนายก เสด็จสุวรรณภูมาเป็นนายก แต่ว่าทั้งสองฝ่ายจะทำการใดต้องมีความเห็นเป็น
เอกฉันท์ ลุงเป็นตัวแทนที่มีอำนาจเต็มจากเสด็จสุภานุวงศ์ แต่ว่าทั้งลุงและเสด็จสุวรรณภูมาเป็น
ตัวแทนสูงสุดของทั้ง 2 ฝ่าย ลุงไปที่กองประชุมใหญ่สหประชาชาติ กลับขึ้นมาเห็นประชาชน
โศกสลดอย่างนั้น จึงได้เรียกร้องให้ประชาชนส่งตัวแทนมาเปิดกองประชุมใหญ่ เพื่อถามว่า
"ประชาชนอยากได้อะไร อยากทำอะไร"

ประชาชนตอบว่า "อยากมีประชาธิปไตย" รัฐธรรมนูญว่า อำนาจมาจากประชาชน
แต่ว่ามันไม่ได้มาจากประชาชน อำนาจนั้นมาจากเจ้าแขวงหมดทำให้เขาไม่ชอบ

เขาเสนอให้รัฐบาลผสมลาออก เสนอให้เจ้าแขวงคนที่ไม่ดีลาออก คณะมนตรีผสม
การเมืองที่มีเจ้าสุภานุวงศ์เป็นประธานก็ลาออก และประชาชนก็ยื่นข้อเสนอมให้เจ้าชีวิตลาออก

ลุงและเสด็จสุภานุวงศ์ขึ้นไปหาท่านเจ้าชีวิตนำข้อเสนอมไปให้ดู พระองค์บอกว่าถ้าประชาชน
ไม่ชอบ พระองค์ก็ออกมา พระองค์ออกมาแล้ว กองประชุมใหญ่แต่งตั้งให้เจ้าชีวิตเป็นที่ปรึกษา
สูงสุดของประธานประเทศ และตั้งเสด็จสุภานุวงศ์เป็นประธานประเทศ ตั้งท่านโกธสร
พรหมวิหาร เป็นนายก ลุงเป็นรองนายก แต่ทำงานอยู่กระทรวงศึกษาธิการ

ลุงต้องการปรับปรุงกระทรวงศึกษาให้เหมือนเดิม อยู่อย่างนั้นต่อมาจึงเป็นรูปเป็นร่าง
ประเทศชาติอย่างหนึ่ง ที่มีครบหมดทุกกระทรวงทุกอย่าง ดำเนินการต่อมา และมีการเลือกตั้ง
หลายครั้ง และได้มีการเปลี่ยนรัฐบาลจนถึงปี ค.ศ. 1991 ลุงเห็นว่าลุงแก่มากแล้วขอลาออก
กินเบี้ยบำนาญ แต่คณะไม่ให้ลาออก ให้ลุงเป็นที่ปรึกษาศูนย์กลางพรรค เวลานั้น แนวลาว
รักชาติ ขึ้นมาการปฏิบัติทั้งหมด แต่เบื้องหลังแนวลาวรักชาตินั้นมีพรรคประชาชนปฏิวัติ เวลาตั้ง
สภาแล้ว สภาเลือกตั้งรัฐบาลแล้ว เลือกตั้งผู้แทนอยู่ในสภาประชาชนสูงสุดเสร็จแล้ว พรรคก็
เป็นพรรคต่างหาก พรรคเป็นตัวขึ้นในการพัฒนาประเทศ ดังนั้น "แนวลาวรักชาติ" จึงเป็น
ของฝ่ายปฏิวัติ จึงมันไม่เหมาะสม เปลี่ยนใหม่เป็น "แนวลาวสร้างชาติ" ตั้งแต่นั้นมา ค.ศ.

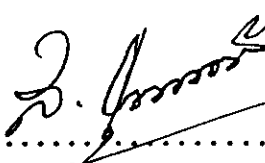
1979 - 1987 เห็นว่า "แนวลาวสร้างชาติ" เคลื่อนไหวไม่ดี จึงให้ท่านมาเป็นประธาน "แนวลาวสร้างชาติ" ปรับปรุงให้เหมือนเดิม จนถึงวันที่ลุงลาออก ลุงจะไปอยู่เชียงขวาง แต่ฝ่ายรัฐบาลลูกบ้านให้อยู่เวียงจันทน์ โดยให้เป็นที่พักศึกษา เมื่อไรที่รัฐบาลประชุม พรรคประชุม กระทรวงประชุม ฯลฯ จึงเป็นที่ปรึกษารอบ ๆ ทั่ว ๆ ไป และลุงก็เขียนหนังสือ ความทรงจำ การเจรจารวมลาว และการอบรมสารวัตรคุมคุก

การต่อสู้กับฝรั่งเศสก็เป็นอย่างนี้แหละ

ท่านสิงครบุรี สิริคตจุนนะมาลี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสุทัศน์ มั่งไธสง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่กำแพงนครเวียงจันทน์. เมื่อวันที่ 14 มกราคม ค.ศ. 1994

ข้าพเจ้า สิงคโปร์ สีโคตจุนนะมาลี ขอรับรองว่าการสัมภาษณ์ของข้าพเจ้า โดย
นางสาวสุทัศน์ มั่งไธสง เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่ กานพงนครเวียงจันทน์ เมื่อวันที่ 14 มกราคม
ค.ศ. 1994 เป็นข้อมูลจริงทุกข้อความ และได้ลงในภาคผนวก ก. สารนิพนธ์ เรื่อง
ขบวนการกู้ชาติลาว : ศึกษากรณี "ลาวอิสระ" ในระหว่าง ค.ศ. 1945 - 1949

.....

 สีโกะโป สีโคตจุนนะมาลี
 (ผู้รับรอง)

 (ท่านนายพล สิงคโปร์ สีโคตจุนนะมาลี)

ประธานกรรมการลาวเพื่อสันติภาพโลก สำนัคดีและมิตรภาพกับประชาชาติ

และประธานคณะกรรมการโอลิมปิกแห่งชาติลาว

3. การสัมภาษณ์ ท่านสิงคโปร์ สโรคนุนะมาลี¹

ญี่ปุ่นมายึดอินโดจีนทำให้ฝรั่งเศสบราซิล หมายความว่าอินโดจีนเป็นเมืองขึ้นของญี่ปุ่น ญี่ปุ่นมาควบคุมคุ้มครองลาว เวียดนาม กัมพูชา โดยญี่ปุ่นมาจากอินเดีย แล้วได้ทำการรบมาจนกระทั่งยึด และถึงเมืองไทย โดยเอาไทยเป็นหัวต่อ

ตามที่ลุงทราบมาเล่าเรื่องเล่าไทย ตามประวัติศาสตร์เวลาไหน ไทยก็อยากจะได้ลาว เพราะว่าลาวนี้ตั้งแต่สมัยอดีต ตั้งพระธาตุศรีสองรักเขตแดนของลาว สองพี่น้องระหว่างพระไชยเชษฐากับเจ้าชีวิตศรีอยุธยาของไทย พยายามทำดีไทย ไทยไม่ยอมแพ้เพราะพระไชยเชษฐาไปช่วยตีพม่าออกจากอยุธยา ก่อนพระไชยเชษฐากลับมาลาวสองพี่น้องระหว่างไทยกับลาวเป็นเขตแดน คือ เขตแดนศรีสองรัก จึงปรากฏว่ามีพระธาตุศรีสองรัก จังหวัดเลย

ไทยก็อยากได้ลาวคืน ฝรั่งเศส อังกฤษ มาแบ่ง ลาวไทย เป็น 2 ภาค โดยกล่าวถึงอังกฤษมีอิทธิพลมากกว่าฝรั่งเศส ความจริงฝรั่งเศสมาก่อน แต่อังกฤษไม่ยอมให้ฝรั่งเศส ฝรั่งเศสได้ฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ส่วนไทยตกอยู่ภายใต้อังกฤษ อังกฤษกับไทยพยายามคุ้มครองลาว ซึ่งที่จริงประเทศอะไร ๆ ก็อยากจะได้ลาวทั้งนั้น

เมื่อญี่ปุ่นเข้ามา ญี่ปุ่นได้เข้ามาช่วยไทย ต่อมาเมื่อญี่ปุ่นได้อินโดจีน รวมทั้งเมืองลาว ฝั่งซ้าย และฝั่งขวาแม่น้ำโขง โดยไทยช่วยเหลือญี่ปุ่น ญี่ปุ่นช่วยไทยได้ 2 แขวง คือ จันทบุรี และปากลาย ฉะนั้นในระยะเวลาที่ญี่ปุ่นควบคุมลาว ลาวเสียแขวงให้ไทย แต่เมื่อญี่ปุ่นพ่ายแพ้ศึกสงครามโลกครั้งที่ 2 ปรารถนาให้โซเวียต ให้ฝ่ายผู้ชาติ สหประชาชาติ ฝรั่งเศสกลับคืนมา ยากเอาหัวเมืองขึ้นเก่า และฝรั่งเศสทวงเอา 2 แขวงคืนจากไทยคือ จันทบุรี และปากลาย

เมื่อญี่ปุ่นไปแล้วมอบเอกราชให้ลาวฝั่งนี้ ฉะนั้นลุงเป็นอาจารย์ศึกษา เมืองท่าแขก และเป็นหัวหน้าชาวหนุ่ม ซึ่งเป็นนักรักชาติทั้งหมด เมื่อญี่ปุ่นแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 ชาวหนุ่มก็พากันลุกขึ้น ประกาศเอกราชไม่ยอมให้ฝรั่งเศสกลับเข้ามา เพราะฝรั่งเศสจะเอาลาวเป็นข้าเหมือนเดิม

¹ท่านสิงคโปร์ สโรคนุนะมาลี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสุทัศน์ มั่งระสง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่กำแพงนครเวียงจันทน์, เมื่อวันที่ 14 มกราคม ค.ศ. 1994.

เมื่อวันที่ 16 เดือนสิงหาคม ค.ศ.1945 ที่เมืองท่าแขก ลุงกับชาวหมู่บิ๊ดเอาอาวุธ กองพันหนึ่งของญี่ปุ่น เพราะญี่ปุ่นแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 และหนีไป ซึ่งญี่ปุ่นได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาสูงขึ้นไปว่าไม่ให้สู้ ใจครกลับบ้านได้ก็ให้กลับ ต่อมาเมื่อลุงเห็นญี่ปุ่นกินเหล้าเมายา ลุงได้ชวนเพื่อนเข้าตีเพราะอยากได้อาวุธ ซึ่งในภายหลัง ลุงอยากได้ลาบชาบูมาเป็น เครื่องมือร่วมกันต่อสู้กับฝรั่งเศส ไม่ยอมให้ฝรั่งเศสกลับมา

เมื่อได้ปืนเหล่านั้นมาตั้งแต่วันที่ 16 เดือนสิงหาคม ค.ศ.1945 ประชาชนลาว เมืองท่าแขกได้ต่อสู้ขึ้นก่อน และขยายไปที่สุวรรณเขต โดยเอาอาวุธที่ได้มาจากญี่ปุ่นที่เมืองท่าแขก ไปให้เพื่อนพี่น้อง ชาวหมู่ที่สุวรรณเขต คือ ท่านสีชนะ ท่านคำพัน ท่านอุ วรวงค์ ท่านตุลาน ท่านอาน แล้วขยายไปที่เซบอน มีท่านเก ปานมะโลทอง ท่านโร ท่านมา ไซคาพิทูน เป็นต้น

พอฝรั่งเศสกระโดดร่มเข้ามาอยู่ป่า เข้ามาเมือง จะมายึดเมืองสุวรรณเขต ท่าแขก เวียงจันทน์ ในขณะที่อยู่ป่า ทหารฝรั่งเศสเกณฑ์เอาทหารชาวหมู่อยู่เขตชนบท เข้ามาตีทหาร ของลุง ฝรั่งเศสมีอังกฤษทั้งร่มาอาวุธพร้อมทั้งชาวหมู่เข้ามาตีพวกเรา ทางฝ่ายเราถูกจ้งอยู่ใน เมือง และมีกำลังเท่าไรก็ตีออกมา ทางนอกเมืองฝ่ายศัตรูก็ตีเข้า ลุงได้เห็นการรบกันนาน คือ ค.ศ. 1945 - 1946 ถึงวันที่ 21 เดือน มีนาคม ค.ศ.1946 ฝ่ายเราปราชัยเพราะฝรั่งเศส เอาทหารเข้ามาโจมตีเราอย่างมากมาย

เวียงจันทน์ ลุงได้นำปืนเข้ามาให้ 3 ลำเรือ มาให้ท่านคำใบ ท่านโชติ เพชรศรี ยาหอ บัวจันทร์ ชาวหมู่เวียงจันทน์ นายพลสิงห์ รัตนสมัย (เป็น จ.ส.อ.ฝรั่งเศส แต่ขณะนั้นกลับเข้ามาพร้อมกับพวกรักชาติ) ตียึดเอาหอคำ

ใจครอยู่ที่ไหนป้องกันอยู่ที่นั่น ประกาศตนเองว่าเป็นอิสระ ขบวนการอิสระ แนวลาวอิสระ เมืองไทยว่ามันแคบ เรียก ล.ป.ล. แต่ขบวนการ ล.ป.ล. (ลาวเป็นลาว) มันกว้างเกินไปเพื่อน ไม่ชอบ ใจครไปอยู่ที่ไหน มันไม่เป็นอิสระ ล.ป.ล. มันยังไม่ได้เป็นเอกราช ไม่อิสระ ไม่ได้สิทธิ ประชาธิปไตย ไม่ได้เอกราช จึงต้องเอาอิสระ อิสระและ ล.ป.ล. มารวมกัน โดยไม่มีใคร มาคุมเรา จึงเอาอิสระขบวนการนี้ขยายไปทุกแขวง

เวียงจันทน์ พวกลุงนำผู้แทนมารวมกันประกาศจัดตั้งรัฐบาล โดยมีเจ้าเพชรราช พระยาคามาวเป็นหัวหน้ากู้ชาติ จัดตั้งสภา รัฐบาล วันที่ 12 เดือนตุลาคม ค.ศ.1945 ประกาศเอกราชลาวอิสระให้ทั่วโลกทราบ เช่น สหประชาชาติ

ลุงอยู่ที่เมืองท่าแขก เสนอธงรัฐบาลลาวอิสระ โดยใช้ธง 3 สี สีเขียว ขาว แดง โดย ฝรั่งเศสใช้ธงช้าง 3 หัว คือ ลาวมีเจ้า 3 เจ้า คือ เจ้าหลวงเมืองเวียงจันทน์ เมืองหลวงพระบาง

(เมืองพนม) และเมืองจำปาศักดิ์ ลุงเสนอ 3 สี ดังกล่าว คือ สีขาว มีวงขาวเป็นเดือนเต็มดวง หมายถึง เอกภาพ ศิลธรรม สีเขียวตรงกึ่งกลาง หมายถึงแผ่นดินภูเขา ป่าไม้ ธารน้ำของเรา บ้านเรือน สีแดงอยู่ขอบหมายถึงประชาชน เรียกว่าธงอิสระจนถึงทุกวันนี้

เมื่อถึงวันที่ 21 เดือนมีนาคม ค.ศ.1946 ฝรั่งเศสสมานูกุญแจเมืองต่าง ๆ ในลาว เมืองต่าง ๆ ปราศัย เช่น ท่าแขก เวียงจันทน์ ประชาชนลาวได้หลบหนีมาและหลบซ่อนอยู่เมืองไทย โดยอาศัยการเป็นกลืนอยู่ตามริมฝั่งโขงเลยไปถึง อุดรธานี นครพนม นครมีพื้นที่ไหนก็ไปขออาศัยอยู่ พื้นที่ของลุงอยู่ที่อุดรธานี คือ วังป่วนใหญ่ มีต้นตาล 3 ต้น

เมื่อลุงไปอยู่ฝั่งไทยนั้นมี นายปรีดี พนมยงค์ ลุงเป็นน้องรักท่านปรีดี เพราะใน ค.ศ. 1953 ท่านปรีดี พนมยงค์ ถูกหลวงพิบูลสงครามล้ม และลุงได้ไปพบกับท่านปรีดีที่กวางเจา ประเทศจีน ทำให้พวกปณิธิด้วยกันรักกัน โดยได้ปณิธิไว้

การดำเนินการอยู่เมืองไทยถึง ค.ศ.1947 ได้มีการขยายกำลังถึงฝ่ายใต้ โดยท่านสีทน กมมะด้า ได้ถูกฝรั่งเศสส่งไปขังคุกอยู่พงสาตลอดชีวิต เมื่อญี่ปุ่นเข้าครอบครองลาวได้ปล่อยท่านสีทน กมมะด้า ท่านได้เดินมาจนถึงเวียงจันทน์ โดยได้ยืมข้าวและได้สืบหาเจ้าสุภานุวงศ์ และตัวลุง ในขณะที่ลุงอยู่อุดรธานี และได้ให้คนมานำทางท่านสีทนไปฝั่งไทย

ท่านสีทน กมมะด้า เป็นผู้นำนัสนัสมัยองแก้ว และองกมมะด้า อยู่ปากเซ ภาคใต้ของลาว ลุงได้ให้ท่านสีทนไปลงที่ปากเซ อยู่ที่บ้านจอม เขตสุรินทร์ ใกล้เคียงแดน โดยการไปสร้างกำลังภาคใต้ที่นั่น และกำลังได้ขยายอย่างรวดเร็ว คือ กำลังอิสระ ได้แพร่ขยายถึง ค.ศ.1948 กล่าวคือได้มีลาวอิสระคณะหนึ่ง คือ ท่านโฮ และท่านเก ไปค้างอยู่ที่เวียงคานาม ขณะนั้นเวียงคานามทำการปฏิวัติ โดยโฮจิมินห์ และดำเนินการจัดตั้งคณะลาวอิสระขึ้น ทางนี้ลุงโฮจิมินห์ได้ท่านโยบาย คือ จัดตั้งคณะกรรมการลาวอิสระภาคตะวันออก โดยมีท่านหนูฮัก พูมสะหวัน เป็นประธาน ท่านไกรสร พรหมวิหาร ขณะนั้นเป็นนักกฎหมายปีที่ 2 ที่เมืองฮานอย ได้ออกมาร่วมด้วย โดยสมทบกำลังเข้ามาลาว คอยตีเข้าหาเหนือ เชียงขวาง

พอถึง ค.ศ.1948 ลุงได้ยืมข้าวอย่างนั้น และได้รวมกองกำลังที่อยู่เมืองไทยไปพบกันอยู่ที่เมืองเดเลื่อง ซึ่งตั้งอยู่ชายแดนเวียงคานาม-ลาว รวมทั้งไปจัดตั้งลาวอิสระรวมผสม คือ การจัดตั้งลาวจัดตั้งใหม่ คือ รัฐบาลแนวร่วมอิสระแห่งชาติอยู่ซาเหนือ ในวันที่ 13 เดือนสิงหาคม ค.ศ. 1950 ซึ่งใครอยู่ที่ไหนก็นำมารวมกันหมด เช่น ลุงภูมิ วงวิจิตร อยู่ทางเหนือ ลุงสีทน กมมะด้า อยู่ทางใต้ ภาคกลางของลาวมีกำลังของลุง และท่านหมื่นเข้ามาจัดตั้งรัฐบาลแนวลาวอิสระ

โดยมีลูกสุภานวงศ์เป็นประธาน ลุงเป็นรองประธานแนวลาวิสระ และเป็นผู้อำนวยการทหาร ในช่วงเวลานั้นลุงกล้าหาญ เข้าศึกไม่กลัว ลุงอยากไปตีจนได้รับชัยชนะ ท้าทายศและกองทหารใหญ่ขยายขึ้น เพราะสมทบกับเวียดนาม สามัคคีกับเวียดนาม เพราะว่ามีข้าศึกศัตรูตัวเดียว คือ ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา กองทัพลาวกับกองทัพเวียดนามตีเตียนเบียนพู ตีเชียงขวาง ตีท่าแขก และตีลงไปเรื่อย ๆ

ลุงอยู่ที่เชียงขวาง ได้ผ่านกองแล จึงสามารถมีกำลังเพิ่มเติมขึ้น เมื่อก่อนเรียกพวกขวาคืออยู่กับฝ่ายฝรั่งเศส อเมริกา อเมริการะดมเวียดนามมาได้เข้ามาเป็นลูกมือจนกระทั่งถึงฟิลิปปินส์ ไทยเข้ามาตีลาว

ถึงคราวที่อเมริกาจะยอมจริง ๆ คือ การคืนน้ำปาก ฝ่ายลุงจะได้จัดตั้งรัฐบาลผสมของเวียงจันทน์ ชุดที่ 2 ซึ่งยังมีการรบกันอยู่ ฝ่ายลาวก็ยังอยู่ในเขตของลาวรอบ ๆ เวลารบจริง ๆ กองทัพลาวได้กองแลมาเพิ่ม ท้าให้เอา 2 ตี 1 ท้าให้พวกเวียงจันทน์ยอมจำนน และยอมจัดตั้งรัฐบาลครั้งที่ 2 ใน ค.ศ.1974

ลุงทั้งบัญชาการทหารและเจรจา เมื่อเวลาเป็นรัฐบาล เขาได้ให้ลุงเป็นรัฐมนตรีกระทรวงโยธา ใน ค.ศ.1974 ระยะนั้น

ค.ศ. 1978 เขาได้จัดตั้งให้ลุงเพราะลุงไปเจรจาสันติภาพที่รัสเซีย (ตีศึกเหนือเหนือไปพักผ่อน) เมื่อกลับมายังมีการรบ ลุงก็รบ ทั้งเจรจาและรบโดยไม่ยอมทั้งเชียงขวาง

อยู่เวียงจันทน์ พวกเราเล่นการเมืองมาก ท้าให้ฝ่ายเวียงจันทน์เสียอิทธิพล ท้าให้อ่อนกำลังลง ๆ จนถึง ค.ศ. 1974 - ค.ศ.1975 เหลือเศษ 1 ส่วน 5 ของประเทศที่ฝ่ายลุงยังไม่ยึดแผ่นดินลาวซึ่งยังเป็นแขวงกลางคือ หลวงพระบาง และพงสาลี เมื่อเล่นการเมืองมาก ท้าให้ฝ่ายลุงยึดเมืองลาวได้ นับเป็นสามบาทก่อนการเมือง ฉะนั้นวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ. 1975 จัดตั้งรัฐบาลใหม่ล้มเจ้าชีวิตหมด

แนวลาวิสระ รักชาติ กุมอำนาจยึดกองทหารทั้งในและนอกประเทศมาเป็นของเรา เราบัญชาหมด แต่คราวก่อนเราบัญชาทั้งเราและกองแลรวมกัน ลุงบัญชาทางโน้นกับคณะ คือ ท่านคำไต สีพันดอน ท่านสีหอน ท่านสมาน ลุงบัญชาว้างนั้นวงนี้ พวกนั้นอยู่แนวหลังแต่อยู่ในคณะบัญชา ฉะนั้นใน ค.ศ. 1975 ได้จัดตั้งรัฐบาลใหม่ ลุงก็อยู่ที่นั่นเป็นรัฐมนตรีกระทรวงโยธาธิการ

มาถึง ค.ศ. 1985 เห็นว่าให้ลุงทำงานสามัคคี และมิตรภาพสันติภาพโลก องค์การแม่น้ำโขง 4 ประเทศ ไทย ลาว เวียดนาม และกัมพูชา เป็นประธานร่วมกัน ลุงมีหน้าที่สามัคคีมิตรภาพ ประธานโอลิมปิกสากล จนกระทั่งทุกวันนี้

ปัจจุบันเขาเลือกตั้งผู้แทนศูนย์กลาง ให้ลุงไปลงเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นครเวียงจันทน์ เขตเวียงจันทน์ ลุงได้เป็น

- ผู้แทนสันติภาพ
- ผู้แทนโอลิมปิก
- ผู้แทนนครเวียงจันทน์

ฉะนั้น กองทัพลาวจึงหยุดถึงขั้นนี้ แต่เมื่อพูดถึงสมัยก่อนไม่มีอะไร ก้าวขึ้นมาถึงกองทัพที่มีรถถัง และได้ยึดเอาจากเวียงจันทน์ และได้ยึดอำนาจจากเวียงจันทน์ ตั้งแต่สมัยก่อนระเวียด ได้เข้ามาให้กองแล เอมมาใช้เวียงจันทน์ และจะมาตีเอา ลุงตีเอาอยู่เชียงขวาง ตียึดเอาเป็นยิงเครื่องบินจากฝ่ายเวียงจันทน์ สร้างกองทัพยิงเครื่องบินได้ สร้างกองทัพที่มีรถถัง สร้างกองทัพมีผู้ชาย สร้างกองทัพผู้หญิง ผู้ชายยิงเครื่องบินตกครั้งแรกอยู่อินโดจีน ลาวยิงก่อน F. - 101 เวียดนามยิงยิงมาได้ เขาเก่งกว่าเรา แต่เรายิงตกครั้งแรกใน ค.ศ. 1962 ยิงวันเดียว 3 ลำตก ลำหนึ่งตกจากได้ว่าอยู่ทางบ้านบาน ลำที่สองพวกเรารับไม่ได้ ตกอยู่ในป่าผาสะแวก ลำที่ 3 ตกอยู่ในใกล้ปากชั้น และปิงกาฬ ผังประเทศไทย

กองทัพเราเจริญเติบโตขึ้น ตั้งแต่เป็นกองโจร กองนั้นก้าวขึ้นมาเป็นกองทัพใหญ่ที่มีรถถัง มีกองทัพยิงเครื่องบิน ก้าวขึ้นถึงขั้นฝึกหัดผู้หญิง กองกำลังของแม่หญิงมี แม่หญิงยิงเครื่องบินตก 2 ลำ สิ่งนั้นหมายถึง การเจริญเติบโตของกองทัพลาว เดียวนี้ไม่มีใคร อันสุดท้ายคือแม่หญิง กระโดดร่มแต่ยังไม่ขึ้นอวกาศไม่ได้สักครั้ง แต่ในอนาคตยังมีความหวัง

ยุทธวิธีแบบกองโจร แบบสายฟ้าแลบ เราเอาคำขวัญมันเอาน้อยดีมาก และเอามากดีน้อย ส่วนมากเอาน้อยดีมาก

แบบกองหลอน แบบกองโจร แบบสกัดตี คือทำอย่างไร คือมันมาร้อยหนึ่งหรือมาหมวดหนึ่ง เราต้องยิงมันให้มันเจ็บ 10 คนขึ้นไป บันทอนกำลังมันจดอย่าให้ตายมากเพราะต้องฝังมาก เจ็บแล้วกำลังมันต้องเสีย มันมีหมวดหนึ่งมันต้องเสียไป และมันต้องช่วยกันห้ามคนเจ็บ ท้าให้เราดักสกัดได้ง่ายเข้า

แล้วบัดนี้ คำขวัญของพวกลุงใช้ว่า ดินาอเมริกา ดินาพวกศัตรู ถือว่าไทยเป็นลูกน้อง เขาก็ตาม เขาสอนให้กินช้อนกินส้อม ลาวก็เมื่อกินตะเกียบ หมายความว่าลาวไม่ได้ดีเหมือนเขา ท้าให้มทราบวาลาวจะรบกับเขาอย่างไร จึงเป็นจุดอ่อนของเขา

แบบกองหลอนใช้ขวากและหนาม ยาเบื่อ เช่นเมื่อศัตรูอยู่ข้างล่าง เราอยู่ข้างบนหัวน้ำ เราไปค้นหายาปราบปรามแล้วให้ปวดท้อง (ลงท้อง) มาทรมานลงน้ำ แล้วนำไปลงในหัวน้ำ เมื่อทหารฝ่ายตรงข้ามดื่มจะลงท้องแล้วทหารสูงจะบุกไปได้

ฉะนั้น การปฏิบัติของสูงจึงเข้มข้มขึ้น และใหญ่โตขึ้น เพราะเป็นอย่างนี้ ขณะนั้นจึงไม่มี กองพัน พวกเขารักษาพวกสูงเข้ามาเวียงจันทน์ ให้เราตั้งแต่กำลังเราน้อยคือ 2 กองพัน คือ กองพันที่หนึ่งกับกองพันที่ 2

กองพันมาเล่นการเมือง มันรักษากองพันที่หนึ่งหมด เหลือกองพันที่ 2 อยู่ข้างใน พวกเขาจับสูงเข้าคุก พวกเขาจะทำลายกองพันที่ 2 สูงสั่งให้กำลังกองพันที่ 2 หนีออกในเวลา กลางคืน กองพันที่ 2 ยังเหลืออยู่

อยู่ทางนี้ พวกมันจับสูงเข้าคุก เมื่อปี ค.ศ. 1958 - 1959 - 1960 สูงจึงหนีออก จากคุกพร้อมคณะ หนีแล้วกลับคืนมาพร้อมกันสร้างอาวุธ เอากำลังกองพันที่ 2 นำหน้าจัดตั้ง เรียกร้องเอาพวกนี้กรบเก่าคือ ทหารอิสระ กลับคืนมาเข้าประกอบอาวุธ ดีแบบกองหลอน ซอก (ค้นหาที่ปิด) ปิดค่ายของรัฐบาลเก่าของอเมริกาที่มีปืนมาจี่ ถึงไม่มีปืนได้ใช้วิธีคนจี่คือ เช่น สหายแก้ว หลวงเสนา ท่านเอาข้าวต้มมามัดเป็นปืนเอาผ้าเช็ดหน้าพันรอบ ๆ แล้วนำไปจี่กับ ทหารฝ่ายศัตรู จี่ได้ปืน 5 กระบอก

เหตุการณ์ที่รัฐบาลพลัดถิ่นอยู่กรุงเทพฯ หนีจากลาวเพราะฝรั่งเศสแตก ไปทหาอย่างไร ในเมืองไทย และรวมกันอย่างไร

รวมกันอย่างนี้ สูงเป็นผู้ที่มีลูกน้องมาก เพราะว่าเป็นผู้บัญชาการอยู่ เมืองท่าแขก ครั้งแตกไปไทยแล้วทหารต้องไปกับเจ้านายด้วย เจ้านายไม่มีเงินทองอะไรเลย จำเป็นต้อง รวบรวมที่น้องกลางวันไปเป็นกุลี กรรมกร เช่น ถนนหนทางหรือมัดกวาด แต่อยู่กับคณะบัญชา รวมลับ ๆ ของสูง และไปขออยู่บ้านพี่น้อง คือ นครพนม อุดรธานี เป็นต้น อุดรธานีเป็นญาติ ของสูง ซึ่งมีอายุ 72 ปี กลางคืนแกล้งให้อยู่บ้าน กลางวันไปรับจ้าง

กลางคืนมารวมกัน โดยเอาเงินค่าจ้างมารวมกัน เช่น รับจ้างได้วันละ 1.50 บาท นำ 0.50 บาท มารวมกัน กิน 1.00 บาท รวมเงินไว้เพราะต้องซื้อปืน เนื่องจากว่าหนีมา ผังไทย ไทยปิดหมด ปืนไทยเสรี ไทยขอมไปขาย กลางคืนมาฝึกหัดกันเป็นเวลานับ ๆ

บัดนี้ ที่หนึ่งอยู่ชายฝั่งบลูญา กลางคืนข้ามมาลาวเพื่อตัดรถยนต์ ตั้งแต่สุวรรณเขต ท่าแขกถึงเวียงจันทน์ ดักยิงรถยนต์ เอาสิ่งของเครื่องใช้ เช่น นาฬิการถยนต์ไปขายเมือง ไทย ได้เงินมาเลี้ยงดูกัน

เมื่อติดต่อกันแล้ว จึงติดต่อกับลุงหนูฮัก พูมสะหวัน แล้วข้ามไปลาว เมื่อปี ค.ศ. 1948 จึงพากันข้ามไปหมด โดยลุงรวบรวมเอาเพื่อน ๆ ข้ามไปหมด เช่น ท่านสุก วงศ์ศักดิ์ ท่านโชติ เพชราศรี ได้กองร้อยปลายได้เป็น 17 กระบอก

พลัดถิ่นจริง ๆ คือฝ่ายอิสระเรา ยังไม่เข้าเป็นอะไร พระยาควม้าว เจ้าเพชรราช ท่านเป็นหัวหน้าใหญ่ และลุงสุภานุวงศ์ท่านไปอยู่ที่นั่น พวกรัฐบาลพลัดถิ่นถูกฝรั่งเศสมันรอกหก และซื้อด้วยสินจ้างรางวัล โดยพากันมาเวียงจันทน์ พวกลุงไม่รู้ เมื่อเข้ามาอยู่เวียงจันทน์ ก็มาทราบพวกลุง พวกลุงอยู่ทางในก็ให้อยู่ จึงได้มีคำขวัญร่วมกันว่า ทางในดีออกทางนอกดีเข้า จนถึงการจัดตั้งรัฐบาลผสมครั้งแรก ใน ค.ศ. 1954 สัญญาเชอแนวครั้งแรก ฝรั่งเศสเสียเมือง เตียนเป็นพื้นที่เอกราช พวกลุงก็เข้ามาเวียงจันทน์ พวกลุงได้เจรจากับฝรั่งเศสอยู่เวียงจันทน์ อยู่ดงป่าสัก แต่อเมริกาเข้ามาทำลาย ลุงเจรจาไม่ได้ ท้าให้ลุงต้องออกตีจนถึง ค.ศ. 1974 จึงได้เข้าเวียงจันทน์ ถึงได้เป็นตนเป็นตัวและเป็นอย่างทุกวันนี้ และมาหยุดอยู่ในปัจจุบัน

ทหารพลัดถิ่นที่ประกาศอยู่ทางนั้น ที่เหลือจริง ๆ คือ เจ้าเพชรราช ปี ค.ศ. 1953 - 1954 ได้นำเจ้าเพชรราชกลับคืนลาว แต่เสียชีวิต ค.ศ. 1959 ท่านสวรรคตก่อน

พวกลุงได้ดำเนินการดีกับท่านกระต่าย โคนเสงฤทธิ์ ต่อไป

ขณะนั้นเสรีไทยก็ได้พากันดำเนินการ รัฐบาลไทยกับไทยฆ่ากัน ขณะนั้นมีทองอินทร์ ภูริทัต จาลอง ดาวเรือง เตียง ศิริจันทร์ ถูกฆ่าหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์

ลาวอิสระแยกย้ายไปอยู่กลุ่มไหนกลุ่มใด ลุงภูมิอยู่หัวของ (บ่อแก้ว) ลุงสีทนอยู่ทางใต้ แต่มารวมกันในเดือน 8 วันที่ 13 ค.ศ. 1950 จึงประชุมกันได้ จึงได้มาเลือกตั้งหย่อนบัตร ฉะนั้น จึงได้ลุง คณะลาวอิสระ จัดตั้งรัฐบาลขึ้น โดยมี 9 คน ดังรูป (ลุงสิงคโปร์ท่าน เอารูปให้ดู) ลุงยีนากุลลุงไกรสร พรหมวิหาร

บัดนี้กองทหารจัดตั้งขึ้นก่อน เมื่อกองทหารทางใต้ ทางเหนือมารวมกันเพื่อแสดงว่า กองทัพลาวอิสระมีกำลังอาวุธ แข็งแรงดีได้ ดังนั้นจึงมาจัดตั้งกองทัพแห่งชาติลาวอิสระ ในวันที่ 19 เดือน 1 (มกราคม) ค.ศ. 1949 ต่อมาเปลี่ยนมาเป็นวันที่ 3 วันจริง ๆ คือ วันที่ 19 มกราคม ค.ศ. 1949 เมื่อทำอย่างนั้นแล้ว จึงมาจัดตั้งแนวลาวอิสระทั่วประเทศ จัดตั้งเป็น รัฐบาลลุงสุภานุวงศ์เป็นประธาน ลุงเป็นรองประธานแนวลาวอิสระทั่วประเทศ

ดังนั้น พูดถึงการดำเนินการทางด้านทหาร คือ ลุงกับท่านไกรสร พรหมวิหาร ใคร ๆ ที่เป็นหนุ่มมาเข้าทหารหมด ลุงและลูกน้องไปคันตีหมด คนแก่เฒ่าให้อยู่ด้านหลัง ขณะนั้นลุงอายุ 31 - 32 ปี โดยไปสู้รบแทนคนอื่นเขา

ท่านสีชนะ สีसान เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสุทัศน์ มั่งกรสง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่กำแพงนครเวียงจันทน์, เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 1993

4. การสัมภาษณ์ ท่านสีชนะ สีสาน¹

ระยะลาวอิสระ

เริ่มต้นจากปี ค.ศ. 1940 มีการเปลี่ยนแปลงในอินโดจีนโดยการเข้ามาของญี่ปุ่น เวลานั้นญี่ปุ่นได้ยกพลขึ้นบกที่ภาคใต้ของไทย และเข้ามาทางอินโดจีนบ้าง ซึ่งก่อนหน้านี้ได้มีการตีพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีน เมื่อญี่ปุ่นเข้ามามีการต่อต้านของประชาชนลาวอยู่อินโดจีน รวมทั้งเวียดนาม กัมพูชา และลาว ได้ต่อต้านทั้งญี่ปุ่นและฝรั่งเศส

ถึงเดือนมีนาคม ค.ศ. 1945 ญี่ปุ่นทำรัฐประหารฝรั่งเศสอยู่อินโดจีน ขบวนการต่อสู้ด้านใต้เปลี่ยนไปด้านญี่ปุ่นเป็นอันดับแรก และถึง ค.ศ. 1945 ในลาวมีสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปเพราะญี่ปุ่นยอมจำนนต่อฝ่ายสัมพันธมิตรในวันที่ 15 เดือนสิงหาคม ค.ศ. 1945 และทางฝ่ายบิวดิอูอินโดจีนมีการเคลื่อนไหวรุนแรง และก่อนที่ฝ่ายสัมพันธมิตรจะเข้ามาในอินโดจีน เขาก็มีการเคลื่อนไหวยึดอำนาจ

ที่นี่พูดเฉพาะอยู่ที่เมืองลาว คือเป็นวันที่ 23 เดือนสิงหาคม ค.ศ. 1945 มีขบวนการของประชาชนลาวลุกฮือขึ้นยึดอำนาจ พูดอย่างชัดเจนคือเป็นขบวนการของประชาชนลาวที่เรียกว่า ได้ช่วยรอกาสานสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ลุกฮือขึ้น และถ้าจะพูดให้ลึกซึ้งลงไปกว่านี้อีก มันเป็นการขวานขวายแบบลับ ๆ มาแล้วจากพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ซึ่งพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนได้จัดตั้งขึ้นปี ค.ศ. 1930 ผู้นำสูงสุดคือ ประธานโฮจิมินห์ โดยมีการเคลื่อนไหวขวานขวายบิวดิอูมาเรื่อย ๆ มาจน ค.ศ. 1945 จึงมีเงื่อนไขขวานขวายประชาชนเวียดนาม ประชาชนกัมพูชา ประชากรลาวยึดอำนาจจากญี่ปุ่นไม่ช้าจากฝรั่งเศส เพราะว่าเวลายึดอำนาจฝรั่งเศสยอมจำนนต่อญี่ปุ่น ฝรั่งเศสหนีไปอยู่ในป่า ในการยึดอำนาจที่สุวรรณเขตในวันที่ 23 สิงหาคม ค.ศ. 1945 นี้ ได้มีท่านโกรสร พรหมวิหาร ร่วมด้วย ซึ่งต่อมาได้เป็นบุคคลสำคัญในการนำการบิวดิอูลาว

ที่นี่ฝรั่งเศสกลับเข้ามา อาจจะต้นเดือนกันยายน ค.ศ. 1945 เข้ามาทางหลวงพระบาง เวียงจันทน์ สุวรรณเขต แต่ว่าฝ่ายลาวต่อต้านได้ร่วมกันกับเวียดนามต่อต้านคืน

¹ท่านสีชนะ สีสาน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสุทัศน์ มั่งไธสง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่กำแพงนครเวียงจันทน์, เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน ค.ศ. 1993.

เมื่อถึง ค.ศ. 1946 ฝรั่งเศสจึงสามารถยึดประเทศลาวได้ทั้งหมด

และเมื่อถึง ค.ศ. 1946 เดือนกุมภาพันธ์ - พฤษภาคม พวกเราเสียประเทศให้แก่ฝรั่งเศส และมีบางพวกอพยพไปไทยและไปเวียดนาม ตอนนั้นกำลังฝ่ายต่อต้านนั้นอ่อนกำลังไปมาก และฝ่ายกำลังฝรั่งเศสมากกว่า ทำให้ฝ่ายต่อต้านต้องยอมถอยก้าวหนึ่ง

พวกที่ไปอยู่เวียดนาม และไทย ภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนได้มีการรวมกำลังกันเข้า ซึ่งผู้มีใจหนักแน่นก็ดำเนินการต่อต้านต่อไป ส่วนผู้ที่มิอาจหนักแน่นได้กลับคืนประเทศ

และถึงปี ค.ศ. 1947 ขบวนการต่อต้านลาวอิสระได้จัดตั้งกำลังแล้วส่งเข้ามาดินแดนลาวและทางเวียดนาม ซึ่งได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการลาวต่อต้าน ภาคตะวันออก โดยมีท่านบุญอีกภูมิสะหวัน เป็นผู้นำ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีท่านไกรสร พรหมวิหาร เป็นผู้นำ ทางด้านภาคเหนือ มีท่านภูมิ วงวิจิตร เป็นผู้นำ ทางภาคใต้ มีท่านสีทน งามมะดา ท่านคำไต สีพันดอน ท่านขุน สิบระเสริฐ เป็นคณะผู้นำ ส่วนทางด้านเวียงจันทน์ มีท่านหมื่น สมวิจิตร เป็นหัวหน้า แต่ละด้านยังไม่ได้เป็นเอกภาพกัน ซึ่งแต่ละด้านก็มีการต่อสู้ ได้มีการสร้างรากฐานการเมือง รากฐานการปฏิวัติขึ้น

ที่มีขบวนการลาวอิสระนับวันนับเข้มแข็งขึ้น และเห็นได้ชัดว่ามีความจำเป็นที่จะมีกองทัพปฏิวัติที่เป็นเอกภาพ และเมื่อวันที่ 20 มกราคม ค.ศ. 1949 ได้มีการสร้างกองทัพขึ้น เรียกว่า กองทัพลาวอิสระ อยู่ทางภาคตะวันออกเฉียง

ใต้ยังมีเรื่องอิสระ คำว่าอิสระเป็นอย่างไร ในสมัยก่อนที่ญี่ปุ่นยึดอำนาจ มีขบวนการต่อต้านชาวต่างชาติอยู่หลายแขนง เวียงจันทน์ สุวรรณเขต หลวงพระบาง เป็นต้น พวกนี้ได้หนีไปทางฝั่งไทยนั้น และขบวนการลาวอิสระ และผู้นำต่าง ๆ ได้หลบหนีไปไทย และได้รับการสนับสนุนจากเสรีไทย หัวหน้าใหญ่คือท่านหลวงประดิษฐ์ มนูญธรรม ส่วนในภาคอีสานคือ คุณเตียง สิริขันธุ์ ฉะนั้นทางไทยเรียกว่าเสรีไทย ทางลาวเรียกว่า ลาวอิสระ ตั้งแต่นั้นมาเรียกว่าลาวอิสระ

ที่มีขบวนการลาวอิสระนับวันนับเจริญเติบโตและเข้มแข็งและแพร่หลายไปจนถึง ค.ศ. 1949 โดยมีกองทัพลาวอิสระตามที่พูดถึงดังกล่าว มาจนถึงวันที่ 3 สิงหาคม ค.ศ. 1950 และได้ตั้งกองประชุมใหญ่แนวลาต่อต้านขึ้นทั่วประเทศ เรียกว่ารวบรวมทุกขบวนการในประเทศลาวให้เข้ามาอยู่การนำอันเดียวกัน ในกองประชุมใหญ่แนวลาต่อต้านทั่วประเทศนั้นได้มีการสร้างตั้งแนวลาอิสระขึ้น แนวลาอิสระนี้เป็นแนวรวมเอกภาพแห่งชาติต่อต้านฝรั่งเศส และพร้อมกันนั้นมีการจัด

ตั้งรัฐบาลลาวต่อต้าน โดยเจ้าสุภานุวงศ์เป็นนายกรัฐมนตรี และนับตั้งแต่นั้นมาการนำเข้าเป็นเอกภาพ ฉะนั้นขบวนการขยายตัวอย่างรวดเร็ว แต่ละเขตการต่อต้าน เช่น อยู่ภาคตะวันออก ภาคเหนือ ภาคใต้ขยายเร็ว และในเวลานั้นพวกท่านก็เปิดการรบโดยสมทบกับทหารเวียดนาม ส่วนมากเป็น ทหารอาสาสมัคร เปิดการรบหลายการรบ เช่น การรบใหญ่ ๆ มีใน ค.ศ. 1953 การรบปลดปล่อยชาเหนือ ปลดปล่อยพงสาลี ปลดปล่อยเชียงขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พวกท่านปลดปล่อย แขวงชาเหนือสมบูรณ์ ซึ่งปัจจุบันคือแขวงหัวพัน

ต่อมามีการเปิดการรบหลายสนามรบ เช่น ทำแขก อัดตะปือ นอกจากนั้นพวกท่านเปิด การรบทางด้านเหนือเพื่อสมทบกับการรบเตียนเบียนฟูของเวียดนาม และภายหลังจากเตียนเบียนฟู ได้รับชัยชนะ ทางฝรั่งเศสยอมแพ้ เรียกว่าปาวม่าว ผู้กับอินโดจีนไม่ได้ และไปถึงที่ประชุม เจนีวา ค.ศ. 1954 กองประชุมนี้มีการรับรู้เอกราช อธิปไตย เอกภาพ และความสมบูรณ์ ของประเทศ นี่เป็นระยะที่เรียกว่าลาวอิสระ

ภายหลังการทำสนธิสัญญา ค.ศ. 1954 แล้ว กำลังปฏิวัติลาวไม่เข้มแข็งเท่าใด และ พวกกลุ่มยอมรับเอาสองแขวงชาเหนือ และพงสาลีรวมเข้าไ้ และได้มีการต่อต้านฝรั่งเศสที่ ละเมิดต่อสัญญา ด้านการแทรกแซงของอเมริกา ด้านการทรยศต่อสัญญาของรัฐบาลราชอาณาจักร ในสมัยนั้นที่เรียกว่ามุกรุกสองแขวง พวกกลุ่มต่อสู้กับรักษาสองแขวง แต่พร้อมกันนั้นพวกกลุ่ม สนับสนุนการเคลื่อนไหวอยู่ใน 10 แขวง สมัยนั้นเมื่ออยู่ 12 แขวง การสนับสนุนจนไปถึงปลายปี ค.ศ. 1957 จนมีสัญญากันระหว่างประเทศลาวกับฝ่ายราชอาณาจักร จนยอมจัดตั้งรัฐบาลผสม ครั้งที่ 1 เรียกว่าจัดตั้งเพิ่มเติมผู้แทนราษฎร ซึ่งลุงเป็นคนหนึ่งที่ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งและ ไปได้เป็นผู้แทน และเป็นอย่างนั้น เพราะเป็นระยะที่เรียกว่าต่อต้านฝรั่งเศสตั้งแต่สนธิสัญญาเจนีวา ปี ค.ศ. 1954 กว่าที่จะปฏิบัติได้ถึงปี ค.ศ. 1957 ที่เป็นเช่นนี้เพราะการไม่ยอมปฏิบัติตามสนธิ สัญญาขอแนวของฝรั่งเศส การทรยศของรัฐบาลราชอาณาจักรในสมัยนั้น และการแทรกแซงของ อเมริกา

หากว่ามันไม่จบสิ้นอยู่แค่นั้น ฝรั่งเศสจบแค่นั้น แต่อเมริกาแทรกแซงเข้ามา พวกลุง จำเป็นต้องด้านอเมริกาต่อไป พวกลุงดำเนินการด้านอเมริกาเกือบ 20 ปี อาจจะเรียกได้ว่า ตั้งแต่ ค.ศ. 1954 จนถึง ค.ศ. 1975 จึงได้รับการปลดปล่อยทั่วประเทศ จึงได้จัดตั้ง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ก่อนล้มระบอบราชาธิปไตยมาจนปัจจุบันนี้ 10 กว่าปี เรียกว่าพัฒนาประเทศชาติ ซึ่งเริ่มต้นมีความยุ่งยากไม่รู้ว่าจะปิดทิศทางไหนดี เห็นว่าบางประเทศ เขาทำอย่างนี้ พวกลุงทำตาม ทำอย่างนั้นไม่ได้ เพราะว่ามันเริ่มต้นจากอยากรยะของ

การสร้างประเทศ อยากเดินกระโดด จะนั้นท่านโกรสร พรหมวิหาร เมื่อท่านยังมีชีวิตอยู่ใน
ปลายชีวิตท่าน ท่านได้คิดใหม่ ควรมีการเปลี่ยนแปลงใหม่ในการพัฒนาเศรษฐกิจว่าควรจะทำ
ประการใด และเรียกว่าจะต้องมีบัณฑิตนโยบายเปิดประตู เพราะประเทศลาว ทุนไม่มี เทคโนโลยี
ไม่มี จะนั้นต้องเปิดประตู นอกจากนั้นยังแก้ปัญหามรดกเศรษฐกิจภาคเอกชน ส่งเสริมให้เขา
ทำการผลิตไม่จำกัดเป็นอย่างนั้น ครั้นเมื่อเปรียบเทียบกับสมัยก่อน เดียวนี้ดีกว่า ประชาชน
สบายใจกว่า ชีวิตความเป็นอยู่มีการแก้ไขบ้าง คิดว่าต่อไปสถานการณ์นับวันจะดีขึ้น มีความ
สงบ มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ คิดว่าการสัมพันธ์กับบรรดาประเทศที่อยู่รอบ ๆ จะดีขึ้น
เช่น เวียดนาม จีน ไทย กัมพูชา และเป็นเงื่อนไขสนับสนุนให้เศรษฐกิจของลาวดีขึ้น

เมืองลาวเป็นประเทศล้าหลังที่สุดในโลก ลุงอยากสร้างให้เจริญแต่จะเจริญ วันเดียว
ไม่ได้ ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะ ลาวดำเนินการต่อสู้มานาน และประการที่สองประเทศลาวยัง
อยู่ในเศรษฐกิจธรรมชาติ และต้องเปลี่ยนเศรษฐกิจธรรมชาติไปเป็นเศรษฐกิจสินค้า

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่ได้เปลี่ยนแปลงง่าย ๆ ตามประวัติศาสตร์
สังคมมนุษย์ต้องใช้เวลา ลุงเคยอยู่เมืองไทยก่อนหน้านี้ เมืองไทยก็เหมือนกัน แต่กว่าจะ
เป็นเมืองไทยในทุกวันนี้ มันก็ยาก แต่เมืองไทยมีเงื่อนไขที่สะดวกกว่า คือไม่มีสงคราม
ในลาวมีสงครามตลอดเวลาเอาไว้ในการที่จะสร้างสิ่งใหม่ ปัจจุบันแนวทางในทางเศรษฐกิจ
แนวทางการเมืองเห็นว่ามันถูกต้อง คิดว่าสถานการณ์เป็นไปอย่างนี้ คิดว่าประเทศลาวจะไป
เร็วแต่ไม่ทันไทยหรือเวียดนาม

ปัจจุบันลุงอายุ 71 ปี ลุงอายุ 23 ปี เมื่อ ค.ศ. 1945 ในระยะ ค.ศ. 1940 -
1944 ลุงอยู่เมืองไทย โดยทำงานอยู่หอสมุดแห่งชาติที่สนามหลวง หัวหน้าคือคุณสุดา ก่อนหน้า
นั้นลุงไปเรียนดุริยางค์ไทยที่กรมศิลปากร เรียนดนตรีไทยอยู่ 4 - 5 เดือน อยู่ราชดำเนิน
สมัยนั้น

ท่านกลับมาลาวใน ค.ศ. 1944 - 1945 ท่านช่วยเล่าเหตุการณ์ในช่วงนี้

ตอนนั้น ค.ศ. 1944 ฝรั่งเศสยังปกครองลาว สุวรรณเขตอยู่ เมื่อลุงกลับมาที่
สุวรรณเขต เมื่อ ค.ศ. 1945 ญี่ปุ่นทำรัฐประหาร ลุงก็ยังอยู่ที่สุวรรณเขต และถึงเดือน
สิงหาคม ค.ศ. 1945 ลุงได้ร่วมกับท่านโกรสร พรหมวิหาร ร่วมกับหน่วยพรรคคอมมิวนิสต์
อินโดจีนทำการยึดอำนาจอยู่สุวรรณเขต

ที่ประกาศจัดตั้งรัฐบาลลาวอิสระ (12 ตุลาคม 1945)

คือมันเป็นอย่างนี้ ภายหลังจากยึดอาณานิคมอยู่เวียงจันทน์ วันที่ 23 เดือนสิงหาคม ค.ศ. 1945 และเวลานั้นมันสับสน มีเสด็จเพชรราช และพวกที่เรียกว่าไม่เช่นนั้นกับชีวิตที่แท้จริง จากนั้นเหตุการณ์มันผ่านไปได้ โดยมีการจัดตั้งรัฐบาลเรียกว่า รัฐบาลลาวอิสระชั่วคราว โดยมีพระยาคำมัว วิไล เป็นนายกรัฐมนตรี และภายหลังเมื่อฝรั่งเศสบุกเข้ามาลาวในต้นปี ค.ศ. 1946 ได้อพยพไปไทยซึ่งถือเป็นรัฐบาลพลัดถิ่น

ช่วงนี้คุณลุงอยู่ที่ไหน ?

ลุงไปไทยเหมือนกันแต่ไม่ได้ไปอยู่ภายใต้รัฐบาลพลัดถิ่น แต่อยู่กับพวกกบฏวัติมีการร่วมมือกับ เวียดนาม

ระยะนี้เสด็จสุภานุวงศ์อยู่ที่ไหน ?

เสด็จสุภานุวงศ์อยู่กับรัฐบาลพลัดถิ่น แต่ท่านมีแนวทางของท่าน ท่านมีการเคลื่อนไหวของท่านต่างหากจนถึง ค.ศ. 1949 รัฐบาลพลัดถิ่นของลาวจึงยุบลง โดยยอมฝรั่งเศส ส่วนการดำเนินการต่อสู้ต่อไปมีเสด็จเจ้าเพชรราช เสด็จเจ้าสุภานุวงศ์ มีประชาชนลาวที่เป็นคนหนุ่มจำนวนหนึ่งที่เรียกว่าม้ายอมแล้วดำเนินการต่อต้านฝรั่งเศสต่อไป

ช่วงนี้ท่านไปร่วมงานกับท่านไกรสร พรหมวิหาร

ปลายปี ค.ศ. 1947 ภายหลังหลวงพิบูลสารัฐประหาร ลุงจึงข้ามจากไทยมาภาคตะวันออกเฉียงเหนือพร้อมกับท่านหนูฮัก พูมสะหวัน และถึงปี ค.ศ. 1950 จึงได้พบกับท่านไกรสร พรหมวิหาร แต่ลุงรู้จักท่านไกรสร่อน พรหมวิหาร อยู่ก่อนแล้วเพราะเรียนที่ฮานอยด้วยกันในปี ค.ศ. 1937 - 1938

ช่วงที่ต่อสู้กับญี่ปุ่นและฝรั่งเศสท่านทำหน้าที่อะไร ? และเกี่ยวข้องกับการต่อสู้อย่างไร ?

ตอนนั้นยังอยู่ภายในประเทศ และหลังจากกลับมาจากประเทศไทย มีการเคลื่อนไหวเล็กน้อย เรียกว่าขบวนการต่อต้านฝรั่งเศสบ้าง ญี่ปุ่นบ้าง แต่ว่าไม่ได้แพร่หลาย (ออกหน้าออกตา) ถ้าแพร่หลายจะลำบาก จนถึงเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1945 ญี่ปุ่นแพ้ ขณะนั้นท่านไกรสร

พรหมวิหาร กลับมาจากฮานอย ลุงจึงได้ไปพูดคุยและปรึกษากัน จึงได้ไปพร้อมกับหน่วยพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนอยู่สุวรรณเขตโดยยึดอำนาจ

ท่านกรุณาเล่าเหตุการณ์ที่ท่านแยกแตกแล้วข้ามไปไทย

ท่านแยกแตกมันเป็นอย่างนี้ ลุงไม่ได้ขึ้นไปทำแยก โดยลุงอยู่มุกดาหาร มีกำลังจำนวนหนึ่งภายหลังที่สุวรรณเขตแตกแล้วข้ามไปอยู่มุกดาหาร มีทหารลาวอิสระจำนวนหนึ่งไปช่วยทำแยก ลุงไม่ได้ไปโดยสังเกตว่า โหน ๆ มันแตกแล้ว เพราะว่าภายหลังเสียสุวรรณเขตแล้ว ฝรั่งเศสรวมกำลังใส่ทำแยก ฝรั่งเศสมีความโกรธแค้นต่อทำแยกด้วยเพราะมีฝรั่งเศสถูกยิงตาย ฝรั่งเศสได้ส่งกำลังมามาก ทำแยกสู้ไม่ได้ทำให้ข้ามมานครพนม ในขณะที่เสด็จสุภานุวงศ์เป็นหัวหน้าดำเนินการรบ ท่านก็ข้ามมานครพนม ก่อนที่ข้ามมาถึงนครพนม ท่านโดนปืนเข้าศึก (ดูรายละเอียดในบันทึกของท่านในหนังสือของเสด็จท่านสุภานุวงศ์ และเขียนอีก 300 วัน อยู่ที่คุกจนแข็งแรง)

ระบะลาวอิสระก็เป็นอย่างนี้แหละ และมีอยู่ช่วงหนึ่งถึงปี ค.ศ. 1956 แนวลาวอิสระมันยุบ และตั้งแนวลาวรักษาติอยู่ซาเหือเพราะศัตรูตัวเก่าหมดไป (ฝรั่งเศส) และศัตรูตัวใหม่ขึ้นมาแทน (อเมริกา) จึงตั้งแนวรวมใหม่

ช่วงฝรั่งเศสกลับมาใน ค.ศ. 1946 – 1949 พวกลาวอิสระไปอยู่ที่ไหนบ้าง ?

ต้นปี ค.ศ. 1946 ฝรั่งเศสยึดได้หมด พวกต่อต้านส่วนหนึ่งอยู่ในไทย ส่วนหนึ่งอยู่เวียดนาม ในปี ค.ศ. 1947 กำลังต่อต้านกลับเข้ามาในลาว โดยเข้ามาตั้งรากฐานในเวียงจันทน์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคเหนือ โดยพวกนี้เจริญเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ โดยได้รับความช่วยเหลือจากเวียดนาม เพราะว่าในปลายปี ค.ศ. 1947 ในสมัยนั้นหลวงพิบูลสงครามไม่ให้ความช่วยเหลือทำให้พวกที่อยู่เมืองไทยกลับลาว สมัยนั้นที่เมืองไทยมารวมมืออยู่หลายท่าน มีพวกหนุ่ม ๆ บางท่านเสียชีวิตไปแล้ว และบางท่านยังมีชีวิตอยู่

อยากทราบว่าใครบ้างที่ยังมีชีวิตอยู่ในเมืองไทย ?

สงสัยจะตายไปหมดแล้ว (ลุงไม่ได้จดจำ) อยู่ลาวมีเพียงลุงโสม คนขอนแก่นมาอยู่ลาวตั้งแต่สมัยด้านฝรั่งเศสจนกระทั่งถึงปัจจุบัน โดยอาศัยอยู่บ้านสีเข อยู่ทางตอนเหนือในตลาด

ท่านแต่งงานช่วงไหน ?

ลุงแต่งงานในปี ค.ศ. 1954 ประมาณอายุ 32 โดยลุงแต่งงานกับคนชาติเหนือ

ภาคผนวก ข

รัฐธรรมนูญพระราชอาณาจักรลาว

1. รัฐธรรมนูญราชอาณาจักรลาวอิสระ¹

รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักร ค.ศ. 1945

(ฉบับชั่วคราว)

สภามัคษะดุพระพุทธรศาสนาพุทธกาลล่วงแล้ว 2488 วัดสาปัจจุบันสมัย จันทรคตินิยม ประณกัตติการมาศ สุกระปัก สัตตะนะดีดี สุริยคติการ ตูลาคมมาศทะยา ทะสะสุระทิน สุกระวาน โดยกำหนด บรรดาอานาประชาราษฎร์ แห่งประเทศลาวทั้งหมด มีความเห็น เป็นเอกฉันท์อันหนึ่งอันเดียวกันว่า เวลานี้เป็นเวลาสมควรแล้วที่ประเทศลาวของเราจะได้ มีการปกครองโดยรัฐธรรมนูญ เหมือนกับอารยประเทศทั้งหลาย

ฉะนั้นคณะกรรมการราษฎรจึงเห็นพร้อมกันให้ตรากฎหมายรัฐธรรมนูญนี้ขึ้นไว้เพื่อเป็น หลักปกครองของประเทศลาวสืบไป

หมวด 1

ว่าด้วยดินแดน

มาตรา 1 ประเทศลาวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ผู้ใดจะแบ่งแยกออกไปไม่ได้

มาตรา 2 ดินแดนประเทศลาวประกอบด้วย 11 แขวง คือ

1. แขวงพงสาลี
2. แขวงห้วยทราย
3. แขวงหลวงพระบาง
4. แขวงซำเหนือ
5. แขวงเซียงขวาง
6. แขวงเวียงจันทน์

¹ทองสา ไชยวงศาดี และคนอื่น ๆ. ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 (1893 ถึง ปัจจุบัน). 1989. หน้า 513 - 523. (ภาษาลาว).

7. แขวงท่าแขก
8. แขวงสุวรรณเขต
9. แขวงสาละวัน
10. แขวงอัตตะปือ
11. แขวงปากเซ

มาตรา 3 เมืองหลวงของประเทศลาวตั้งอยู่เวียงจันทน์

หมวด 2

ว่าด้วยพระมหากษัตริย์

มาตรา 4 อำนาจอธิปไตยย่อมมาจากปวงชนชาวลาว พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขของประเทศทั้งใช้อำนาจนั้น แต่โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 5 พระมหากษัตริย์ ทั้งใช้อำนาจนิติบัญญัติโดยความแนะนำ และยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร

มาตรา 6 พระมหากษัตริย์ ทั้งใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี

มาตรา 7 พระมหากษัตริย์ ทั้งใช้อำนาจตุลาการทางศาลที่ได้ตั้งขึ้นตามกฎหมาย

มาตรา 8 เมื่อตำแหน่งพระมหากษัตริย์ยังว่างเปล่าอยู่ ให้คณะรัฐมนตรีบริหารพระราชภาระนั้นไปจนกว่าสภาผู้แทนราษฎรได้เชิญเอา พระมหากษัตริย์ขึ้นเสวยราชย์

มาตรา 9 ในเมื่อพระมหากษัตริย์ไม่ได้ประทับอยู่ในเมืองหลวง หรือด้วยเหตุใด ๆ ที่จะบริหารราชการไม่ได้ ให้คณะรัฐมนตรีบริหารราชการนั้นแทนพระมหากษัตริย์

มาตรา 10 การกระทำใด ๆ ของพระมหากษัตริย์ อันเกี่ยวกับราชการแผ่นดินต้องมีรัฐมนตรีผู้หนึ่งลงนามสนองพระบรมราชโองการ ไม่ต้งนั้นการกระทำนั้นเป็นโมฆะ

หมวด 3

ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของประชาชนลาว

มาตรา 11 ภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ บุคคลย่อมเสมอภาคกันตามกฎหมาย

มาตรา 12 บุคคลย่อมมีความเสมอภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา หรือลัทธิใด ๆ มีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เกละสถาน ทรัพย์สินสมบัติ การประกอบอาชีพ การพูด การโฆษณา การศึกษาอบรม การประชุมโดยเปิดเผย การจัดตั้งสมาคม และการอื่น ๆ

มาตรา 13 บุคคลมีหน้าที่เคารพต่อกฎหมาย และมีหน้าที่ป้องกันประเทศ ช่วยเหลือทางราชการ โดยทางเสียภาษี และอื่น ๆ ภายในข้อบังคับของกฎหมาย

หมวด 4

ว่าด้วยกรรมการราษฎร และสภาผู้แทนราษฎร

มาตรา 14 คณะกรรมการราษฎร คือคณะผู้ก่อตั้งการเปลี่ยนแปลงการปกครองตามความประสงค์ของราษฎรลาว

มาตรา 15 เมื่อคณะกรรมการราษฎรลาวได้ตั้งขึ้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและคณะรัฐมนตรีขึ้นแล้ว คณะกรรมการราษฎรก็หมดอายุลง

มาตรา 16 สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก ซึ่งคณะกรรมการราษฎรจัดตั้งผู้แทนราษฎร จำนวน 45 คน ขึ้นเป็นสมาชิกสภา อายุของสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ สิ้นสุดลงเมื่อได้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรขึ้นใหม่ ตามรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง

มาตรา 17 ก่อนเข้ารับหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องปฏิญาณตัวในที่ประชุมแห่งสภาว่าจะรักษาไว้และปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 18 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย่อมเป็นผู้แทนของราษฎรทั่วประเทศต้องปฏิบัติหน้าที่ตามความเห็นของตน โดยอิสระและด้วยความบริสุทธิ์อยู่ที่ใจ

มาตรา 19 ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร แต่งตั้งสมาชิกตามมติของสภาให้เป็นประธานแห่งสภาคนหนึ่ง เป็นรองประธานคนหนึ่งหรือหลายคนก็ได้

มาตรา 20 ประธานสภามีหน้าที่ดำเนินกิจการของสภาให้เป็นไปตามระเบียบ รองประธานมีหน้าที่ดำเนินกิจการแทนประธาน เมื่อประธานไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

มาตรา 21 เมื่อประธานสภาและรองประธานไม่อยู่ในที่ประชุมให้สมาชิกเลือกกันเองขึ้นเป็นประธานชั่วคราวในการประชุมนั้น

มาตรา 22 การประชุมทุกคราวต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุมได้

มาตรา 23 การลงมติในข้อปริญานั้น ให้ถือเอาเสียงส่วนมากเป็นหลัก สมาชิกคนหนึ่งมีเสียงหนึ่งเสียงในการลงคะแนน ถ้ามีจำนวนเสียงเท่ากันก็ให้ประธานออกเสียงเพิ่มอีกหนึ่งเสียงเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา 24 ในที่ประชุมแห่งสภา สมาชิกคนใดจะกล่าวข้อความใด ๆ ในทางแสดงข้อความ หรือออกเสียงลงคะแนน ท่านว่าเป็นเอกสิทธิที่ได้เด็ดขาดผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องสมาชิกผู้นั้นในทางใด ๆ ไม่ได้ เอกสิทธิในที่นี้คุ้มครองไปถึงบุคคลที่ถูกสภาเชิญมาแสดงข้อความ หรือออกความเห็นในที่ประชุมได้

มาตรา 25 พระมหากษัตริย์มีอำนาจเรียกประชุมสภาได้ทุกเวลา

มาตรา 26 บรรดากฎหมายทั้งหลายจะสมบูรณ์เป็นกฎหมายได้ก็ได้รับคำยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร

มาตรา 27 เมื่อผู้แทนราษฎรตั้งกฎหมายขึ้นแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีขึ้นทูลเกล้าถวายเมื่อพระมหากษัตริย์ลงพระนามแล้วให้ประกาศใช้เป็นกฎหมายบังคับได้

มาตรา 28 สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจคุมราชการแผ่นดิน

มาตรา 29 การประชุมสภาผู้แทนราษฎร ย่อมเป็นการเปิดเผย แต่การประชุมลับก็ย่อมให้มีขึ้นได้ ถ้าคณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกสภาไม่น้อยกว่า 15 คน ยื่นคำร้อง

มาตรา 30 สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจตั้งสมาชิก เป็นกรรมการธิการสามัญและมีอำนาจเลือกเอาผู้ที่เป็นสมาชิก หรือไม่ได้เป็นก็ตาม ให้เป็นคณะกรรมการธิการ เพื่อกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนข้อความใด ๆ อันอยู่ในวงการของสภา แล้วรายงานต่อสภาคณะกรรมการดังกล่าวนี้ มีอำนาจเชิญบุคคลอื่น ๆ มาชี้แจงแสดงความเห็นในกิจการที่จะทำ หรือพิจารณาอยู่นั้นได้ การประชุมคณะกรรมการตามวรรคก่อนนี้ต้องมีคณะกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่าครึ่ง จึงเป็นองค์ประชุมได้

มาตรา 31 สภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจตามข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภา เพื่อดำเนินการตามรัฐธรรมนูญนี้

หมวด 5

ว่าด้วยคณะรัฐมนตรี

มาตรา 32 คณะกรรมการราษฎร ตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นคณะหนึ่งประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีคนหนึ่ง และรัฐมนตรีอย่างน้อย 10 คน อย่างมาก 15 คน ให้คณะรัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน

มาตรา 33 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องขาดจากสมาชิกสภาแห่งชาติ

มาตรา 34 ในการบริหารราชการแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความไว้วางใจของสภาผู้แทนราษฎร

มาตรา 35 คณะรัฐมนตรีต้องออกจากตำแหน่ง เมื่ออายุของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ให้ความไว้วางใจสิ้นสุดลง แต่ต้องบริหารราชการแผ่นดินไปจนกว่าว่าคณะรัฐมนตรีที่ได้แต่งตั้งขึ้นใหม่ จะเข้ารับหน้าที่แทน

มาตรา 36 พระมหากษัตริย์ทรงประกาศใช้กฎอัยการศึกตามลักษณะและพิธีการในกฎหมายอัยการศึก

มาตรา 37 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งอำนาจในการประกาศสงคราม ท้าหนังสือสัญญาสันติภาพสงบศึก และหนังสือสัญญาอื่น ๆ นานาประเทศ การประกาศสงครามนั้นทรงกระทำได้ในเมื่อไม่ขัดต่อข้อประชุมของโลก

มาตรา 38 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งอำนาจที่จะพระราชทานอภัยโทษ

มาตรา 39 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งอำนาจที่จะออกพระราชโองการอันขัดต่อ

กฎหมาย

หมวด 6

ว่าด้วยศาล

มาตรา 40 การพิจารณาพิพากษาคดีให้เป็นอำนาจของศาลโดยจำเพาะ ซึ่งจะต้องทำตามกฎหมาย และในนามของพระมหากษัตริย์

มาตรา 41 หัวหน้าศาลย่อมมีอิสระในการพิจารณาและพิพากษาคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย

วันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2488 เวลา 8.00 น.

(ลงนาม) คำขาว

ประธานกรรมการราษฎร

2. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรลาว¹

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรลาว

ฉบับปัจจุบัน

หมวด 1 บททั่วไป

มาตรา 1 ประเทศลาวเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว แบ่งแยกออกจากกันไม่ได้ และอยู่ในระบอบประชาธิปไตย นครหลวงคือเวียงจันทน์

มาตรา 2 ธงชาติลาวเป็นธงพื้นสีแดงอยู่กลางมีรูปช้างเผือก 3 หัว ตามประเพณี ตั้งอยู่บนแท่น 5 คั่น และมีฉัตร 7 ชั้น

เพลงชาติให้ชื่อว่า "ชาติลาว" เนื้อร้องและทำนองมีกฎหมายบัญญัติไว้

มาตรา 3 อาณาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวลาว พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนี้ ตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ

มาตรา 4 บุคคลที่นับว่าเป็นพลเมืองลาว คือบรรดาบุคคลที่ได้ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในดินแดนลาวเป็นแก่นสารแน่นอน และไม่เคยมีสัญชาติอื่นมาก่อนแล้ว "การเข้าเป็นสัญชาติ และการเสียสัญชาตินั้น มีกฎหมายบัญญัติไว้"

มาตรา 5 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามขอบเขตกฎหมายนั้น คือบรรดาชนชาวลาวพ้นเกียรอายุ ทั้งชายและหญิงนี้ยังมีสิทธิพลเมืองและหน้าที่การเมืองอยู่

มาตรา 6 ภาษาลาวเป็นภาษาราชการ

มาตรา 7 พุทธศาสนาเป็นศาสนาของประเทศ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นอัครมุขนีธมมิก

¹รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรลาว. ม.ป.ป. 41 หน้า. (ภาษาลาว).

หมวด 2 พระมหากษัตริย์

มาตรา 8 พระราชบัลลังก์ประเทศลาว ได้แก่พระราชทายาท หรือพระบรมราชวงศ์ฝ่ายชายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าศรีสว่างวงศ์ ตามลำดับฐานะพระบรมราชวงศ์และตามกฎหมายจารีตประเพณีลาวไว้เฉพาะ

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขสูงสุดของประเทศ องค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะล่วงเกินไม่ได้

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะอย่างแท้จริง

มาตรา 9 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ แต่งตั้งองค์เจ้าสืบราชสมบัติทั้งทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจลงลายมือชื่อการแต่งตั้งนี้อีกด้วย การแต่งตั้งนี้ให้ทำตามประเพณี พระบรมราชวงศ์ และตามกฎหมายจารีตประเพณีว่าด้วยการสืบสันตติวงศ์ที่เคยมีมา เมื่อพระราชบัลลังก์ว่างลง และเมื่อพระมหากษัตริย์ยังไม่ทันได้แต่งตั้งผู้สืบราชสมบัติไว้ การแต่งตั้งมหากษัตริย์องค์ใหม่ขึ้นนี้เป็นหน้าที่ของสภาหลวงแห่งชาติที่จะได้ประชุมรับรองเอาพระมหากษัตริย์องค์ใหม่ ตามคำแนะนำของกองประชุมราชมนตรี

มาตรา 10 เมื่อกองประชุมพิจารณาเห็นว่า พระมหากษัตริย์ไม่ทรงสามารถบริหารราชการได้ เนื่องจากไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือเนื่องจากพระองค์ทรงมีสุขภาพไม่สมบูรณ์ ตามความเห็นของแพทย์ผู้มีอำนาจประกอบหน้าที่ หรือถ้าว่าพระมหากษัตริย์ยังทรงพระเยาว์อยู่ จะให้ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์บริหารการแทน

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์คือองค์รัชทายาท ถ้าว่าองค์รัชทายาทถูกแต่งตั้งไว้ และหากพ้นเกษียณอายุแล้ว

เมื่อองค์รัชทายาทยังไม่ทรงได้แต่งตั้ง หรือเมื่อเห็นว่าองค์รัชทายาท ไม่สามารถบริหารราชการได้ เนื่องจากไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือเนื่องจากพระองค์มีสุขภาพไม่สมบูรณ์ ดังกล่าวไว้ข้างบนนี้ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์จะต้องเป็นพระบรมราชวงศ์องค์ใดองค์หนึ่ง ซึ่งสภาราชมนตรีเป็นผู้เลือกตั้ง โดยความเห็นชอบของสภาแห่งชาติ

ระเบียบแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระมหากษัตริย์ ที่กล่าวไว้ใน 3 วรรคข้างบนนี้ ให้เป็นที่ใช้ได้เหมือนกัน ในเมื่อพระมหากษัตริย์ยังทรงพระเยาว์อยู่

มาตรา 11 ก่อนจะเข้ารับหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระมหากษัตริย์ ต้องปฎิญาณตนในวัดใหญ่ในเวียงจันทน์ต่อหน้าสมาชิกสภาแห่งชาติ และกองประชุมราชมนตรีว่า "ข้าพเจ้าขอปฎิญาณตนว่า จะซื่อสัตย์สุจริตต่อพระมหากษัตริย์ ต่อรัฐธรรมนูญ ต่อกฎหมายพระราชอาณาจักร และขอรับใช้เพื่อประโยชน์ของประเทศเต็มความสามารถ"

มาตรา 12 ในระหว่างที่ยังไม่ทันได้ตั้งผู้สำเร็จฯ แทนพระมหากษัตริย์นั้น กองประชุมราชมนตรีจะบริหารกิจการแผ่นดินแทน เมื่อพระมหากษัตริย์ไม่ได้ทรงประทับอยู่ในประเทศลาวชั่วคราว ก็คือกองประชุมราชมนตรีเป็นผู้บริหารราชการแทนเหมือนกัน ในสองสถานนี้ กองประชุมราชมนตรีต้องอยู่ประจำการเป็นปกติ

มาตรา 13 พระมหากษัตริย์ทรงออกพระราชโองการประกาศให้ใช้บรรดากฎหมายซึ่งสภาแห่งชาติได้ลงมติเห็นชอบตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 30 พระมหากษัตริย์ทรงบัญญัติระเบียบต่าง ๆ ทางพระราชโองการตามคำแนะนำของกองประชุมรัฐบาล โดยมีรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบเซ็นนามรับสนอง

เมื่อนัดประชุมสภาแห่งชาติไม่ได้ เนื่องจากมีเหตุการณ์พิเศษเกิดขึ้น และเมื่อได้ตกลงกับกรรมการที่อยู่ประจำแล้ว พระมหากษัตริย์ทรงมีสิทธิออกพระราชโองการวางระเบียบใช้เป็นกฎหมายได้ แต่ต้องให้สภาแห่งชาติรับรองเห็นชอบต่อภายหลัง

พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งสิทธิลงพระนามในหนังสือสัญญากับต่างประเทศ พระมหากษัตริย์ทรงไว้สัตยาบัน หนังสือสัญญานั้นใช้ได้เมื่อสภาแห่งชาติเห็นชอบด้วย

มาตรา 14 พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพลาว พระมหากษัตริย์จะทรงประกาศสงครามได้ ก็ต่อเมื่อมีความสมยอมของสภาแห่งชาติ ที่จะได้ลงมติรับรองโดยคะแนนเสียง 2/3 ในจำนวนทั้งหมดของสมาชิกสภา

มาตรา 15 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งสิทธิในการแต่งตั้งและประธานยศบรรดาศักดิ์ฝ่ายพลเรือนและทหารตามกฎหมาย

มาตรา 16 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งสิทธิในการให้อภัยโทษและผ่อนโทษ

มาตรา 17 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งอำนาจบริหารโดยคณะรัฐมนตรีที่พระองค์ทรงตั้งขึ้น เมื่อได้รับความไว้วางใจจากสภาแห่งชาติแล้ว

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประธานกองประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อพระองค์ทรงติดธุระ พระองค์ทรงมอบให้ผู้ต่างพระพัตร์ เป็นประธานแทนพระองค์ก็ได้

มาตรา 18 นอกจากพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เอง พระมหากษัตริย์ทรงมีสิทธิใช้ สंहาริมทรัพย์ และอสังหาริมทรัพย์แผ่นดิน และสมบัติเป็น "พระราชสมบัติ" พระราชสมบัติ เหล่านี้ มี

ก. พระราชสมบัติที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ คือ พระราชวัง หอโรง อุทยาน ป่าไม้ และที่ฝังพระศพ

ข. พระราชสมบัติเป็นสังหาริมทรัพย์ คือ เครื่องเพชรพลอย พิกุลภัณฑ์ เครื่องใช้ ตกแต่งในพระราชวัง

หมวด 3 กองประชุมรัฐมนตรี

มาตรา 19 พระมหากษัตริย์ทรงเลือกตั้งนายกรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรีจัดตั้งคณะ รัฐบาลแล้วเสนอให้สภาแห่งชาติรับรอง

นายกรัฐมนตรีและบรรดารัฐมนตรีจะได้รับตั้งขึ้นก็ต่อเมื่อสภาแห่งชาติได้ลงมติไว้วางใจ โดยมีเสียงกว่าครึ่งของจำนวนสมาชิกที่มาประชุม โดยไม่นับผู้แทนราษฎรที่จะเข้าร่วมรัฐบาล ซึ่งไม่มีสิทธิออกเสียงดำเนินการลงมติรับรองของคณะรัฐบาลนี้

เมื่อได้รับการแต่งตั้งแล้ว และก่อนจะเข้ารับหน้าที่นั้น คณะรัฐมนตรีต้องปฏิญาณตน ในวัดใหญ่ที่เวียงจันทน์ พร้อมหน้าประธานและสมาชิกสภาแห่งชาติว่า "ข้าพเจ้าขอปฏิญาณตนว่า จะซื่อสัตย์สุจริตต่อพระมหากษัตริย์ จะซื่อสัตย์สุจริตต่อรัฐธรรมนูญ และจะป้องกันรัฐธรรมนูญ และขอรับใช้ประเทศชาติและประชาชนลาวด้วยความเอาใจใส่และความสัตย์ซื่อ"

เมื่อตำแหน่งนายกรัฐมนตรีว่างลงด้วยมรณกรรมหรือด้วยเหตุอื่น ๆ พระมหากษัตริย์จะ ทรงเลือกเอาผู้หนึ่งในจำนวนคณะรัฐมนตรี ที่ยังอยู่ตามตำแหน่งนั้นเป็นนายกรัฐมนตรีใหม่ชั่วคราว แล้วนายกรัฐมนตรีใหม่นี้ ต้องมาขอความไว้วางใจในวาระอันควรตั้งระบุไว้วาระ 2 แห่ง มาตรานี้

มาตรา 20 บรรดารัฐมนตรีนั้นจะเลือกเอาบุคคลในหรือนอกสภาแห่งชาติก็ได้ หน้าที่ ผู้แทนราษฎรที่เป็นรัฐมนตรี หรือจะเป็นรัฐมนตรีนั้นไม่มีสิทธิลงมติไว้วางใจหรือติเตียนรัฐบาลได้

มาตรา 21 นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีแต่ละคนเป็นผู้ว่าการกระทรวงหนึ่งหรือหลาย กระทรวงก็ได้ และมีสิทธิเสนอร่างกฎหมาย จะตั้งบรรดารัฐมนตรีช่วยว่าการก็ได้โดยบรรจุเข้า ในตำแหน่งตามระเบียบวิธีและเงื่อนไขอย่างเดียวกันกับที่บ่งไว้เฉพาะรัฐมนตรี

นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีทุกคนต้องรับผิดชอบด้วยกันในนโยบายการ เมืองทั่วไป และ
รับผิดชอบในการปฏิบัติของใครของมันต่อสภาแห่งชาติ

ในฐานะพิเศษให้มีรองนายกรัฐมนตรีผู้หนึ่ง แต่ให้มีหน้าที่ส่วนตำแหน่งรัฐมนตรีลอยนั้น
ไม่ให้มีการบรรจุเข้าตำแหน่ง ให้ทำตามระเบียบวิธีและเงื่อนไขอย่างเดียวกัน

บรรดารัฐมนตรีจะได้รับเงินบำรุงตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย

มาตรา 22 เมื่อสภาแห่งชาติไม่ให้ความไว้วางใจแก่รัฐมนตรี หรือหากได้ลงมติ
ติเตียนรัฐบาลแล้ว รัฐบาลต้องลาออกจากตำแหน่งทั้งคณะ

การลงมติให้ความไว้วางใจ หรือติเตียนรัฐบาลนั้นจะทำได้ก็แต่หลังจากเวลาพ้นข้อเสนอ
มาแล้ว ระหว่าง 24 ชั่วโมง และจะให้ใช้ได้ก็ต่อเมื่อมีเสียงมากกว่าครึ่งของจำนวนสมาชิก
ที่มาประชุมในวันนั้นโดยไม่นับผู้แทนราษฎรที่อยู่ในคณะรัฐบาล

การลงมติเกี่ยวกับบุคคลให้เป็นไปทางลับเสมอ แต่การลงมติให้การไว้วางใจหรือ
ติเตียนรัฐบาลนั้น จะดำเนินการทางลับหรือเปิดเผยก็ได้

คณะรัฐบาลที่ลาออกนั้น จะได้ดำเนินการงานต่อไปจนกว่ารัฐบาลชุดใหม่จะรับหน้าที่
แทน

มาตรา 23 รัฐมนตรีทุกคนต้องรับผิดชอบทางอาญา หรือกระทำผิดกฎหมายฐานครุโทษ
และโทษานุโทษในขณะปฏิบัติหน้าที่ของตน

รัฐมนตรีจะถูกสภาแห่งชาติฟ้องร้องก็ได้ และในกรณีนี้ ก็คือกองประชุมราษฎรมนตรี ซึ่ง
ประกอบขึ้นเป็นศาลสูงเป็นผู้พิพากษาโทษ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย สภาแห่งชาติจะฟ้องร้อง
รัฐมนตรีได้ ก็ต่อเมื่อการลงมติทางลับ หากมีเสียงสองส่วนสามในจำนวนผู้แทนราษฎรทั้งหมด

หมวด 4 สภาแห่งชาติ

มาตรา 24 สภาแห่งชาติประกอบด้วยสมาชิกที่ประชาชนทั่วไปเลือกตั้งขึ้นทุกระยะ 5 ปี
ตามบทบัญญัติไว้ในกฎหมายเลือกตั้ง

สมาชิกสภาแห่งชาติ ย่อมเป็นผู้แทนปวงชนชาวลาวทั่วประเทศ ไม่ใช่แทนเฉพาะผู้เลือก
ตนเท่านั้น ผู้แทนราษฎรไม่ได้อยู่ในความผูกมัดอันดอมอบหมายใด ๆ

มาตรา 25 สมาชิกสภาแห่งชาติชุดใดมีอำนาจอยู่ในตำแหน่งได้คราวละ 5 ปี

สภาแห่งชาติร่วมประชุมกันเป็นสมัยสามัญประจำปี ตามหมายเรียกของพระมหากษัตริย์ ปีใดมีกำหนด 5 เดือน นับแต่วันที่ 11 พฤษภาคม ไป พระมหากษัตริย์จะทรงสั่งให้ปิดกำหนดนี้ไปอีก หรือจะทรงสั่งให้ปิดประชุมสภาแห่งชาติก่อนสิ้นกำหนดนี้ก็ไว้

นอกนั้นพระมหากษัตริย์จะทรงเรียกประชุมสภาแห่งชาติ สมัยวิสามัญก็ได้ โดยทรงใช้พระราชอำนาจของพระองค์เอง โดยคำแนะนำของรัฐบาล หรือโดยคำร้องขอของคณะกรรมการประจำสภาแห่งชาติ หรือโดยคำร้องขอของสมาชิกสภาแห่งชาติ ครึ่งหนึ่งในจำนวนทั้งหมด

พิธีเปิดหรือปิดประชุมอย่างสง่าผ่าเผยนั้น จะโดยพระมหากษัตริย์เสด็จโดยพระองค์เอง หรือจะโดยผู้ต่างพระองค์มาทำก็ได้

มาตรา 26 สภาแห่งชาติเป็นผู้ชี้ขาดคุณสมบัติของผู้ถูกเลือกตั้งและการเลือกคือถูกต้องตามระเบียบหรือไม่ โดยอาศัยรายงานเป็นันของกรรมการพิเศษที่จะได้แต่งตั้งขึ้นตามกฎหมายเลือกตั้ง และมีแต่สภาแห่งชาติเท่านั้นที่จะอนุญาตให้สมาชิกลาออกจากหน้าที่ของตนได้ และชี้ขาดว่าสมาชิกขาดสิทธิเป็นสมาชิกผู้แทนราษฎรแล้ว

มาตรา 27 เมื่อสภาแห่งชาติรับรองเอาผู้ถูกเลือกตั้งได้นั้น เป็นสมาชิกสภาแห่งชาติแล้ว ก่อนจะเข้ารับหน้าที่ ผู้นั้นต้องปฎิญาณตนอยู่ในที่ประชุมดังต่อไปนี้

"ข้าพเจ้าขอชื่อสัตย์ต่อพระมหากษัตริย์ ต่อรัฐธรรมนูญ ขอรับป้องกันรัฐธรรมนูญ ขอรับเป็นผู้แทนราษฎรอย่างอิสระภาพ และอย่างสมเกียรติ และขอปฏิบัติงานสุดความสามารถ เพื่อประโยชน์ของชาติ"

มาตรา 28 สภาแห่งชาติเป็นผู้ลงมติ รับรองเอากฎหมายทั้งหมดออกอาชี เช่น กฎหมายเกี่ยวกับ

- งบประมาณประจำปีของประเทศ
- การเห็นดีให้รัฐบาลกู้เงิน
- การให้ความเห็นชอบในบัญชีรายจ่ายของรัฐบาลปีที่แล้ว
- สิทธิของบุคคล
- การแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎหมายลาว
- การปกครองพระราชอาณาจักร
- การให้โทษกรรม
- การลงความเห็นสำหรับหนังสือสัญญาทุกฉบับ เพื่อจะให้สัตยาบัน ดังนี้ เป็นต้น

นอกจากนี้ สภาแห่งชาติยังให้กรรมการของตนพิจารณาร่างกฎหมายต่าง ๆ ที่สภาแห่งชาติได้รับ

มาตรา 29 ผู้แทนราษฎรมีสิทธิเสนอร่างกฎหมายต่าง ๆ นอกจากนั้นสภาแห่งชาติยังมีสิทธิจัดตั้งกรรมาธิการพิเศษ เพื่อสืบสวนกวัดจ้นและรักษาการดำเนินราชการ และตำแหน่งการงานทุกแขนง

มาตรา 30 บรรดากฎหมายที่สภาแห่งชาติได้ลงมติเห็นดีแล้ว จะได้ส่งให้กองประชุมราชมนตรี เพื่อนำขึ้นทูลเกล้าถวายพระมหากษัตริย์

กฎหมายเหล่านี้จะได้ประกาศใช้ภายใน 2 เดือน ในกำหนดนี้ถ้าหากว่ามีเหตุผลเพียงพอ กองประชุมราชมนตรี จะขอให้สภาแห่งชาติพิจารณาใหม่ก็ได้ เมื่อสภาแห่งชาติหากยังยืนยันเอากฎหมายฉบับเดิมโดยคะแนนเสียงกว่าครึ่งของสมาชิกที่มาประชุมแล้ว จำเป็นต้องประกาศใช้กฎหมายนั้น ถ้าไม่ประกาศใช้ภายใน 15 วัน นับแต่วันสภาแห่งชาติได้แจ้งให้กองประชุมราชมนตรีตามทางการแล้ว ประธานสภาแห่งชาติจะประกาศใช้ได้เลย

ถ้าคะแนนเสียงไม่เกินครึ่ง ให้ถือตามความเห็นชอบและคำชี้แจงของกองประชุมราชมนตรี และข้อความในกฎหมายนั้น จะได้ลงล่างหรือเปลี่ยนแปลงแล้วจะได้ประกาศข้อความที่ได้เปลี่ยนแปลงออกใช้ตามที่บัญญัติไว้ข้างบนนี้

ส่วนกำหนดเวลาให้ประกาศใช้กฎหมายส่วนนั้น ได้กำหนดไว้ภายใน 1 เดือน

มาตรา 31 เมื่อปิดสมัยประชุมแล้วกรรมการสภาแห่งชาติจะได้อยู่ประจำการต่อใบกรรมการสภาแห่งชาติมีสิทธิตรวจการบริหารของคณะรัฐมนตรี และถ้ามีเหตุการณ์เกิดขึ้น จะได้ปฏิบัติตามที่ ซึ่งบัญญัติไว้ในวรรค 2 แห่งมาตรา 13 อีกทั้งมีสิทธิรับรองต่างสภาแห่งชาติตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 30 แต่ว่าต้องเอาความรับรองนั้นไปเสนอให้สภาแห่งชาติรับรองภายหลัง

นอกจากนั้น กรรมการสภาแห่งชาติจะได้รับหน้าที่กิจการพิเศษ เป็นต้นว่า การจัดแจงเรียบเรียง และการพิจารณาร่างกฎหมายต่าง ๆ

มาตรา 32 สภาแห่งชาติเป็นผู้ตั้งและเปลี่ยนแปลงระเบียบภายในของตนเองโดยอิสระ เมื่อเปิดการประชุมสามัญสามัญทุกสมัย สภาแห่งชาติจัดตั้งคณะกรรมการจัดการประจำปีของตน

มาตรา 33 พระมหากษัตริย์ทรงยุบสภาแห่งชาติตามข้อเสนอของคณะรัฐมนตรีก็ได้ เมื่อกองประชุมราชมนตรีหากเห็นด้วย เมื่อสภาแห่งชาติถูกยุบเช่นนั้นแล้ว ให้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรใหม่ภายในกำหนด 90 วัน

สภาแห่งชาติใหม่^๕ จะต้องจำเป็นประชุมกันภายใน 30 วัน หลังจากการเลือกตั้ง
มานั้น

มาตรา 34 ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับกุม หรือออกหมายเรียกตัวสมาชิก
สภาแห่งชาติไปกักขังไว้ ถ้าสมาชิก 2/3 ซึ่งมาประชุมไม่ได้ออกเสียงอนุญาตให้ เว้นไว้แต่
จับได้ค่าที่

ถ้าหากจับค่าที่เวลากระทัด ต้องแจ้งให้สภาแห่งชาติทราบในทันใด แต่ถึงอย่างไร
ก็ดี การสืบสวนต้องไม่เป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดขาดการประชุมสภาแห่งชาติได้

มาตรา 35 สมาชิกสภาแห่งชาติทุกคน เมื่อกล่าวถ้อยคำใด ๆ ในการแสดงความเห็น
หรือออกเสียงลงคะแนนตามหน้าที่ของตน ผู้ใดจะนำใบฟ้องร้องว่ากล่าว หรือจับกุมสมาชิกผู้นั้น
มิได้ ถ้าหากไม่ใช่การประชุมลับ สิทธิส่วนนี้ คู่ครองไปถึงผู้พิมพ์และพิจารณารายงานบันทึก
การประชุมของสภาแห่งชาติด้วย

มาตรา 36 สภาแห่งชาติได้รับเงินบำรุงตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

หมวด 5 กองประชุมราชมนตรี

มาตรา 37 กองประชุมราชมนตรี มีสมาชิก 12 นาย แบ่งออกดังนี้

ก. 6 นาย พระมหากษัตริย์อาจแต่งตั้งโดยตรง

ข. 6 นาย สภาแห่งชาติเป็นผู้เลือก แล้วพระมหากษัตริย์เป็นผู้แต่งตั้งขึ้น ก่อนจะ
เข้ารับหน้าที่ สมาชิกกองประชุมราชมนตรีต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมตามข้อความที่บัญญัติไว้ใน
มาตรา 11 ข้างบนนี้

ข้อความที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 25 สำหรับอายุสภาแห่งชาติ การเรียกประชุมและ
สมัยประชุมนั้น ให้ใช้ได้สำหรับกองประชุมราชมนตรี เว้นแต่ข้อที่กระไว้ในมาตรา 12

กองประชุมราชมนตรี มีสิทธิตั้งและ เปลี่ยนแปลงระเบียบภายในของตนได้โดยอิสระ

กองประชุมราชมนตรี ได้รับสิทธิและอำนาจตามบัญญัติไว้ในมาตรา 34 และ 35
เหมือนกับผู้แทนราษฎร

หน้าที่ของสมาชิกกองประชุมราชมนตรี ย่อมขัดแย้งต่อหน้าที่ของผู้แทนราษฎรและของ
รัฐมนตรี

มาตรา 38 กองประชุมราชมนตรีพิจารณากฎหมายที่สภาแห่งชาติ ได้ลงมติเห็นดีเป็น ครั้งต้นนั้น แล้วออกความเห็นดังกล่าวไว้ในมาตรา 30

กองประชุมราชมนตรี จะได้ให้ความเห็นในบรรดาร่างกฎหมาย และข้อเสนอต่าง ๆ ที่พระมหากษัตริย์หรือรัฐบาล ได้มอบหมายให้พิจารณา สมาชิกกองประชุมราชมนตรีมีสิทธิเสนอ ร่างกฎหมายได้ แล้วส่งร่างกฎหมายนั้นไปให้สภาแห่งชาติพิจารณา

กองประชุมราชมนตรี จะตั้งขึ้นเป็นศาลสูงสุดในฐานะพิเศษก็ได้

เมื่อเปิดสมัยประชุมครั้งใด กรรมการกองประชุมราชมนตรีจะได้อยู่ประจำการ

หมวด 6 การจัดตั้งระเบียบการปกครองและการยุติธรรม

มาตรา 39 แขวงทั้งหลาย คือ พื้นที่ซึ่งประกอบด้วยอาณาเขตต่าง ๆ รวมเข้ากัน เนื้อที่และระเบียบการปกครองของแขวงจะมีกฎหมายกำหนดไว้

อาณาเขตกันพรมเมืองสำคัญบางแห่งอาจมีการปกครองพิเศษก็ได้

มาตรา 40 แขวงต่าง ๆ จะมีเจ้าแขวงผู้หนึ่งปกครอง เป็นหัวหน้าแขวง โดยมีกอง ประชุมประจําแขวง ซึ่งตั้งขึ้นตามฐานะเป็นลำดับ จำเพาะแขวงใดแขวงนั้น

มาตรา 41 แขวงต่าง ๆ จะมีงบประมาณของตนเองก็ได้ รายได้รายจ่าย การถือ บัญชีและการตรวจตรางบประมาณนี้ จะมีกฎหมายกำหนดไว้

มาตรา 42 การจัดวางระเบียบ อำนาจและสิทธิของศาล ไม่ว่าศาลยุติธรรมหรือศาล ฝ่ายปกครองก็ดี อีกทั้งการจัดแบ่งอำนาจของศาลเหล่านี้ จะมีกฎหมายบัญญัติไว้ กฎหมายนั้นยังจะ ได้ประกันความอิสระแห่งอำนาจศาล ต่ออำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจบริหารอีกด้วย

จะมีกฎหมายจัดตั้งกองประชุมสูงสุดของศาล เพื่อรักษาวินัยของบรรดาขุนศาล เว้นแต่ บรรดาอัยการ เกี่ยวกับหน้าที่และสิทธิของบรรดาขุนศาลนั้น จะต้องปฏิบัติไปตามคำแนะนำของ กองประชุมสูงสุดของขุนศาล

หมวด 7 บทสุดท้าย

มาตรา 43 การแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับนี้ จะทำได้ตามลักษณะดังต่อไปนี้
 คาทกลงแก้ไขเปลี่ยนแปลงอาจมาจากกองประชุมราชมนตรี หรือมาจากคณะรัฐบาล
 หรือมาจากสมาชิกสภาแห่งชาติ ซึ่งมีเสียงมากกว่าครึ่งหนึ่งในจำนวนสมาชิกที่มาประชุม
 คำแก้ไขตกลงเปลี่ยนแปลงใด ๆ ต้องมีร่างข้อเสนอ ขอเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติม
 ติดไปด้วย

สภาแห่งชาติและกองประชุมราชมนตรีจะเข้าร่วมเข้ากันอย่างเปิดเผยเป็นสภาหลวง
 แห่งชาติ ตามหมายเรียกของพระมหากษัตริย์ เพื่อพิจารณาตรวจร่างการเปลี่ยนแปลงหรือการ
 เพิ่มเติมของรัฐธรรมนูญนี้ ร่างการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมจะใช้ได้ก็ต่อเมื่อมีเสียง 2/3
 ของสภาหลวง เพื่อเปิดการประชุมและแต่งตั้งประธาน รองประธานและคณะกรรมการ
 กองอื่น ๆ ของสภาหลวง

บทบัญญัติเกี่ยวเรื่องการถือเอาระบอบมีพระมหากษัตริย์ การรวมประเทศเข้าเป็นอันหนึ่ง
 อันเดียวแบ่งแยกออกมิได้ วิธีปกครองแบบประชาธิปไตย และหลักการแห่งความเสรีภาพและ
 การเสมอภาค ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้รับรองไว้นั้น จะเอามาเสนอขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงใหม่
 มิได้เป็นอันขาด

มาตรา 44 รัฐธรรมนูญฉบับนี้จะใช้ได้ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับประกาศใน
 สภาแห่งชาติเป็นผู้สงวนไว้ ซึ่งสิทธิเด็ดขาดในการตีความหมายแห่งรัฐธรรมนูญนี้

รับรองว่าบทรัฐธรรมนูญฉบับนี้สภาหลวงแห่งชาติได้ลงมติรับรองเมื่อสมัยประชุมวันที่ 29
 กันยายน ปี ค.ศ. 1956

ประธานสภาหลวงแห่งชาติ

(ลงนาม) บง สุวรรณวงศ์

ภาคผนวก ค

คำประกาศรวมลาว โทรเลขราชการ และเพลงปลุกใจลาว

1. คำประกาศรวมลาว¹

คำประกาศ

พี่น้องชาวแขวงคำม่วน สุวรรณเขต จำปาศักดิ์ และสาละวันทั้งหลาย

หลายปีมาแล้วที่พวกเรา ลาวเหนือ ลาวใต้ อยากจะรวมเข้าเป็นชาติหนึ่งชาติเดียวกัน แต่มีเหตุการณ์หลายอย่างขัดขวางความตั้งใจของเราไว้ จึงไม่ได้รับความสำเร็จ แต่เวลานี้ รอกาศได้มาถึงแล้ว

นับแต่วันนี้เป็นต้นไป คำที่ว่า ลาวเหนือ ลาวใต้ นั้นไม่มีอีกแล้ว เราได้รวมกันเข้าเป็นชาติเดียว เป็นชาตินลาวอันเดียวเหมือนดังที่เคยได้เป็นมาแล้วสมัยเจ้าฟ้าจ๋ม เจ้าเซษฐาธิราช และเจ้าสุริยวงศ์มาก่อน

รัฐบาลราชอาณาจักรหวังว่าพี่น้องทั้งหลายคงจะต้อนรับด้วยความยินดีในการปฏิบัติต่อไป

1. การรวมลาว เป็นการสร้างผลประโยชน์ให้แก่ประชาชนลาว
2. ความสำเร็จของประชาชนลาวจะมีขึ้นก็ต่อเมื่อผู้แทนของชาติ ได้เปิดการประชุมลงมติเป็นเอกฉันท์ร่วมกัน
3. สภจะได้พิจารณาเหตุการณ์ต่าง ๆ การเมือง การเศรษฐกิจ การวัฒนธรรม และการฟื้นฟูชาติให้กว้างขวาง
4. ในทวีปเอเชีย ราชอาณาจักรลาวใหม่ที่จะสร้างความเจริญก้าวหน้าเทียมไหล่กับเพื่อนร่วมทวีป
5. ราชอาณาจักรลาวจะรักษาและป้องกันชีวิตทั้งทรัพย์สินของคนต่างด้าว ทุกด้านหน้าที่เคารพนับถือหรืออยู่ในความคุ้มครองของกฎหมายแห่งชาติ
6. ราชอาณาจักรลาวจะอยู่ได้ด้วยการเชิดชู ทั้งคณะรัฐบาลก็ประกอบด้วยบุคคลที่มีคุณวุฒิ ความสามารถ ซึ่งเคยเป็นข้าราชการมาก่อนทั้งสิ้น

¹เจ้าคำหมั้น วงกต-รัตนะ. 'พระราชประวัติวงศ์วังหน้า เจ้าอุปราชอุ้นแก้ว.

1971. หน้า 64. และ 3349 (นามแฝง). เจ้าเพชรราชบุรุษหลักแห่งราชอาณาจักรลาว. 2499. หน้า ค - ข.

7. รัฐบาลซึ่งเวลานี้ กำลังถูกดัดแปลงและแก้ไขให้เป็นรัฐบาลผสมนั้น จะได้ตั้งอยู่ที่นครเวียงจันทน์

ราชอาณาจักรลาวจงเจริญ

เวียงจันทน์ ที่ 15 กันยายน 1945

ลงนาม เสด็จเจ้ามหาอุปราช นายกรัฐมนตรี

เพชรราช

2. โทรเลขราชการ¹

หลวงพระบาง 7 กันยายน 1945 รัฐมนตรีมหาดไทย ถึง ผนฯ เจ้าอุปราช เวียงจันทน์
มหาดไทย โทรเลขที่ 223

"ขอให้เรียนมาให้ทราบฯ สมเด็จเจ้าอยู่หัวยังทรงเรียกร้องขอให้ราชอาณาจักรหลวง
พระบางเป็นอาณานิคมฝรั่งเศสต่อไป"

หลวงพระบางที่ 10 ตุลาคม 1945

รัฐมนตรีมหาดไทย ถึง ผนฯ ท่านอุทอง ร.ม.ต.การคลัง ที่มราชการที่เวียงจันทน์
มหาดไทยเลขที่ 285

ด้วยมีพระราชโองการให้ปรับปรุงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เพื่อเหมาะสมกับการเมือง
และการปกครอง ซึ่งขัดแย้งกับมติมหาชน เรื่องนี้พระองค์ไม่ได้ปรึกษากับเจ้าตัว (เพชรราช)
มาก่อน และได้สั่งปลดตำแหน่งศักดิ์ของมหาอุปราชแล้ว จึงเรียกท่านขึ้นไปที่หลวงพระบาง
เพื่อรักษาหน้าที่และตำแหน่งตามปกติ

หลวงพระบางที่ 10 ตุลาคม ค.ศ. 1945

รัฐมนตรีมหาดไทย เรียน ผนฯ ท่านผุย ร.ม.ต.กรมศาสนา มราชการที่เวียงจันทน์
มหาดไทยเลขที่ 285

ด้วยมีพระบรมราชโองการให้ปรับปรุงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเพื่อให้เหมาะสมกับ
การเมืองและการปกครองซึ่งขัดแย้งกับมติมหาชน เรื่องนี้พระองค์ไม่ได้ปรึกษากับเจ้าตัว
(เพชรราช) มาก่อน และได้สั่งปลดตำแหน่งศักดิ์ของมหาอุปราชแล้ว จึงเรียกท่านขึ้นไปที่
หลวงพระบางเพื่อรักษาหน้าที่ตำแหน่งตามปกติ

ขอให้เปิดเผยพระราชโองการนี้ให้ประชาชนทราบ และให้ท่านตกลงกันกับ ผนฯ ท่าน
อุทอง เพื่อจัดวิธีการป้องกันชีวิตและทรัพย์สินของประชาราษฎร ให้แข็งแรงเรื่องทั้งหมดนี้ให้
พระยาคาม้าวทราบ เพื่อถือปฏิบัติตามสิ่งนี้ต่อไป

¹เจ้าคำหมั้น วงกต-รัตนะ. พระราชประวัติวงศ์วังหน้า เจ้าอุปราชอุ้นแก้ว.

1971. หน้า 63, 65. และ 3349 (นามแฝง). เจ้าเพชรราชบุรุษหลักแห่งราชอาณาจักร
ลาว. 2499. หน้า 121, 124 - 126.

3. เพลงปลุกใจ¹

1. เพลงชาติลาวหรือเพลงลาวรักชาติ เนื้อร้องโดย ท. มหาภูมิ และทำนอง
ของ ท. ทองดี

ชาติลาว	ตั้งแต่เดิมมา	ขึ้นชื่อลือชา	อยู่ในอาชี
ชาวลาว	ผูกพันรั้งมิตร	ร่วมสามัคคี	รักพร้อมกัน
รักชาติ	รักประเทศเรา	รักเจ้า	ปกเกล้าเกล้า
โรมรัก	ร่วมศาสนา	แต่โบราณมา	รักษาดินแดน
บ่อให้	ชาติใดมารวม	ราวีรบกว	ขาดแย่งชิงเอา
โครจีนเข้า	มาสู่่นวาย	สู้จนตัวตาย	ด้านทานศัตรู
ช่วยเชิดชู	เลือดเนื้อเชื้อเผ่า	พันชู้เอา	บรรเทาทุกกัน

2. เพลงลาวร่วมใจ

เกิดเป็นลาว	ต้องร่วมจิตใจเป็นลาว	จนเมื่อคราวอุบสรรคต้องสู้
ชื่นชมหวังอยู่	กายบนเรือนเริง	สุกสำราญ
ชาวลาวเรา	ต้องรักสามัคคี	ลาวนี้รักสงบ
แต่ทางรบบ่ย่าน ²	เอกราชจะบ่อให้ใครช่วย	เสียสละชีวีเพื่อชาติ
ได้สุขโรช	วันรม วันรม	

¹พระราชอาณาจักรลาว กระทรวงมหาดไทย กรมโฆษณา. เพลงร้องลาว. 1958.
และกระทรวงแถลงข่าวและโฆษณาแห่งพระราชอาณาจักรลาว. เพลงลาว. ม.ป.ป.
(ภาษาลาว).

²บ่ย่าน มีความหมายว่าไม่กลัว.

3. จำปาเมืองลาว

โอดดวงจำปา	เวลาชมน้อง	นึกเห็นพันช่อง
มองเห็นหัวใจ ๆ	เรานึกขึ้นได้	นึกกลิ่นเจ้าหอม
เห็นสวนดอกไม้	บิดาปลูกไว้	ตั้งแต่เข้ามา
เวลาว่างเหงา	เจ้าช่วยบรรเทา	เราหายโศกา
เจ้าดวงจำปา	คู่เคียงเรามา	แต่ยามน้องเอย
กลิ่นเจ้าสำคัญ	ติดพันหัวใจ	เป็นหน้ารักใคร่
แพงไว้เชยชม	ยามเหงาเราดม	โอดจำปาหอม
เมื่อลมกลิ่นเจ้า	ปานพบรู้เก่า	ที่พากจากไป
เจ้าเป็นดอกไม้	ที่งามวิไล	ตั้งแต่ใดมา
เจ้าดวงจำปา	มาลาขวัญรัก	ของเรียมนี้เอย
โอดดวงจำปา	บุปผาเมืองลาว	งามดังดวงดาว
ชาวลาวเหิงใจ	เกิดอยู่ภายใน	แดนดินล้านช้าง
ถ้าได้พริกพราก	เนรเทศจาก	บ้านเกิดเมืองนอน
เราจะเอาเจ้า	เป็นเพื่อนร่วมเหงา	เท่าสิ้นชีวา
เจ้าดวงจำปา	มาलगามยิ่ง	มิ่งเมืองเราเอย

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวสุทันต์	ชื่อสกุล มั่งไธสง
เกิดวันที่ 1 เดือนมิถุนายน	พุทธศักราช 2503
สถานที่เกิด	อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 60 หมู่ 4 ตำบลบ้านคู อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31230
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	อาจารย์ 2 ระดับ 5
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนวัดสิริมงคล ตำบลคอนกอก อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31230

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. 2520 มัธยมศึกษาตอนต้นจากโรงเรียนพุทไธสง
- พ.ศ. 2522 มัธยมศึกษาตอนปลาย (คณิต-ภาษา) จากโรงเรียนพิบูลวิทยาลัย
- พ.ศ. 2526 ศศ.บ. (ประวัติศาสตร์) จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- พ.ศ. 2539 ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์เอเชีย) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร

ทวนการภูชาตลาว : ศึกษากรณี "ลาวอิสระ"
ในระหว่าง ค.ศ. 1945 - 1949

บทคัดย่อ
ของ
สุทัศน์ มั่งไธสง

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกประวัติศาสตร์เอเชีย
กุมภาพันธ์ 2539

ขบวนการกู้ชาติลาวอิสระศึกษาจากการวิจัยทางประวัติศาสตร์ โดยใช้อเอกสารชั้นต้นไทย เอกสารชั้นรองที่เป็นภาษาไทย ลาว และภาษาอังกฤษ และวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยการสัมภาษณ์ของผู้ที่มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับขบวนการกู้ชาติลาวอิสระ เช่น ท่านภูมิ วงศ์จิตร ท่านสีชนะ สีสาน ท่านสิงคโปร์ สีโคตจุนนะมาลี และท่านไขแสง สุภาส

การศึกษาได้ให้ภาพรวมของขบวนการกู้ชาติลาวภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสและญี่ปุ่นว่า ขบวนการกู้ชาติของประชาชนลาวเกิดขึ้นเพราะผู้นำและประชาชนลาวไม่พอใจการปกครองของชาวต่างชาติ ในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม ซึ่งประชาชนเหล่านั้นประกอบด้วยชนเผ่าลาวลุ่ม ลาวเทิง และลาวสูง ได้รวมกันต่อต้านการปกครองของชาวต่างชาติ โดยใช่วิธีการปลุกระดมด้านศาสนา ซึ่งเป็นวิธีการแบบจารีตประเพณี ต่อมาได้ใช้วิธีการเมือง การปกครองเรื่องชาตินิยมเพื่อรวบรวมประชาชนต่อต้านการปกครองของชาวต่างชาติ แต่การดำเนินการของขบวนการกู้ชาติลาวอิสระดำเนินการไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะฝรั่งเศสมีอาวุธยุทโธปกรณ์ กำลังพล และยุทธวิธีทางทหารที่มีประสิทธิภาพมากกว่าฝ่ายประชาชนลาว ถึงแม้ว่าขบวนการกู้ชาติต่าง ๆ ดำเนินการไม่ประสบผลสำเร็จ แต่ก็ถือเป็นตัวอย่างในการต่อสู้กับชาวต่างชาติต่อมา

ปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้ขบวนการลาวอิสระเจริญเติบโตขึ้น เนื่องจากปัจจัยภายในประเทศ คือประเทศลาวถูกปกครองทั้งฝรั่งเศสและญี่ปุ่น กลุ่มผู้นำลาวได้รับการศึกษาจากตะวันตก ทั้งเจ้าเพชรราชถูกเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ถูกปลดออกจากตำแหน่ง ขณะเดียวกันปัจจัยภายนอก ประกอบภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศฝ่ายสัมพันธมิตร คืออังกฤษและจีนเข้ามาปลดอาวุธในลาว ทำให้ประชาชนลาวหวาดเกรงว่าชาวต่างชาติจะเข้ามาปกครองลาว ขณะเดียวกันประเทศเพื่อนบ้านคือ ไทยกับเวียดนามสนับสนุนให้ขบวนการลาวอิสระดำเนินการต่อไป ขบวนการกู้ชาติลาวอิสระประกาศอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 1945

ขบวนการกู้ชาติลาวอิสระมีจุดมุ่งหมาย 2 ประการ คือ การเป็นเอกภาพและความเป็นเอกราชของลาว นอกจากนี้ยังได้ดำเนินการทางการเมืองการปกครอง การเมืองระหว่างประเทศ และการทหาร ซึ่งขบวนการลาวอิสระดำเนินการประสบผลสำเร็จในช่วงเวลา 8 เดือน แต่ภายหลังจากเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1946 ขบวนการกู้ชาติลาวอิสระไม่สามารถดำเนินการปราบปรามและนโยบายการเมืองระหว่างประเทศของฝรั่งเศส ทำให้ขบวนการกู้ชาติลาวอิสระ

บางส่วนหลบหนีเข้ามาตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นในประเทศไทย จนกระทั่งเดือนตุลาคม ค.ศ. 1949
ขบวนการกู้ชาติลาวอิสระจึงสลายไป

ขบวนการกู้ชาติลาวอิสระสลายไปเพราะฝรั่งเศสมียุทธวิธีการรบ อาวุธยุทโธปกรณ์
กำลังพล และการบริหารที่มีประสิทธิภาพ ทั้งได้รับการร่วมมือจากนานาประเทศ เช่น
สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ไทย เป็นต้น ขณะเดียวกันขบวนการกู้ชาติลาวอิสระประสบปัญหา
ภายใน กล่าวคือ กลุ่มผู้นำลาวแตกแยกแนวความคิดในการเรียกร้องเอกราชเป็น 3 ฝ่าย
คือ เจ้าเพชรราช เจ้าสุวรรณภูมา และเจ้าสุภานุวงศ์ และขบวนการกู้ชาติลาวอิสระยัง
ขาดแคลนกำลังพล กำลังทรัพย์ อาวุธยุทโธปกรณ์ เสบียงอาหาร และฐานปฏิบัติการที่ปลอดภัย
เป็นต้น จากสาเหตุดังกล่าวทำให้ขบวนการกู้ชาติลาวอิสระสลายไป

ผลและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการสลายตัวของขบวนการกู้ชาติลาวอิสระ ทำให้ประเทศ
ลาวขาดเอกภาพในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในระหว่าง
ค.ศ. 1950 - 1975 ประเทศลาวแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายรัฐบาลลาวเขตปลดปล่อย
ได้รับการสนับสนุน และช่วยเหลือจากประเทศสังคมนิยม ส่วนฝ่ายรัฐบาลลาวได้รับการสนับสนุน
และช่วยเหลือจากประเทศค่ายเสรีประชาธิปไตย ทั้งสองฝ่ายดำเนินการต่อต้านและต่อสู้กันและกัน
จนกระทั่งในที่สุดฝ่ายประเทศค่ายสังคมนิยมประสบความสำเร็จ ดังจะเห็นได้จากประเทศลาว
เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบประชาธิปไตยที่มีเจ้ามหาชีวิตเป็นประมุขประเทศมาเป็น
ระบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ซึ่งมีประธานประเทศเป็นประมุขแทน ตั้งแต่วันที่ 2 ธันวาคม
ค.ศ. 1975 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน

INDEPENDENCE MOVEMENT IN LAOS : THE CASE OF "LAO ISSARA"

1945 - 1949 A.D.

AN ABSTRACT

BY

SUTHANT MUNGTHAISONG

**Presented in partial fulfilment of the requirements for
the Master of Arts degree in History
at Srinakharinwirot University**

February 1996

The Independent Movement in Laos was studied from the historical research by using Thai primary documents, Thai, Lao and English secondary documents and social methods from whom who had direct experiences on the independence Movement in Laos such as Mr. Phoumi Vongvichit, Mr. Sisana Sisane, Mr. Singkhapo Sikhotchoulamalee and Mr. Khaisaeng Suksai.

The aspects of the Independence Movement in Laos under the administration of France and Japan were as follow; The Independence Movement in Laos has happened because the Lao Leaders and people were not satisfied with the administration of foreigners about politics, administration, economy, and cultural society. Those people consisted of Lao Lum, Lao Toeng and Lao Sung who gathered to fight against the foreigner's administration, by using religion as the means for unity followed, by political method and nationalizer. But their struggle unsuccessful. Because France had better Weapons, power and Military Strategies. Although the Independence Movement in Laos was failed, But it was an example of fight against foreigners.

The factors caused. The Independence Movement in Laos to grow was the occupation on Laos by France and Japan. Most of the Lao Leaders were educated from the western countries. Prince Petcharat was relieved from the post by King Sisavangvong. As for the external factors after the World War II, England and China, as the war Victory side, disarmed Laos. This made Laotians afraid that Laos would be occupied again by foreigners. At the same time, the neighbour countries (Thailand and Vietnam) supported the Independence Movement in Laos to be continued. Their struggle was officially declared on 12th October 1945 A.D.

The Independence Movement in Laos had two purposes : Unity and freedom. For these goals they proceeded in many spheres such as

politics administration, foreign affairs and military. Their struggle was succeeded with in 8 months until May 1946. The Independence Movement in Laos could not appose quelling and France's international political policy. This caused some members of the Independence Movement in Laos fled the country. They set up the displaced government in Thailand. Until October 1949 A.D. the Independence Movement in Laos disintegrated.

The Independence Movement in Laos was disintegrated because France had good war strategies weapons, power, administration and had other countries on her side, such as, U.S.A., England and Thailand. Besides this, the Independence Movement in Laos had its internal problems. Laotian Leaders were seperated in theory for independence into three parts : Prince Petcharat, Prince Souvannaphouma and Prince Souphanouvong. Besides this they were Lack of power, assets, weapons, foodstuffs and safety shelters. At last the Independence Movement in Laos was disintegrated.

The result and the effect were that Laos Issara Lost their integrity on politics, administration, Economics and social culture during 1950 - 1975 A.D. Laos was divided in two Zones : The Laos government zone which was supported and helped by democratic countries and the Liberated zone which was sopported and helped from the socialist countries. Both zone fough against each other. Finally the socialist zone succeeded, Laos had changed from the democracy country ruled by the King into the communist country ruled by the president dated from the 2nd December 1975 A.D. up to now day.